

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Strana zelených a volby
do Evropského parlamentu 2009**

Tomáš SABELA

Diplomová práce

2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš SABELA**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Strana zelených a volby do Evropského parlamentu 2009**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Význam politiky pro společnost a role politických stran v současných moderních demokratických režimech Zelené hnutí ve světě a Strana zelených v České republice (minulost, současnost a volební program pro Evropský parlament) Evropský parlament jako zákonodárny orgán Evropské unie (složení, pravomoce..) Empirický antropologický výzkum zaměřený na hloubkové rozhovory s kandidáty za Stranu zelených do Evropského parlamentu (jejich motivace, cíle v E.P. ..) a "běžnými" občany (jejich postoje ke Straně zelených a Evropskému parlamentu)

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**BALANDIER, G. Politická antropologie. Praha: Dauphin. 2000 ŠARA-
TÍN, P. Evropské volby v postkomunistických zemích. Olomouc: Peri-
plum. 2007 DOČKAL, V. Evropský parlament. Brno: Masarykova uni-
verzita. 2007**

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Petr Skalník, CSc.

Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci použil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

Ve Vělopolí dne 24. 6. 2010

Tomáš Sabela

SOUHRN

Práce se zabývá Stranou zelených a zaměřuje se na období voleb do Evropského parlamentu v roce 2009. Součástí je přiblížení kandidatury do Evropského parlamentu a předvolební kampaně včetně problematiky evropských voleb a zhodnocení konečných výsledků. Autor kombinuje teoretické poznatky a opírá se zejména o empirický antropologický výzkum zaměřený na hloubkové rozhovory s kandidáty za Stranu zelených do Evropského parlamentu a „běžnými“ občany.

KLÍČOVÁ SLOVA

Strana zelených, Evropský parlament, evropské volby, politika

TITLE

The Green Party and the Elections to the European Parliament 2009

ABSTRACT

The thesis deals with the Green Party and concentrates on the period of the elections to the European Parliament (EP) in 2009. It focusses on the candidacy to the EP and pre-election campaign as well as the problem of European elections and evaluation of the final results. The author combines theoretical ideas and relies namely on empirical anthropological research aimed at in-depth interviews with candidates for EP and "ordinary" citizens.

KEYWORDS

Green Party, European Parliament, european elections, policy

Poděkování:

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu své diplomové práce, kterým byl PhDr. Petr Skalník, CSc., za poskytnutí mnoha důležitých rad a postřehů.

Rád bych také poděkoval všem respondentům za jejich ochotu, čas a poskytnuté informace, bez kterých by tato diplomová práce nemohla vzniknout.

OBSAH

Úvod	1
Metodologie	6
1. Průběh výzkumu k diplomové práci	6
2. Výběr respondentů	6
3. Přístup k respondentům	7
4. Aspekty spjaté s rozhovory	8
4.1. Vedení rozhovorů	8
4.2. Podmínky při vedení rozhovorů	8
4.3. Rozhovory to nekončí	9
5. Etické aspekty	9
6. Metody sběru dat	10
7. Porovnání současného výzkumu s výzkumem vedeným v rámci bakalářské práce	10
I. Strana zelených a období před volbami	12
1. Strana zelených	12
1.1. Historie budování stran zelených	12
1.2. Vývoj zelených hnutí v naší oblasti	13
1.3. Zelené strany a ekologie	13
1.4. Zelené strany a environmentalismus	14
1.5. Česká Strana zelených	14
1.5.1. Historie české Strany zelených	15
1.5.2. Strana zelených od parlamentních voleb 2006 k evropským volbám 2009	16
1.5.3. Volební výsledky Strany zelených	21
1.5.4. Politická orientace	21
1.5.5. Základní programové body	22
1.6. Strana zelených a kandidáti do EP	22
1.6.1. První povědomí o SZ	22
1.6.2. Klady Strany zelených	22
1.6.3. Zápor Strany zelených	23
1.6.4. Vnitřní dění a jeho vliv na kampaň a výsledky ve volbách	23
1.6.5. Chápání sporů uvnitř strany	24
1.6.6. Nelitují své kandidatury za SZ s ohledem na vnitřní dění ve straně?	26
1.6.7. Role Strany zelených v české vládě	26
1.6.8. Pád vlády pohledem kandidátů	27
1.6.9. Přehled o stranách zelených v Evropě	28
1.6.10. Nezávislí kandidáti k možnému vstupu do strany	28
1.7. Respondenti z řad občanů a Strana zelených	29
1.7.1. První povědomí o SZ	29
1.7.2. Co vědí o Straně zelených?	30
1.7.3. Blíže k programu SZ	31
1.7.4. Image strany pro občany významná	32
1.7.5. Vnitřní spory ve Straně zelených	33
1.7.6. Vnitřní dění a jeho vliv na kampaň a výsledek ve volbách	35
1.7.7. Demokratická strana zelených	35
1.7.8. Otázka vstupu Strany zelených do vlády	36
1.7.9. Role Strany zelených ve vládě	36
1.7.10. Hodnocení ministrů za SZ	38
1.7.11. Nedostatek Strany zelených oproti ostatním parlamentním stranám	39

1.7.12. Přehled o stranách zelených v Evropě.....	39
2. Kandidatura do Evropského parlamentu	41
2.1. <i>Kdo může ve volbách do EP konaných na území České republiky kandidovat?</i>	41
2.2. <i>Kdo je oprávněn podávat kandidátní listiny?</i>	41
2.3. <i>Kandidátní listiny a faktor evropských voleb</i>	42
2.4. <i>Kandidatura do Evropského parlamentu z pohledu kandidátů</i>	42
2.4.1. Průběh nominací ve Straně zelených	43
2.4.2. Důvody kandidatury za SZ.....	45
2.4.3. Důvody kandidování do Evropského parlamentu	46
2.4.4. Zkušenosti s kandidaturou do EP	47
2.4.5. Měli by lidé kandidující do EP mít zkušenost z české politiky?.....	47
2.4.6. Zrazoval je někdo od kandidatury?	47
2.4.7. Impuls, motivace ke kandidatuře	48
2.4.8. Finance a jejich role v rozhodnutí kandidovat do EP.....	48
2.4.9. Očekávání od kandidatury	49
2.4.10. Míra spokojenosti s umístěním na kandidátce	50
2.4.11. Co by považovali za úspěch, jak vidí své šance?	50
2.4.12. Co by považovali za neúspěch?	51
2.4.13. Proč by je lidé měli volit?	51
2.4.14. Výhoda proti ostatním kandidátům	52
2.4.15. Nevýhoda proti ostatním kandidátům	52
2.4.16. Znalost ostatních kandidátů.....	52
2.4.17. Vztahy mezi kandidáty	53
2.4.18. První pětice kandidátů pohledem těch níže postavených.....	54
2.4.19. Jak by představili první pětici kandidátů sami její členové?.....	56
2.5. <i>Respondenti z řad občanů a jejich pohled na kandidaturu do EP</i>	56
2.5.1. Možné důvody vedoucí lidi ke kandidatuře do EP	56
2.5.2. Finance a jejich role v rozhodnutí kandidovat do EP.....	58
2.5.3. Měli by lidé kandidující do EP mít zkušenost z české politiky?.....	58
2.5.4. Znalost kandidátů za Stranu zelených	60
2.5.5. Možné důvody kandidatury některých osobností „zelené“ kandidátky	60
2.5.6. Porovnání kandidátek zejména parlamentních stran	61
3. Předvolební kampaň k volbám do Evropského parlamentu	62
3.1. <i>Obecně ke kampani</i>	62
3.1.1. Volební reklama	63
3.1.2. Průzkumy veřejného mínění.....	63
3.1.3. Typologizace volební kampaně.....	63
3.1.4. Současné trendy ve volebních kampaních	64
3.1.5. Strategie volební kampaně	65
3.1.6. Tvorba reklamní politické kampaně.....	66
3.2. <i>Vlastní aktivity Evropského parlamentu</i>	67
3.3. <i>Pozadí kampaně v České republice</i>	67
3.4. <i>Kampaň v rozhlase a televizi</i>	68
3.5. <i>Kampaň na internetu</i>	68
3.6. <i>Ostatní prostředky prezentace</i>	68
3.7. <i>Přístup ke kampani u některých politických stran</i>	69
3.8. <i>Volební programy politických stran</i>	70
3.9. <i>Kampaň Strany zelených</i>	70
3.9.1. „Zelená“ kampaň na internetu.....	70
3.9.2. Kampaň SZ v jiných médiích.....	72

3.9.3. Volební spoty SZ.....	73
3.9.4. Tzv. road-show a má zkušenost	74
3.9.5. Zajímavosti z kampaně Strany zelených.....	77
3.9.6. Finanční náklady na kampaň.....	78
3.9.7. První pětice kandidátů zvýhodňována aneb jak se také prezentovala.....	78
3.9.8. Ostatní aktivity kandidátů na prvních pěti místech kandidátní listiny SZ	80
3.10. <i>Kandidáti a předvolební kampaň</i>	80
3.10.1. Kampaň k evropským volbám ve stínu předčasných parlamentních voleb?	80
3.10.2. Role financí v kampani	81
3.10.3. Obecně ke kampani SZ	81
3.10.4. Havlova podpora Straně zelených během kampaně.....	82
3.10.5. Kandidáti a jejich vlastní kampaň	82
3.10.6. Spolupráce s ostatními kandidáty v rámci kampaně	84
3.10.7. Sledují během kampaně ostatní kandidáty?	85
3.11. <i>Občané a jejich pohled na předvolební kampaň</i>	85
3.11.1. Kdy zaregistrovali probíhající kampaň?	85
3.11.2. Míra zájmu o předvolební kampaň.....	85
3.11.3. Rozdíl v kampani do Poslanecké sněmovny a do Evropského parlamentu	86
3.11.4. Hlavní témata kampaně k evropským volbám	87
3.11.5. Důležitost kampaně do Evropského parlamentu.....	87
3.11.6. Co respondenty přesvědčí v průběhu kampaně?	88
3.11.7. Předvolební mítink	88
3.11.8. Kampaň Strany zelených.....	89
3.11.9. Volební spot SZ.....	90
3.11.10. Havlova podpora SZ v průběhu kampaně	90
II. Evropské volby a Evropský parlament	92
1. Volby do Evropského parlamentu	92
1.1. <i>Obecně o volbách</i>	92
1.1.1. Cíle voleb	92
1.1.2. Faktory spjaté s volbami	92
1.2. <i>Volby do Evropského parlamentu</i>	93
1.2.1. Volební systém.....	93
1.2.2. Evropské volby jako méně významné.....	94
1.2.3. Význam těchto voleb.....	95
1.3. <i>Volby do Evropského parlamentu v České republice</i>	96
1.3.1. Program Strany zelených k volbám do Evropského parlamentu	97
1.4. <i>Kandidáti a jejich pohled na evropské volby</i>	99
1.4.1. Význam těchto voleb.....	99
1.4.2. O čem, o kom by měli volby být?	99
1.4.3. Volební program SZ a jejich vlastní program.....	100
1.4.4. Proč by lidé měli volit Stranu zelených?.....	100
1.4.5. Co může SZ nabídnout Evropě, Evropskému parlamentu?	101
1.5. <i>Občané a volby do Evropského parlamentu</i>	101
1.5.1. Obecně k těmto volbám.....	101
1.5.2. Význam voleb do Evropského parlamentu a do Poslanecké sněmovny	103
1.5.3. Účast v předešlých volbách v roce 2004 a ochota jít k volbám současným	103
1.5.4. Na základě jakých faktorů se lidé rozhodují komu dají svůj hlas?	104
1.5.5. Které informace postrádají před volbami?	106
1.5.6. Jak by nejlépe motivovali kamarády a známé, aby šli volit?	106
1.5.7. Znalost programu SZ k volbám do Evropského parlamentu.....	106

1.5.8. Co může Strana zelených nabídnout Evropě, Evropskému parlamentu?	107
2. Evropský parlament	108
2.1. <i>Pravomoci Evropského parlamentu</i>	108
2.2. <i>Sídlo Evropského parlamentu</i>	108
2.3. <i>Politické skupiny v Evropském parlamentu</i>	109
2.4. <i>Skupina Zelených v Evropském parlamentu</i>	109
2.5. <i>Evropské strany</i>	111
2.5.1. Evropská strana zelených	111
2.6. <i>Kandidáti a Evropský parlament</i>	112
2.6.1. Sídlo europarlamentu a jeho historie	112
2.6.2. Činnost Evropského parlamentu	113
2.6.3. Pravomoci vůči ostatním orgánům (Rada, Komise)	113
2.6.4. Politické frakce v EP	113
2.6.5. Počet europoslanců v EP	114
2.7. <i>Respondenti z řad občanů a Evropský parlament</i>	114
2.7.1. Informovanost o Evropském parlamentu	114
2.7.2. Sídlo Evropského parlamentu	114
2.7.3. Znalost historie EP	115
2.7.4. Činnost Evropského parlamentu	115
2.7.5. Pravomoci Evropského parlamentu	115
2.7.6. Porovnání pravomocí institucí Evropské unie	116
2.7.7. Politické frakce v EP	116
2.7.8. Počet poslanců EP	117
3. Evropští poslanci	118
3.1. <i>Časová náročnost poslanecké práce</i>	118
3.2. <i>Náplň práce europoslance</i>	118
3.3. <i>Volič versus poslanec</i>	119
3.4. <i>Čeští poslanci EP</i>	119
3.5. <i>Kandidáti a jejich znalosti týkající se poslanců EP</i>	119
3.5.1. Nakolik se liší práce poslance EP od poslance Parlamentu ČR?	119
3.5.2. Čí zájmy by jako poslanci EP hájili?	120
3.5.3. Jak by se snažili udržet v kontaktu se svými voliči?	121
3.5.4. Lobbying a europoslanci	122
3.5.5. Sledovali působení českých europoslanců v minulém volebním období?	124
3.5.6. Problematika zaměstnávání rodinných příslušníků	124
3.5.7. „Výbava“ europoslance	125
3.6. <i>Respondenti z řad občanů a jejich pohled na evropské poslance</i>	125
3.6.1. Nakolik se liší práce poslance EP od poslance Parlamentu ČR?	126
3.6.2. Náplň práce poslance EP	126
3.6.3. Lobbying a europoslanci	127
3.6.4. Problematika zaměstnávání rodinných příslušníků	128
3.6.5. Měli by mít lidé s euroskeptickými názory své místo v EP?	128
3.6.6. Měli by čeští europoslanci hájit zájmy své politické strany, ČR nebo Evropy?	129
3.6.7. Povědomí o českých poslancích EP	130
3.6.8. Přehled o práci našich poslanců	131
3.6.9. „Výbava“ europoslance	132
3.6.10. Je prestižnější být poslancem v EP než v českém Parlamentu?	133
III. Situace po volbách do Evropského parlamentu	134
1. K výsledkům voleb do Evropského parlamentu	134
1.1. <i>Výsledky voleb v České republice</i>	134

1.1.1. Obecně k výsledkům voleb v ČR.....	134
1.1.2. Reflexe výsledku voleb v tištěných médiích.....	135
1.2. <i>Výsledky voleb v Evropě</i>	135
1.3. <i>Složení Evropského parlamentu</i>	136
1.4. <i>O účasti ve volbách</i>	136
1.4.1. Volební účast a legitimita EP.....	138
1.5. <i>Strana zelených po volbách</i>	139
1.5.1. Předseda Bursík odstoupil.....	139
1.5.2. Ondřej Liška pověřený řízením strany.....	140
1.5.3. Opoziční frakce reaguje na výsledek voleb.....	140
1.5.4. Důvody neúspěchu.....	141
1.5.5. Ohlasy na výsledek SZ ve volbách.....	141
1.5.6. Nejúspěšnější kandidáti za SZ.....	141
1.6. <i>Kandidáti rekapituluji</i>	142
1.6.1. Zhodnocení voleb.....	142
1.6.2. Podobné výsledky i v předčasných parlamentních volbách?.....	143
1.6.3. Sledování sčítání hlasů.....	143
1.6.4. Směr vývoje europarlamentu s ohledem na výsledky voleb.....	144
1.6.5. Výsledky stran zelených jinde v Evropě.....	144
1.6.6. Kdo z českých europoslanců obhájil mandát a kdo neobhájil?.....	144
1.6.7. Voličská účast.....	145
1.6.8. Hodnocení výsledku Strany zelených.....	146
1.6.9. Důvody neúspěchu.....	146
1.6.10. Co výsledek může znamenat pro budoucnost SZ?.....	148
1.6.11. Jak vrátit SZ důvěryhodnost tak, aby uspěla v parlamentních volbách?.....	148
1.6.12. Otázka spojení „zelených“ subjektů, sjednocení s DSZ.....	150
1.6.13. Pohled kandidátů na rezignaci předsedy Bursíka.....	151
1.6.14. Pohled kandidátů na Ondřeje Lišku pověřeného vedením strany.....	151
1.6.15. Vnímání odchodu Karla Schwarzenberga ke straně TOP 09.....	152
1.6.16. Ohlédnutí za kampaní Strany zelených.....	153
1.6.17. Kandidáti hodnotí svůj volební výsledek.....	155
1.6.18. Hodnocení ostatních kandidátů za SZ.....	156
1.6.19. Změnili by teď něco s odstupem na své kampani?.....	156
1.6.20. Co pro ně znamená tahle zkušenost?.....	157
1.6.21. Chtěli by v budoucnu opět kandidovat do nějaké politické instituce za SZ?.....	158
1.7. <i>Občané a jejich ohlédnutí za volbami</i>	159
1.7.1. Hodnocení voleb.....	159
1.7.2. Podobné výsledky i v předčasných parlamentních volbách?.....	160
1.7.3. Sledování sčítání hlasů.....	161
1.7.4. Kdo z českých europoslanců obhájil mandát a kdo neobhájil?.....	161
1.7.5. Výsledky voleb jinde v Evropě.....	161
1.7.6. Směr vývoje europarlamentu s ohledem na výsledky voleb.....	162
1.7.7. Volební výsledky stran zelených jinde v Evropě.....	162
1.7.8. Voličská účast.....	162
1.7.9. Hodnocení úrovně předvolební kampaně.....	165
1.7.10. Hodnocení výsledku Strany zelených.....	165
1.7.11. Důvody neúspěchu.....	166
1.7.12. Hodnocení kampaně Strany zelených.....	167
1.7.13. Co znamená výsledek pro budoucnost SZ?.....	167
1.7.14. Jak vrátit SZ důvěryhodnost tak, aby uspěla v parlamentních volbách?.....	168

1.7.15. Otázka spojení „zelených“ subjektů, sjednocení s DSZ	169
1.7.16. Která strana je jim sympatičtější, důvěryhodnější?.....	169
1.7.17. Pohled respondentů na rezignaci předsedy Bursíka.....	170
1.7.18. Pohled respondentů na Ondřeje Lišku pověřeného vedením strany	170
1.7.19. Vnímání odchodu Karla Schwarzenberga ke straně TOP 09	171
1.7.20. Budou dál sledovat stranu, kterou volili?.....	171
1.7.21. Bude jejich volba odlišná v případě voleb do Poslanecké sněmovny?	171
Závěr	173
Seznam použité literatury	180

Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem zvolil téma věnující se Straně zelených, a jak už z názvu práce vyplývá, zaměřím se v této souvislosti na období voleb do Evropského parlamentu v roce 2009.

Politika obecně je pevnou součástí historie lidstva. Doprovází jeho činnost prakticky od samotných počátků. Její vliv, dopad na lidstvo byl samozřejmě během doby různě intenzivní, měl různě velkou oblast působení. V současném světě je vliv politiky, politických rozhodnutí na obyvatele jednotlivých zemí zřejmý a nezanedbatelný.

Stejně významná je role politiky u nás v České republice. Politika ovlivňuje životy nás všech. Stěží najdeme někoho, kdo by se jejím dopadům v pozitivním či negativním smyslu dokázal vyhnout, na něhož by žádný vliv neměla. Politika, politická rozhodnutí bezprostředně ovlivňují mnoho oblastí lidské činnosti. Na druhou stranu to ovšem může vypadat, že na mnoho jiných oblastí vliv nemá, nepůsobí na ně. Přesto i u mnohých z nich při hlubším zkoumání můžeme zjistit byť i nepřímé vlivy politiky.

I podle Rosůlka (2002) je sféra politiky mnohem širší, než jak je obecně vnímána. S politikou souvisí témata lidských práv, volného času, práce, sociálních jistot a sociálního státu. Můžeme dále hovořit o:

...zemědělské politice, průmyslové politice, politika se týká vědy a techniky, infrastruktury, ústavy a zákonů, kultury a vzdělávání, ochrany životního prostředí, genetického inženýrství a mnohých dalších odvětví (in Cabada a Kubát, 2002:41).

Milan Kubr také spatřuje politiku opravdu ve všem a za vším:

Politika zasahuje také čím dále tím hlouběji do lidského soukromí, proto je těžké se na ni dívat jen jako na „starost o věci veřejné“ nebo na „službu společnosti“. ...Politiku máme dnes na plážích, ve školách, na fotbalových stadionech, v nemocnicích, samozřejmě v hospodách a stále častěji i v ložnicích (2005:18).

Podle tohoto autora se moderní společnost stala na politice natolik závislou, že by bez ní už nemohla fungovat a zřejmě by se úplně rozpadla.

Zdá se tedy, že politika má velký vliv na společnost, ne-li vliv zásadní a určující. To ještě neznamená, že se všichni, vyjma těch, kteří se jí aktivně věnují, o politiku zajímají. Někoho politika nezajímá (jsou jí znechuceni, mají špatnou zkušenost, zcela jiné zájmy atd.) a naopak jiní o ní zájem mají. Je otázka, zda by se lidé o politiku zajímat měli či neměli. To zřejmě závisí na postoji každého z nás, jaké kdo má hodnoty, zájmy, potřeby, čemu přikládá důležitost a naopak. Mám však za to, že

existuje jen málo jiných oblastí, které v lidech vyvolávají tolik nejrozumnějších emocí, jako je to u politiky či jejích představitelů.

Zároveň se domnívám, že na politiku nebo na politiky má určitý názor téměř každý a je jedno, jestli říká, že se o politiku zajímá nebo nezajímá. Existuje tedy obecně široké spektrum potencionálních respondentů a nevím, zda bych našel nějakou jinou podobnou oblast, co se této skutečnosti týče. Politika je jednou z mála věcí, o níž je schopen se bavit téměř každý, samozřejmě druhá věc je, nakolik jsou konkrétní znalosti hluboké a relevantní.

Záleží také na každém jednotlivci, jaká oblast politiky je pro něho důležitá, čemu dává přednost. Podle Mansfeldové a Kroupy (2008) jsou občané České republiky nejvíce obeznámeni s místní a národní politickou situací a naopak nejméně informací mají o mezinárodním dění¹.

Mně samotnému politika obecně není lhostejná. Je významnou součástí naší společnosti, a proto chci mít o ní přehled, vědět co z nastalé politické situace obecně vyplývá. Má-li či bude mít určité politické rozhodnutí jistý vliv na mne samotného, na můj život, na život mé rodiny, mého okolí. Zprávám z politického světa se nevyhýbám, spíše je vyhledávám. Nesnažím se také dělat příliš rozdíly v tom, zda se jedná o informace z prostředí české politické scény či té mezinárodní. Pokud bych se chtěl politickým zprávám, událostem vyhnout, tak se mi to stejně nepodaří, protože to snad ani nejde. Musel bych žít do jisté míry izolovaný život.

Televize, rozhlas a tisk nás politikou krmí od rána do večera. Všechno kolem nás bylo už dávno zpolitizováno a většinou i přepolitizováno, a pokud ještě nebylo, už jistě brzy bude (Kubr, 2005:18).

Svůj zájem o politiku jsem chtěl tedy vyjádřit i v mém výběru tématu pro diplomovou práci. Zpočátku jsem neměl jasnou představu, čím konkrétně bych se chtěl zabývat. Napadala mě spousta možných a doslova i nemožných variant, ale žádná nebyla taková, o které bych začal reálně přemýšlet. V té době, na jaře 2009, se však postupně v médiích začaly objevovat informace k blížícím se evropským volbám. Tato skutečnost se stala hlavním důvodem, proč jsem svou pozornost obrátil tímto směrem. Měl jsem za to, že čím více se budou volby stávat aktuálnější, tím větší bude v následujících měsících zájem o ně nejen ze strany médií, ale i občanů.

Když jsem přemýšlel, jakým způsobem bych měl problematiku voleb do Evropského parlamentu zobrazit a na co přesně se zaměřit, potkal jsem mého známého, který má poměrně blízko ke Straně zelených. Po naší rozmluvě jsem se rozhodl zaměřit svou pozornost v souvislosti

¹ Tento názor se mi v mém výzkumu do jisté míry potvrdil, ale o tom blíže v dalších částech práce.

s evropskými volbami právě na Stranu zelených. Svou roli sehrál i fakt, že se nejednalo o neznámou stranu. Existovala již třetím rokem na parlamentní úrovni, z toho se většinu času podílela společně se dvěma jinými stranami na vládnutí. Zelení se do Parlamentu České republiky dostali v roce 2006. Poprvé se tak do Parlamentu dostala strana s programem výrazně orientovaným na ekologii a lidská práva. Předchůdkyněmi stran zelených byla různá ekologická (environmentální) hnutí, která se v Evropě objevila v šedesátých letech minulého století:

...Postupně dokázala nastolit otázky ekologie, bezpečnosti i sociálních nerovností jako významná politická témata. Ekologická hnutí se v průběhu sedmdesátých let organizačně transformovala a v průběhu osmdesátých let úspěšně prosadila v některých evropských zemích jako parlamentní politické strany...Také v ČR se po volbách v roce 2006 poprvé v historii stala Strana zelených stranou parlamentní, když utrhla 6 mandátů a 6,29 % hlasů. V Evropském parlamentu jsou dnes strany zelených součástí dvou významných politických skupin (Müller, 2008:174-175).

Domníval jsem se také, že v případě, zbylých čtyřech parlamentních stran, pohybujících se na této úrovni nepřetržitě již od počátku 90. let, bylo řečeno a napsáno velké množství nejrozličnějších materiálů. Přišlo by mi tedy jako celkem nezajímavé, zaměřit se na jednu z nich. A věnovat se malé, mimo Parlament existující straně či hnutí, nedávalo příliš smysl, poněvadž informovanost o těchto stranách je obecně velmi nízká. Laická veřejnost není s těmito skupinami příliš obeznámena. Naopak prostor v médiích věnovaný Straně zelených začínal ve zmiňovaném období na jaře 09 nabírat na intenzitě, protože se zelení začínali zmítat v největších problémech od parlamentních voleb roku 2006. Navíc se často a rádi prezentovali před veřejností jako vstřícná, přátelská, otevřená strana. To mně vedlo k domněnce, že navázání kontaktů, např. s kandidáty za tuto stranu do Evropského parlamentu, bude relativně snadnější, než v případě velkých stran jako ČSSD a ODS. Tady by určité hlubší proniknutí k vnitřním strukturám strany důležité k pochopení jejího fungování či navázání relevantních kontaktů bylo mnohem těžší, ne-li do určité míry nemožné.

V souvislosti s výběrem tématu byl u mě také podstatný zájem o to, jaké povědomí panuje ohledně evropských voleb, Evropského parlamentu a evropské politiky celkově.

Tato diplomová práce je členěna na několik kapitol. Kromě této úvodní, kterou právě čtete, následuje kapitola nazvaná *Metodologie*. V ní Vás seznámím s výběrem svých respondentů, aspekty spjaté s rozhovory, zaměřím se na metody sběru dat či etickou stránku výzkumu. Další části práce již v sobě kombinují teoretické poznatky s těmi praktickými. Vycházím zejména z rozhovorů s respondenty. V kapitole pojmenované *Strana zelených a období před volbami*, se věnuji podrobně Straně zelených, její historii a současnosti. Nechybí přiblížení samotné kandidatury do Evropského parlamentu a také předvolební kampaně se zaměřením na působení Strany zelených. Čtvrtá kapitola

nese název *Evropské volby a Evropský parlament*. Budete zde blíže seznámeni s problematikou evropských voleb a neopomenu na samotný Evropský parlament jako jednu z významných institucí Evropské unie. Věnovat se budu i evropským poslancům. Další část s názvem *Situace po volbách do Evropského parlamentu* mapuje výsledky voleb a ohlíží se ve svém hodnocení za celým děním předcházejícím samotným volbám. V závěrečné části pojmenované *Závěr*, mimo jiné stručně shrnu nejdůležitější výsledky této práce.

K výzkumným otázkám, kterým se v práci věnuji, patří mezi jinými vnímání voleb do Evropského parlamentu a samotné této instituce. Věnuji se také účinnosti a tvorbě volebních kampaní, motivům kandidatury do politické instituce. K základním pilířům práce patří postavení Strany zelených na české i evropské politické scéně a její vnímání jak z pozice samotných kandidátů za Stranu zelených do Evropského parlamentu, tak „obyčejnými“ lidmi. Reflexe výsledku voleb z pohledu obou skupin respondentů, včetně vlastního zhodnocení kandidatury, je také náplní práce.

Informace pro sepsání diplomové práce byly čerpány z několika zdrojů. Tím základním a nejdůležitějším pramenem, z něhož vycházím a díky kterému je z velké části práce napsána, jsou rozhovory s respondenty². Další materiály a informace, které jsou v práci citovány nebo na které se odvolávám, byly získány v českých knihovnách či z internetových stránek. Stávalo se také, že některé materiály mi byly poskytnuty mými respondenty, zejména z řad kandidátů do Evropského parlamentu. Nechtěl bych zapomenout ani na zdroj informací opírajících se o tzv. techniku sněhové koule³.

Volby do Evropského parlamentu a stejně tak i problematika evropské politiky nejsou médií hodnoceny jako zajímavá témata, což se odráží i v celkovém prostoru jim věnovaném. Má to vliv i na informovanost a zájem veřejnosti. V popředí všeobecného zájmu jsou témata domácí politiky, respektive volby do Poslanecké sněmovny či do obecních zastupitelstev. I samotná Strana zelených byla nejméně známou ze stran v té době zastoupených v Parlamentu ČR. Právě proto mi přišlo nezajímavé věnovat se oblastem, tématům či politickým stranám notoricky známým, nesčetněkrát analyzovaným, o nichž slyšíme dnes a denně. Naopak zaměřit se ve sféře politiky na to relativně neznámé a „tajemné“ a snad i ukázat, že ona malá pozornost médií a lidí je nepatřičná nebo naopak potvrdit, že má své opodstatněné důvody.

² Blíže o rozhovorech v části *Metodologie*.

³ Viz blíže část *Metodologie*.

Přinejmenším chci touto diplomovou prací přiblížit pohled na konkrétní politickou stranu a její představitele v době konání jistých voleb, které se v mnoha ohledech pro ni staly zásadním milníkem. Stejně tak chci ukázat, ovšem jinak než nám přibližují sociologické průzkumy a analýzy, přístup lidí k politice a volbám, je jedno jakým, jejichž prostřednictvím mohou prakticky ovlivnit politickou scénu a samotnou podobu politiky. Mám za to, že všechny volby mají svůj význam a lidé by se jich měli účastnit a nerozlišovat, zda jsou jedny více a druhé méně významné. Pevně doufám, že následující řádky čtenáře v mnohém obohatí a ukáží jim podobu politiky a její „zákulisi“ v trochu jiném světle.

Metodologie

1. Průběh výzkumu k diplomové práci

Výzkum, na jehož základě byla diplomová práce sepsána, probíhal ve dvou fázích. V období před volbami do Evropského parlamentu a poté bezprostředně po jejich skončení, kdy respondenti hodnotili situaci po volbách, volební výsledky⁴. Se sběrem materiálů a informací jsem začal na jaře 2009, několik měsíců před samotnými evropskými volbami v červnu téhož roku. Prvně jsem získal vhodnou odbornou literaturu, která mi pomohla značně rozšířit okruh mých vědomostí spjatých s předmětem mé práce. Poté jsem si vytvořil určitý okruh témat, jimiž jsem se chtěl zabývat a věnovat se jim i ve svých rozhovorech s respondenty.

2. Výběr respondentů

K úspěšnému výzkumu je důležité kontaktovat a získat dostatečný počet respondentů. I když co znamená „dostatečný počet“ (to už je zřejmě na uvážení každého jednotlivého výzkumníka). Získání ochotných respondentů vyžaduje mnohdy hodně trpělivosti. Může uběhnout někdy spousta neúspěšných pokusů o navázání spolupráce. Někdy se také může stát, že čím více máte respondentů, čím více rozhovorů a odpovědí, tím více zjišťujete, jak málo o tom problému víte. S každým novým rozhovorem vyvstávají nové skutečnosti a náměty, o kterých jste doposud neměl ani tušení, a tím pádem i nové otázky, které na své zodpovězení potřebují delší čas a další respondenty, kteří je potvrdí či vyvrátí. Může se také stát, že v důsledku těchto nových skutečností, které Vám byly do této chvíle neznámy, zjistíte, že celý váš postup a výzkum se ubíral špatným směrem. Jste proto nuceni dosavadní strategii přehodnotit a začít od začátku a úplně jinak.

Povaha mého výzkumného cíle, výzkumných otázek, si však vyžadovala nespokojit se jen s jedním druhem respondentů. Pro účely mé práce bylo nutné mít dvě skupiny respondentů. První z nich představují kandidáti za Stranu zelených do Evropského parlamentu. Ne všichni kandidáti však byli přímo členy Strany zelených. Na kandidátce bylo mnoho lidí bez politické příslušnosti⁵. Kontaktovat a získat k rozhovorům jednotlivé kandidáty nebylo snadné, ale myslím si, že se mi

⁴ Tím, že výzkum probíhal zejména v první polovině roku 2009, se může některá problematika či určité otázky kladené respondentům jevit v současné době jako neaktuální. Například se to týká částí Evropský parlament nebo evropských poslanců, kdy tehdy relevantní informace se týkaly volebního období 2004-2009. V době mého výzkumu bylo také prakticky jisté, že na podzim roku 2009 se budou konat předčasné parlamentní volby, proto je v práci s ohledem na předmět mého výzkumu dán prostor i této problematice.

⁵ V samotné práci takové kandidáty neodlišuji, nemělo by to relevantní význam. Pouze v případech, u kterých je takové rozlišení vhodné, tak činím.

nakonec podařilo získat docela reprezentativní vzorek, ve kterém byli průřezově zastoupeni kandidáti ze všech pater kandidátní listiny.

Druhou skupinou respondentů byli „obyčejní“ lidé, které jsem vybíral zcela náhodně. Mým jediným kritériem se stala jejich věková různorodost. Snažil jsem se získat a nakonec i získal respondenty z řad důchodců, zastoupení měla i střední generace a podařilo se mi mluvit taktéž se zástupci mladých lidí okolo 20 let. Důvodem, který mne k tomuto kritériu vedl, byla skutečnost, aby výpovědi této skupiny respondentů byly co nejvíce reprezentativní, a tím se právě dalo nejlépe dosáhnout věkovou různorodostí. Samozřejmě nejen u této skupiny mi šlo o to, aby výpovědi byly co možná nejreprezentativnější.

Ve druhé fázi výzkumu, po volbách, se mými informátory stali respondenti participující již na předešlém výzkumu před volbami. Ty jsem hodlal opětovně kontaktovat a oslovit s žádostí o další spolupráci a pokračování v podílení se na mém výzkumu. Důvody, jež mne k této skutečnosti vedly, byly velmi prosté. Tyto respondenty jsem již znal, taktéž respondenti znali mě a naše spolupráce byla vcelku úspěšná, proto nebyl důvod k nějaké změně. Ideální představa byla, že všichni tito respondenti budou se mnou i nadále spolupracovat, i když jistý jsem si tím zdaleka nebyl, protože se samozřejmě mohlo udát mnoho nejrůznějších skutečností, které mohly spoustu věcí změnit. Nakonec pouze jedna z kandidátek, aniž by mi sdělila svůj důvod, nereagovala na mé snahy o opětovný kontakt a můj výzkum tak musel pokračovat bohužel bez ní.

Většinou byli respondenti velmi ochotní, a pokud jen trochu mohli, tak mi vycházeli v maximální míře vstříc, za což jsem jim velmi vděčný.

3. Přístup k respondentům

Již z předešlých výzkumů jsem se naučil, jaký přístup mám zvolit k potencionálním respondentům, jakým způsobem je oslovit, jak představit svou osobu, vysvětlit důvod mé návštěvy a další skutečnosti, na něž se mohou lidé ptát. Tato fáze je jednou z nejdůležitějších, ne-li nejdůležitější, protože od toho, jak na potencionální respondenty v první chvíli zapůsobíte, jaký na ně uděláte první dojem, závisí celý Váš další výzkum. Platí zde stoprocentně stará pravda, že jak budete přistupovat vy k nim, tak oni budou přistupovat k Vám. Právě získání si u respondentů důvěry, pocit toho, že mi mohou věřit je velmi důležitý. Přesto se mi u některých lidí důvěru získat nepodařilo. Někteří rozhovor odmítli předem, aniž by mě vyslechli. Vytvoření atmosféry vzájemné důvěry a sympatií je základem pro celý úspěšný průběh rozhovoru.

4. Aspekty spjaté s rozhovory

Zkušenost z předešlých výzkumů v rámci kontaktů s respondenty mi mimo jiné pomohla k nepoměrně lepšímu vedení rozhovorů, k pružnějšímu reagování na některé náhle vzniklé problémy a nedostatky, odrazilo se to i v mém jistějším a sebevědomějším přístupu k respondentům.

4.1. Vedení rozhovorů

U vedení rozhovorů je důležité vnímat respondenty a to, co říkají, jak reagují na mé otázky. Je také občas potřeba, když se to uzná za vhodné, „skočit“ respondentům do řeči a přerušit tak jejich promluvu a opět je nasměrovat tam, kde to bylo pro mne důležité. Někteří totiž dělali ve svých odpovědích poměrně rozsáhlé vsuvky, které jsem však vyhodnotil jako pro mne nevýznamné. Je potřeba získat určitý cit pro vedení rozhovoru, vystihnout například správnou dobu nebo ji odhadnout, kdy si právě mohu dovolit přerušit respondenta, aniž by se nad tím nějak pohoršil. Zpočátku jsem nevěděl, jakým způsobem ten který respondent mluví, odpovídá, kdy je vhodné jej přerušit či položit další otázku. Postupně jsem většinou již ty respondenty znal, věděl, co od nich mohu očekávat, a jakým způsobem odpovídají a celé vedení rozhovoru bylo pro mne tudíž jednodušší. Bezesporu důležité je také pořadí, ve kterém jsou jednotlivé otázky pokládány. Je potřeba vycítit, kterou otázkou je vhodné položit nyní nebo ji raději nechat až nakonec či otázky některého typu nepokládat vůbec. To ale vše závisí právě na tom, jak dokážete toho respondenta v průběhu rozhovoru poznat, co si vůči němu můžete dovolit a co ne a vůbec z celkové atmosféry rozhovoru.

4.2. Podmínky při vedení rozhovorů

Co se týče podmínek, ve kterých byly rozhovory vedeny, ty byly opravdu velmi různorodé a záleželo na momentální situaci a okolnostech. S kandidáty jsem například hovořil v prostředí jejich kanceláří, kde jsme měli téměř naprostý klid a nebyli nikým rušeni. To byly prakticky ideální podmínky, které však nebyly zdaleka tak časté. Ne vždy však prostředí kanceláře zaručovalo relativní klid jako v případě, kdy byl rozhovor nesčetněkrát přerušen vyřizováním pracovních záležitostí skrze telefon nebo měl kandidát smluvené pracovní schůzky právě na dobu určenou pro náš rozhovor. Rozhovor také probíhal při obědě v plné restauraci za zvuku hlasité hudby, kdy nebylo slyšet téměř vlastního slova nebo ve stoje na ulici, kdy se do hovoru nezřídka zapojili kolemjdoucí. S ostatními respondenty byly rozhovory převážně vedeny po předchozí domluvě v prostředí jejich domova, restauračních zařízení či v prostředí jejich zaměstnání, a to nejčastěji

v dílnách či kancelářích. V průběhu hovorů v prostředí respondentova domu se často do debaty zapojovali i ostatní rodinní příslušníci nebo v hospodách i ostatní návštěvníci, nezdá se, že by to bylo pod vlivem alkoholu.

4.3. Rozhovory to nekončí

Po skončení rozhovorů jsem se věnoval získaným materiálům. Stručně jsem přepisoval rozhovory natočené na diktafon a vybíral z nich to, co mi přišlo v tu chvíli nejpodstatnější, nebo si pročetl zápisky z rozhovorů zaznamenané na papír, kdy respondent nedovolil natáčení na diktafon nebo se případně věnoval jiným materiálům získaným tohoto dne. Tahle činnost, to pročitání, přepisování rozhovorů, byla prakticky nejpodstatnější, poněvadž jsem si tak mohl v klidu uvědomit, v jaké fázi je můj výzkum, průběžně to všechno již analyzovat, dobírat se na základě toho k určitým výsledkům či hypotézám. Dále jsem mohl díky těmto rozhovorům zjistit, co dělám špatně, na co bych se mohl více zaměřit, jak respondenti reagují na jednotlivé otázky a v neposlední řadě vymýšlet nové výzkumné otázky, a tím dál rozvíjet výzkum a posouvat ho k určitému cíli.

5. Etické aspekty

Na počátku jsem se všem respondentům představil, informoval jsem je pravdivě o průběhu a okolnostech výzkumu, tzn. mimo jiné pro jakou instituci je výzkum děláný, co se s nasbíranými daty bude dělat a také, jaký je cíl mého výzkumu. Ujistil jsem je, že nasbírané materiály a informace nebudou žádným způsobem zneužity či vyzrazeny jiným respondentům, obyvatelům, institucím. Pokud měli ještě nějaké doplňující otázky, ochotně jsem jim na ně odpověděl. Poté záleželo jen na respondentech, zda mi dají tzv. informovaný souhlas, tedy jestli souhlasí s tím, že se zúčastní studie. Z mé strany nedošlo k žádnému zatajení informací vůči respondentům. Snažil jsem se zachovávat naprostou anonymitu účastníků výzkumu, v práci nejsou zveřejněna jejich jména.

Před samotným začátkem rozhovoru jsem se všech účastníků zeptal, zda dovolí nahrávat náš rozhovor na diktafon s tím, že takto zaznamenané informace nebudou nijak zneužity, budou sloužit jen jako podklady k sepsání mé práce. Byli ujištěni, že nikdo jiný kromě mé osoby obsah nahrávek neuslyší. Musím říct, že k mému překvapení většině respondentů to nedělalo problém a dovolili mi rozhovory nahrávat. U respondentů, kteří odmítli nahrávání na diktafon, jsem si poté důležitá fakta zapisoval v průběhu rozhovoru na papír. Nikdy jsem se jich neptal na důvody, které je vedly k tomu, že nechťeli být nahráváni.

6. Metody sběru dat

Jak už bylo zmíněno, získával jsem informace pro svůj výzkum především prostřednictvím rozhovorů. Používal jsem dva druhy rozhovorů, tím prvním byl rozhovor pomocí návodu. Vytvořil jsem si určitý hlavní okruh témat, které jsem považoval za důležité a chtěl je se svým respondentem probrat. Tento typ rozhovoru dává dotazovanému určitou větší volnost při odpovídání, ale současně pomáhá udržet zaměření rozhovoru.

Pro druhý, důkladnější, hloubkový rozhovor, kdy mě zajímaly již konkrétní věci, které vyplynuly z prvního setkání, jsem zvolil strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Přesně jsem tedy naformuloval otázky, na něž jsem chtěl, aby mi účastníci odpověděli. Z tohoto rozhovoru se dají odpovědi lépe srovnávat, než v prvním případě.

Za velmi důležitou metodu sběru dat považuji také tzv. techniku sněhové koule (nabalování informací), která se mi velmi osvědčila a byla pro mě v mnohém přínosná. Jedná se v podstatě o to, kdy mě respondent (informátor) odkáže na dalšího informátora, kterého dobře zná a který mi může taktéž podat informace o mém zkoumaném problému. Tuto metodu jsem využíval poměrně hojně, kdy respondenti z řad občanů, ale i kandidáti mi sami dávali typ, upozorňovali mne na osoby, které by mi dokázaly pomoci a posunout tak můj výzkum opět o něco dál. Často mne dokonce osobně s těmito budoucími respondenty seznámili.

Využíval jsem také pozorování, kdy jsem se účastnil např. předvolebních mítinků Strany zelených, jejích tiskových konferencí. V době konání voleb do Evropského parlamentu jsem byl členem volební komise.

7. Porovnání současného výzkumu s výzkumem vedeným v rámci bakalářské práce

Současná podoba výzkumu se v mnohém lišila od výzkumu, na jehož základě jsem napsal bakalářskou práci. Tehdy jsem odjížděl na dvě dlouhodobější intenzivní terénní praxe do zahraničí, konkrétně do Polska. Byl jsem v cizím prostředí, což vyžadovalo čas na seznámení se s lokalitou, „zmapování“ terénu. Cizojazyčné prostředí mi také v prvních chvílích neulehčovalo situaci. Navíc jsem začínal opravdu od začátku, musel jsem překonat počáteční ostych a nesmělost, naučit se jaký přístup zvolit k respondentům, jak je oslovit, jak vést rozhovory atd. Naopak velkou výhodou bylo, že jsem své respondenty stačil, myslím si, velmi dobře poznat, jelikož jsem s nimi žil ve stejné lokalitě a potkával jsem je prakticky každý den. Poznal jsem tak nejen jejich profesní život, ale často i rodinný a mohl jsem si tak vytvořit o svých respondentech ucelenější obrázek, což zejména

v případě kandidátů do EP nyní nebylo možné, většinou jsme se vídávali pouze v čase smluvené schůzky.

I mnohá jiná hlediska v rámci současného výzkumu odpadly. Byl jsem v „domácím“ prostředí, žádná možná jazyková bariéra neexistovala. Výzkum nebyl natolik intenzivní v tom smyslu, že bych se celé dny plánovitě věnoval pouze sběru dat a nebyl rušený jinými, s výzkumem nemajícími nic společnými, záležitostmi. Zato jeho délka se počítala na několik měsíců. Tím největším rozdílem byla ona předešlými léty načerpaná zkušenost v přípravě na samotný výzkum a zejména v přístupu k respondentům a rozhovorům s nimi.

I. Strana zelených a období před volbami

1. Strana zelených

1.1. Historie budování stran zelených

Strany zelených se konstituovaly z občanských iniciativ obránců přírody a odpůrců jaderného zbrojení koncem 70. let 20. století v západní Evropě. Původně volné hnutí se v řadě zemí zformovalo do podoby politických stran (tzv. strany zelených). Od původní problematiky řešení rozporu mezi přírodou a civilizací a protiválečných postojů přešlo k obecné problematice mezilidských vztahů a fungování politického systému (Žaloudek, 1996).

Podle Žaloudka byli příznivci hnutí a členové stran zelených zpočátku hlavně mladí lidé, převážně studenti. Na rozdíl od tzv. první protestní vlny mládeže na konci 60. let, která vycházela ze studentské revolty a byla ideologicky inspirována novou levicí, neomarxismem a anarchismem, však ekologické hnutí odmítalo příslušnost k vyhraněným ideologickým koncepcím. Určující proud v hnutí odmítal násilnou sociální revoluci a nepřikláněl se k politické levici ani pravici. Jeho spíše reformistické orientaci odpovídala i organizační struktura, blížící se více volnému sdružení než klasické politické straně. Sami členové strany zelených se někdy označovali za „nestranickou stranu“.

Jak dokládá Pečínka (2002), čím více vliv zelených rostl, tím víc problémů silně decentralizovaná, ultrademokratická struktura přinášela. Aby strany mohly v praxi vůbec fungovat, musely přizpůsobit pozvolna svoji vnitřní organizaci klasickým stranám. Na rozdíl od východních zelených si však jejich západní kolegové důraz na autonomii místních a regionálních složek strany udrželi dodnes, a i když už nejde o poloanarchistické chaotické spolky jako kdysi, stále připomínají spíš strany-hnutí než strany.

Milan Kubr (2005) zachycuje vývoj stran zelených od samotných počátků k současnosti těmito slovy:

Není tomu dlouho, co zelení nebyli ještě politickými stranami, nýbrž svou starost o životní prostředí projevovali jako organizace občanské společnosti prostřednictvím různých manifestací, demonstrací, peticí a nátlakových akcí. Brzy však poznali, jak velkou ochranu a jaká privilegia poskytuje statut politické strany... Jejich strážníci se rozhodli pro budování „zelených“ stran a účast ve vládních koalicích. Z nežádoucích a pronásledovaných elementů se tak stali součástí politické třídy se všemi s tím spojenými důsledky (Kubr, 2005:111).

Rosůlek spatřuje za prosazením hnutí a stran ekologického charakteru souvislost s nedůvěrou v politiku obecně, která panovala v 70. a 80. letech. Reakcí na tento negativistický postoj části občanů vůči stranám a politice jako takové, byl vznik oněch ekologických stran a hnutí.

V 80. letech usedají zástupci „zelených“ do parlamentních křesel v mnoha evropských zemích. Volební zisky oslavují „zelení“ zejména v Německu, Rakousku a Švédsku. Odlišnost zelených stran se od počátku jejich existence projevovala ve fungování těchto stran uvnitř. Projevovalo se to zejména v zákazu kumulace mandátů nebo v zavedení systému rotace funkcí (Rosůlek in Cabada a Kubát, 2002).

Svým holistickým zaměřením i potřebou napravovat současný stav aktivitami z centra je politika zelených ve světě orientovaná na státní intervencionalismus, což ji staví do rozporu s pravicovým liberalismem. V Česku však v posledních letech ve Straně zelených získaly pravice a liberalismus výrazné postavení (Krejčí, 2006).

1.2. Vývoj zelených hnutí v naší oblasti

Ve střední a východní Evropě působila zelená hnutí od počátku 80. let. Na přelomu 80. a 90. let se v souvislosti s rozpadem totalitních politických struktur zformovala do stran zelených. Podle Žaloudka (1996) však přes značné ekologické problémy uvedených zemí nenabýly tyto strany většího významu. Jednak proto, že ekologická hlediska jsou dnes součástí programu prakticky všech politických stran, jednak z důvodu nevyhraněnosti politického programu a vzhledem k absenci schopných politických představitelů.

1.3. Zelené strany a ekologie

V souvislosti se stranami zelených hovoříme o stranách dávajících důraz na ekologii, sdružujících ve svých řadách mnoho ekologů. Termín ekologie vymyslel Ernst Haeckel⁶ v roce 1858 a od počátku 20. století se používá pro obor biologie, která studuje vztahy mezi živými organismy a jejich prostředím.

Rosůlek (2002) vnímá ekology jako bojovníky proti projevům industrializace a urbanizace. Odmítají plýtvání neobnovitelnými zdroji, bojují proti znečištění půdy moří a oceánů, produkování odpadů, kácení lesů atd. Upozorňují na vymírání živočišných a rostlinných druhů, globální oteplování a tání ledovců aj. Ekologické aktivisty znepokojuje také způsob hospodaření s energetickými zdroji i mnohá další témata. Ocítají se tím samozřejmě v konfliktu se zájmy představitelů průmyslového liberalismu.

⁶ Německý biolog, představitel darwinismu.

1.4. Zelené strany a environmentalismus

Tzv. *environmentalismus* patří k dalším významným pojmům majícím spojitost s ideologií „zelených“. Jedná se o termín mnohem mladší než ekologie. Kořeny současného environmentalismu sahají do 60. let 20. století. Environmentalismus se zabývá vztahy mezi přírodou a společností. Usiluje o změnu společenských, ekonomických a politických mechanismů, které brání snahám o ochranu životního prostředí. Ideově zastřešuje řadu protestních ekologických hnutí⁷.

Jak připomíná Rosůlek (in Cabada a Kubát, 2002), lze z ideologického hlediska environmentalismus v zásadě rozdělit do dvou směrů: Radikální environmentalismus odmítá povrchní přístup k ekologickým problémům. Pokouší se zformovat komplexní filosofický a náboženský názor. Je v ostrém kontrastu s převládajícím světonázorem technicko-průmyslové společnosti, která považuje člověka za úplně odděleného od ostatní přírody. Radikální environmentalismus považuje myšlení západu za příliš antropocentrické, posedlé nadvládou člověka nad přírodou, mužů nad ženami, bohatých nad chudými. Ideovým podhoubím radikálního environmentalismu jsou kupříkladu světová náboženství, přírodní tradice a feminismus.

K umírněnému environmentalismu patří reformní environmentální hnutí, které se zakládá na víře v racionální osobní zájem. Orientuje se na krátkodobou politiku. O zásadní změny ve společnosti neusilují. Do této kategorie lze zařadit ekologická hnutí a politické strany, které se zapojily do politické soutěže nebo třeba hnutí *New Age*⁸.

V environmentalismu se setkávají a často spojují nejrůznější autentické proudy. Mezi ně patří i zastánci vegetariánství, taoismu, dále také nejrůznější hnutí za práva zvířat. Dalšími směry jsou biocentrismus (úcta k přírodě), ekofie (ekologická filosofie) či ekotopie. Ekotopie znamená ekologickou utopii, modely měst nebo ostrovů šťastné budoucnosti (Rosůlek in Cabada a Kubát, 2002:165).

Podle Krejčího (2006) se environmentální tematika stala součástí volebních programů i dalších stran, a to zvláště levicových.

1.5. Česká Strana zelených

Strana zelených vznikla po listopadové revoluci na podzim roku 1989. Větší význam však získala až kolem roku 2002, kdy do ní masově vstoupili lidé z prostředí ekologických občanských iniciativ. V roce 2005 se stal předsedou strany Martin Bursík, pod jehož vedením se SZ dostala do

⁷ Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Environmentalismus>.

⁸ Hnutí New Age představuje zastřešující označení pro celou řadu lidí, organizací, akcí, praktik a myšlenek. Skládá se z několika myšlenkových proudů, má svou vlastní filosofickou a náboženskou interpretaci a dovolává se vědeckých názorů (Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/New_Age).

Poslanecké sněmovny (6 poslanců) a do vlády (4 ministři včetně nestranického ministra zahraničí). Na podzim 2004 byl do Senátu zvolen za SZ nestraník Jaromír Štětina.

K významným členům Strany zelených patří Martin Bursík, Ondřej Liška, Kateřina Jacques, Přemysl Rabas nebo bývalá ministryně pro lidská práva a menšiny Džamila Stehlíková.

1.5.1. Historie české Strany zelených

Většina pacifistických, ekologických a alternativních skupinek českého disentu se po listopadu 1989 do žádného ekologicko-alternativního proudu, z něhož by vzešla strana zelených tak jako v NDR, nesjednotila. Naopak, demokracie splnila většinu jejich cílů a umožnila ekopacifistům seberealizaci v Občanském fóru⁹, v klasických politických strukturách, v úřadech a sdělovacích prostředcích.

24. listopadu 1989 oznámila svůj vznik Československá strana zelených (ČSZ). V prvních svobodných volbách pětiprocentní hranici pro vstup do parlamentu nepřekonala. V roce 1992 kandidovala v koalici s Liberální sociální unií (LSU). V jejím rámci získala SZ tři poslance v České národní radě. Poslanecký klub unie zelení poslanci opustili o rok později. Ve sněmovních volbách v roce 1996 strana nekandidovala, v roce 1998 získala 1,1%.

V roce 2001 se zformovalo Brandýské fórum (BF). Šlo např. o Jakuba Patočku¹⁰, Jana Beránka¹¹ aj. Brandýské fórum se poté dohodlo na spolupráci se Stranou zelených. Intelektuální BF vylepšilo program Strany zelených. Z programu vymizely pravicově autoritářské prvky a začal připomínat program západních zelených. Patočka získal také pro SZ podporu známých osobností. Brandýské fórum tak vyvedlo Stranu zelených z dvanáctileté izolace (Pečinka, 2002).

V parlamentních volbách v roce 2002 Strana zelených získala i díky podpoře Brandýského fóra 2,36% hlasů. Po těchto volbách však vyšlo najevo, že vedení hodlá velkou část státního příspěvku za hlasy vyplatit hlavnímu manažerovi strany. Nato přední člen BF a šéfredaktor *Literárních novin* Jakub Patočka vyhlásil akci, *Zelená padesátka*, později známou též jako *tmavozelená revoluce*¹².

Na mimořádném brněnském sjezdu v dubnu 2003 tak byl předsedou zvolen jeden z iniciátorů revoluce Jan Beránek. Do evropských voleb 2004 šel jako lídr kandidátky Patočka a strana získala 3,16% hlasů a do EP se tak nedostala¹³.

⁹ Politické hnutí, které vzniklo po začátku tzv. „Sametové revoluce“ jako spontánní platforma občanských nezávislých aktivit.

¹⁰ Novinář, bývalý ekologický aktivista a dlouholetý šéfredaktor *Literárních novin*.

¹¹ Ekologický aktivista, publicista a politik.

¹² Do SZ masově vstoupili lidé z prostředí ekologických občanských iniciativ s cílem přečíslit původní členy („starozelené“) a změnit politický styl a směřování strany (Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Strana_zelen%C3%BDch).

¹³ Nicméně od těchto voleb měla statut nejsilnější mimoparlamentní strany.

Ve Straně zelených se postupem času vytvořily dvě znepřátelené frakce: příznivci Beránkova vedení a jeho odpůrci, kteří vedení strany obviňovali z autoritářských a sektářských praktik a kritizovali radikalismus Patočkou prosazeného politického programu Vize ekologické demokracie. Na konci listopadu 2003 protiberánkovská skupina vydala *Prohlášení demokratů v SZ a Přehled některých porušení stanov a demokratických postupů v Straně zelených*. I tuto kritiku poměrů ve straně vedení odmítlo jako neopodstatněnou. Na začátku roku 2004 někteří založili *Otevřenou platformu Strany zelených*, jejímž cílem měla být demokratizace vnitrostranického života, před sjezdem ji formálně rozpustili.

Vnitrostranická opozice se nakonec sjednotila kolem Martina Bursíka a postupně získala převahu. Na mimořádném sjezdu v Pardubicích v září 2005 už Beránek znovu nekandidoval a novým předsedou se stal Bursík. Několik desítek Beránkových a Patočkových příznivců nato vystoupilo ze strany a koncem roku 2005 vytvořili politické hnutí Zelení¹⁴.

V polovině února 2006 překročily volební preference strany 5 %, potřebných pro vstup do Poslanecké sněmovny. To vyvolalo zájem médií o stranu a zjevně další růst preferencí od nerozhodnutých voličů. Ve volbách do Poslanecké sněmovny SZ získala 6,29 % hlasů a šest poslaneckých křesel¹⁵.

1.5.2. Strana zelených od parlamentních voleb 2006 k evropským volbám 2009

Ke klíčovému zlomu došlo ihned v důsledku euforického průniku zelených na sněmovní půdu. Když se Strana zelených pod vedením Martina Bursíka dostala v roce 2006 do Poslanecké sněmovny, stálo před ní zásadní dilema: stát se vládní stranou nebo zůstat v opozici. Po volbách Bursík oznámil, že vylučuje vládu s jakoukoli podporou komunistů. Nemohl tedy přijmout nabídku ČSSD, která by bez skryté pomoci KSČM nedokázala žádný kabinet sestavit. Strana zelených se tak mohla účastnit, pokud nechtěla skončit v opozici, pouze koalice s ODS a lidovci. Po neúspěšné několikaměsíční menšinové vládě ODS se tato koalice stala realitou.

¹⁴ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Strana_zelen%C3%BDch.

¹⁵ Nepoměr mezi počtem hlasů a mandátů byl zapříčiněn většinovými prvky ve volebním systému, především počtem a velikostí 14 volebních krajů, které zvyšují tzv. přirozené kvórum pro získání mandátu v menších krajích nad 10%. Částečný vliv měla též použitá d'Hondtova metoda přepočítávání hlasů, která zvyšuje zisk větších stran na úkor menších. Systém je nevýhodný pro menší strany s vyrovnanou podporou po celé zemi bez silné regionální základny (zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/D%27Hondtova_metoda).

Zelení se rozhodli přijmout účinkování ve vládě, která byla nejen složena z ideově dosti odlišných stran, ale byla až do hlasování o důvěře menšinová, protože vládní strany měly k dispozici pouze 100 hlasů v dvousetčlenné Poslanecké sněmovně¹⁶.

Ve vládě hrála prim konzervativní Občanská demokratická strana, která své menší koaliční partnery nakonec přesvědčila o potřebě přijmout mnohé prvky ze svého volebního programu. Přijetí vládního programu s neoliberálními akcenty posunulo zelené opticky ještě více napravo, což narazilo na odpor části členské základny. Bursík zdůvodňoval tyto programové ústupky, jakož i účast v pravicové vládě obecně tím, že zelení budou i navzdory převažující programové identitě vlády mít příležitost uskutečnit některé významné priority zeleného programu¹⁷. Bursík realisticky odpovídal, že malá strana nemůže prosadit všechno najednou: „Kompromis patří do politiky. Je to deset kroků dozadu a jeden krok dopředu, jedné drobné výhře předchází deset drobných proher. Jde ale o to, posouvat po krůčcích ochranu životního prostředí.“

Jedním z důvodů, proč bylo údajně nutné přijmout podíl na vládní moci, byla podle Bursíka obava, že kdyby zelení do vládní koalice nevstoupili, vznikla by velká koalice ODS a sociálních demokratů, neboť patový volební výsledek neumožňoval nic jiného. Ta by údajně přijala nový volební zákon nepřátelský vůči malým stranám, který by mohl zelené poškodit. Bursíkovy argumenty pro účast ve vládě, byly silné, včetně skutečnosti, že jeho strana získala ve vládě pozice, které byly vzhledem k tomu, že měla jen šest poslanců, neobyčejně významné¹⁸. Bursík nakonec začal vznik vlády ospravedlňovat. Ačkoliv strana posléze v reakci na kauzy týkající se některých vládních činitelů několikrát hrozila možným odchodem z vlády, zelení nakonec neudělali nic¹⁹.

¹⁶ Zelení, kteří vstoupili do Poslanecké sněmovny s puncem nezkorumpované alternativy, pak připustili, aby vládní koalice za jejich účasti získala důvěru s pomocí přeběhlíků ze sociální demokracie, jejichž odchod k vládnímu táboru byl obklopen otázkami o možné korupci či vydírání.

¹⁷ Jak později Martin Bursík hodnotil, zeleným se ve vládní koalici podařilo prosadit mnohem více z jejich volebního programu, než sami čekali. Přes počáteční odpor koaličních partnerů se podle něho vláda stala „nejzelenější vládou v historii ČR“. S podobnou domněnkou ostatně přišel, při svém hodnocení vlády Mirka Topolánka, i prezident Václav Klaus. Účast zelených ve vládě mj. znamenala zmrazení jaderného programu a přinejmenším odklad prolomení těžebních limitů v uhelných revírech na severu Čech a Moravy. Bursík sám řekl: „Dokázali jsme prosadit v programovém prohlášení bývalých vlád daleko více, než odpovídalo našemu volebnímu výsledku. Byly tam desítky našich priorit...“.

¹⁸ Šest poslanců, čtyři ministři.

¹⁹ Bursík si oblíbil rétoriku nezkorumpovaného politika, proti podezřením z korupce, kterým čelila Topolánkova vláda, však nakonec nic neudělal. I když kritizoval roli státní zástupkyně Renaty Vesecké v kauze Čunek, neriskoval kvůli ní svou pozici ve vládě. Sám Bursík ke kauzám, které poznamenaly vládu, řekl: „...Ovlivňování kauzy Čunek probíhalo za našimi zády, stejně jako akce s přeběhlíky. To byla šedá a zapáchající zóna, ve které se daří lidem, jako jsou Tvrdík a Dalík. Podobnými činy byla vláda skutečně poznamenána. Ale my jsme se toho skutečně nezúčastnili“. Slova Ondřeje Lišky: „Byli jsme jedini, kdo systematicky trvali na jeho odchodu (Čunek)...Horší než vina či nevina Jiřího Čunka bylo to, co vyšlo napovrch teprve mnohem později, a to jakým způsobem byla jeho kauza zmanipulována. Byť Renáta Vesecká byla pro ČSSD údajným důvodem pádu vlády, dnes žádné z politických stran kromě nás kauza „justiční mafie“ nevadí“.

Po vstupu Strany zelených do pravicové vlády s ODS a KDU-ČSL se tedy ve straně zformovaly dvě frakce – příznivci této spolupráce a její odpůrci. Ti, kteří byli spokojeni s účastí strany v pravicové vládě, argumentovali výrazným uplatněním programu SZ ve vládním programu. Naproti tomu kritici tvrdili, že účast v koalici je jejími zastánci prosazována i na úkor některých programových priorit a byli s podílem na vládní moci ve vládě vedené ODS stále více nespokojeni²⁰. Vládní angažmá, spojené s podporou radaru a některých dalších „nezelených“ opatření, stranu začalo rozkládat na dvě nesmiřitelné skupiny²¹.

Rozdíl mezi vládní praxí a původními idejemi, z nichž strana vznikla, působil stále větší vnitřní problémy. Křídlo vedené Danou Kuchtovou²² a Matějem Stropnickým²³ začalo poukazovat na skutečnost, že politická praxe Bursíkovy Strany zelených má jen velmi málo společného s tradiční zelenou agendou.

Konflikt se zvláště vyhrotil v poslaneckém klubu SZ, kde skupinu příznivců aktivní spolupráce s ODS tvořila vedle předsedy Bursíka ještě Kateřina Jacques, Přemysl Rabas (předseda klubu) a Ondřej Liška. Opoziční křídlo zahrnovalo mj. poslankyně Olgu Zubovou a Věru Jakubkovou.

K prohlubování konfliktu přispěla mj. neúčast Olgy Zubové při 3. volbě prezidenta republiky, která měla s konečnou platností rozhodnout, kdo se stane příštím českým prezidentem. Svou neúčastí zdůvodňovanou nemocí přispěla ke zvolení Václava Klause, což bylo ránou pro zelené prosazující Jana Švejnara²⁴.

Martin Bursík se rozhodl stále vzrůstající spory řešit ještě před podzimními krajskými a senátními volbami 2008 svoláním mimořádného sjezdu, který se mu těsným poměrem podařilo v předsednictvu prosadit a který měl situaci zklidnit a vyjasnit si pozice. Dana Kuchtová oznámila, že bude na sjezdu kandidovat na předsedkyni proti němu. Už dlouho dopředu bylo jasné, že předvolební tandem Bursík–Kuchtová nadále není možný. Stranická opozice Bursíka před sjezdem

²⁰ Straníci například Bursíkovi vyčítali, že neprosadil významné části stranického programu, například zrušení stavby některých ekonomicky zbytečných dálnic poškozujících životní prostředí. Příliš loajálně také podporoval spornou zdravotnickou reformu Tomáše Julínka včetně poplatků.

²¹ Podpora strany pro umístění amerického radaru a s ním spojené vojenské základny na území České republiky byla velkým problémem. Toto téma jasně symbolizovalo skutečnost, nakolik se Bursíkovi zelení odchýlili od idejí, které jsou vlastní většině zelených stran v Evropě.

²² Bývalá ministryně a první místopředsedkyně strany. Z vlády byla na podzim 2007 odvolána a nahrazena Ondřejem Liškou. Bylo to zdůvodněno tím, že její náměstek Jaromír Soukup chtěl na ministerstvu vydělávat na dotacích z Evropské unie. Majitel mediální agentury Médea Jaromír Soukup se podílel na předvolební kampani zelených do Poslanecké sněmovny, ale pak se ve zlém rozešel s jejich předsedou Martinem Bursíkem.

²³ Politik, herec, novinář. Pražský zastupitel za Stranu zelených.

²⁴ Bursík v dalším období v reakci na neutuchající nekomunikativnost Zubové s vedením strany, ji v soukromé korespondenci, jež se ovšem dostala na veřejnost, označil „krávou“. To spustilo další spory Zubové a Jakubkové nejen s předsedou Martinem Bursíkem. Poslankyně např. hlasovaly proti tomu, aby SZ měla místopředsedu Sněmovny, aby Kateřina Jacques stála v čele sněmovního Výboru pro evropské záležitosti atd. Komplikovaly také schvalování nejrůznějších vládních zákonů, což při faktickém patu ve Sněmovně bylo značnou komplikací pro celou vládní koalici, která tak s nimi musela často složitě vyjednávat jejich podporu.

obvinila z navyšování počtu členů (z něhož se odvozuje počet delegátů sjezdu) účelovým zakládáním nových základních organizací, které měly přispět k jeho opětovnému zvolení do čela strany. Bursík také uvedl, že si nepřeje v předsednictvu lidi s odlišným politickým konceptem. Na sjezdu navrhl nové stanovy, které počítají mimo jiné s tím, že by republiková rada napříště podléhala předsedovi²⁵. Poslankyně Jakubková pohrozila před sjezdem odchodem z poslaneckého klubu, pokud bude opět zvolen Bursík.

Na sjezdu pak Martin Bursík obhájil svou pozici poměrně jasnou většinou a do předsednictva byli zvoleni „Bursíkovi lidé“. Mj. se Bursíkovi dostalo souhlasu s dosavadním politickým konceptem zdůrazňujícím potřebu koaliční spolupráce s ODS a KDU-ČSL i za cenu kompromisů s volebním programem. Dana Kuchtová zcela opustila vedení, protože neobhájila ani post první místopředsedkyně. Nepodařilo se ovšem prosadit projednání změnu stanov, avšak v závěru jednání byli z republikové rady odvoláni všichni členové volení sjezdem, mezi kterými měla většinu tzv. opozice, čímž se stoupencům předsedy Bursíka podařilo ovládnout i tento orgán.

Zanedlouho po sjezdu strana zcela propadla v krajských a senátních volbách, kdy nezískala ani jeden mandát. Následovala reakce „rebelů“ v podobě výzvě předsednictvu k odstoupení. Vedení však neodstoupilo.

Nespokojení straníci se tedy vydali svou vlastní cestou a založili frakci Demokratická výzva Strany zelených²⁶. Cílem podle frakce nebylo rozštěpení strany ani svržení Martina Bursíka. Frakce chtěla přispět k tomu, aby ze strany neodcházeli její členové a zároveň pomoci získat zeleným více voličů. Chtěli se také stát programovou protiváhou strany a žádali návrat k jejímu demokratickému fungování. Bursík se obával negativního dopadu na celou stranu, její preference a zejména výsledek v červnových volbách do Evropského parlamentu. Domníval se také, že sestává z lidí, kteří se chtějí dostat na volitelná místa na kandidátce do EP. To však členové frakce odmítli. Šéf zelených se pokusil s kritiky uvnitř strany jednat, ale jednání nebyla příliš úspěšná. Navíc poslankyně Zubová s Jakubkovou přestaly reprezentovat SZ a začaly se představovat jako poslankyně Demokratické výzvy. Vztah vedení strany a Demokratické výzvy se dále vyhrotil i při schvalování evropské kandidátky, na kterou se nikdo z členů výzvy nedostal. Členové výzvy dostali od vedení nabídku, že pokud frakci zruší, dostanou přední místa na kandidátce. To však neudělali.

²⁵ Tím by se podle něho zabránilo v dvoukolejnosti strany, kdy republikovou radu ovládá vnitrostranická opozice vytvářející tak paralelní mocenské centrum. Republiková rada je nejvyšší orgán mezi sjezdy.

²⁶ Demokratická výzva vznikla koncem ledna 2009 a sdružovala vnitrostranické kritiky předsedy Martina Bursíka. Předsedkyní se stala Dana Kuchtová, druhým předsedou se stejným mandátem Martin Čáslavka (dnes již bývalý člen SZ). Členy se stala i poslankyně Olga Zubová a Věra Jakubková.

I tato skutečnost nakonec vedla ke svolání republikové rady, která na základě tajného hlasování rozhodla o vyloučení ze strany Věry Jakubkové, Olgy Zubové, Dany Kuchtové a Martina Čáslavky. V odůvodnění zaznělo mj. vystupování proti klubu strany a proti ministrům za Stranu zelených, kritika Martina Bursíka či vystupování Zubové a Jakubkové v rozporu se stanovami jako poslankyně frakce. Obě poslankyně se poté vydaly vlastní politickou cestou, kdy si zaregistrovaly Demokratickou stranu zelených v reakci na nespokojenost se současným vedením Martina Bursíka.

Vyloučení poslankyň Olgy Zubové, Věry Jakubkové nebo bývalé místopředsedkyně strany Dany Kuchtové ovšem mělo lavinový efekt v podobě odchodu dosavadních řadových členů SZ k nově založené Demokratické straně zelených. Týkalo se to nejen lidí ze základních organizací, ale i krajských včetně samotných předsedů těchto organizací. Některé ze základních organizací dokonce ukončily svou činnost. Strana tak přišla o mnoho významných osobností. Za důvody těchto kroků stál nesouhlas s vylučováním, protest proti přehlížení a umlčování názorů členské základny nebo odmítnutí vyvození důsledku vedení strany po dvojích prohraných volbách.

Bursík coby předseda strany měl jistě silné důvody k nespokojenosti s odbojnými poslankyněmi Věrou Jakoubkovou a Olgou Zubovou, které se klonily spíše ke křídlu Dany Kuchtové, jenže tím, že je nechal vyloučit ze strany, přímo přispěl k pádu koaliční vlády, když se ČSSD rozhodla vyvolat další hlasování o nedůvěře. Snaha Bursíka upevnit svou moc ve straně na úkor oponentů tak nakonec přispěla zásadním způsobem i k pádu vlády. Tyto poslankyně totiž už neměly žádný důvod k loajalitě vůči straně a vládní koalici²⁷. Díky hlasům čtyř nespokojených poslanců z vládních stran se opozici podařilo vyslovit v Parlamentu vládě nedůvěru. Kabinet Mirka Topolánka tak skončil v polovině svého volebního období²⁸.

Události v těchto měsících jara 2009 leckoho zřejmě přesvědčily, že zelení nepatří do profesionální politiky. Propírání stranického prádla na veřejnosti a otevřené spory jistě nejsou znakem vyspělé strany. Vtahování médií do vnitřních sporů však nemusí mít jen negativní účinky. Umožňuje občanům nahlížet do chodu fungování strany a souboje názorů na její směřování. Jisté názorové třenice k zeleným patří. Ovšem nakonec byly příkopy vykopány příliš hluboko, a tak se začalo vylučovat.

²⁷ Olga Zubová ke svému hlasování, kdy se vyslovila proti důvěře vládě: „Já jsem vystupovala za Demokratickou stranu zelených, byla to pro mě úplně nová situace a přiznám se, že jsem už v úterý ráno přijížděla do Sněmovny rozhodnutá, jak budu hlasovat z logiky věci, když reprezentuji nový politický subjekt a kritizovala jsem předtím vládu, tak mi připadalo nelogické, abych jako zástupce nového politického subjektu pro tuto vládu zvedla ruku...Viníka hledejte, prosím, jinde. Někdo vyloučil dvě poslankyně ze strany a oslabil tak koalici...“.

²⁸ Pro vyslovení nedůvěry vládě bylo 101 hlasů. Stalo se tak díky poslancům Vlastimilu Tlustému a Janu Schwippelovi, kteří byli zvoleni za ODS, a poslankyním Olze Zubové a Věře Jakubkové, zvoleným za Stranu zelených, které ovšem byly před dvěma týdny ze strany vyloučeny.

Vládní působení zelených tedy provázely neustále vybuchující vnitřní nepokoje. Vzájemné obviňování z toho, kdo opustil tu správnou linii, kdo straně škodí a kdo prospívá, nebylo v ničem přínosné a na preferencích strany se to v průběhu volebního období výrazně projevovalo. Ve Straně zelených jsou jak lidé mající blíž k pravici, tak k levici. Z toho důvodu část strany nikdy nepřijala vládní koalici s ODS. Těmto lidem nestačila jako „omluva“ za spoluvládnutí s ODS ani to, že s ČSSD a komunisty jít do vlády nešlo a tato koalice byla rozumným řešením. To, co se v očích vedení strany a zejména Bursíka zdálo rozumným kompromisem, představovalo u jiných zradu programu. Kromě zmiňované podpory radaru straníci z řad opozice např. Bursíkovi vyčítali podporu sporné zdravotnické reformy včetně poplatků nebo odmítání jaderné energie.

Bursík se rozhodnul řešit vnitřní spory konfrontací. Zapomněl, že mnozí voliči se názorově shodují spíše s opozicí v čele s Kuchtovou a Stropnickým. Ignoroval také skutečnost, že u mnohých voličů podporujících zelené, vyvolají odpor jeho autokratické metody.

1.5.3. Volební výsledky Strany zelených²⁹

●1990 Česká národní rada: 4,1 % – bez mandátů ●1992 Česká národní rada: jako součást koalice Liberálně sociální unie 6,5 % – 3 mandáty ●1996 Poslanecká sněmovna: nezúčastnila se (nezaplatila volební kauci) ●1996 Senát: bez mandátu ●1998 Poslanecká sněmovna: 1,1 % ●1998 Senát: bez mandátu ●2000 Senát: bez mandátu ●2002 Poslanecká sněmovna: 2,4 % ●2002 Senát: bez mandátu ●2004 Evropský parlament: 3,2 % ●krajské volby listopad 2004: v Jihomoravském kraji SZ postavila s Liberální reformní stranou společnou kandidátku *Zelená pro Moravu*. Ta získala 5,08 % hlasů a tři křesla ●listopad 2004 Senát: 1 mandát, nestraník Jaromír Štětina ●červen 2006 Poslanecká sněmovna: 6,3 % – 6 mandátů ●říjen 2006 komunální volby: 446 zastupitelů ●říjen 2006 Senát: bez mandátu ●říjen 2008 krajské a senátní volby: bez mandátu.

1.5.4. Politická orientace³⁰

Některé ekonomické názory Strany zelených lze chápat jako liberální (mírné snížení celkové daňové kvóty prostřednictvím snížení přímých daní a vedlejších nákladů práce jako sociální pojištění, zjednodušení a zefektivnění úřadů), jiné spíše jako levicové (úloha státu v regulaci aktivit poškozujících životní prostředí a prosazování trvale udržitelného rozvoje).

Strana zelených je provázána s neziskovými organizacemi (především orientovanými na ochranu přírody, lidských práv, odpor proti jaderné energii a na ochranu spotřebitele). Řada členů pochází z neziskového sektoru. Strana s neziskovými organizacemi také aktivně spolupracuje na

²⁹ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Strana_zelen%C3%BDch.

³⁰ Zdroj: http://cs.wikipedia.org/wiki/Strana_zelen%C3%BDch.

přípravě volebního programu. Tento fakt někdy vede zejména u odpůrců zelených k připisování všech aktivit konaných neziskovými environmentálními organizacemi také přímo Straně zelených, nezávisle na tom, zda se SZ s takovými aktivitami ztotožňuje nebo ne.

1.5.5. Základní programové body

Strana si klade za cíl prosazovat zejména svobodu a demokracii, ekologicky a sociálně orientované tržní hospodářství, ochranu životního prostředí, globální spoluzodpovědnost a ochranu klimatu, zapojení veřejnosti do správy věcí veřejných, rovné příležitosti a odstranění všech typů diskriminace ve společnosti.

1.6. Strana zelených a kandidáti do Evropského parlamentu

1.6.1. První povědomí o SZ

Historie Strany zelených se píše od počátku 90. let minulého století. Zejména u starších kandidátů první povědomí o straně spadá právě do tohoto období, ale najdou se i výjimky: *„Zpočátku jsem spíše reflektoval mladé sociální demokraty, jako byl Stanislav Gross. Až od prosince 2005 jsem začal Stranu zelených více dostávat do povědomí, líbil se mi šetrný a ochranářský přístup k životnímu prostředí“*³¹. Mladší kandidáti zaregistrovali stranu zhruba ve stejné době před parlamentními volbami 2006, kdy začala poprvé od svého vzniku dostávat výraznější prostor v médiích. Považovali ji za stranu aktivistů, jim docela blízkých lidí. Strana podle nich disponovala také mnoha „nezkaženými“ politiky.

1.6.2. Klady Strany zelených

Kromě „nezkažených“ politiků a samotné politiky SZ, o čemž jsou někteří přesvědčeni dodnes, se objevily i jiné pozitivní faktory: *„Mladá, vitální, její témata se nyní stávají všeobecně přijímána (dokonce jsou vykrádána, ale na to pohlížím pozitivně), nemá korupční skandály, je více propojena s evropskými zelenými, kteří dobře koordinují své aktivity a v Evropském parlamentu působí nejednotněji ze všech relevantních frakcí“*³². Ke kladům můžeme podle jedné z kandidátek přičíst i to, že strana jí svými názory neubližuje a nenajde se nic, s čím by zásadně nesouhlasila.

³¹ Kandidát, okolo 45 let.

³² Kandidát, okolo 25 let.

1.6.3. Zápor Strany zelených

Stranu zelených považují za velmi nesourodou skupinu složenou z lidí názorově velmi rozdílných. Jsou v ní zástupci aktivistů, rekrutujících se z různých hnutí, dále lidé, jejichž názory sahají od extrémní levice až po pravici, liberálové a konzervativci, mnohdy lidé, kteří jsou politicky nezkušení a nejsou schopni žádných kompromisů. „*Jak kdosi řekl, ve Straně zelených bylo mnohdy už vše řečeno, ale ještě nemluvil každý, proto má každý potřebu vyjadřovat se vždy ke všemu a také bohužel někteří jednotlivci nejsou schopni respektovat většinový názor a mylně to interpretují jako nedemokratické chování*“³³. Strana je otřesena vnitřními rozpory a mediálním obrazem jejich rozřešení, nemá mnoho obličejů, nemá zkušený sekretariát a management a je vnímána ještě stále stereotypně (banda anarchických aktivistů a ekoteroristů).

1.6.4. Vnitřní dění a jeho vliv na kampaň a výsledky ve volbách

Mezi zápory SZ byly uvedeny vnitřní rozpory zmítající stranou ve větší či menší míře už od parlamentních voleb v roce 2006. Kandidáti se shodli, že tato skutečnost představuje vůbec to největší negativum strany, jež může a bude mít vliv na stranické výsledky ve volbách do Evropského parlamentu.

Vyhrocené vnitrostranické spory byly široce medializovány a tento prostor dle jejich mínění mohl být jinak využit prezentací praktické politiky, kterou SZ vykonávala a ve které byla relativně (vzhledem k počtu svých poslanců a poslankyň) úspěšná. Kvůli sporům mohou prohrát volby, lidé totiž chtějí vidět strany jako jednotné monolitické subjekty. Na voliče rozhádaná strana působí nevěrohodně. Zejména, když je to všechno tolik medializované.

Neshody uvnitř strany ovšem nejsou jediným důvodem, který může ovlivnit volební zisk strany. Byl zmíněn dopad afér (paradoxně nevyvolaných členy SZ) jako byla aféra Jiřího Čunka, které ulpěly na Straně zelených a částečně znehodnotily její snahu prezentovat se jako „čistá“ politická strana. „*Těch důvodů bylo víc: vnitřní spory a štěpení Strany zelených, vznik Demokratické strany zelených, tři kandidátky „Zelených“, dále vyloučení rebelů, nešťastné vystoupení Kateřiny Jacques v televizním pořadu, obecně nevelké povědomí ve společnosti o lídrovi Janu Dusíkovi apod.*“³⁴.

³³ Kandidátka, okolo 35 let.

³⁴ Kandidátka, okolo 35 let.

1.6.5. Chápání sporů uvnitř strany

S kandidáty se zaměřím blíže na charakteristiku celého vnitřního dění uvnitř strany v uplynulých letech. Jak oni sami vnímali celý spor?

SZ dosáhla v roce 2006 velkého úspěchu a dostala se do Parlamentu. Podle názoru jedné z kandidátek si chtěli někteří řadoví členové ze sněmovního koláče něco ukousnout a pokoušeli se navzdory absenci vlastní erudice a schopností sáhnout na vyšší funkce na ministerstvech. Když jim to nebylo umožněno, hledali neustále chyby na vedení SZ, které zdůrazňovali namísto hledání a prezentace úspěchů a pozitiv. *„Nenaplněné ambice některých členů Strany zelených v alianci s levicovým radikalismem další menšiny ve straně vytvořily výbušný koktejl, který skončil vyloučením dvou poslankyň za porušování stanov a poškozování Strany zelených“*³⁵. Jiná kandidátka má za to, že vedení strany přistupovalo zejména k Věře Jakubkové a Olze Zubové jako k rovnocenným partnerům a snažilo se je plně zapojit do fungování a prezentování SZ: *„Se šesti poslanci jsme si nemohli dovolit luxus, že někdo nepracuje. Věře Jakubkové jsme vytvořili prostor v oblasti dopravy, kde jsme očekávali, že strana může bodovat. Jako jediná z našeho klubu získala placenou funkci ve Státním fondu dopravní infrastruktury, kde měla možnost téma ovlivňovat. Pro Olgu Zubovou jsme našli místo v oblasti kultury a školství. Věra Jakubková chtěla navíc ve Sněmovně nějakou významnější funkci. Byl zřízen podvýbor pro ochranu spotřebitele; jde o silné zelené téma. Ten podvýbor nejenže nemá žádný výstup, ale za celou dobu se sešel asi dvakrát. Za nic brala plat, který pokladní v hypermarketu vydělá po měsíci tvrdé práce. A tato osoba nás nazvala vyžírkami!“*³⁶.

Velmi stranu poškodila i neúčast poslankyně Zubové při volbě prezidenta, dále postupný rozpad poslaneckého klubu a nepřestávající kritika vedení zelených jinými členy strany v médiích. *„Myslím si, že naši poslanci a ministři odváděli nadprůměrnou dobrou práci, nicméně už jim nezbývalo sil na urovnání konfliktů uvnitř strany. Také se domnívám, že mnozí řadoví členové Strany zelených se mylně domnívali, že demokracie spočívá v tom, že si každý může říkat, kdy chce, co chce. Což není pravda. Je nutné respektovat většinový názor a vedení, zvolené demokratickými volbami na řádném sjezdu“*³⁷.

Jiný kandidát za vnitřními neshodami spatřuje účelové propojení dvou menšin v SZ (levicových radikálů nesouhlasících s vládní účastí a zklamaných ambiciózních členů Strany zelených, kteří nebyli pro svoji nekvalifikovanost nebo neschopnost připuštění k funkcím), které si vzalo za cíl odstranění současného vedení strany. Podobnými situacemi si podle něj prošli západoevropští

³⁵ Kandidátka, okolo 45 let.

³⁶ Kandidátka, okolo 40 let.

³⁷ Kandidát, okolo 60 let.

zelení již před mnoha lety. To, co se stalo tak bylo nevyhnutelné a přirozené, bohužel to zastihlo SZ v nejnevhodnější okamžik a ohrozilo její setrvání v Parlamentu ČR. Pochybuje, že v dané situaci šlo postupovat jinak, neboť vedení SZ bylo dlouhou dobu velmi smířlivé, ale jednání vnitrostranické opozice, která pravidelně vynášela vnitřní záležitosti do médií a v závěru vytvořila vlastní stranu uvnitř strany (což si myslí, že bylo v rozporu nejen se stanovami SZ, ale už i ze zákony ČR), tak toto jednání už přesáhlo hranici možného smíru. Hlavní protagonisté na obou stranách po měsících boje nebyli schopni spolupráce, jelikož rozepře mezi nimi dosáhly neopravitelné a nenavratitelné úrovně. Je mu jasné, že Strana zelených bude vždy více názorově pestřejší než ostatní subjekty, ale tato pestrost musí být vyvážena schopnostmi strany zaujímat v klíčových momentech kompromisní jednotné stanovisko a efektivně rozhodovat na všech stranických úrovních. A to je věc, kterou se zelení a každá mladá strana učí dlouho. Myslí si však, že zelení bohužel tolik času zřejmě nemají. Vše shrnul slovy: „*Byl to napůl ideologický a napůl osobní boj o budoucnost strany*“³⁸.

Podle dalšího z kandidátů se nešlo uvnitř strany vzájemně mezi znesvářenými tábory domluvit z jednoho prostého důvodu. Lidé okolo Kuchtové nepochopili, že stranické konflikty jsou součástí všech politických subjektů, akorát se nedostávají tak napovrch: „*Oni šli hned před všechny novináře. Bursík nám udělal tohle a tohle. Co ti zbude je, že ta strana je chaotická. A voliči chtějí, aby strana vypadala solidně*“³⁹. Myslí si, že za tím vším stojí v pozadí vazba Paroubek, Tvrdík, Soukup, Zubová. Osobní antipatie jsou v politice normální, politika podle něj dokonce funguje na základě osobních antipatií. Tady problém nevidí. Myslí si však, že systematicky někdo plánoval likvidaci SZ a to byl Soukup s „Paroubkovými“ penězi.

Pro lepší dokreslení situace uvnitř strany, tak jak ji chápou samotní kandidáti, přidám pohled ještě jedné kandidátky. Ta se domnívá, že komunikace vně strany byla špatná a mělo se pracovat na jejím vylepšení. Takové snahy sice byly, ale nevedlo to bohužel k žádnému přijatelnému výsledku, proto je dobře, že ti lidé odešli. Měli si však uvědomit, že založením nové zelené strany nikomu nepomohou ani sobě: „*Ta strana si má ale uvědomit, že tímhle nezíská tolik hlasů, když vznikne chvíličku před volbami. To absolutně nemají šanci vyhrát. Spíš poškodí tu druhou stranu*“⁴⁰. V první fázi viděla vnitřní spory kvůli pracovním záležitostem, ale poté vše již muselo být v rovině osobní, jelikož situace dospěla k osobním výpadům. Vychází ale jen na základě informací z médií. Celá situace měla základ v malé zkušenosti a vyzrálosti členů strany. Strana zaplatila určitou „nováčkovskou daň“. Vypovídá to o neprofesionálnosti strany, protože v případě velkých stran se stranické záležitosti nedostanou mezi veřejnost. „*Je to malá neprofesionální strana. Její*

³⁸ Kandidát, okolo 25 let.

³⁹ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁰ Kandidátka, okolo 25 let.

představitelé se tolik nezapojovali do politiky. Jediní, kdo měli styk s velkou politikou, byli ti poslanci a ti se snažili dělat maximum pro to. Ti ostatní zelení jsou někde jinde a v pěti lidech je těžké něco dělat“⁴¹.

Kandidáti kritizují vznik Demokratické strany zelených. Tuto stranu často nazývají přívlastkem „demagogická“ strana zelených. Vznikla podle nich jen proto, aby SZ ve volbách vzala kolem 1% hlasů, které se pro Stranu zelených a její úspěch mohou nakonec ukázat jako klíčové. *„Rozdělení hlasů je zásadní. Volební kampaň Zubové je teď silná, mnoho billboardů, a to lidi mate. I vizuálně jsou strany podobné včetně slov, sloganů. Určitě to rozdělí ty hlasy, kterých je ke všemu málo. Způsobí to, že se ani jedna strana do Evropského parlamentu nedostane“⁴².*

1.6.6. Nelitují své kandidatury za SZ s ohledem na vnitřní dění ve straně?

Přestože kandidáti kritizují události, které se staly a vnímají negativní aspekty s tím spjaté, nikdo z nich s ohledem na tyto skutečnosti nelituje, že za Stranu zelených kandiduje. *„Nelituji, protože kandidatura se člověku vždycky vyplatí“⁴³.* Přesto se někteří snaží, jedná se o nezávislé kandidáty, před veřejností distancovat od onoho vnitřního napjatého dění ve straně. Právě to, že nejsou členy strany, jim pomáhá v tom, že nejsou bezprostředně spojováni s těmito událostmi.

1.6.7. Role Strany zelených v české vládě

Účast ve vládě kandidáti považují za přínosnou nejen pro samotnou stranu, ale i pro občany a celkové vnímání práce vlády. Nepovažovali ji za špatnou vládu: *„Vláda byla kritizována od levice, že je antisociální a od pravice od Klause, že byla až moc levicová. Takže to ve skutečnosti znamená, že to byla relativně rozumná vláda“⁴⁴.* Prezident Klaus při hodnocení Topolánkovy vlády za účasti zelených použil výraz, že vláda „zezeleněla“, což berou jako důkaz, že zelení byli v prosazování svého programu úspěšní. *„V rámci možností Topolánkova vláda vládla dobře a udělala dost věcí“⁴⁵.*

Topolánka s Bursíkem považovali za největší osobnosti vlády. Topolánka si především váží díky zvládnutí prvních čtyř měsíců českého předsednictví. Bursík podle nich v roli ministra životního prostředí osvědčil erudici zvláště při osvojování evropské ekologické legislativy, prosadil i první krok ke zdanění energie vyráběné z fosilních zdrojů. Vrcholným číslem Bursíkova

⁴¹ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴² Kandidátka, okolo 25 let.

⁴³ Kandidát, okolo 35 let.

⁴⁴ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁵ Kandidát, okolo 60 let.

politického působení bylo zavedení miliardového programu na podporu zateplování soukromých domů⁴⁶.

Na šest poslanců měla SZ čtyři ministry, tak výhodný poměr v historii samostatné ČR nenajdeme. Ve vládě sice byli „junior partner“, ale zato velmi vlivný. Za tři roky podle kandidátů prosadili relativně nejvíc programových bodů na počet parlamentních křesel ze všech koaličních stran. Bohužel zelení udělali i řadu komunikačních chyb, a to se jim vymstilo. Myslí si, že zelení dosáhli ve vládě mnohého, byť lze polemizovat, zda cena za vládní angažmá byla odpovídající.

*„Výhody a nevýhody našeho fungování v rámci pravostředové koalice můžeme poměřovat donekonečna. Důležité je uvědomit si, jaké byly alternativy. Faktem je, že řada našich voličů myšlenku této vlády nepřijala a nám se nepodařilo jim dostatečně srozumitelně vysvětlit, že v dané situaci to bylo přijatelné a pro zelenou politiku dokonce výhodné řešení. I to je poučení do budoucna“*⁴⁷. Pokud by zeleným v nové situaci byla znovu učiněna nabídka na koaliční spolupráci, měli by pečlivě zvažovat, zda pro prosazení některých priorit SZ není lepší pozice konstruktivní opozice. Neodmítají principiálně koalici ani se sociální demokracií, ani s ODS. Rozhodnutí o tom, zda jít do vlády či nikoliv, musí vycházet především z výsledku voleb, jednání o vládním programu a záruk, že bude skutečně plněn.

1.6.8. Pád vlády pohledem kandidátů

Pád vlády v době předsednictví EU byl pro ně šokující a přičítají jej ČSSD, která vyvolala hlasování o nedůvěře vládě. Vnímají to jako zradu českých občanů a spatřují za tímto krokem čistě osobní zájem. *„Bylo to selhání slibů, které byly, že se v době předsednictví nebude hlasovat o důvěře vládě“*⁴⁸. Tato situace způsobí destabilizaci české politické scény, což se projeví například na kurzu koruny. Ovlivní to i rozhodování firem, zda vstoupit na český trh. Skutečnost, že se na pádu vlády podílely, v té době dvě již bývalé, poslankyně za SZ, nebyla důležitá. *„Vláda by stejně padla, i kdyby pro její pád nehlasovaly, protože Bém měl připravené poslance, kdyby to nestačilo. Ta hra je hodně Klausovská, rozbit takovou zelenomodrou vládou, takovou ekologicko-centristickou a vytvořit spíš velkou koalici, kde budou lidi jako Bém a Paroubek“*⁴⁹.

⁴⁶ Program „Zelená úsporám“. Program ministerstva životního prostředí, který poskytuje dotace pro energetické úspory z prostředků získaných z prodeje tzv. emisních povolenek na vypouštění skleníkových plynů. Program poskytuje dotace na zavedení vytápění na bázi obnovitelných zdrojů energie a na opatření k energetickým úsporám rekonstrukci nebo stavbě rodinných a bytových domů.

⁴⁷ Kandidátka, okolo 40 let.

⁴⁸ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁹ Kandidát, okolo 45 let.

1.6.9. Přehled o stranách zelených v Evropě

Někteří z kandidátů projevili hluboké znalosti o ostatních evropských zelených stranách. Největší znalosti prokázali v případě německých zelených, kteří výrazně ovlivnili další evropské strany tohoto typu. Shodli se na tom, že zelení v Evropě jsou aktivní zejména v otázce ekologie a mají na tuto problematiku výrazný vliv, i když ne ve všech zemích jsou ekologické otázky výsadou zelených stran: „*Třeba v Norsku jsou ty ekologické myšlenky tak zakořeněny, že kterékoliv norské strany mají lepší program než ostatní zelení v Evropě*“⁵⁰.

Jiní kandidáti nezastírali, že přehled o zelených stranách v Evropě prakticky nemají. Dokonce neznali ani jednu z nejvýraznějších osobností evropských zelených, bývalého německého ministra zahraničních věcí, Joschku Fischera: „*Kdo? Jo? On je zelený? To jsem nevěděla...*“⁵¹.

1.6.10. Nezávislí kandidáti k možnému vstupu do strany

Nikdo z nich nevyklučuje, že v budoucnu by do strany mohli vstoupit. Důvody, proč nevstoupí do strany již nyní, jsou různé.

Vyberu pohled jedné z kandidátek. Vstup do strany pro ni představuje další stupeň a není si jistá, zda by se ztotožnila se všemi vizemi Strany zelených. Nyní to vnímá jako první fázi, vstoupila do prvních voleb a nevyklučuje, že příště do strany vstoupí, ovšem do silnější než je současná SZ. „*Pokud budu chtít fakt jako něco měnit, tak je důležité vstupovat do velkých stran, kde máš víc hlasů*“⁵². Teď chce podpořit SZ, zná v ní pár lidí, znamená to pro ni dobrou zkušenost a se vstupem do jakékoli strany prozatím vyčká: „*Kdybych vstoupila do politické strany, tak je to potom takové blbě přecházet do jiných. Mám otevřená zadní vrátka, můžu vstoupit ještě do jiné strany*“⁵³.

Jiný kandidát, který je členem strany, se domnívá, že přiznat se ve společnosti k tomu, že jste členem politické strany, se rovná naprostému fiasku. Hovor se podle něho stočí k tomu, aby vám ostatní dokázali, že právě ta vaše strana je ta nejhorší a jak dalece a široce jí pohrdají. Až na odchodu většinou tiše špitnou, že „nás“ také volí. Straničtví nemá v Česku dobrou tradici. Pět let je členem Strany zelených a za tu dobu zestárl o deset let. Musí obhajovat rozhodnutí, na něž neměl žádný vliv, přijímat kritiku, se kterou nemá co do činění a strpět chválu, která patří někomu jinému. Přesto by neměnil. „*Když jsem občas mudroval, jestli to mám zapotřebí, říkal mi můj stranický*

⁵⁰ Kandidát, okolo 45 let.

⁵¹ Kandidátka, okolo 25 let.

⁵² Kandidátka, okolo 25 let.

⁵³ Kandidátka, okolo 25 let.

kolega – čerstvý sedmdesátník Otakar Šmíd: *Máš to zapotřebí. Když to neuděláš ty, nikdo jiný to za tebe neudělá*⁵⁴.

V Česku bude podle něho stranictví ještě dlouho vnímáno pejorativně, straník zůstane prospěchář, patolízal a parazit. „*Ostatně, největší osobnosti české politiky posledních let Václav Havel a kníže Schwarzenberg nikdy v žádné straně nebyli*“⁵⁵. Chápe to, rozumí tomu, ale nesouhlasí. Členství v politické straně ho naučilo pokoře a trpělivosti a především potvrdilo staleté moudro o božích mlýnech, jen s tím dodatkem, že nemelou pomalu, ale rychle.

1.7 Respondenti z řad občanů a Strana zelených

1.7.1. První povědomí o SZ

Strana zelených se poprvé výrazněji zapsala do povědomí české veřejnosti v období před parlamentními volbami v roce 2006, kdy se začala její podpora v průzkumech veřejného mínění pohybovat kolem hranice pěti procent potřebných pro vstup do Parlamentu ČR. S rostoucími preferencemi strany, rostlo i samotné povědomí o ní. Stejně to bylo i v případě většiny mých respondentů, kteří do té doby sice věděli o existenci takové strany, ale tím byly jejich znalosti u konce. „*Začali být v novinách, na billboardech, začali se objevovat v televizi. V té době se vědělo, že mají šanci se tam dostat do Parlamentu*“⁵⁶. Jeden z respondentů v té době znal velmi dobře působení zelených na německé politické scéně, svou činností mu byli sympatičtí, ovšem o jejich českých kolezích nevěděl nic až do jejich vstupu do parlamentu roku 2006.

Do povědomí některých lidí se ale strana zapsala již mnohem dříve na počátku 90. let minulého století: „*Už tehdy si vzpomínám na ty fóry, že jsou to melouni, uvnitř červení a navenek zelení*“⁵⁷. V té době si říkal, že zelení možná někdy skutečně budou parlamentní stranou. Jeho domněnka vycházela z toho, že pokud mohou být v Poslanecké sněmovně zastoupení Republikáni Miroslava Sládka, proč by v ní nemohli mít zastoupení zelení, na počátku 90. let sice strana s naprosto zanedbatelnými preferencemi, ale s mnohem sympatičtějším programem skýtajícím dosud nevyužitý voličský potenciál. Tento názor byl svým způsobem ojedinělý, ostatní z této skupiny respondentů zeleným nedávali žádné šance ke vstupu do vysoké politiky.

Několik mých respondentů vidělo na základě rostoucích preferencí reálnou šanci zelených na vstup do Poslanecké sněmovny, proto se rozhodli odevzdat jim v parlamentních volbách na jaře

⁵⁴ Kandidát, okolo 35 let.

⁵⁵ Kandidát, okolo 35 let.

⁵⁶ Muž, okolo 50 let.

⁵⁷ Muž, okolo 40 let.

2006 svůj hlas. Považovali ji za progresivní, novou stranu a nechtěli volit jako většina veřejnosti velké strany ČSSD nebo ODS. „Myslel jsem, že by se je dalo volit, tak jsem je i volil“⁵⁸. Do poslední chvíle přesto nevěřili v její úspěch, nakonec byli příjemně překvapeni.

1.7.2. Co vědí o Straně zelených?

„Vnímám ji zatím jako stranu v přerodu mezi občanským sdružením různých spolků zabývajících se životním prostředím nebo její ochranou, jako lobby v environmentální oblasti a teď se přetváří v „normální“ stranu“⁵⁹. Tento proces je doprovázený i štěpením na různé proudy, vnitřními neshodami. Ve straně není jednotný názor, jsou tam podle něho lidé „fanaticky zelení“ až po umírněné, kteří chtějí dělat „normální“ politiku, nejen se vést na módní vlně. „Ty proudy, které nesouhlasí s tím, aby se z toho stala normální strana, teď odpadají. Oni si myslí, že je tam méně demokracie uvnitř. Ono to ale nejde, vždycky tam musí být jádro, nějaký vůdce, podle kterého se strana řídí, jinak se nepohne kupředu“⁶⁰. V osobě Martina Bursíka vidí lídra, který straně doposud chyběl.

Program strany je podle něho nasnadě. Jedná se zejména o ochranu životního prostředí. Ovšem její podoba je v některých oblastech sporná, jelikož jim chybí alternativa ke kritizovaným záležitostem, podle zelených negativně dopadajících na životní prostředí. Zmínil otázku jádra a využití jaderné energie. „I v případě obnovitelných zdrojů, kde v dobré víře může docházet k podpoře přídavek, jako bionafy se to nakonec obrátí proti krajině. Zaplevelí se řepkou krajina, zdraží to potraviny“⁶¹. V případě programu zelených se podle něho často uplatňuje pořekadlo „cesta do pekla je dlážděná dobrými úmysly“. Má také přehled, jak se zelení staví k církevním otázkám, dokázal by si tipnout jejich postoj k Lisabonské smlouvě, evropské měně.

Další z respondentů zelené považuje za stranu s ekologickým směřováním. Snaží se o to, aby společnost fungovala na určitých ekologických principech. Usilují o změnu ve standardním chování společnosti tak, aby třídila odpady, konzumovala biopotraviny. Pokouší se změnit přístup lidí k přírodě a svému okolí. Vybavují se mu také vnitrostranické problémy, které stranu šíleně zdiskreditovaly.

I ostatní respondenti vnímají zelené jako stranu zaměřenou zejména na ekologii, podporuje obnovitelné zdroje a naopak má odpor k jaderné energii. S přístupem SZ k problematice jaderné energie ovšem nesouhlasí: „Postoj k jaderné energii také nemá s ekologií příliš moc společného. Pokud by se porovnávala výroba elektrické energie v různých elektrárnách, tak v jaderné je to

⁵⁸ Muž, okolo 30 let.

⁵⁹ Muž, okolo 35 let.

⁶⁰ Muž, okolo 35 let.

⁶¹ Muž, okolo 35 let.

určitě ekologičtější. To je hlavní výtká, když už se strana tváří ekologicky, tak by měla být opravdu ekologická nebo environmentalistická“⁶². Jiný respondent dodává: „Jde o to, aby se ta zelená politika nezvrhla v něco jiného, v nějaký ekologický totalitarismus“⁶³.

Někteří dodali, že při prosazování svých programových priorit spolupracuje SZ s jinými ekologickými hnutími jako hnutí Duha⁶⁴. Někoho zase zaujal spor strany s prezidentem Václavem Klausem ohledně problematiky globálního oteplování. Ale nejen ekologie je zeleným blízká: *„V Parlamentu se zaměřili i na témata, která nejsou vyloženě ekologická. Zabývají se lidskými právy, Tibetem a školstvím“⁶⁵.*

1.7.3. Blíže k programu SZ

Většina respondentů považuje program strany za módní, ekologie je v současném světě velmi frekventovaným výrazem a mnoho států a vlád se snaží při svém rozhodování vzít otázku ekologie v potaz. Zahrnuje však mnoho sporných bodů, některé z nich už byly zmíněny. Uvědomují si, že otázka životního prostředí a zacházení se zdroji představuje důležitá témata pro lidstvo a jeho budoucí směřování. Z tohoto důvodu je jim program strany sympatický. V některých případech však návrhy nebo opatření zelených stran působí neopodstatněně a ve svém důsledku jsou daleko škodlivější životnímu prostředí. Kromě zmíněných problémů s biopalivy nebo otázky využití jaderné energie se třeba pozastavovali nad blokováním výstavby některých dálnic v situaci, kdy silnice prvních tříd vedoucí přes města a vesnice jsou přetížené, a s tím souvisí i zhoršení životního prostředí. Zdržováním a stanovováním si podmínek při stavbě dálnic tak paradoxně přispívají ke zhoršování současného stavu. *„Zahrnují pod sebe ty ekologické teroristy, kteří všechno blokují. Je to džungle neziskových, občanských sdružení a polovina z nich tam není idealisticky, jak by někdo očekával. Lidé mají k tomu odpor a to zelené znevýhodňuje. Ty záměry a cíle jsou v obecné rovině dobré, ale někdy to jde úplně falešnou cestou. Někdy za to zelení nemůžou, je nějaká ekologická organizace, která s nimi nemá nic společného, ale v rámci ekologie jsou na stejné barikádě a tak jim vlastně dělá špatné jméno. Těm organizacím jde spíš o peníze než princip. Přece nemůžou zabrzdit např. turismus, jenom ať je co největší ochrana žabiček a mloků. Vše má svoje limity“⁶⁶.*

Obecně ale považují za pozitivní, že určitá strana má hlavní téma ekologii. *„Mají své místo a je potřeba, aby tady byli. Většina stran nemá ekologický akcent a vše je tlačené byznysem. Je to korekční prvek, který brzdí směr devastující příliš přírodu. Ale zase to nemůže být opačný extrém,*

⁶² Muž, okolo 25 let.

⁶³ Muž, okolo 50 let.

⁶⁴ Česká nevládní ekologická organizace.

⁶⁵ Žena, okolo 40 let.

⁶⁶ Muž, okolo 40 let.

kdy je život lidí na úkor ochrany totálně zastavený. Ideální je, aby se to vyvažovalo a našlo svůj střed v kompromisech“⁶⁷.

1.7.4. Image strany pro občany významná

Program strany však pro respondenty není tak důležitý jako samotná image strany, její vystupování před veřejností, chování jednotlivých členů. V této oblasti Strana zelených sympatie nemá, ztratila je během svého působení po volbách v roce 2006.

Nejlépe to dokládá výpověď respondenta, který straně tehdy pomohl svým hlasem ke vstupu do Poslanecké sněmovny a vlastně i do vlády: „*Na začátku, když se dostali do Parlamentu, měli mé sympatie a tehdy jsem je i volil. Byli mi sympatičtí právě tím přístupem. Cítil jsem je jako novou možnost, čerstvý vítr do Parlamentu. Na základě vnitřního dění ale sympatie u mě ztratili*“⁶⁸. Nyní by již zelené nevolil. Program mají sice stejný nebo podobný, nicméně členové strany nejsou pro něho věrohodní a to je rozhodující. Strana se v jeho očích zdiskreditovala. Tehdy předpokládal, že volí stranu, ve které jsou lidé s podobným názorem, podobným pohledem na věc, což se v průběhu volebního období ukázalo za naivní a velmi ho toto zjištění zklamalo.

Ze stejného důvodu nebude pro SZ hlasovat ani její další bývalý volič. Strana podle něj již nebude nikdy jako předtím a jestli mají podobný nebo stejný program to už je vcelku jedno. „*To už budu volit stranu pivního odboje, ale zelené už nebudu volit. Se mi znelíbila ta strana*“⁶⁹. Rozhodne se pro jiný subjekt, kterému bude moci důvěřovat. „*Kdyby nedošlo k tomu, co se stalo, tak bych je dál volil. Už je nebudu volit, jsem zklamán, znechucen. Stranu zelených zavrhávám*“⁷⁰.

I na ostatní respondenty, kteří nebyli voliči zelených, působilo dění ve straně hodně negativně. Ztratila tím u občanů důvěryhodnost, jeden ze základních předpokladů k tomu, aby určitou stranu ve volbách podpořili svým hlasem. „*Od nich nevíš co čekat, jestli se dostanou někde do Parlamentu nebo Senátu, tak jestli nezmění za měsíc názor. Je to skoro až anarchistická strana co se týče toho přístupu*“⁷¹.

Jen pro málo lidí je důležitější program než spory uvnitř strany, ať už jsou jakéhokoli charakteru: „*Určitě je důležitější pro mě program. Spory jsou vždycky a všude*“⁷².

⁶⁷ Žena, okolo 30 let.

⁶⁸ Muž, okolo 30 let.

⁶⁹ Muž, okolo 25 let.

⁷⁰ Muž, okolo 25 let.

⁷¹ Žena, okolo 40 let.

⁷² Žena, okolo 25 let.

1.7.5. Vnitřní spory ve Straně zelených

„Bursík mě zklamal, měl být schopný to nějak vyřešit, aby byly spokojené ty poslankyně. Udělat s nimi kompromisy. Nebude asi takový člověk dialogu, jak vypadá, chce být příliš silný vůdce, a buďto jdete se mnou nebo proti mně. To mu moc sympatie nepřidává. I když je to těžké, politik by toho měl být schopen“⁷³.

Podle jednoho z respondentů byla strana příliš otevřená, dávala neúměrný mocenský prostor svým základním orgánům, místo aby koncentrovala moc (po vzoru ostatních partají) do stranických sekretariátů. A tak začaly postupně vybublávat na povrch osobní spory a neshody. Martin Bursík se najednou ocitl ve stejné situaci jako před lety Patočka s Beránkem. Začalo mu, být vytýkáno všechno to, díky čemu přivedl stranu na výsluní - umírněnost, snaha dohodnout se s velkými stranami, politický pragmatismus. Ve skutečnosti však Bursík podle něho neměl na výběr. Jinou politiku ani s šesti poslanci dělat nemohl. Bodem zlomu se stalo to, když nedokázal před koaličními partnery obhájit zelenou ministryni školství Danu Kuchtovou. Nikdo si podle něho dnes už neuvědomuje, že to bylo v době, kdy vládní koalici podlamovala aféra lidoveckého předsedy a kdy důvěra v Topolánkuv kabinet rapidně klesala. Bursík tehdy opět udělal jen to, co za dané situace mohl. Podvolil se přání premiéra, vyměnil neoblíbenou ministryni a zabránil tak další eskalaci napětí uvnitř koalice. Zároveň si však znepřátelil mocné křídlo uvnitř strany. Osud Martina Bursíka tak nakonec byl stejný jako osud jeho politických předchůdců ve SZ. Stejně jako předsedové před ním začal být obviňován z arogance a nedemokratického vedení.

Jiný z respondentů za vnitřními spory spatřuje problém mezi vedením strany, ztělesněné hlavně Martinem Bursíkem, a poslaneckým klubem. Jádrem sporu bylo v minimální vzájemné komunikaci. Bursík něco konkrétního vyjednal ve vládě za cenu určitých kompromisů (např. vláda upustí od podpory jaderné energie, on podpoří výstavbu radaru), ale nedokázal to již dostatečně vysvětlit poslancům, Olze Zubové a Věře Jakubkové. Ty měly tak pocit, že je strana potřebuje jen ke zvedání rukou při hlasování. Nevysvětlil jim, že někdy strana musí jít v rámci kompromisů i proti tomu, co deklarovali, že budou hájit. Poslankyně to tak braly za zradu stranického programu od vedení strany a zejména Martina Bursíka. Vše vyvrcholilo rozpory. *„Je potřeba více komunikovat v té politice, abys vysvětlil ty kompromisy. To se Bursíkovi nepodařilo a holt je nechal jít nebo je vyloučil. Kdyby byl schopnější tak je víc zapojí. Na druhou stranu ony musí pochopit jak je to těžké, aby neměli ten pocit, že jsou na vedlejší koleji. Nakonec polovina členů ČSSD je taky jenom mašinka na zvedání rukou, taky se tam diskuze nevede, mají to přikázané. Akorát, že tam to je už zavedené a nikdo proti tomu nebojuje“⁷⁴.*

⁷³ Muž, okolo 35 let.

⁷⁴ Muž, okolo 45 let.

Strana se před médii tvářila, že se jedná o ideový problém, střet určitých názorů. Respondenti za tím však spatřovali osobní problémy. Nebyli schopni se dívat na věci z nadhledu. Řešili osobní spory, místo aby pracovali a dělali politiku, za kterou jsou zvoleni. Považují to za neprofesionální a strana se tím stává méně volitelnou pro občany. „*O program nešlo. Byly to osobní spory a dlouhodobý tlak. Bursík jim nařídil, že musí poslouchat jak někde v komunistické straně. Všichni na ně tlačili, vláda tlačila, ať hlasují pro ně. Mnohokrát bylo hlasování o jeden hlas, to záviselo na nich a pár nezávislých, ale potom se rozhodli, že už nebudou podléhat tlaku Bursíka nebo vlády a řekli ne, neposlechnou a hlasovali proti vládě*“⁷⁵.

Někteří za vnitřními spory vidí nezkušenost strany, která se dostala poprvé do českého Parlamentu a hned se také podílela na vládnutí. Někteří její členové neunesli náhle nabytou moc a vliv a začali soupeřit mezi sebou o přístup k lukrativním pozicím. S tím jiní respondenti nesouhlasí a dokládají to tvrzením, že podobnými rozpory procházely v minulosti i jiné parlamentní strany. Například ODS v roce 1997, kdy z ní po tzv. Sarajevském atentátu⁷⁶ odešli také někteří členové a založili Unii svobody. „*V ODS a ČSSD je teď také pár lidí, co si myslí něco jiného než vedení a předseda strany, vždycky tam jsou frakce ve stranách*“⁷⁷.

Podstatnou věcí je podle respondentů fakt, že jejich názory vychází z informací v médiích. Uvědomují si, že ty mohou být do jisté míry vytaženy z kontextu a skutečnost může být odlišná.

Podle respondentů měly být obě znesvářené strany schopny domluvy. Takový vývoj očekávali. Nemělo to skončit odchodem dvou poslankyň a založením nové strany. V politice je potřeba se umět domluvit a případně v něčem ze svých požadavků slevit. Aktivitu měl vyvíjet především předseda Bursík: „*Bursík tam má pět a půl poslanců, tak si to měl udržet*“⁷⁸. „*Každý předseda musí stranu držet ve smyslu autokraticky, aby se mu nerozpadla*“⁷⁹. Připouštějí ale, že s některými lidmi se domluvit nejde. Je také možné, že by přistoupení na kompromis jedné či druhé strany v daný moment méně ublížilo, ovšem z dlouhodobého hlediska naopak uškodilo. I nadále by si totiž nedůvěřovali a neustále by hrozilo, že se podobné spory budou opakovat.

Mírná většina respondentů nakonec souhlasila s postupem vedení strany a Martinem Bursíkem. Více jiných reálných možností než vyloučení zřejmě nebylo, i když je opravdu těžké zjistit, kdo měl

⁷⁵ Muž, okolo 30 let.

⁷⁶ Tehdejší místopředsedové ODS Jan Ruml a Ivan Pilip vyzvali tehdejšího předsedu vlády a ODS Václava Klause k odstoupení kvůli zhoršení ekonomické situace ČR a několika finančních skandálů strany. Označení „Sarajevský atentát“, protože výzva přišla během Klausovy návštěvy Sarajeva.

⁷⁷ Žena, okolo 45 let.

⁷⁸ Muž, okolo 25 let.

⁷⁹ Muž, okolo 60 let.

ve sporu pravdu. „Nevím, kdo měl pravdu, ale ty rebelky mi nebyly moc sympatické. Víc to byla chyba Zubové. Není tady potřeba další strany, která bude mít víceméně podobný program“⁸⁰.

1.7.6. Vnitřní dění a jeho vliv na kampaň a výsledek ve volbách

Podle respondentů bude mít jednoznačně negativní vliv a oslabí stranu ve volbách. Kvůli zmíněné nedůvěře a diskreditace členů strany, zelené část bývalých voličů už volit nebude, vznikla také nová Demokratická strana zelených a dá se očekávat, že jiná část voličů se k ní přikloní. „Lidé ve volbách 2006 volili celou stranu a teď z ní odešlo 25 procent hlasů a lidí. Máme tu dvě Strany zelené, které teďka už jsou jakoby jednotné, ale už se nedostanou nikde, protože nezískají potřebný počet hlasů“⁸¹. „Nemají moc šancí. Kvůli té rozhádanosti. Lidé si udělají obrázek, polovina lidí jim teď odešla ze strany. Kdyby nezačaly ty rozbroje, tak by měli větší šanci“⁸².

I přes toto oslabení někteří dávají straně určitou šanci na úspěch, do Evropského parlamentu by mohla vyslat jednoho či dva kandidáty. Průzkumy veřejného mínění podle nich šance k prolomení pětiprocentní hranice dávají. Někteří voliči se totiž budou orientovat nikoli sympatiemi ke straně, ale k danému kandidátovi. „Mají šanci na těch pět procent, ale budou to mít na hraně. Mladí volí zelené, staří komunisty. Je vnímána jako strana progresivní mládeže. Myslím si, že ti mladí, jak jsem se díval na kandidátku, je budou volit“⁸³.

1.7.7. Demokratická strana zelených

Respondenti nepředpokládají, že by Demokratická strana zelených, založená vyloučenou poslankyní Strany zelených Olgou Zubovou, měla šanci uspět v evropských volbách nebo se alespoň v preferencích výrazněji Straně zelených přiblížit. „Tak jedna Strana zelených má existencionalní problém se udržet na politické scéně a ještě druhá? Lidi si myslí, že je to výsměch. Není tu taková základna, aby voliči volili obě strany. Radši bych teda volil tu Bursíkovu“⁸⁴. Tuto novou stranu neznají a nevědí, co mohou od ní očekávat. Nevýhodou této strany je právě kontroverzní postava Olgy Zubové, která na část veřejnosti působí jako ta, jež zelené v České republice svým vystupováním výrazně poškodila a založením strany s podobným programem ve své činnosti jen pokračuje. „Záleží na míře populismu. Je otázka, která strana bude voličům

⁸⁰ Žena, okolo 30 let.

⁸¹ Muž, okolo 35 let.

⁸² Muž, okolo 30 let.

⁸³ Muž, okolo 25 let.

⁸⁴ Muž, okolo 40 let.

sympatická a jestli vůbec. Třeba jestli Strana zelených nezanikne v bojovné rétorice ČSSD a ODS, což se může docela dobře stát“⁸⁵.

1.7.8. Otázka vstupu Strany zelených do vlády

Strana zelených byla společně s ODS a KDU-ČSL součástí koaliční vlády premiéra Mirka Topolánka od ledna 2007 do května 2009. Zelené strany v Evropě obecně tíhnou spíše k levicovému politickému spektru, proto byla jejich účast v této středo-pravé vládě pro mnohé překvapením včetně mých respondentů: *„Ty strany zelené byly původně rozděleny na dvě křídla. Extrémně levicové a méně levicové. A česká Strana zelených ta je jakási pravostředová, to je zajímavé“⁸⁶*. Někteří z nich by rádi zelené viděli na levici, a proto se domnívají, že měli zůstat v opozici.

Jiné respondenty takové povolební spojení nepřekvapilo, podobný vývoj očekávali. Zelení se rozhodli podle toho, co je pro ně výhodnější, a raději, než být v opozici, zvolili působení ve vládě. Podle mnoha respondentů ale v současné době nemá smysl dělení politických stran na levicové a pravicové, poněvadž je takové rozdělení scestné: *„U nás neexistuje moderní levice, dělení na pravici a levici je hodně přestárle, ČSSD a ODS se v mnohém protínají“⁸⁷*. *„Nedá se to dělit na levici a pravici. Není strana hájící zájmy podnikatelů a pak ta, kde by byli sami dělníci předáci. Copak je Paroubek s investicemi v Americe představitel nějakého socana? Všechno je to spojeno s byznysem. Je tolik paradoxů, levicovost a pravicovost nemá význam. Nakonec některé levicové kroky dělají pravicové vlády a opačně“⁸⁸*.

1.7.9. Role Strany zelených ve vládě

Strana zelených získala na základě výsledku voleb šest poslaneckých mandátů a nakonec i čtyři ministerská křesla. Mohli bychom tedy na základě těchto čísel usuzovat, že při vyjednáváních o svém působení ve vládě strana dosáhla maximum možného, co se týče personálního zastoupení. Podobně to vidí i respondenti, kteří to považují za velký úspěch vyjednávacího týmu Strany zelených. Na to, jakou malou stranou byli, měli ve vládě značné zastoupení⁸⁹. Někteří ale nepovažují za úspěch získat tvrdým zákulisním vyjednáváním co nejvíce ministerstev. Úspěch je získat taková ministerstva, která jsou pro stranu klíčová a představují její „vlajkovou loď“. To se v případě Strany zelených zdařilo, poněvadž získali ministerstvo životního prostředí, kde mohou

⁸⁵ Žena, okolo 50 let.

⁸⁶ Muž, okolo 50 let.

⁸⁷ Muž, okolo 65 let.

⁸⁸ Muž, okolo 40 let.

⁸⁹ Nutno podotknout, že často jsem jim musel říct přesný počet ministrů za zelené, protože jej neznali.

nejlépe uplatnit a prosazovat klíčové prvky svého volebního programu. Někdo se na základě konečného obsazení vládních postů domnívá, že se mohlo jednat o určité vydírání koaličních partnerů od Strany zelených, ale volební výsledek tomu nahrával, poněvadž zbylé vládnoucí strany potřebovaly zelené k získání většiny, a proto jim musely v mnohých otázkách značně ustoupit. S tím příliš nesouhlasí tento respondent: „*To není vydírání, je to politické jednání založené na tom, že každý hájí své zájmy. Pro ně to bylo určitě maximálně výhodné a určitě to nebylo adekvátní tomu, kolik měli poslanců nebo jakou měli reálnou politickou sílu, kolik lidí je volilo*“⁹⁰.

Někteří respondenti nedokáží ohodnotit činnost Strany zelených ve vládě. Neví nebo si nemohou vzpomenout na konkrétní výsledky spjaté s jejich vládním působením. Buď měli výsledky své práce umět lépe prezentovat, nebo nic zásadního, co by veřejnosti utkvělo v paměti, nedokázali prosadit.

Od ostatních zaznělo prosazení těžebních limitů, zvětšení rozsahu omezení jízdy kamionů nebo spuštění dotačního programu „Zelená úsporám“: „*Ten program je nakonec jeden z největších přínosů řešení hospodářské krize, ty peníze z povolenek od Japonců, není to jen na zateplení, má to spoustu multiplikačních efektů. Těch firem co na tom kooperuje, je více*“⁹¹. „*Mají spoustu dílčích úspěchů a celkově to asi mělo význam. Vyloženě jim sedí ministerstvo životního prostředí. To by správně mělo být vyhrazené pro zelené*“⁹².

Někteří neopomněli dodat, že jejich vnitřní rozpory překryly to, co eventuálně ve vládě dokázali. Respondenti si vzpomněli i na mnohé korupční aféry provázející vládu, přičemž jim chyběla jednoznačná reakce od zelených, kteří se často prezentovali jako strana, již jsou korupční praktiky cizí. „*Aféra s Čunkem, kdy se nedistancovali a z vlády neodešli, tím dali najevo, že jim to nevadí, a také se ušpinili. Takže jsou vlastně spojeni s korupčními kauzami. I ministr dopravy byl spojen s korupcí a oni zůstali. Tím, že byli ve vládě, tak se vlastně zkompromitovali. Hodně lidí věřilo, že jsou slušní, nedají se uplácet a nebudou ve vládě s lidmi, co se nechají uplácet*“⁹³. Respondent po těchto zkušenostech nevěří, že zelení jsou jiní než ostatní parlamentní strany ve smyslu odporu ke korupčnímu jednání. Strana měla podle něho dávat důraz na to, aby činnost vlády nebo její členové nebyli dávání do souvislostí s možnou korupcí, a ne na to, kolik mají ministrů. Podle dalšího informátora ovšem konkrétně nikdo Stranu zelených s možnou korupcí, na rozdíl od ostatních vládních stran, nikdy nespojoval: „*Neslyšel jsem o korupci Strany zelených za tu dobu, co*

⁹⁰ Muž, okolo 35 let.

⁹¹ Muž, okolo 50 let.

⁹² Muž, okolo 40 let.

⁹³ Muž, okolo 25 let.

byli ve vládě. Takže buď to dělali dobře a nevyšlo to napovrch anebo byli výjimka a opravdu se do ničeho takového nezapletli“⁹⁴.

Někteří neopomněli zdůraznit negativní vliv na vládu, poněvadž kvůli jejich vnitřním sporům celá vláda v polovině volebního období padla: *„Kdyby Bursík ustoupil těm poslankyním, tak by třeba nepotopili vládu a ještě by tu byla. Bursík vlastně může za rozpad české vlády. Nedomluvil se s Jakubkovou a Zubovou, které hlasovaly potom proti vládě, a vláda padla. A Paroubek toho využil“⁹⁵.*

Jako malá koaliční strana jsou zelení dobrý partner pro podílení se na vládě. Pokud by však měli být sami vůdčí stranou při sestavování vlády, nebylo by to dobré: *„Kdyby třeba měli čtyřicet procent a ostatní třeba sedm, devět procent ODS, tak by to nebylo moc šťastné. To bychom se dočkali velkých přemetů včetně hospodářských“⁹⁶.*

1.7.10. Hodnocení ministrů za SZ

Předsedu strany Bursíka, v Topolánkově vládě vicepremiéra a ministra životního prostředí, vnímali jako kultivovaného, v lecčems schopného politika vyjadřujícího se pro ně ve srozumitelné řeči. *„Bursík je schopný politik, který umí mluvit, ale zbytek jsou šedé myši“⁹⁷.* Jeho nevýhodou naopak bylo ono nezvládnutí neshod ve straně. Omezil podle nich dobu jízdy kamiónů nebo prosadil dotace na zateplování budov.

„Schwarzenberg byl dobrý ministr. Jeli do Jihoafrické republiky a za 8 hodin letu si dal jenom kafičko. Takový normální osobní přístup k lidem, takový pohodář se mi zdá. Neměl žádné zvláštní požadavky, jenom to kafičko...Pomohl vyřešit krizi na blízkém východě“⁹⁸. Lidé Schwarzenberga většinou hodnotili pozitivně: *„Jeden z lidí, který se nenechá nikde natlačit. Přijde mi jako reprezentativní člověk pro Českou republiku“⁹⁹.* Objevilo se ale i několik negativních ohlasů, které jej nazývali Rakušanem či Němcem a také člověkem, jemuž nejde rozumět, se sklonem k alkoholismu. Na jeho konkrétní zásluhy nebo činnosti si nevzpomněli.

Džamila Stehlíková, ministryně pro lidská práva a menšiny, později ve funkci nahrazena Michaellem Kocábem. *„Džamila působila sympaticky, když byla v pořadu u Krause. Ale moc toho nedokázala“¹⁰⁰.* *„Vím, že se objevovala, když byl někde nějaký problém, ale nevím nic*

⁹⁴ Muž, okolo 30 let.

⁹⁵ Žena, okolo 25 let.

⁹⁶ Muž, okolo 40 let.

⁹⁷ Muž, okolo 35 let.

⁹⁸ Muž, okolo 30 let.

⁹⁹ Žena, okolo 45 let.

¹⁰⁰ Muž, okolo 25 let.

konkrétního¹⁰¹. A jaké byly názory na ministra Kocába? „Kocáb je nemastný, neslaný. Přijde mi tam jako loutka, nemá politické zkušenosti“¹⁰². „Na jednu stranu je sympatický, ale na druhou působí dost diletantsky jeho vystupování“¹⁰³. Nikdo z respondentů si nevzpomněl na nic konkrétního, o co se na svých resortech Stehlíková s Kocábem zasadili. Přidám proto ještě jeden názor hodnotící oba ministry najednou: „Kocáb je v pohodě, Džamila byla taky dobrá. Hodnotím je průměrně. Ale to ministerstvo bych zrušil. Jenom to žere peníze“¹⁰⁴.

Na Danu Kuchtovou jako ministryni si nikdo z respondentů nerozpomněl.

Osoba Ondřeje Lišky jim byla, pokud se týče vědomostí, o něco bližší. Někteří měli problém s jeho relativně nízkým věkem. Člověk kolem třiceti let by podle nich neměl řídit ministerstvo, ale měl teprve sbírat životní zkušenosti. „Liška působil dost aktivně, ale nevím, jestli něco prosadil. Bylo vidět, že tu práci zná“¹⁰⁵. „Liška se mi líbil. Byl dobrý, rozumný týpek, který hned přidal učitelům“¹⁰⁶. Konkrétněji se k výsledkům práce Ondřeje Lišky nedokázal nikdo vyjádřit.

1.7.11. Nedostatek Strany zelených oproti ostatním parlamentním stranám

Někteří hlavní nedostatek zelených spatřují v tom, že se nepřerodili ještě v „normální“ stranu. Nefungují u nich určité mechanismy jako v jiných parlamentních stranách: „Potřebují to vyčistit. Zjistí, že v jejich řadách je spousta lidí pro politiku nepoužitelných, musí najít jen lidi, kteří straně budou dávat další hodnotu, nadstavbu nějaké nové myšlenky. To je všechno čeká, je to pomalý proces“¹⁰⁷. Nakonec se podle něho přerodí v klasickou stranu a už to nebude soubor různých frakcí a ekologických uskupení.

Zelení jsou i málo zkušení, jsou parlamentní stranou teprve několik let, první volební období. Postrádají také velkou osobnost ve svých řadách, jako byli svého času Václav Klaus, Miloš Zeman nebo Josef Lux. Jejich značnou nevýhodou např. proti lidovcům nebo komunistům je i to, že nemají pevné voličské jádro, které za každých okolností půjde k jakýmkoli volbám a bude tu stranu volit.

1.7.12. Přehled o stranách zelených v Evropě

Lidé neznají jiné evropské zelené strany ani osobnosti se zelenou politikou spjaté. Výjimečně si někdo vzpomněl např. na Joschku Fischera a německé zelené. Přesto se domnívají, že „zelená“

¹⁰¹ Žena, okolo 30 let.

¹⁰² Muž, okolo 50 let.

¹⁰³ Muž, okolo 60 let.

¹⁰⁴ Muž, okolo 35 let.

¹⁰⁵ Žena, okolo 45 let.

¹⁰⁶ Muž, okolo 20 let.

¹⁰⁷ Muž, okolo 40 let.

politika v jiných zemích je orientována spíše levicově. V tom spatřují největší odlišnost v porovnání s českou Stranou zelených.

2. Kandidatura do Evropské parlamentu

Na svém jednání 28. února 2009 republiková rada Strany zelených vybrala ve 2. kole primárních voleb kandidáty pro volby do Evropského parlamentu. Republiková rada rozhodla také o tom, že složení kandidátní listiny SZ bude nejen rovnocenné z hlediska zastoupení mužů a žen, ale kandidáti a kandidátky se budou na listině pravidelně střídat¹⁰⁸.

Všichni nominovaní prošli prvním kolem primárních voleb, kdy se ucházeli o nominace na krajských konferencích. Ti kandidáti, které podpořilo alespoň pět krajů, se mohli ucházet o některé z prvních pěti míst kandidátky. Pro umístění od šestého místa na kandidátní listině byly nutné nejméně dvě krajské nominace.

2.1. Kdo může ve volbách do EP konaných na území České republiky kandidovat?¹⁰⁹

Poslancem Evropského parlamentu může být na území České republiky zvolen každý občan České republiky a každý občan jiného členského státu EU, který alespoň druhý den voleb dosáhl věku 21 let a není zbaven způsobilosti k právním úkonům. Jde-li o občana jiného členského státu EU, musí splňovat i další podmínky¹¹⁰.

2.2. Kdo je oprávněn podávat kandidátní listiny?¹¹¹

Kandidátní listiny pro volby do Evropského parlamentu mohou podávat politické strany a politická hnutí registrovaná na Ministerstvu vnitra České republiky, jejichž činnost nebyla pozastavena a jejich koalice.

Každá politická strana, politické hnutí a koalice, může podat pouze jednu kandidátní listinu. Kandidát může být uveden pouze na jedné kandidátní listině.

Členství v politické straně není podmínkou kandidatury ani pro státní občany České republiky ani pro občany jiných členských států EU.

¹⁰⁸ Jedná se o tzv. zipový princip. Na podobném principu z hlediska rovnoměrného zastoupení mužů a žen včetně jejich pravidelného střídání byla vytvořena kandidátka SZ v prvních volbách do EP v roce 2004. K „zipové“ kandidátce se také vrátil jeden z respondentů, podle něhož se nejedná o nic víc, než jen gesta směrem k voličům, že strana je otevřená, dávající stejná práva a šance jak pro ženy, tak muže. On s tím má ale problém. Žen se oproti mužům přihlásilo do nominačního procesu velmi málo a stěží jejich počet vyšel na zaplnění poloviny kandidátky. Neprošly tak selekčním procesem, co se kvality týče jako muži a často se podle něho jedná o nepříliš vhodné a odborností oplývající kandidátky.

¹⁰⁹ Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-podminkach-kandidatury-ve-volbach-do-evropskeho-parlamentu-na-uzemi-ceske-republiky.aspx>.

¹¹⁰ Nesmí být v tomto státě zbaven práva být volen a musí být nejpozději druhý den voleb po dobu nejméně 45 dnů veden v evidenci obyvatel.

¹¹¹ Zdroj: <http://www.mvcr.cz/clanek/rozhodnuti-o-registraci-kandidatnich-listin-a-o-skrtnuti-kandidatu-na-kandidatnich-listinach-pro-volby-do-evropskeho-parlamentu.aspx>.

2.3. Kandidátní listiny a faktor evropských voleb

Obecně kandidátní listiny odrážejí menší význam přisuzovaný volbám do EP z hlediska kandidatury stranických špiček. Žádná z tehdejších pěti parlamentních stran neměla na kandidátní listině svého předsedu a jen velmi málo místopředsedů ¹¹².

Neochotu významných politiků angažovat se a kandidovat do voleb do Evropského parlamentu vnímá i Perottino:

Obecně platí, že straniční předáci se příliš nehodlají angažovat v těchto volbách, vyjma těch, kteří jsou dlouhodobě v evropské kauze angažováni...ve značné míře zůstal uchován přístup, že pro politickou elitu je Evropský parlament vedlejší kolejí a že viditelnost politiků (poté co se stali evropskými poslanci) poměrně rychle klesá, pokud vůbec nějakou měli, vyjma pár jedinců (in Klíma a Bureš 2005:61).

Podle Jabłońskiho (2006) mají kandidáti stále větší vliv na konečný volební výsledek. Kandidáti nabízejí efektně vypadající projekty rozvoje, zajímavé a chytlavé slogany a prezentují své vlastní schopnosti a dovednosti. Obecně uznávaný a populární lídr proto může rozhodnout o úspěchu strany, kterou reprezentuje.

2.4. Kandidatura do Evropského parlamentu z pohledu kandidátů

Kandidátku Strany zelených do voleb do Evropského parlamentu vedl náměstek ministra životního prostředí Jan Dusík. Z druhého místa o křeslo v europarlamentu usilovala poslankyně Kateřina Jacques ¹¹³, ze třetího pak šéf poslaneckého klubu SZ Přemysl Rabas ¹¹⁴. První čtveřici kandidátů do eurovoleb doplnila socioložka Jiřina Šiklová. Páté místo obsadil, tehdejší europoslanec za německé zelené, Milan Horáček. O definitivním pořadí rozhodla republiková rada v tajném hlasování. Také pořadí na šestém až třináctém místě vybrali členové republikové rady. Na čtrnácté až dvaadvacáté pozici získali někteří kandidáti a kandidátky shodný počet hlasů a o jejich přesném pořadí rozhodlo předsednictvo SZ ¹¹⁵.

¹¹² Strana zelených měla na druhém místě kandidátní listiny místopředsdkyni Kateřinu Jacques.

¹¹³ Ačkoli získala Jacques na krajských konferencích nejvíce nominací – sama se vzdala kandidatury na první místo, jelikož Dusík zastupuje téma ochrany klimatu, životního prostředí a vytváření zelených pracovních míst v reakci na dopady finanční a hospodářské krize, což je pro zelené stěžejní.

¹¹⁴ Pokud by byli Jacques a Rabas zvoleni do Evropského parlamentu, museli by opustit Poslaneckou sněmovnu a na jejich uvolněná místa by nastoupili jiní.

¹¹⁵ Kandidátní listina Strany zelených – 1. **Jan Dusík**, 34 let, náměstek ministra životního prostředí, SZ - 2. **Kateřina Jacques**, 38 let, poslankyně PS PČR, SZ – 3. **Přemysl Rabas**, 45 let, PS PČR, SZ – 4. **Jiřina Šiklová**, 73 let, socioložka, BPP (bez politické příslušnosti) – 5. **Milan Horáček**, 62 let, poslanec EP, SZ – 6. **Lucie Horváthová**, 27 let, asistentka ředitelky kabinetu ministra, BPP – 7. **Mojmír Vlašín**, 54 let, ekolog, BPP – 8. **Džamila Stehlíková**, 47 let, lékařka, SZ – 9. **Zuzana Drhová**, 45 let, sociální ekoložka, SZ – 10. **Giuseppe Maiello**, 46 let, vysokoškolský

2.4.1. Průběh nominací ve Straně zelených

Strana zelených začala v průběhu měsíce ledna 2009 s nominacemi, tzv. primárkami, které nakonec vyústily pro více než dvě desítky osob v konečnou nominaci na kandidátní listinu k volbám do Evropského parlamentu¹¹⁶.

Než celý nominační proces vyústil v konečné rozhodnutí republikové rady na konci února, uběhly dva měsíce tzv. stranických primárek. Na začátku museli všichni, pokud se rozhodli nominačního klání účastnit, získat alespoň jednu nominaci od některé za základních organizací SZ: „*Moje první nominace byla za Ústecký kraj, tam mě nominovala základní organizace Krásná Lípa*“¹¹⁷. Tato nominace nevycházela z její vlastní aktivity, ani s touto organizací nespolečně pracovala na žádné úrovni¹¹⁸. O nominování touto organizací se zasloužil její kolega z práce, člen zelených patřící k oné organizaci: „*Představil mě té základní organizaci, jestli by mě chtěli nominovat. Řekli, že jo, tak jsem dostala jejich nominaci*“¹¹⁹. Nominace ze základních organizací, které mohou probíhat i výše uvedeným způsobem, jsou určitou vstupenkou nebo pozvánkou na krajskou konferenci¹²⁰, kde tito nominovaní usilují o získání krajské nominace, která je mnohem více přiblíží k získání konečné nominace na kandidátní listinu. Jak dokumentuje jeden z respondentů, samotný příjezd a nalezení místa, kde se taková konference koná, může být docela zajímavý: „*První, kde jsem byl, byla konference Královehradeckého kraje v Náchodě. Šel jsem tam sám a ani jsem nevěděl, jestli tam něco je. Potom jsem našel tu hospodu, kde v salonu byli ti delegáti zelených*“¹²¹.

Jak probíhala jejich prezentace před delegáty na krajských konferencích? „*Vystoupila jsem s tím, že jsem se představila, aby ti lidi o mně věděli, a přesně jsem hovořila o tom, jak vidím tu*

učitel, BPP – 11. **Monika Mackovíková**, 36 let, lektorka německého jazyka, SZ – 12. **Petr Orel**, 49 let, vedoucí záchranné stanice, SZ – 13. **Yvonna Gaillyová**, 53 let, ředitelka ekologického institutu, BPP – 14. **Alois Pavlíčko**, 47 let, referent státní správy, BPP – 15. **Jana Drápalová**, 46 let, starostka, SZ – 16. **Jakub Popovský**, 24 let, student, SZ – 17. **Irena Wagnerová**, 49 let, náměstkyně primátora, SZ – 18. **Šádi Shanaáh**, 26 let, poradce ministra školství, SZ – 19. **Martina Pokorná**, 34 let, právnička, SZ – 20. **František Šulgan**, 52 let, odborný pracovník, SZ – 21. **Štěpánka Bergerová**, 42 let, podnikatelka, SZ – 22. **Ondřej Mirovský**, 30 let, zastupitel, SZ – 23. **Zuzana Benešová**, 32 let, starostka, SZ – 24. **Oldřich Janeba**, 33 let, novinář, SZ – 25. **Matthieu Bernard Marie Minart**, 34 let, manažer, BPP (Zdroj: <http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep2111?xjazyk=CZ&xv=1&xt=2&xstrana=26>).

¹¹⁶ Strana může na kandidátní listině uvést až o třetinu více kandidátů, než je počet volených poslanců. Ačkoli je to u voleb do Evropského parlamentu dost nepravděpodobné, v případě, že by některému subjektu připadla všechna nebo takřka všechna rozdělovaná křesla a následně mandát jednoho či více zástupců vítězné strany zanikl, může teoreticky být připraven náhradník. Více než třicetiprocentní „rezerva“ pro náhradníky je nejen zbytečná, ale má i negativní dopad na možnost voličů účinně hlasovat pro konkrétního kandidáta. Přednostní hlasy totiž mohou změnit pořadí kandidátů až tehdy, kdy dosáhnou určitého podílu na všech hlasech odevzdaných pro stranu. Tzn., že čím více jmen kandidátní listina obsahuje, tím je menší pravděpodobnost, že se jednotlivým kandidátům podaří této hranice dosáhnout.

¹¹⁷ Kandidátka, okolo 25 let.

¹¹⁸ Jedná se o kandidátku, která není členkou SZ.

¹¹⁹ Kandidátka, okolo 25 let.

¹²⁰ Jedná se o kraj, pod něhož spadá základní organizace, která člověka nominovala.

¹²¹ Kandidát, okolo 45 let.

problematiku, kterou se zabývám a jak by se dala efektivně řešit“¹²². A průběh prezentace jiného kandidáta? „*Normální volby. Člověk se musí prezentovat, musí říct co a jak, atd. Pak máme tajné volby a buď- anebo. Ta demokracie jako funguje, akorát občas je to řízeno*“¹²³. Osobní účast na těchto primárkách podle výpovědi jedné kandidátky nebyla potřebná. Vystačilo zaslat „powerpointovou prezentaci“, ve které se delegátům představila, seznámila se současným zaměstnáním a náplní práce, které by se po svém případném zvolení chtěla věnovat. Rozhodnutí o vydání či nevydání nominace může tedy padnout i na základě tohoto přístupu. Je potřeba dodat, že se kandidátka musela řádně omluvit.

Respondenti objížděli vícero krajských konferencí, pokud získali nominaci příslušné základní organizace. Čím více krajských nominací, tím větší šance. K tomu, aby se nakonec něčí jméno dostalo na jednání republikové rady, která měla konečné nominace na starosti, byly potřebné nominace ze dvou krajů¹²⁴.

Nemohl jsem nikde zjistit počet lidí ucházejících se o nominace, nicméně podle výpovědi některých respondentů se jednalo o několik desítek osob. „*Myslím si, že moc velký nátlak nebyl. Ne jedné konferenci nás bylo tak dvacet, a jestli tak pět nezískalo vůbec žádnou nominaci*“¹²⁵. Mnohem výraznější byl počet mužů v usilování o nominace. Ženy to měly podle jednoho kandidáta mnohem lehčí, jelikož se jich přihlásilo málo a na konečné kandidátce jich podle stranického vedení měla být polovina. Nemuseli tak o konečnou nominaci příliš bojovat. Strana zelených, podle kandidátů, nedávala žádné specifické podmínky, za kterých by se někdo mohl ucházet o kandidaturu, pomineme-li obecné podmínky, jako je např. minimální věk 21 let vycházející ze zákona: „*Mohl jít každý. Stačilo, když jste dostali nominaci od základní organizace, která vás doporučuje jako kandidáta do Evropského parlamentu za Stranu zelených. Pak jste šel na krajskou konferenci a tam je na vás, jak by jste zaujal ty lidi*“¹²⁶.

Konečný výběr kandidátů spočíval v rozhodnutí republikové rady. Ta svůj verdikt oznámila 28. února 2009 po dvouměsíčním nominačním procesu. Někteří kandidáti měli ovšem ke konečné podobě kandidátní listiny výhrady, zejména s ohledem na způsob, jakým republiková rada výběr provedla. Začínalo být z okolností průběhu jednání republikové rady zřejmé, a také s ohledem na konečnou podobu kandidátky, že se jednalo o boj dvou zneprátených frakcí. Jejich existence se

¹²² Kandidátka, okolo 25 let.

¹²³ Kandidát, okolo 35 let.

¹²⁴ Jednotlivé nominace z krajů se navíc mohly lišit. Podle jednoho z kandidátů existovala nominace „A“ a nominace „B“, přičemž „A“ nominace představovala nominaci na 1-5 místo kandidátky a nominace „B“ na další místa kandidátky. Člověk s více nominacemi měl i větší šance.

¹²⁵ Kandidát, okolo 45 let.

¹²⁶ Kandidát, okolo 35 let.

potvrdila již v lednu vznikem tzv. Demokratické výzvy, jejímž nejvýraznějším představitelem byla Dana Kuchtová, bývalá ministryně školství. „*Na jedné straně Bursík a pak Kuchtová. Oba se snažili prosadit ty svoje lidi*“¹²⁷. Docházelo ke vzájemným střetům a osočování. Již v průběhu stranických primárek bylo zřejmé, že jednotlivé kraje jsou rozděleny a vykazují náklonnost buď předsedovi strany Bursíkovi, nebo předsedkyni Demokratické výzvy Daně Kuchtové. Nominace získali jen ti, kteří vykazovali stejné sympatie jako vedení konkrétního kraje. To však příliš nepotvrzuje tato výpověď: „*Já jsem nominaci dostal právě v kraji, který je absolutně antibursíkovský, i když já jsem považován za blízkého Bursíkovi*“¹²⁸. Podle vyjádření mnoha kandidátů chtěli mít lidé z frakce okolo Kuchtové poloviční zastoupení na kandidátce, což však Bursík odmítl¹²⁹. Jelikož republiková rada byla v té době ovládána lidmi loajálními Bursíkovi, tak se nakonec zástupci Demokratické výzvy na kandidátku vůbec nedostali: „*Oni by chtěli jeden na jednoho. Bursík říkal, že nemá rád takové vydírání, nedostanou tedy vůbec nic*“¹³⁰. Lidé z Demokratické výzvy byli považováni za nespolehlivé a část z nich, když se na kandidátku nedostala, ze strany odešla.

Jeden z respondentů, který dostal tzv. nominaci „A“ a mohl tak kandidovat do první pětky, svůj boj předem vzdal: „*Dobře jsem věděl, kteří lidé budou zvoleni. Ani jsem nechtěl, neměl jsem šanci. Věděl jsem, jak funguje ten systém*“¹³¹.

2.4.2. Důvody kandidatury za SZ

Většina mých respondentů se rozhodla kandidovat na základě svého úsudku. Prvotní iniciativa vzešla od nich samých. Ostatní byli osloveni známými ze strany nebo nápad kandidovat vzešel od jejich kamarádů či kolegů z práce: „*Nešlo to ode mě, jako že já bych chtěla za zelené kandidovat*“¹³².

Důvody kandidatury za Stranu zelenou jsou mnohé. U členů strany jsou důvody nasnadě, ale pokusím se je více rozvést. Jedna z kandidátek, členka strany, považuje zelené za proevropskou stranu. Její zástupci dokázali na úrovni vlády i parlamentu, že patří ke schopným politikům. Do Strany zelených vstoupila roku 2007, protože pocítovala jako nezávislý kandidát v jistém městském

¹²⁷ Kandidát, okolo 45 let.

¹²⁸ Kandidát, okolo 45 let.

¹²⁹ I podle internetového serveru „idnes“ jednání republikové rady doprovázely názorové střety. Rozvinula se široká debata, která byla kritická jak k Demokratické výzvě, tak k vedení strany. Kuchtová podle serveru řekla, že Demokratickou výzvu neúspěch mrzí, ale výslednou kandidátku zelených nehodlají bojkotovat. Členové Demokratické výzvy prý obdrželi nabídku, že pokud se chtějí stát součástí kandidátky na předních místech, musí frakci zrušit (Zdroj: http://zpravy.idnes.cz/zelenou-kandidatku-povede-bursikuv-namestek-dusik-jacques-je-dvojkou-1e3-domaci.asp?c=A090228_132252_domaci_adb.).

¹³⁰ Kandidát, okolo 60 let.

¹³¹ Kandidát, okolo 45 let.

¹³² Kandidátka, okolo 35 let.

zastupitelstvu určitou nevýhodu oproti kolegům - straníkům. Oceňuje také schopnost a erudici zástupců SZ na nejvyšší úrovni. Důležitou roli hrál i dlouhodobý program a cíle strany. Jiný z členů SZ kandiduje, protože mu je strana osobnostně i názorově blízká. Považuje ji za středovou stranu přemýšlející v kontextu delšího časového horizontu než jednoho nebo dvou volebních období. Některé další názory členů SZ k důvodům kandidatury: „*Protože jsem ztotožněný s politickou vizí českých a evropských zelených a již delší dobu spolupracuji se Skupinou zelených v Evropském parlamentu, jejichž politická práce je mi blízká*“¹³³. „*Kandiduji proto, že chci dokázat, že umím získat hlasy i z toho patnáctého, desátého místa*“¹³⁴.

Kandidáti, kteří nejsou členy strany, spatřují v zelených „nejslušnější alternativu ze stran“, které mají reálnou šanci se do Evropského parlamentu dostat. Nemusí stoprocentně souhlasit s jejich programem, ale je těžké najít solidnější alternativu. „*Kandiduji za zelené, ale nejsem jejím členem, to znamená, že respektuji strukturu strany a zároveň zachovávám určitou dávku samostatnosti*“¹³⁵.

A jak se jedna z nezávislých kandidátek dostala ke kandidatuře za Stranu zelenou? „*Oslovili mě a pro mě to zas není strana, která by mi byla vyložena proti. Za komunisty bych rozhodně nešla. Je to jediná strana, o které můžu říct, že bych do ní nešla*“¹³⁶. Dodala, že ODS by ji na kandidátku nevzala, ty podmínky jsou tam složitější.

2.4.3. Důvody kandidování do Evropského parlamentu

Do Evropského parlamentu je vede většinou program strany nebo aktivity, jímž se věnují a jejich další rozpracování nebo prosazení se týká více EP než Parlamentu ČR. Mezi dalšími aspekty je touha stát se součástí procesu evropské integrace a ovlivňovat jej v souladu se svým přesvědčením o tom, jak by měla vypadat budoucnost EU. Důvodem je také porozumění tomu, jak fungují evropské instituce a evropské legislativní procesy nebo větší a důležitější role EP v tvorbě a schvalování evropské legislativy a v obecném procesu evropské integrace. Někdo používá jenom určité fráze: „*Chci přispět k tomu, aby současná Evropa odkázala budoucím generacím svět, jejichž ekosystém není nenávratně zničen, ve kterém žijí lidé bez strachu z válek, mučení nebo omezování svých základních a univerzálních práv a svobod, a ve kterém mezinárodní právo, solidarita a spravedlivý politicko-ekonomický systém a mezikulturní porozumění zmenšují bezpečnostní rizika a hrozby, jejichž svědky v této době jsme*“¹³⁷.

¹³³ Kandidát, okolo 25 let.

¹³⁴ Kandidát, okolo 45 let.

¹³⁵ Kandidát, okolo 40 let.

¹³⁶ Kandidátka, okolo 25 let.

¹³⁷ Kandidát, okolo 25 let.

Ke kandidatuře do EP může vést i snaha dát v Evropě více prostoru mládí. Mladí lidé mají předpoklady vnést do evropské diskuze novou perspektivu a energii, zproštěnou některých svazujících a negativních vlivů dlouhé politické kariéry. Někdo kandidaturou reaguje na politickou kulturu v naší zemi, děsí se návratu komunistů k moci a mrzí jej, že je naše veřejnost lhostejná nebo agresivní, nepřející. Jelikož je optimistou a také aktivním člověkem, chce se pokusit tyto věci změnit svou kandidaturou do Evropského parlamentu. Důvody mohou být i prozaičtější: „*Je to tím, že mě oslovili a v tom europarlamentu já vidím určitou strukturu a je mi to blízké. Byla jsem také na stáži v Evropské komisi...*“¹³⁸.

2.4.4 Zkušenosti s kandidaturou do EP

Nikdo z mých respondentů neměl doposud s kandidaturou do EP zkušenosti až na jednoho, jenž kandidoval v minulých volbách za jednu z malých, neparlamentních, nevýznamných stran. Jak se k té kandidatuře dostal a jak vůbec probíhala? „*Tam se nedělo vůbec nic, ani já sám sebe jsem nevolil. Bylo to jen kvůli tomu, že znám šéfa té strany. Jenom se mě zeptal, jestli bych nechtěl kandidovat, řekl jsem jo. Žádné primárky, nic. To je strana, která má 0,19%*“¹³⁹. Strana ve volbách v roce 2004 dostala platných 300 hlasů, z toho on získal 69.

2.4.5. Měli by lidé kandidující do EP mít zkušenost z české politiky?

Co se týká získávání politických zkušeností na domácí půdě před vstupem na evropskou scénu, v tom se názory kandidátů rozcházejí. Podle některých má získání zkušeností v české politice rozhodně význam a měli by jí pokud možno projít všichni, i když si uvědomují, že ne vždy načerpaná zkušenost z české politiky je dobrá: „*Ne všichni politici v Čechách mají nejlepší zkušenosti, zavádí špatné zákony, návrhy a potom, co tam budou dělat? Nebo negativní návyky jako korupce*“¹⁴⁰. Pro jiné tato zkušenost důležitá není: „*Já si myslím, že ne. Důležité je, ať mluví aspoň nějakými jazyky. Potom, když v kuloárech diskutují s ostatními politiky, aby nevypadali jako blbci, že potřebují tlumočníka. A jestli neumí mluvit, tak co chcete řešit?*“¹⁴¹. Poukazovali také na mnoho politiků na evropské úrovni bez dřívější politické zkušenosti.

2.4.6. Zrazoval je někdo od kandidatury?

Jednoho z respondentů od kandidatury odrazovala manželka: „*Podle ní jen utrácím peníze a čas. Ona ale nevidí, jak je pro mě důležitý alespoň ten preferenční hlas. Nevidí, že je vždycky dobré*

¹³⁸ Kandidátka, okolo 25 let.

¹³⁹ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁴⁰ Kandidátka, okolo 35 let.

¹⁴¹ Kandidát, okolo 60 let.

*mít na nějaké věci startovací pozici*¹⁴². Ostatní kandidáti se nesetkali s tím, že by je někdo od úmyslu kandidovat zrazoval. Nezávislí kandidáti si ale mohli vyslechnout narážky, proč nekandidují za větší stranu, kde by měli větší šanci na úspěch. Mohli se setkat také s tím, kdy rodinní příslušníci nebyli nadšeni z možnosti, že by v případě pro ně úspěšných voleb odjeli do Bruselu. Jedné kandidátky se příbuzní a známí ptali, zda je na politiku připravená a je si svým úmyslem kandidovat jistá. Člověk se ovšem podle ní během života setká s většími výzvami a složitějšími problémy, než představuje práce politika.

Obecně se kandidáti setkávali spíše s podporou, povzbuzujícími názory. Hodně lidí jim fandí a přejí úspěch a to jim dodává dalších především psychických sil nejen do předvolební kampaně a zároveň je to utvrzuje, že jejich úmysl kandidovat byl správný.

2.4.7. Impuls, motivace ke kandidatuře

Dále mě u respondentů zajímala motivace, impuls ke kandidatuře obecně. Co všechno ještě dále může hrát roli v tom, že se člověk rozhodne kandidovat?

Jeden z kandidátů předpokládá, že určité motivace jsou pro všechny podobné. Jedním z těchto společných aspektů může být napojení na konkrétní lokální kauzy. K jejich vyřešení nebo alespoň zviditelnění dojde právě onou kandidaturou a nemusí být ani úspěšná. Každý má jisté záležitosti ve svém bydlišti nebo okolí, které svou kandidaturou pomůže minimálně zviditelnit. Další z respondentů svou motivaci vedoucí v rozhodnutí kandidovat spatřuje v logickém vyústění celoživotní zájmové a studijní orientace¹⁴³ a vhodné kombinaci okolností¹⁴⁴: „*Dále mě motivuje přesvědčení, že se nacházíme v čase historických událostí, milníků a křižovatek, kdy je nutno zapnout všechny síly a přehodit výhybku evropské integrace na bezpečnější kolej*“¹⁴⁵.

2.4.8. Finance a jejich role v rozhodnutí kandidovat do EP¹⁴⁶

*“Když člověk kandiduje, je pravda, že mu na druhé straně jde trochu po penězích”*¹⁴⁷.

Výše platu evropského poslance je pro mnohé zajímavá: „*Samozřejmě by to bylo hezké i finančně. Plat chtějí zvýšit na 300 tisíc měsíčně. Nejlepší však je, jak někdo říkal, nemít žízeň*“¹⁴⁸. Zazněl také názor, že na peníze se dívají ti, kteří jich moc nemají, a naopak finančně zabezpečení lidé nekandidují kvůli platu, nýbrž kvůli idejím a získávání nových kontaktů. S tím však zásadně

¹⁴² Kandidát, okolo 45 let.

¹⁴³ Proces evropské integrace.

¹⁴⁴ Čerstvé členství ve SZ a blízká spolupráce s Ondřejem Liškou, který má EU ve stranické „gesci“.

¹⁴⁵ Kandidát, okolo 25 let.

¹⁴⁶ Od volebního období 2009-2014 mají všichni europoslanci stejný plat ve výši 7 tisíc Euro. Navíc dostávají měsíčně další příspěvky mj. na platy svých asistentů a na provoz své kanceláře.

¹⁴⁷ Kandidát, okolo 35 let.

¹⁴⁸ Kandidát, okolo 45 let.

nesouhlasí tento kandidát: „*Samozřejmě, že devadesát procent politiků nám řekne, že tam nejde kvůli penězům, ale pro nějaké ideje, zásady. Kecaj, je to naopak*“¹⁴⁹.

Politické funkce musí být podle některých kandidátů dobře placeny, aby potenciální zájemce lákaly, poněvadž jinak by politiku nikdo za „normální“ peníze nedělal. Je důležité mít platy nastavené takhle vysoko, protože nemůže docházet k velké korupci. Politici musí být dobře placeni, aby lobby a ostatnímu tlaku odolali. Pokud má poslanec moc práce a není dobře placený, tak se může stát, že bude podplatitelný a to by nemělo být: „*Politici by měli být dobře zaplacení, aby neměli potřebu vyhledávat finanční kompenzaci u někoho jiného*“¹⁵⁰. Poslanci národního parlamentu by měli dostávat také více peněz ze stejného důvodu, aby nebyli podplatitelní. Našla i další důvody: „*Například ministr, když jde vyjednávat s nějakou firmou, zastupuje zájmy České republiky, hospodaření státu a má méně peněz než ti představitelé té firmy. To je divné*“¹⁵¹.

Dalším důvodem pro relativně vysoké platy je celková životní úroveň ve městech, kde europarlament sídlí.

Pro mé respondenty je finanční stránka většinou významná a výši platů europoslanců nepovažují za pobuřující, nemorální. Výše platu však pro ně nepředstavuje prioritní motivaci, jiní z kandidátů to ovšem podle nich za nejdůležitější motivaci brát mohou.

2.4.9. Očekávání od kandidatury

Někdo očekává nabytí zkušeností ohledně vedení politické kampaně a také doufá, že se mu podaří motivovat zejména mladé lidi ke zvýšenému zájmu o politiku. Ten zájem sice podle něj existuje, mladí lidé politiku sledují, problémem ale je, že ji považují za špinavou a jsou jí zklamáni: „*Chtěl bych jim ukázat, že mladý člověk jako já může do politiky vstoupit a hrát alespoň minimální roli a přesto si zachovat svoji integritu a zůstat „normální“*“¹⁵². Kandidáti většinou nepočítají se svým zvolením, přesto očekávají „slušný“ počet hlasů. Počítají i s tím, že se díky kandidatuře stanou známější. Kandidatura může mít také vliv na získání lepšího zaměstnání: „*Asi by mi to mohlo pomoci k lepší práci, když to v tom životopise uvidí, že jsem kandidovala do Evropského parlamentu*“¹⁵³. Může také znamenat příležitost k otevření určitého tématu v rámci strany: „*Je to způsob ovlivňování, poskytnutí informací té straně. Člověk se dlouhodobě zabývá nějakou*

¹⁴⁹ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁵⁰ Kandidátka, okolo 30 let.

¹⁵¹ Kandidátka, okolo 30 let.

¹⁵² Kandidát, okolo 25 let.

¹⁵³ Kandidátka, okolo 25 let.

problematikou a tady v politice se o těch věcech rozhoduje. Je to prolínání věcí, které člověk dělá jako občan, do těch politických stran“¹⁵⁴.

2.4.10. Míra spokojenosti s umístěním na kandidátce

Výběr osob na kandidátku a jejich konečné pořadí tedy podle některých indicií nebylo příliš demokratické a podílely se na něm spíše osobní sympatie či antipatie, aby nakonec převládlo silové řešení a opozice vůči předsedovi Bursíkovi byla z tohoto výběru prakticky vyloučena. Někteří z respondentů neskrývali radost ze svého umístění a z podpory, jaké se jim dostalo od republikové rady nebo při krajských nominacích. Jedna z kandidátek si však uvědomuje, že jí k této pozici značně dopomohla skutečnost nezávislé kandidátky bez politické příslušnosti: *„Ti lidé byli nadšení, že nejsem zatížená těmi vnitřními strukturami. V té době tam byl spor Kuchtová vs. Bursík a Jacques a já vlastně nejsem ani tam, ani tam. Byla jsem pro ně neutrální kandidát, to znamenalo, že jsem pro ně byla bez problémů, tudíž pro mě hlasovali*“¹⁵⁵.

Jiní kandidáti přehnaný význam svému postavení na kandidátce nepřikládají. Určitý smysl podle nich mají jen pozice v první pětce. Uvědomují si, že zelení jsou malou stranou a pokud by se měl někdo dostat do EP, tak to budou maximálně dva lidé z té první pětice.

Další z kandidátů není se svým umístěním v druhé desítce spokojený, ale je si vědom, že lidé na kandidátce před ním jsou mnohem výraznější a známější osobnosti. Své umístění tudíž považuje za realistické. Jiný kandidát šel původně do stranických primárek s tím, že bude maximálně spokojený, pokud se na konečnou kandidátku vůbec dostane. Poté, co viděl kvality svých konkurentů, chtěl skončit v konečném pořadí kandidátky před nimi, což se mu nakonec povedlo a je tedy spokojený. Ještě jedno „realistické“ zhodnocení svého umístění: *„Poté co jsem viděl, tak to mé umístění není vůbec špatné. Například přede mnou je velmi výrazný ekologický aktivista a on je víc naštvaný, protože očekával, že se dostane do první pětky. Já jsem věděl, že ta první pětka je blokována*“¹⁵⁶.

2.4.11. Co by považovali za úspěch, jak vidí své šance?

Považují za velmi těžké odhadovat své šance ve volbách. Co se týče úspěchu strany, většinou doufají, že získá minimálně jeden mandát. *„Já osobně bych chtěla získat nějaké hlasy v regionu a tím být důstojnou reprezentantkou a zástupkyní mého kraje na kandidátní listině Strany zelených a napomoci tak k celkovému úspěchu Strany zelených*“¹⁵⁷. Jiný kandidát považuje za úspěch posun na kandidátce o tři pozice vzhůru. Vidí to jako reálné. Úspěchem může být samotná nominace nebo

¹⁵⁴ Kandidát, okolo 60 let.

¹⁵⁵ Kandidátka, okolo 25 let.

¹⁵⁶ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁵⁷ Kandidátka, okolo 35 let.

také pozice na kandidátce. „Celkově však můžeme říci, že by bylo pro mě úspěchem, pokud pomineme samotné zvolení do Evropského parlamentu, dostat se před někoho z „tabulkově“ výše postavených kandidátů. Ovšem je složité říci, kolik preferenčních hlasů by k uskutečnění tohoto kroku stačilo“¹⁵⁸. Někteří odmítli typovat, kolik by mohli dostat preferenčních hlasů: „Můžu dostat hodně, ale taky nemusím. Fakt nevím a nechci střílet od boku“¹⁵⁹. Jiní tak učinili a jejich odhady se pohybovaly od získání tisíce preferenčních hlasů až po více než 5 tisíc. „Velký úspěch by byl, kdybych měl preference jako má třeba čtvrtý a dokázat si, že se nějakým způsobem mylili s obsazením první pětky. Nechci kritizovat vedení, ty kritizuješ potichu...“¹⁶⁰.

2.4.12. Co by považovali za neúspěch?

Neúspěch většinou odrážel jejich předešlé postoje. Nejčastěji by za neúspěch považovali, kdyby se někdo ze zadních pozic, díky získaným preferenčním hlasům, dostal před ně samotné. Jeden z respondentů by za neúspěch považoval nedosáhnutí úspěchu.

2.4.13. Proč by je lidé měli volit?

Někdo se orientuje spíše na mladé voliče. Domnívá se, že zastupuje celou jednu novou generaci mladých Čechů a Češek, kteří mají evropský rozhled, měli možnost studovat v zahraničí, a mají trochu odlišný pohled na svět než starší generace, jsou znechuceni politickou kulturou v ČR a její reprezentací na evropské půdě. Další kandidát vidí svůj vklad v tom, že se považuje za proevropského, liberálního člověka, otevřeného kompromisům a myslícího na svoji budoucnost i na budoucnost svých dětí nejen v materiálním smyslu, ale v širším konceptu kvality života po všech stránkách. Jedna z kandidátek si myslí, že nabízí lidem podobné názory, které nejsou ovlivněny tlakem politických stran. Další důvod spatřuje v tom, že není členkou strany a nabízí „rozum“, kterému lidé mohou důvěřovat. Má také zkušenosti a vadí ji dělání neefektivní politiky. K její další výbavě patří nedělání zbytečných věcí, snaží se vše udělat rychle, nemá ráda lidskou blbost a lidi dělající věci, které nemají žádnou logiku. V neposlední řadě se snaží před započatím určité práce najít v ní určitý systém, o věcech přemýšlet, a proto by ji lidé mohli volit. Jiný z kandidátů řekl: „Měli by mě volit, protože nejsem v té první pětce. Nereprezentuji tu oficiální stranickou linii a na ty svoje věci věřím a možná bude taky nějaká sranda v té Evropě“¹⁶¹.

¹⁵⁸ Kandidát, okolo 40 let.

¹⁵⁹ Kandidátka, okolo 25 let.

¹⁶⁰ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁶¹ Kandidát, okolo 45 let.

2.4.14. Výhoda proti ostatním kandidátům

Výhodou vůči ostatním kandidátům může být orientace v evropské politice¹⁶². Svou další výhodu spatřuje ve znalosti evropských jazyků a současně výhodu i nevýhodu představuje jeho mládí, ale myslí si, že v tomto případě spíše převažují pozitiva. Jiný z respondentů to vidí takto: „Řekl bych, že mám určitý cit pro komunikaci s voliči, pro vycítění nálad, nadějí a starostí obyčejných lidí. Je to díky tomu, že mě ještě nepostihlo ono společenské odtržení, které provází v pozdějším věku vysoké politické funkce“¹⁶³. Někdo spatřuje výhodu i nevýhodu zároveň ve svém jméně a původu. Nevýhodou je také podle něj fakt, že kandiduje na pozici téměř uzavírající druhou desítku. Výhodou pro jiné kandidáty může být i větší dostatek energie a chuti bojovat, než mají ostatní: „Nejsou takovým bojovníkem. Já jsem velký bojovník jako Kateřina Jacques“¹⁶⁴. Jedna z kandidátek vidí svou výhodu v nezatížení vrcholnou politikou jako je to u mnohých jiných kandidátů. Současně si uvědomuje, že to může znamenat jistou nevýhodu, jelikož není pro většinu společnosti mediálně známá.

2.4.15. Nevýhoda proti ostatním kandidátům

Některé aspekty, které kandidáty znevýhodňují oproti ostatním, už byly zmíněny. Jedná se např. o nezkušenost vyplývající z přílišného mládí kandidátů nebo z jejich dřívější politické neangažovanosti, původ, jméno. Roli může hrát také i pohlaví a možná také program úzce zaměřený na jednu skupinu lidí či na konkrétní problém. Umístění na kandidátce je taktéž důležité, což dokládá i tento respondent: „Nevýhoda je, že jsem měl možná matnou možnost se prosadit do první pětky, ale nakonec jsem byl nesmělý, ta možnost byla strašně malá a nemělo smysl riskovat“¹⁶⁵.

2.4.16. Znalost ostatních kandidátů

Největší přehled o kandidátech a jejich aktivitách mají u tzv. první pětky, ale i lidé do desátého místa na kandidátce jim nejsou neznámí. Dalo by se říci, že první pětka respektive desítka je jim dobře známá včetně konkrétního umístění. O kandidátech zhruba od desátého místa již ten přehled ztrácejí, případně znají jen některé konkrétní jednotlivce.

Znalost první desítky kandidátů neznamena, že je všechny znají osobně. Takto znají většinou představitele první pětky. Tato skutečnost vyplývá i z toho, že v rámci předvolebních kampaní se čelní představitelé kandidátky setkávají v jednotlivých krajích s místními kandidáty. „Přemka,

¹⁶² Kandidát se zajímá o oblast zahraniční a bezpečnostní politiky, energetické politiky nebo rozvojové a humanitární.

¹⁶³ Kandidát, okolo 30 let.

¹⁶⁴ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁶⁵ Kandidát, okolo 45 let.

*Jacques, Šiklovou, Drhovou. Tak šest lidí znám osobně. Ostatní neznám vůbec. Vím, že jsou na kandidátce, ale vůbec je jako více neznám*¹⁶⁶.

2.4.17. Vztahy mezi kandidáty

Podle respondentů by to oficiálně mělo vypadat tak, že si všichni navzájem pomáhají a mají mezi sebou dobré vztahy. Ovšem často tomu tak není a jistá konkurence existuje: „*Ted' jsem si všimnul, že je nějaká rivalita mezi Kateřinou Jacques a Honzou Dusíkem...Trochu ta rivalita je možná i u mě, když chci někoho přeskóčit o tři místa*“¹⁶⁷.

Soupeření u kandidátů z čelních pozic se dalo očekávat, jelikož právě mezi nimi se rozhodne, kdo se případně dostane do europarlamentu. Vše se ale mezi nimi odehrává v rámci fair play, žádné podrazy nebo „házení špíny“ podle výpovědí mezi kandidáty nejsou. Vzájemné vztahy by mohly být mnohem ostřejší, kdyby mezi nimi nakonec byli zástupci z opoziční frakce Demokratická výzva. Na kandidátku se však žádný z nich nedostal, tak nenastal ani tento problém. Ani v době stranických primárek vzájemné konflikty respondenti nezaznamenali¹⁶⁸.

Jen jednomu kandidátovi se během stranických nominací nelíbilo, že pražská organizace hodně podporovala osobu Jana Jařaba¹⁶⁹, který chtěl být dokonce v čele kandidátky. Respondent podle svých slov s ním během primárek hodně „bojoval“. Nakonec to skončilo tím, že on na kandidátce zůstal a Jan Jařab to vzdal a na kandidátce není: „*On chtěl být maximálně třetí, ale oni mu řekli, že bude od šestého místa dál. Tak on to vzdal...ale já jsem byl schopný a možná schopnější než on. Jsem o trochu starší, mám větší zkušenosti*“¹⁷⁰.

Vztahy mezi kandidáty prošly proměnou, a čím více se blížily volby, tím byly jiné: „*Na počátku jsem z toho měla docela pozitivní pocit, ale teďka, jak se to čím dál víc blíží, tak je z toho spíš takový divný vztah nebo divný pocit. Jde vidět, že už teď jde o ty hlasy, už se tolik nekomunikuje, témata se vnucují médiím. Prostě, abych já co nejdřív něco řekl médiím. V tom ještě nejsem profesionál jak rychle využívat tyhle věci a dávat je ven. To chce ještě čas*“¹⁷¹. Stále více se v průběhu vrcholící kampaně setkávala u svých kolegů s populistickými výroky a snahou slíbit lidem vše, co chtějí slyšet. Takovýto přístup se snahou zalíbit se za každou cenu jí sympatický vůbec nebyl a naopak byl důvodem pro zjevné ochabnutí původních vzájemných dobrých vztahů. I další kandidát se zmiňoval o konkurenci uvnitř strany, kdy se každý kandidát snaží získat co nejvíce

¹⁶⁶ Kandidátka, okolo 25 let.

¹⁶⁷ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁶⁸ Pokud by měla být eventuální rivalita, tak jen vůči výše postavenému kandidátovi.

¹⁶⁹ Bývalý vládní zmocněnec pro lidská práva a člen kabinetu evropského komisaře Vladimíra Špidly.

¹⁷⁰ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁷¹ Kandidátka, okolo 25 let.

hlasů, díky nimž by přeskočil ostatní kandidáty. Tuhle skutečnost však považuje za známku demokracie.

2.4.18. První pětice kandidátů pohledem těch níže postavených

Chtěl bych se teď věnovat osobnostem na prvních pěti místech kandidátky za Stranu zelených do Evropského parlamentu, především z pohledu ostatních kandidátů stojících ve stínu této mediálně nejvíce skloňované pětice. I samotná SZ vyjádřila podporu této pětici. Představují jakousi „vlajkovou loď“ celé kandidátky, je na ni upřena největší pozornost a také vkládány největší naděje k dovedení zelených do europarlamentu. V závěru zmíním také názory dvou kandidátů z této pětice.

Co si tedy ostatní kandidáti myslí o těch, kteří stojí v samotném čele a svým způsobem reprezentují všechny ostatní? Podle některých byl navíc jejich výběr dán předem a ostatní neměli šanci.

Začněme tím, proč podle nich byla vybrána právě tato pětice. *„Kateřina Jacques to je jasné, ona je známá. Ti ostatní čtyři jsou ale málo známí. Ten Horáček je europoslanec, tzn. má zkušenost, ale stejně je nakonec pátý a stejně pořád neznámý. Šiklová, protože se hledala nějaká osobnost, ale ta Šiklová taky není nic moc, ale je to stará profesorka¹⁷². Potom jeden poslanec Přemysl Rabas a číslo jedna se nakonec stal Jan Dusík, což je první náměstek ministra životního prostředí. On je hezký, inteligentní. Akorát má problém, že není známý“¹⁷³.*

Podle něj jsou tedy šance na překročení pětiprocentní hranice hodně malé. Původně se prý jednalo také o Karlovi Schwarzenbergovi, ale ten se cítil být starý a unavený. Podle jiného respondenta Schwarzenberg dobře věděl, že strana utrhne ve volbách fiasko. Byl také zamýšlen Ondřej Liška, ten se ovšem podle jednoho respondenta nechtěl vzdát politické kariéry v Čechách kvůli svému mládí. Vstup do EP totiž znamená prakticky konec s domácí politikou.

Kateřina Jacques podle respondentů dostala nejvíce nominací, ovšem nechtěla být v čele kandidátky: *„Ona se prý bála. Tenkrát ještě nebyla ta biomasa¹⁷⁴, lidi by měli na ni obrovské kecy, že chodí s Bursíkem, a proto je jedničkou na kandidátce...My jsme na ni tlačili, aby se stala jedničkou, protože je hodně viditelná“¹⁷⁵.*

¹⁷² Jiřina Šiklová ohledně své kandidatury za Stranu zelených uvedla, že hodně dlouho váhala, než na nabídku kandidovat kývla. Nakonec jedním z důvodů bylo, aby strana měla větší potenciál oslovit starší voliče.

¹⁷³ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁷⁴ Jacques se objevila ve vysoce sledovaném a populárním pořadu Jana Krause „Uvolněte se, prosím“. Kraus poslankyni a kandidátku za SZ zaskočil otázkou, co je biomasa. Výsledná reakce Kateřiny Jacques a neschopnost odpovědět se stala doslova legendární a na internetu si záznam tohoto pořadu pouštěli nebo stahovali statisíce lidí.

¹⁷⁵ Kandidát, okolo 45 let.

Horáček je poslanec za německé zelené, v Německu velmi známým, dokonce jeden z nejznámějších zelených poslanců. Jeho velký handicap je však v tom, že v České republice ho nikdo nezná, poněvadž před lety emigroval a žije převážně v Německu. Nemá tedy příliš velkou naději, spíše nejmenší proti ostatním čtyřem kandidátům. Nedostane mnoho preferenčních hlasů, protože je české veřejnosti jak on, tak jeho práce zcela neznámá: „*Každý Němec ví, kdo je Horáček, ale žádný Čech neví, kdo je Horáček*“¹⁷⁶.

Dusíkovo první místo na kandidátce může podle dalšího respondenta vyvěrat z toho, že je klidný a bezkonfliktní člověk. Sice nevyvolává u lidí žádné negativní emoce, ale bohužel ani pozitivní, protože je lidem málo známý. Jacques, je považována za bojovnici, je hezká a je žena. V případě Rabase je to jasné, protože je poslanec. Domnívá se, že Šiklová je tam kvůli velké známosti a oblíbenosti u veřejnosti. Horáček se podle něho do první pětky dostal kvůli svým penězům.

Jiný respondent spatřuje ostudu, že je Kateřina Jacques na druhém místě a chybu vedení strany, že ji nedokázala přemluvit k pozici jedničky kandidátky. Na té tak zůstala nevýrazná osoba Jana Dusíka. Ostatní parlamentní strany naopak na pozice jedniček kandidátek nominovaly výrazné a silné osobnosti. Této charakteristice by u SZ odpovídala právě Kateřina Jacques. Někteří to dokonce považují za strategickou chybu: „*Vypadá to, že jo. Nevím, koho mají například lidovci, ale určitě je známější než Dusík. Zřejmě to tou strategickou chybou bylo*“¹⁷⁷.

I když Kateřina Jacques nechtěla jít do voleb jako jednička kandidátky, jejím ambicím a snaze dostat se do EP to však neubírá. Určitě je dle respondentů jejím cílem získat více preferenčních hlasů nežli bude mít Jan Dusík a přeskočit jej v konečném pořadí. To by podle nich nemělo být zase až takovým problémem, protože u mnoha lidí je i přes nejrůznější aféry oblíbená¹⁷⁸.

Podle respondentů je celkově první pětice docela neznámá a bude potřeba vynaložit značné úsilí, aby se veřejnosti vryla do povědomí. Paradoxně lidé mohou znát lépe kandidáty na spodních pozicích: „*Máme určité kandidáty, kteří jsou známí v regionech. My máme, já nevím, starosty, místostarosty, kteří jsou na té kandidátce na nějakém patnáctém místě*“¹⁷⁹.

Jiný respondent se vrací k osobě Ondřeje Lišky. Za jeho důvodem nekandidovat vidí předpoklad, že SZ volby prohraje, Martin Bursík bude muset odejít a jemu se poté naskytne příležitost převzít vedení strany. Pokud by se Liška odhodlal kandidovat a navíc byl jedničkou, preference strany by určitě vzrostly a byla by větší šance získat jeden nebo dva mandáty, jelikož se u veřejnosti těší velké oblibě. Není kontroverzní jako Kateřina Jacques, je známý a celkově vypadá

¹⁷⁶ Kandidát, okolo 40 let.

¹⁷⁷ Kandidátka, okolo 35 let.

¹⁷⁸ Například mediálně známá aféra tzv. „biomasa“.

¹⁷⁹ Kandidát, okolo 35 let.

atraktivně. Jiný z výroků na adresu Ondřeje Lišky: „*Liška si nevzal tu zodpovědnost a přitom je první místopředseda strany. Nakonec si někdo z těch čelných představitelů musel vzít tu zodpovědnost a tak to byla potom Katka*“¹⁸⁰.

Někteří se ještě vrátili k jednání republikové rady, která nakonec nenominovala nikoho z Demokratické výzvy. Viděli by jako lepší řešení, kdyby kandidovala nejen Kateřina Jacques, ale třeba i Dana Kuchtová, která je také hodně známá. Jejich společná kandidatura by směrem k veřejnosti znamenala, že strana není rozštěpená. Pokud by Kuchtová měla skutečný zájem kandidovat, tak by se nakonec na kandidátku dostala i přes odpor ze strany republikové rady a především Martina Bursíka. Tohle si někteří respondenti myslí, ale zda by se jí to skutečně povedlo, to s určitostí nemůže říci nikdo. Zřejmě by před tím Kuchtová musela rozpustit svou frakci jako její předsedkyně, což byl požadavek Martina Bursíka.

2.4.19. Jak by představili první pěti kandidátů sami její členové?

„*Ona vlastně odráží ty hlavní pilíře Strany zelených. Týká se to vlastní zelené politiky, tedy ekologie a potom lidská práva. Ta první pětka je podle mě velmi dobře namíchaná. Je tam Honza Dusík, který se hodně věnuje klimatu, já, který se také věnuji ekologii ochraně biodiversity a podobným otázkám a ti další tři lidi to doplňují v oblasti lidských práv. Je to od politologů přes chartisty až po bojovníky za lidská práva ve světě*“¹⁸¹. Takhle vidí čelní pozice na kandidátce její další člen: „*Kandidátka je velmi kvalitní. Je velmi rozmanitá co do témat, které ti lidé zastupují, co do zkušeností, které mají z různých oblastí. Je „zipově“ sestavená, takže se skutečně snažíme nabídnout velkou rozmanitost. Chceme ukázat, že nejsme jenom stranou, která se zabývá životním prostředím, ale že skutečně ta témata jsou široká...*“¹⁸².

2.5. Respondenti z řad občanů a jejich pohled na kandidaturu do EP

2.5.1. Možné důvody vedoucí lidi ke kandidatuře do EP

Za kandidaturou někteří vidí touhu dosáhnout ve svém oboru (politice) daleko, tedy konkrétně do EP. Na politiku se dali proto, aby měli moc ovlivňovat, chtějí něco prosadit. „*Těch motivů může být hodně. Pro někoho je to obživa, naučili se to, umí to dělat a pohybují se v tom. Byli schopni*

¹⁸⁰ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁸¹ Kandidát, okolo 45 let.

¹⁸² Kandidát, okolo 35 let.

*nakonec po tom žebříčku někam dojít a nechat se tam zvolit a už se tam chtějí udržet*¹⁸³. Podle dalšího respondenta může být z dvaceti procent kandidatura motivována finanční stránkou a osmdesát procent zabírá jeho přesvědčení. Někdy to ovšem může být opačně.

Jindy těch motivací může být naráz třeba pět i více a dohromady vytvářejí celek, kvůli němuž vlastně člověk kandiduje. Je to konglomerát menších motivací. Neměli bychom kandidátům ale předhazovat jen to, že tam jdou pro peníze. Je to složitější a záleží, jak se každý člověk sám vidí a kandidáti se většinou vidí v tom lepším světle: *„Nikdo nepřijde – já jsem takový „hajzlík“, já tam do europarlamentu jdu jenom pro prachy. On to nikdo tak neřekne, dokonce to nikdo ani tak necítí. To je už otázka širší psychologie*¹⁸⁴.

Většina respondentů spatřuje za kandidaturou více motivací. O konkrétní hlavní motivaci jde stěží mluvit. Spíše se shodují, že výraznou roli hrají faktory, jako prestiž, peníze, případně moc a ctižádost: *„Kdo by tam šel jen tak pro pobavení, asi nikdo*¹⁸⁵. Mezi možnými faktory se objevila i snaha udělat něco dobrého pro společnost, ovšem mezi hlavními motivacemi to nevidí. Se snahou hájit zájmy lidí a prosazovat svůj konkrétní program nesouhlasí ovšem další informátor. Podle něj musí sami kandidáti moc dobře vědět, že jejich jeden hlas mezi stovkami dalších nemá prakticky vůbec žádnou cenu a vliv.

Někteří jsou přesvědčeni o zásadním vlivu financí na jejich rozhodnutí kandidovat: *„To bude asi smutné ty motivace. Doufám, že nějaká procenta tam jdou něco udělat, změnit. Alespoň deset procent. Zbytek tam jde kvůli prachům, kvůli kariéře. Někteří se tam jdou možná i zašít*¹⁸⁶. S možností jít do EP a tam se „ztratit“ z povědomí veřejnosti případně médií a někde v ústraní Evropského parlamentu, aniž by příliš pracoval, pobírat plat, nesouhlasí jiná informátorka. Podle ní bychom to viděli příliš zjednodušeně: *„To můžeš říct, že prezident si jenom jezdí v limuzíně a sem tam podepíše milost. On té práce má taky dost, a kdyby to úplně flákal, tak to jde vidět, a není to... Omezeně se dá říct, že tam nějaké zašítí může figurovat, ale určitě to není tak, já se chci někde zašít, tak se nechám zašít do Evropského parlamentu*¹⁸⁷. Práci evropského poslance vidí jako odpovědnou a hodně náročnou. Navíc podle ní už jenom propracování se na kandidátku stojí hodně úsilí a tvrdé práce a spousta lidí by si takovou zkušenost odepřela. Europoslanci jsou veřejně činní lidé, sami si takovou práci zvolili a tzv. princip „zašítí“ s touto skutečností nejde příliš dohromady. I další z respondentů má na toto téma podobný názor a nevidí to v žádném případě jako možnou

¹⁸³ Muž, okolo 40 let.

¹⁸⁴ Muž, okolo 60 let.

¹⁸⁵ Žena, okolo 40 let.

¹⁸⁶ Muž, okolo 25 let.

¹⁸⁷ Žena, okolo 20 let.

motivaci. Méně na očích jsou evropští poslanci tady v České republice, proto si to někdo může myslet. V samotném EP se však poslanci před ničím a nikým neskryjí, vystupují s příspěvky a návrhy, jsou členy delegací a výborů, neustále s někým jednají. Nikomu se nežije dobře, když je vyčleněný: „*V podstatě je to těžké někomu podsouvat, že by to chtěl. Ti lidé většinou prokázali, že chtějí být veřejně aktivní. Příště by je nikdo na dalších pět let nezvolil, protože by tam nic nepředvedli, nikdo by je neznal*“¹⁸⁸.

2.5.2 Finance a jejich role v rozhodnutí kandidovat do EP

Často zmiňované bylo téma peněz, proto jsem se to snažil s některými svými respondenty ještě více rozebrat. Poměrně zajímavé bylo, že mnozí platy europoslanců kritizovali, ale skutečnou jejich výši neznali. Po mém sdělení, kolik budou od nového volebního období dostávat společně s dalšími náhradami, se jejich kritika ještě umocnila. Tento problém však nevidí jen u europoslanců, ale obecně u všech českých politiků, poslance Parlamentu ČR nevyjímaje. Vráťím-li se zpátky k evropským poslancům, tak je nic neopravňuje dle respondentů k pobírání takhle vysokého platu, jakého se jim dostává. Často byla jejich práce srovnávána s jinými profesemi, například s piloty, kteří mají mnohem větší odpovědnost, protože v případě jejich selhání jde většinou o životy lidí. Práce evropského poslance takhle odpovědná není ani co se týče psychické stránky a tomu by měly odpovídat i platy. Měly by být tedy nižší. Problém s nastavením výše platů spatřuji i v tom, že o této skutečnosti rozhodují samotní poslanci, a proto se nedá očekávat, že by své platy drželi na „rozumné výši“. Tou si mnozí představují, s ohledem na životní úroveň ve Štrasburku a Bruselu, dvojnásobek základního platu českého poslance. Podle jednoho respondenta by měli být placeni od výkonu, ale nikoli jednotlivce, nýbrž celého Parlamentu. Musel by však tento systém mít někdo na starost a hlídat, aby nedocházelo k „nadměrnému“ schvalování a navrhování nejrůznějších „nesmyslů“. K tomu by byl ovšem zapotřebí další byrokratický aparát a to by dle respondenta dobré přilíš nebylo. Celý problém s výší platů je tak značně složitější.

2.5.3. Měli by lidé kandidující do EP mít zkušenost z české politiky?

„*Měli by tam jít ti, co již mají politické zkušenosti, ale nejsou nějak zapleteni do těch negativních věcí spojených s tou českou politikou. Jako třeba, že nemusí měnit názory, jak je zrovna potřeba*“¹⁸⁹

Tato otázka je docela složitá. Na jednu stranu by bylo dobré, aby takoví lidé měli politickou zkušenost, znali, co obnáší děláni politiky, měli již za sebou konkrétní výsledky, byli lidem známí.

¹⁸⁸ Muž, okolo 40 let.

¹⁸⁹ Žena, okolo 30 let.

Na druhou stranu známe příklady, zejména z Evropského parlamentu, kdy do něj kandidovali a následně i byli zvoleni lidé sice veřejně známí, ale v politice se do té doby nepohybující. Ať už to jsou sportovci, herci, doktoři či lidé jinak pohybující se ve veřejné sféře. Výběr těchto „nepolitických“ osobností zřejmě souvisí se způsobem, jakým lidé volí do EP¹⁹⁰. Zřejmě tedy nejde jednoznačně říci, která možnost by byla lepší. Základním předpokladem by však měla být obeznámenost s problematikou evropské politiky. U lidí kandidujících do EP však ani tohle není pravidlem.

Ani mezi respondenty nepanovala shoda a našli se zastánci obou variant. Váhavost respondentů byla ale značná. „*Možná by měli handicap v tom, že nemají zkušenosti, ale zas na druhou stranu já bych se bál, že by se tady zkazili, pokud už nejsou „sviňáci“ od začátku...Jakoby možná se zkazí i tam, nevím*“¹⁹¹.

Pokud by do evropských institucí měli jít lidé se zkušeností z naší politiky, tak jen takoví, kteří se v očích veřejnosti nezkompromitovali. Nesmí být spojováni s korupcí a s politickými skandály. Měli by si „udělat jméno“ na základě poctivé, dlouhodobější práce v české politice a poté se rozhodnout zúročit a předat nabyté zkušenosti na evropské úrovni. Lidé s morálním kreditem, jimž veřejnost může důvěřovat. „*Nejde o to, aby nebyli „namočení“ do české politiky. Vyloženě musí mít něco za sebou, musí být veřejně známí. Nějaké zkušenosti s politikou musí mít, protože tam to je ještě náročnější, je to v cizím prostředí...Holt je to vyšší liga. Z toho důvodu je těžké, aby se někdo zespodu ze třetí ligy, kdy nepřišel téměř do styku s politikou, přeskočil tu druhou a šel do první*“¹⁹².

U respondentů opatrně se přiklánějících k variantě, že není nutná zkušenost z české politiky, převládá faktor operující s celkovou úrovní české politiky, považovanou za morálně zkaženou. Bývalá europoslankyně Jana Bobošíková také neměla dřívější zkušenost v politice, pomineme-li její diskusní politický pořad¹⁹³. Pohybovala se v mediální sféře a nakonec byla jedním z našich nejvýraznějších evropských poslanců, založila vlastní stranu a dokonce se zúčastnila kandidatury na prezidenta České republiky¹⁹⁴. Takže se z ní během pěti let stala výrazná politička s poměrně bohatou politickou kariérou. Ovšem, jak říká jiný informátor: „*Pro ty lidi z Evropy je asi jedno, jestli ten politik je bývalý moderátor nebo co je zač. Spíš pro nás to je zpestření, že to možná přitáhne větší pozornost médií*“¹⁹⁵. I další respondent by neměl nic proti, pokud by do evropské politiky šel člověk bez dřívějších politických zkušeností. Například špičkový, známý odborník jazykově vybavený. Další z názorů: „*Zas úplní političtí nováčci? Zas by nebyli zasaženi tou naší*

¹⁹⁰ Na základě jakých znaků lidé v evropských volbách vybírají kandidáty, se budu zabírat později.

¹⁹¹ Muž, okolo 35 let.

¹⁹² Muž, okolo 50 let.

¹⁹³ Tzv. „Sedmička“. Pořad, který moderovala na televizi Nova.

¹⁹⁴ Kandidovala za KSČM. Nakonec se v průběhu prezidentské volby své kandidatury vzdala.

¹⁹⁵ Muž, okolo 40 let.

zkorumpovanou politikou a přímo by šli do Evropského parlamentu, kde by se naučili evropsky myslet, jednat. Ted' jsem rozpolcený...Byl bych spíš proto, ať jdou přímo tam do toho Evropského parlamentu“¹⁹⁶.

2.5.4. Znalost kandidátů za Stranu zelených

Lidé většinou neznají kandidátku Strany zelených, neměli potřebu se na ni dívat. Pokud někoho znají, tak se jedná o mediálně známou Kateřinu Jacques, případně zaznívalo jméno Přemysla Rabase. „Znám Rabase, Jacques. Ty jsem si domyslel na základě spotu, který jsem viděl. Neznám je však natolik, abych je mohl nějak hodnotit, v tom přehled nemám“¹⁹⁷. Někteří zmiňovali předsedu Martina Bursíka, který přitom do Evropského parlamentu nekandidoval. Nemají přehled na jakém místě kandidátky např. Jacques nebo Rabas kandidují. Nevědí ani, kdo je lídrem zelené kandidátky. Poté, co jsem respondentům zmínil i další jména z kandidátky, bylo vidět, že je příliš nezaujala a většinou je vůbec neznali, což mě např. v případě známé socioložky Jiřiny Šiklové poněkud zaskočilo.

2.5.5. Možné důvody kandidatury některých osobností „zelené“ kandidátky

V kandidatuře Kateřiny Jacques a Přemysla Rabase spatřují další krok v kariéře, přičemž jim nic nebrání, v případě budoucího možného opětovného angažmá strany ve vládě, se europoslaneckého mandátu vzdát. Kandidaturou si nezavírají dveře do české politiky. „Je to pro nich super možnost, protože jsou mladí. Udělal bych to také na jejich místě, na domácím kolbišti to je psychicky náročné, stresy“¹⁹⁸. Vidí za tím nejen politické, ale i individuální ambice. Ctižádost rovněž bude hrát roli. Někteří se domnívají, že se nechali přemluvit vedením strany, které potřebovalo zaplnit kandidátku. Většinou se také diví, proč je Kateřina Jacques na druhém místě kandidátky za zcela neznámým Janem Dusíkem. Jiní chápou kandidaturu Jacques jako reakci na její nechvalně známé mediální vystoupení: „Chápu Kateřinu Jacques, že chce jít do Evropského parlamentu po tom trapasu, který si udělala. Každý se jí ptá, co to je biomasa a tam bude mít pokoj“¹⁹⁹. Právě na základě onoho televizního vystoupení by Jacques jako případného svého kandidáta nevolili. Pokud kandiduje za stranu prezentující se ekologickým smýšlením, tak by měla mít v této problematice přehled. To považují za základ. Její neznalost vypovídá o poměrech ve straně. „Záleží také na ostatních kandidátech. Pokud člověk zjistí, že v jiných stranách nejsou ti

¹⁹⁶ Muž, okolo 30 let.

¹⁹⁷ Muž, okolo 40 let.

¹⁹⁸ Muž, okolo 30 let.

¹⁹⁹ Žena, okolo 45 let.

*kandidáti o dost lepší, tak ji třeba někdo zvolí i přes tohle ztrapnění, i přes takové nedostatečné znalosti*²⁰⁰.

2.5.6. Porovnání kandidátek zejména parlamentních stran

Respondenti spatřují hlavní nevýhodu kandidátů za Stranu zelenou v tom, že jsou relativně neznámí. Nejsou v českém Parlamentě nebo ve vrcholné politice tak dlouhou dobu jako kandidáti jiných stran a nestačili se dostatečně pevně uchytit v povědomí veřejnosti. Jedná se o málo zkušené politiky.

Mnozí ale neznají kandidátky a nevědí, kdo kandiduje, proto nedokázali odpovědět.

²⁰⁰ Žena, okolo 25 let.

3. Předvolební kampaň k volbám do Evropského parlamentu

3.1. Obecně ke kampani

Politické strany jsou koalicemi jednotlivců, kteří usilují získat kontrolu nad vládou tím, že vyhrají volby. Politické strany a hnutí plní svoji základní úlohu tak, že voličům, kteří nemohou poznat všechny kandidáty, které navrhuje do zastupitelských orgánů, v předvolební kampani představí prostřednictvím předvolebních střetnutí, pomocí masových komunikačních prostředků anebo jinými způsoby. Jde vlastně o cílevědomé řízení komunikace politických stran se svými voliči (občany).

Politici v jednotlivých politických stranách jsou vlastně „podnikateli“ politického trhu, hrají v předvolebním období významnou úlohu. Jsou vlastně zprostředkovateli, kteří se specializují na zjištění a zastupování voličských preferencí a jejich prezentaci politické strany občanům. Snaha získat hlasy voličů je primárním stimulem ovlivňujícím jednání politiků (Benčo, 2006).

Do prostředí volebních kampaní spadá financování kampaní, volební agitace, politická inzerce, volný přístup k médiím, vysílání volebních spotů, volební debaty a zpravodajství apod. Volební kampaně jsou základním prostředkem, který používají kandidující subjekty k oslovení, přesvědčení a získání voličů. V celém procesu voleb hrají kampaně velmi podstatnou roli a kandidující politické strany, hnutí či jednotlivci je nepodceňují.

Volební kampaň lze v nejširším slova smyslu chápat jako fázi volebního procesu, zahájenou oficiálním vyhlášením voleb a ukončenou přesně stanoveným termínem předcházejícím samotné hlasování (vše je určeno právními předpisy na úrovni zákonů). Je to proces, v rámci něhož se politický subjekt snaží o maximalizaci svého volebního zisku, nebo-li usiluje o získání co největšího počtu hlasů (Kubát in Cabada a Kubát, 2002:314).

Podle tohoto autora musí být formy komunikace mezi subjekty volební soutěže a voličstvem efektivní a vyzdvížené na co nejširší masovou úroveň. Jsou utvářeny na základě důkladných analýz volebního trhu (místa, kde dochází k prezentaci nabídek – kandidáti, programy, ideje – voličům v rámci volební kampaně) a volebního chování. Ve volební kampani se používá celá škála prostředků. Stále více jsou používány moderní prostředky volebního marketingu²⁰¹, jehož hlavní metodou je volební reklama.

²⁰¹ Jedná se o ovlivňování volebního chování voličů prostřednictvím dodávání jim informací a utvrzování jejich pozitivního názoru. Cílem je také negativní ovlivnění voličů tak, aby se odvrátili od konkurence. Výchozím produktem ve volebním marketingu je zejména kandidát (méně politická strana), jeho program, prezentace a vzhled, osobnost (Kubát in Cabada a Kubát, 2002).

3.1.1. Volební reklama

S pomocí volební reklamy lze podle Kubáta prezentovat politickou nabídku, zvýraznit její pozitiva (a potlačit eventuální nedostatky), interpretovat ji jako celospolečensky potřebnou a informovat voliče o jejích realizačních možnostech. Stává se tak činitelem ovlivňujícím volební chování. Kubát rozděluje volební reklamu na *dva základní typy*. Prvním je *personální volební reklama* propagující kandidáta. Jedná se o utváření pozitivního obrazu kandidáta, vyvolání zájmu o něj a přesvědčování nerozhodnutých voličů. Druhý typ *institucionální volební reklama* propaguje politickou stranu. Jedná se o vytvoření loajality voličů a zdůraznění převahy politické strany nad ostatními (in Cabada a Kubát, 2002).

3.1.2. Průzkumy veřejného mínění

Jsou také jedním ze základních nástrojů volebního marketingu. Informují veřejnost i kandidáta o předvolebních trendech a jsou podkladem pro jeho komunikační strategii. Obecně se prostřednictvím průzkumů zjišťuje postoj voličů k politice, názory na obecnou situaci a aktuální problémy, postoj veřejnosti k politickým stranám a osobnostem.

Předvolební průzkumy hrají důležitou roli v rozhodování voličů. Mají silný psychologický efekt, což si uvědomují všichni aktéři voleb. Pokud předvolební průzkumy ukáží určité straně, že jen s těžší překročí 5% kvórum, pak se voliči mohou upnout na subjekt, u nějž mají v tomto směru větší jistotu, že se do voleného orgánu dostane.

3.1.3. Typologizace volební kampaně

Podle Kubáta (in Cabada a Kubát, 2002) ji lze učinit podle těchto kritérií: Metod vedení kampaní, průběhu kampaně (fáze volební kampaně) a charakteru volební kampaně.

Metody vedení volebních kampaní vymezuje na čtyři druhy:

1. marketingově orientovaná volební kampaň (charakteristická profesionálním využíváním prostředků masové komunikace. Je to nejpopulárnější a nejužívanější druh).
2. mediálně orientovaná volební kampaň (charakteristická neprofesionálním využíváním prostředků masové komunikace a značnou živelností).
3. profesionální volební kampaň (využívá metody volebního marketingu, které spojuje s přímým kontaktem s voliči. Na čas kampaně se najímají profesionálové).
4. stranická volební kampaň (neprofesionální kampaň, nepřináší žádné efekty v kontaktu s voliči. Dnes je považován tento typ za zastaralý a neúčinný. Koncentruje se na loajalitu jistého segmentu volebního trhu).

U průběhu volební kampaně se rozlišují tři fáze. V první, přípravné, dochází k formulování cílů volební kampaně. Ve druhé, plánovací fázi, se vypracovává strategie volební kampaně. Třetí fáze se nazývá proces implementace. Aktivují se volební štáby, realizují se volební strategie, stanoví se termíny a do chodu se uvádí volební marketing. V praxi však u těchto fází dochází k mnoha modifikacím zohledňujícím specifika každých voleb (Kubát in Cabada a Kubát).

V průběhu volební kampaně strany nejenom vypracovávají programy, ale také zajišťují zisk peněz ze soukromých zdrojů, organizují reklamní kampaně v masových médiích, investují peníze do reklamy, volebních materiálů, mítinků apod. (Jabloňski, 2006).

Charakter volebních kampaní spočívá v rozdělení na pozitivní a negativní volební kampaň. Pozitivní volební kampaň se projevuje činností směřující k maximálnímu zvýšení volebního zisku strany nebo vlastního kandidáta. Kandidující strany nebo kandidáti se také zřikají osobních útoků. Negativní volební kampaň směřuje ke snížení volebního výsledku protivníka nebo přímo jeho „zničení“. Výjimečně se může tento styl kampaně obrátit proti jeho iniciátorovi a v důsledku snížit počet získaných hlasů ve volbách (Kubát in Cabada a Kubát, 2002).

3.1.4. Současné trendy ve volebních kampaních

Organizace kampaní v posledních letech prošly významnou proměnou, kampaně se profesionalizovaly. Vzrostla role politických konzultantů, agentur zabývajících se průzkumy veřejného mínění, public relations (PR) agentur²⁰² apod.

Podobu volebních kampaní nezanedbatelně ovlivnily nové technologie. Tisk, televize, internet jsou hlavními zdroji politických znalostí o politicích, událostech, názorech a současně představují prostředky, jak je představit příjemci politického produktu (Jabloňski, 2006).

Podle autora Kubáta (in Cabada a Kubát, 2002) dochází ve větší míře k personalizaci volebních kampaní, kdy se pozornost soustřeďuje na kandidáty, méně na politické strany jako celky. Dochází také k využívání profesionálních poradců nebo specializovaných agentur. Styl volebních kampaní se orientuje na masové sdělovací prostředky, především televizi. Dochází k omezování role stranických funkcionářů v procesu plánování, přípravy, organizování a kontrolování volebních kampaní. Přesto důležitou a nepodceňovanou složkou volebních kampaní zůstává přímý kontakt s voliči.

²⁰² Public relations jsou druhem komunikace strany s jejím okolím. Kromě vzbuzení zájmu, budování image a pozice strany na trhu pomáhají PR zavádět na trh nové politické subjekty, případně slouží straně jako obrana před útoky konkurence. Pomocí této propagační techniky se strany nebo kandidáti mohou zaměřit na dříve určené skupiny voličů, tj. mohou vyvolat zájem o vlastní politickou nabídku (Jabloňski, 2006).

Podle autorů se volební kampaň změnila spíše na reklamní boj, respektive nabídku produktů na volebním trhu.

3.1.5. Strategie volební kampaně

Vypracování volební strategie představuje zaujmout stanoviska ke společensko-politickým problémům, zapojit reklamu, připravit prezentace kandidáta na veřejnosti, zkoumat a analyzovat názory veřejnosti a vybírat a ovlivňovat své cílové skupiny. Kandidát by si měl pro svou volební kampaň připravit program placené reklamy, program osobních vystoupení. Má mít svůj koncept (vlastní plán) a organizaci celé volební kampaně. Měl by ovládat komunikaci, přesvědčit osobními vystoupeními voliče a získat je na svou stranu²⁰³. Provádění a zejména zveřejňování předvolebních výzkumů má vliv na chování a rozhodování voličů.

Kandidát by měl také důkladně poznat protikandidáty, oponenty a konkurenty a nabídnout lepší řešení a přístupy než konkurence. Informace proti konkurentům musí být ověřené, podložené. Pokud se hlásí k nějaké ideologii nebo straně je vhodné alespoň rámcově postupovat v souladu s nimi. A konečně by měl slibovat jen to, co se dá reálně splnit.

Podle Milana Kubra (2005) je právě slibování nejcennějším a nejúspěšnějším nástrojem politických hrátek. Sliby hrají na citlivou lidskou strunu, dodávají politice jas, jsou pozitivní a konstruktivní. Politik, který slibuje něco lepšího a spravedlivějšího působí na každého příjemněji a věrohodněji než ten, kdo stále jen kritizuje, pochybuje, uráží a vyhrožuje. Sliby také nic nestojí a dělají se snadno.

Životní styl kandidáta a jeho hodnoty by se ve volební kampani měli vzít do úvahy, protože pro voliče je velmi nákladné získat přehled o politických názorech kandidáta na všechny potenciální možné otázky. Volič nemá podnět k investování času a jiných zdrojů, aby si udělal vlastní rozhodnutí o množství komplikovaných sociálně – ekonomických problémů, které musí řešit stát a potom zjišťovat názory kandidátů na všechny tyto problémy. Volič ani neví, jestli může důvěřovat politikovi, že bude hlasovat přesně podle svého volebního programu. Volič chce, aby politik udělal stejné rozhodnutí jako on sám v případě, že by disponoval stejnými informacemi jako politik. Jedním z nejspolehlivějších ukazatelů, zda bude politik hlasovat tak, jak to od něho volič očekává, jsou jeho osobní hodnoty. Pro voliče je snazší zeptat se sebe samého, které hodnoty kandidáta se přibližují jeho vlastním, než získávat informace o různých problémech a postojích kandidáta k nim.

²⁰³ Měl by se srozumitelně vyjadřovat, mít inteligentní projev, využívat prvky neverbální komunikace (gesta, mimika) apod. S voliči můžeme komunikovat také prostřednictvím plakátování, televizních a rozhlasových spotů, tištěných médií, předvolebních mítinků, osobní prezentace a ostatních prostředků komunikace (weby, email, tisk vlastních propagačních materiálů).

Mají-li volič a politik mnohé společné hodnoty (kvality), může volič očekávat, že kandidát bude volit stejně, jako by volil on sám (Benčo, 2006).

3.1.6. Tvorba reklamní politické kampaně

Tvorba reklamní politické kampaně, včetně kampaně volební, je podle Jabłońskiho zahájena určením cílového trhu (proces segmentace voličů) a stanovením motivů voličského chování.

První etapou při projektování reklamní volební kampaně je určení cílů, jichž chce s pomocí reklamy politický subjekt dosáhnout. Druhou etapou je určení rozpočtu. Třetí etapu charakterizuje určení obsahu reklamního sdělení, které má oslovit vytipované voličské skupiny. Ve čtvrté etapě se rozhoduje, ve kterých médiích bude politická nabídka prezentována. V páté etapě je třeba zhodnotit efektivitu reklamy.

Nejdůležitějším krokem při plánování a organizaci propagační kampaně kandidáta je zmapování konkrétní situace na politickém trhu – hierarchizace cílů, vyhodnocení slabých a silných stránek, analýza konkurence a volebních preferencí. Prostřednictvím propagačních technik lze prezentovat nejenom samu politickou nabídku, ale také zdůraznit její společensky prospěšné hodnoty (Jabłoński, 2006).

Pokud jsou zformulovány cíle kampaně, vybrány cílové skupiny a je rozhodnuto o orientaci kampaně, nastává potřeba zvolit média vhodná ke zprostředkování sdělení, a s tím nutná alokace prostředků. Výše finančních prostředků je samozřejmě určena velikostí politické strany, ale i typem voleb, dále cíli, které jsou politickým subjektem sledovány.

Občané (voliči) stále promyšleněji hlasují pro kandidáty a strany a to vede k tomu, že subjekty politické soutěže musí zlepšovat organizaci svých kampaní a vytvářet svou politickou nabídku na bázi marketingových zásad.

Cílem volební kampaně nemusí být striktně jediný cíl, vyhrát volby. Cílem může být i dosažení slušného výsledku nebo šíření myšlenek. Například posílit svůj vliv, zlepšení image, získat příznivce do budoucna.

3.2. Vlastní aktivity Evropského parlamentu

Evropský parlament si ve své kampani dal za cíl zvrátit stále klesající volební účast. Na kampaň vydal celkem 18 miliónů Eur. Informační kampaň Parlamentu se snažila lidem vysvětlit, co je náplň práce europoslanců. Šlo především o to, aby si lidé uvědomili význam hlasování a šli volit. Kampaň chtěla zdůraznit, že EP rozhoduje o důležitých politikách, které mají vliv na život občanů. Úkolem bylo upozornit evropské voliče na to, že mohou svými hlasy ovlivnit směřování politiky Evropské unie vzhledem k tomu, že europarlament se podílí na rozhodování o její podobě.

Kampaň byla poprvé jednotná v celé EU a poukazovala na deset konkrétních oblastí. Ovšem přihlíželo se k národním specifikům. Pro Česko byly vybrány energetické zdroje, paliva a změny klimatu, ochrana spotřebitele a otázka potravin.

Kampaň byla politicky neutrální a využila pro propagaci voleb na 15 tisíc billboardů, trojrozměrné instalace nebo spoty v televizi a rozhlas. Předvolební komunikaci Evropského parlamentu doplňovala spuštěná webová stránka, která byla přístupná ve všech 23 jazycích EU, nebo speciální stránky na komunitních webech Facebook a MySpace, zaměřené na mladé voliče.

3.3. Pozadí kampaně v České republice

Kampaň byla do jisté míry ovlivněna vnitropolitickou situací, kdy v měsíci březnu 2009 byla dosavadní vládě Mirka Topolánka vyslovena nedůvěra. Tato situace vyústila v sestavení tzv. úřednické vlády, jež se oficiálně ujala vlády na začátku května. Kampaň tedy probíhala v době vládnutí „přechodné“ vlády, která měla dovést zemi k předčasným parlamentním volbám na podzim téhož roku.

Bylo tedy nasnadě, že kampaň a vlastně celé evropské volby budou znamenat určitou „generálku“. Strany si otestují podporu u voličů, ale svůj hlavní zájem budou směřovat k předčasným parlamentním volbám. Kampaň a volby do EP se dostaly do ústraní a byly do určité míry zneužívány především parlamentními stranami, hlavně ODS a ČSSD, k vzájemným útokům a vyřizování si účtů z poslední doby.

Skutečnost, že se jedná jen o jakousi přehru k předčasným podzimním volbám, se odrazila i v tématech, které strany během kampaně prezentovaly. Zejména v podání dvou největších stran domácí témata (nemající nic společného s náplní práce europarlamentu) vítězila nad těmi evropskými.

Nakonec tedy převládl charakter kampaně vycházející z aktuálních vnitropolitických témat. Evropské volby se však stávají často obětí národních politických debat. Týkají se nikoli evropských otázek, ale spíše témat národních. Taková témata většinou slaví úspěch, protože jsou pro voliče

přitažlivější. Není to tak úplně jen vina politických stran. Evropská politika je pro voliče (nejen v ČR) vzdálená a neprůhledná.

3.4. Kampaň v rozhlasu a televizi

Většina politických subjektů rozhlasového a televizního vysílání využila, účinnost takovýchto kampaní je ale minimální, což potvrzuje i samotná výše sledovanosti takovýchto pořadů. Úroveň předvolebních spotů byla navíc velmi nízká. Vyskytly se v ní i momenty, kdy se strany proti sobě navzájem vymezovaly, nebo nějakým způsobem upozorňovaly na nedostatky konkurentů²⁰⁴.

3.5. Kampaň na internetu

Stále důležitější roli hraje webová prezentace stran. Tuto skutečnost si uvědomila celá řada stran a kandidátů. Došlo k masivnímu zapojení internetu do kampaně. Mnozí kandidáti měli své vlastní webové stránky. Politici na internetu využívali i tzv. blogy, které nestojí takřka nic a není k tomu nutná žádná odborná pomoc²⁰⁵. Webové stránky jednotlivých politiků, politických stran jsou běžným zdrojem informací a komentářů.

ODS například založila tzv. modrý tým (tým dobrovolníků), lidovci přišli s nápadem požádat přes internet voliče o prostor pro vyvěšení volebního plakátu. Video na YouTube²⁰⁶ byla také součástí prezentace politiků a kandidátů. Na internetu byly také videoklipy, které v rámci kampaně vysílala televize, nebo volební programy. Na internetu si mohli zájemci stáhnout volební plakáty a poté vytisknout, prohlédnout si fotografie a videozáznamy z mítinků.

Facebook²⁰⁷ využívali kandidáti a politické strany na rozdíl od běžné populace nikoli k seznamování či komunikaci s přáteli, ale především k propagaci sama sebe.

3.6. Ostatní prostředky prezentace

Z hlediska použitých médií byla nabídka klasická: billboardy, plakáty, brožury, letáčky, volební noviny atd. Strany stavěly zejména na osvědčených postupech²⁰⁸.

²⁰⁴ Příklady některých volebních spotů: ČSSD varovala před českou pravicí; ODS využívala mizející slávy z prvních měsíců českého předsednictví Evropské unii; KDU-ČSL se vymezila proti prezidentovi a jeho vztahu k Unii; KSČM vzpomínala, jak Češi v minulosti navrhovali různé mezistátní mírové dohody; Demokratická strana zelených si dělala legraci a voličům ironicky slibovala, že pokud ji budou volit, do konce života nebudou muset pracovat a budou se mít dobře.

²⁰⁵ Na svůj blog může politik umístitovat nejrůznější prohlášení. Může zájemce navádět na další (spřátelené i nepřátelské) blogy. Blogy neprochází redakční ani úřední cenzurou.

²⁰⁶ Největší internetový server pro sdílení video souborů.

²⁰⁷ Sociální síť, kde si může kdokoli vytvořit svou vlastní stránku.

²⁰⁸ Letáky jsou nejlevnějším a nejrozšířenějším projevem tištěné volební reklamy – grafický symbol, slogan, programové heslo představují nejpodstatnější informace, které jsou na leták umísťovány. Plakáty a billboardy jsou

3.7. Přístup ke kampani u některých politických stran

Vedení volebních kampaní se u jednotlivých stran velmi lišilo. Parlamentní využívaly potřebného finančního zázemí, sponzorů, zájmu médií i populárních osobností. Naopak mnohé malé, neparlamentní, si vystačily s pouhým zviditelněním (např. spoty v rozhlasu a televizi). Některé subjekty tak přišla předvolební kampaň na desítky milionů korun, jiné neinvestovaly takřka nic.

Podle předsedy ČSSD Jiřího Paroubka jde v evropských i předčasných podzimních parlamentních volbách o totéž – odmítnout návrat vlády Mirka Topolánka. Tím vlastně přiznává, že evropské volby jsou jen „klackem“ v řešení domácích sporů. Tomu odpovídala i kampaň ČSSD, v níž převládaly domácí sociálně – ekonomická témata. O Evropském parlamentu nebo receptech pro Evropu se v kampani ČSSD mluvilo minimálně. Základní otázkou voleb bylo, zda chtějí lidé návrat Topolánka k moci. I podle jedničky sociálně demokratické kandidátky Jiřího Havla se každé volby týkají domácí politiky, o evropských to podle něj platí dvojnásob: „Ten kdo se bude bavit o evropských věcech, tak se ukáže jako naprostý politický idiot“.

ODS naproti tomu opakovala, že o zdravotnictví, důchodech, sociální politice atd. Evropa vůbec nerozhoduje. V programu, byť ne tolik v kampani, se však zabývala i domácími tématy. Podle předsedy Topolánka tyto volby předznamenávají volby podzimní.

Poprvé obě největší strany ČSSD a ODS zvolily jako hlavní komunikační strategii, jak oslovit voliče, negativní kampaň. Billboardy typu – „Krizi jsme zavinili společně²⁰⁹“, „Evropa a Česko, kašlu na všecko“²¹⁰ byly toho zřejmým důkazem. Negativní kampaň jim prý může pomoci vyhrát volby a ukázat, proč druhá strana není pro tuhle zemi dobrá.

Takováto kampaň však může ovlivnit počet lidí účastnících se voleb a také obecně snížit zájem lidí o politiku. Osobní a vyostřené napadání snižuje schopnost politiků vzájemně si důvěřovat, což je klíčová vlastnost k uzavírání jakýchkoli dohod o řízení země.

trvale používanými nosiči politické reklamy zejména v městském prostředí. Plakáty umožňují sdělení multiplikovat (násobit), takže voliči jsou těmto sdělením vystavováni neustále. Vylepení plakátů po ulicích je známkou toho, že reklamní volební kampaň odstartovala. Pokud se plakáty určitého kandidáta nebo strany neobjeví, vzbudí to dojem, že se voleb neúčastní či že je strana (kandidát) slabá. Billboardy vzhledem k jejich rozměrům a umístění v prostoru sebou přinášejí výhody větší přehlednosti sdělení a také hrozí menší riziko devastace. Billboardy jsou používány méně. Používají se především jako prvek vytváření dlouhodobé a celkové image, a nikoli jako prvek krátkodobé reklamní kampaně, jakou představuje například volební kampaň (Jabloňski, 2006).

²⁰⁹ Billboard ČSSD útočil na ODS a dával ji za vinu podíl na vypuknutí hospodářské krize v ČR.

²¹⁰ Billboard ODS útočil na ČSSD zejména na jejího předsedu Jiřího Paroubka a jeho vztah k EU a politice obecně.

Evropské problematice se více věnovaly menší strany. Ty si stěžovaly, že nikdo jiný o těchto tématech nechce mluvit. Přesto i ony často stavěly kampaň na negativních principech²¹¹.

3.8. Volební programy politických stran

Významnou součástí politické nabídky jsou volební programy. Východiskem pro jejich tvorbu jsou požadavky a očekávání občanů. Podle Jabloňského (2006) volební programy reflektují dlouhodobé koncepce a vize rozvoje a rovněž konkrétní problémy, které veřejnost zajímají, jako třeba nezaměstnanost nebo inflace. Obsahy programů slouží k zvýraznění kontrastu mezi vlastní nabídkou a nabídkou konkurentů.

Volební programy však nejsou pro politiky závazné:

V podmínkách platnosti volného (reprezentativního) mandátu, který je charakteristický pro liberální demokracii, není nabídka obsažená ve volebním programu závazná. Prezident, poslanec parlamentu a radní orgánu územní samosprávy nemusí v průběhu volebního období předkládat voličům žádné zprávy o činnosti, nemusí realizovat volební sliby a mohou beztrestně měnit politickou příslušnost (Jabloňský, 2006:82).

Volební programy byly krátké a často nekonkrétní. Strany často slibovaly věci, které nemohly splnit, protože daná problematika nebyla v pravomoci Evropského parlamentu. Přesto místa ve volebních programech zaujaly přes značný akcent domácích témat i otázky týkající se evropské problematiky. Týkaly se budoucí podoby EU, zvýšení pravomocí EP. Mezi další témata ve volebních programech patřila otázka rozpočtu EU, zavedení eura v České republice, zemědělská politika, sociální politika, vnější vztahy, věda, výzkum, životní prostředí apod.

3.9. Kampaň Strany zelených

Zatímco SZ považovala kampaň dvou největších parlamentních stran ČSSD a ODS za cynickou, poněvadž byla orientována na domácí témata, svou kampaň považovala za „poctivou evropskou kampaň“.

3.9.1. „Zelená“ kampaň na internetu

Předseda Strany zelených uvedl, že zelení se pojetím kampaně inspirovali úspěšnou kampaní prezidenta Spojených států Baracka Obamy. Vsadili na oslovení voličů a voliček elektronickou cestou.

²¹¹ Například se vymezovaly vůči velkým stranám a jejich stylu politiky. Upozorňovaly na nedostatky jiných kandidujících subjektů.

Využívání internetu tedy hrálo v kampani SZ podstatnou roli stejně jako u mnoha jiných stran. Pominu-li oficiální webové stránky, jimž se budu věnovat později, velmi rozšířeným internetovým nástrojem v kampani se stala sociální síť Facebook. Většina kandidátů SZ byla na této síti registrovaná a vedli jejím prostřednictvím určitou individuální kampaň. Kromě zjištění základních údajů o kandidátovi si zde potencionální voliči mohli přečíst různé články, příspěvky kandidátů a blíže se seznámit s jejich názory. Často měli na svém profilu vyvěšena videa a desítky fotek²¹². Lidé se mohli stát také příznivci kandidáta a ten naopak mohl vidět, kolik má sympatizantů a tedy i možných potenciálních voličů. Na tomto serveru se neprezentovali jen jednotliví kandidáti, nýbrž svůj profil zde měla založený i samotná Strana zelených. Kdo měl zájem, mohl se také přidat k nejrůznějším skupinám sympatizujících a podporujících tuto stranu ve volbách, které spontánně před volbami zakládali její fanoušci.

Na server YouTube vyvěšovali svá vlastní videa kandidáti. Tato videa pojali především jako představení se široké veřejnosti včetně svého programu. Často také zaznělo shrnutí role SZ ve vládě a její význam jak pro českou politickou scénu, tak i evropskou. Ojedinělým nebylo ani kritizování ostatních parlamentních stran.

Někteří z kandidátů měli na jiných serverech své blogy, do nichž přispívali svými názory, komentáři. Samozřejmě mnozí měli vlastní internetové stránky, kde jsme se mohli dozvědět vše podstatné o kandidátech. Pokud jste takové osobní webové stránky navštívili, nemohli jste nepostřehnout, že daný člověk kandiduje do Evropského parlamentu²¹³. Někdo dokonce osobní internetové stránky zcela přizpůsobil své kandidatuře s cílem se návštěvníkům těchto stránek co nejlépe představit a eventuálně přesvědčit, že právě oni jsou tou nejlepší volbou. K takovým lidem patřil, mimo jiné, jednička kandidátky Jan Dusík²¹⁴. Většinou však lidé kvůli kandidatuře zásadním způsobem nepředělávali své dosavadní stránky, často stačil jen odkaz na sekci zabývající se tímto tématem.

Strana zelených na čas zbývající do evropských voleb svůj tradiční web zcela nahradila předvolebním. Tomuto webu dominovalo jedno z hesel, které si zelení pro evropské volby vybrali,

²¹² Například Kateřina Jacques byla na Facebooku na fotkách zahalena do tibetské vlajky či sedící na hlavní tanku spolu s tehdejšími ministrem pro lidská práva Michaelem Kocábem (za SZ) nebo je vyhazována do vzduchu spolustraníky po zvolení místopředsedkyně zelených na zářijovém sjezdu roku 2008.

²¹³ Docela nepochopitelná proto pro mě byla skutečnost, že po návštěvě osobních stránek Džamily Stehlíkové, jinak osoby na osmém místě kandidátky za SZ, jste tento dojem neměli. Na jejích stránkách nebyla o vlastní kandidatuře ani zmínka, což bylo hodně překvapující a nepůsobilo to právě dobrým dojmem. Jako by svou kandidaturu nebrala vážně a volby do EP jí nezajímaly. Takový přístup byl ale opravdu ojedinělý.

²¹⁴ Na jeho stránkách jsme měli možnost seznámit se s jeho osobními údaji, jeho osobním volebním programem, s jeho názory ve formě přepsaných rozhovorů nebo psaných komentářů a zamyšlení. Součástí byla také galerie fotografií s lidmi z politického prostředí, odkaz na jiné webové stránky související s evropskými volbami či Stranou zelených. Nechyběl ani údaj, kde je možné se s ním v rámci předvolebních mítinků setkat.

a totiž „Evropu změní jen ti, kteří jsou pro Evropu. Volte č. 26“. Nechyběl údaj o počtu dní zbývajících do voleb²¹⁵. Na předvolebním webu byla společná fotografie prvních pěti kandidátů s krátkým představením a jejich dosavadní pracovní či politickou kariérou. Podpora a zvýhodňování čelních kandidátů byla zřejmá, ale nejinak tomu bylo i u jiných politických subjektů. Nechyběli aktuální informace týkající se voleb a samotné strany. Mohli jsme si přečíst volební program, případně si jej stáhnout, bylo zde datum a místo konání předvolebních mítinků nebo například informace o tom, kdo z významných osobností stranu ve volbách podporuje²¹⁶. Zelená barva v grafickém zpracování stránek byla samozřejmě základem.

Poměrně významnou součástí a do jisté míry i originální se na předvolebním webu SZ stala prezentace tzv. mikrotémat²¹⁷. Co však mohlo leckomu vadit, byla skutečnost, že lidé neměli možnost mluvit do toho, jaké otázky budou pokládány. Směli se vlastně vyjádřit jen k tomu, co zajímá SZ. Další, po mém soudu slabinou mikrotémat, byla jejich obecnost²¹⁸. Čtenář znal „správnou“ odpověď, aniž by byl nucen přemýšlet²¹⁹. Zelení se často představují jako strana, která je platformou pro různé lidi s různými názory, což je předpoklad diskuze. Co se však týče odpovědi kandidátů, v drtivé většině případů byly jejich odpovědi kladné (shodné), jen u otázky – Jste pro šrotovné? – bylo 80% odpovědí „ne“. Největší pestrost vykazovaly názory na snížení věkové hranice pro právo volit.

3.9.2. Kampaň SZ v jiných médiích

Co se týče kampaně v televizi a rozhlasu, zde SZ dostala ze zákona stejný prostor, ohraničený příspěvkem v rozsahu několika desítek vteřin, jako zbylé kandidující strany. Probíhaly také rozhlasové diskusní pořady, ve kterých se objevovala především Kateřina Jacques zřejmě jako nejznámější z kandidátů. Mj. Kateřina Jacques, Jiřina Šiklová či Jan Dusík také na některých zpravodajských internetových serverech odpovídali online na otázky zasílané lidmi.

²¹⁵ Tento údaj měly na svých stránkách i jiné strany. Co bylo však zajímavé, že se počet dnů zbývajících do voleb na některých stránkách lišil (samozřejmě pokud jste se na weby dívali ve stejný den).

²¹⁶ Významné postavení v tom měla podpora ze strany bývalého prezidenta Václava Havla jehož přání úspěchu s podpisem každý návštěvník internetových stránek mohl spatřit hned na úvodní straně.

²¹⁷ Každý den byla zveřejněna jedna otázka, na kterou odpovídali kandidáti na prvních místech kandidátní listiny. Někdy se k nim přidali předseda strany Bursík s místopředsedou Liškou. Odpovědi byly ve formě Ano – Ne – Nevím – s krátkým rozvedením o maximální délce 160 znaků, podobně jako ve formě SMS zprávy. Tyto otázky byly rovněž zveřejňovány v síti Facebook, kde se k nim podobným způsobem mohli vyjádřit i ostatní. Vždy dvě odpovědi z řad občanů byly také zveřejněny na oficiálních webových stránkách SZ.

²¹⁸ Výběr některých otázek respektive mikrotémat: „Měla by se zvýšit investice do vzdělání? Znepokojuje vás možnost vstupu komunistů do vlády? Chybí v české politice ženy? Měla by ČR snížit energetickou závislost na Rusku? Souhlasíte s rozvojem bezpečnostní spolupráce se Spojenými státy v rámci NATO?“. Na příkladě těchto vybraných mikrotémat můžeme navíc vidět, že všechny nemají spojitost s evropskou politikou, rozhodováním EU.

²¹⁹ Například otázka „Jste pro užší spolupráci států Evropské unie v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky?“

V České televizi se vysílaly předvolební debaty za účasti osob z čelních míst kandidátek. Těchto debat se však kandidáti SZ neúčastnili osobně, pouze někdy dostali příležitost v jednotlivých krátkých telefonických či televizních vstupech²²⁰. Řada zástupců a kandidátů strany tento postup ČT kritizovala a považovala za diskriminační, ale na formátu a podmínkách účasti v televizních diskuzích se nic nezměnilo.

Strana zelených či spíše její kandidátka Kateřina Jacques si ovšem v České televizi udělali značnou reklamu (s negativní konotací) vystoupením v již zmiňovaném zábavném pořadu Jana Krause „Uvolněte se, prosím“. Její vystoupení se proměnilo v trapas, který se dostal prakticky do všech médií. Tato událost, kdy vrcholná představitelka strany nezná odpověď na otázku, vycházející vlastně z hlavních programových priorit, ovlivnila vnímání a pozici samotné Jacques, tak důvěryhodnost celé Strany zelených.

3.9.3. Volební spoty SZ

Strana se rozhodla trapas své poslankyně využít i ve volebním klipu. V klipu zelených si o něm jako o nepodstatné epizodě povídali kráva s kozou. Zelení umístili tohle video na server YouTube²²¹. Klip navazuje na oficiální předvolební spoty zelených v ČT, ve kterém vystupují domácí zvířata a kandidáti strany. V nich si zelení udělali ze sebe legraci a zároveň se ostře pustili do ostatních politiků. Průvodkyněmi dvou spotů trvajících dvě minuty jsou opět kráva s kozou přežvykující seno²²². Klip byl představen na tiskové konferenci a podle zelených vtipně glosuje situaci na české politické scéně.

²²⁰ Do televizního studia k debatám, které se vysílaly živě, totiž byli zváni zástupci jen těch stran, které na základě předvolebních průzkumů, jež si nechávala každý týden ČT zpracovat, překročili hranici pěti procent potřebnou pro vstup do EP. Zelení v těchto průzkumech tuto hranici nepřekračovali, tudíž její zástupci nebyli debatám osobně přítomni.

²²¹ Farmářka Kateřina Jacques nejdříve zamává cedulí se slovníkovým heslem biomasa a pak se vydá do kabiny traktoru. „Vždyť ta Káťa ani neví, co je biomasa, tak jak chce vést masy?“ podivuje se koza. „Sama jsi biomasa“, opáčí ji kráva s tím, že v evropské politice jsou důležitější jiné věci. Mezitím předseda Bursík pomůže naložit na valník za traktorem seno, Jacques usedne za volant a souprava se vztyčeným praporem zelených odjíždí. Klip naráží také na prezidenta Václava Klause – ukazuje kohouta přivázaného za nohu k maketě Pražského hradu, který podle dobytku na dvorku „nebude třeba furt tak vyřvávat“. Jako metafory vystupují ve volebním spotu i další politici. Holubník je modrý, mluví se o „černém kocourovi, co sedával na státní kase“, krůty sedí v červeném kotci se srpem a kladivem zaseknutými ve špalvu a husy v kotci oranžovém.

²²² Děj se odehrává také na ekofarmě. Kateřina Jacques coby dvojka evropské kandidátky řídí traktor, předseda Martin Bursík prohazuje seno s jedničkou a trojkou kandidátky – Janem Dusíkem a poslancem Přemyslem Rabasem. Jejich poselství zní: „Chcete, aby Evropa trochu zkultivovala český dvorek? Volte Stranu zelených!“

3.9.4. Tzv. road-show²²³ a má zkušenost

Na stejné tiskové konferenci byl spolu s oficiálním videoklipem představen i koncept tzv. volební road-show. Během ní navštíví kandidáti do EP celkem 13 měst České republiky²²⁴. Každé zastavení je uvedeno tiskovou konferencí, po jejímž zakončení kandidáti vyjdou do ulic, aby pohovořili s voliči²²⁵.

Na některých road-show jsem byl osobně přítomen. Chtěl bych přiblížit, jak taková předvolební akce Strany zelených může probíhat.

Ta měla začít tiskovou konferencí v půl druhé odpoledne v jisté restauraci v centru města. V tuto hodinu však nejenže nebyli ještě přítomní samotní kandidáti, ale byl jsem také jediným zájemcem z řad veřejnosti. Pohybovalo se zde asi pět lidí připravujících různé propagační materiály. Jak jsem zjistil, byli to členové místní organizace SZ, kteří se podíleli na zajištění průběhu celé akce. Těmito lidmi jsem byl původně považován za novináře, jejichž příchod byl také očekáván.

Asi po deseti minutách se začali objevovat první osobnosti zelené kandidátky, jmenovitě Přemysl Rabas a Milan Horáček, doprovázeni dvěma místními kandidáty. Seznámil jsem se s Rabasem i Horáčkem, byl jsem posazen naproti této kandidátské čtyřky, a poněvadž očekávání novinářů stále nedorazili, a byl jsem jediným zástupcem laické veřejnosti, měl jsem jejich novinářskou práci převzít sám. V tu chvíli však obávání novinářů z časopisu Respekt, jak jsem později zjistil, dorazili a já jsem byl zbaven pocty, že se vlastně celá tisková konference odehrává pro mne. Tisková konference tedy mohla začít.

Slovo si vzal poslanec Přemysl Rabas, který po krátkém představení přítomných kandidátů vysvětlil, že billboardy hyzdí českou krajinu, proto se rozhodli touto formou (road-show) oslovovat voliče. Podle Rabase je to jedna část kampaně SZ a ta druhá, se odehrává s pomocí internetu. Nechtějí taktéž působit jako jiné strany, které odvádějí pozornost od evropských témat k těm domácím. To se jim zdá jako podvádění voličů.

Milan Horáček se spíše soustředil na rozdávání dárků, kdy s volebními materiály rozdával sáčky semínek mrkve²²⁶. Ke slovu se také dostali místní kandidáti, ti se představili a nezapomněli

²²³ Předvolební mítink v krajských městech za účasti čelních kandidátů a regionálních zástupců.

²²⁴ Harmonogram road-show: 19.5. Praha-zahájení + Ústí nad Labem, 20.5. Liberec, 21.5. Hradec Králové, 25.5. Plzeň, 26.5. Pardubice, 27.5. Tábor, Jihlava, 28.5. Zlín, 29.5. Chomutov, 1.6. Brno, 2.6. Olomouc, Ostrava, 3.6. Praha-zakončení road-show.

²²⁵ Záznamy některých road-show byly k nalezení na serveru YouTube. Kromě těchto akcí probíhaly i jiné v dalších městech. Jednalo se například o nejrůznější diskuze se studenty, besídky, předvolební stánky.

²²⁶ Sáčky se jmenovaly stylově – Milan -. „Já už jsem pár slov řekl k té mrkvičce, dá se ještě zasadit, protože je květen. Pak tady máme biokoření, jestli jste k tomu čichali, tak to je skutečně čerstvé, prostě balené, udělané na nudle, na maso...“

upozornit na význam SZ a jejich práci. Přemysl Rabas ještě upozornil, že voličské spektrum zelených se rekrutuje ze vzdělanějších lidí z měst, kteří dobře vědí, o jaká témata v těchto volbách jde. Nenechají se zmanipulovat domácími tématy, jako voliči sociální demokracie. Bylo upozorněno na přínos Karla Schwarzenberga a jeho oblibu u občanů, když je na podobných akcích v jiných městech doprovázel. Asi po dvaceti minutách od zahájení se dostavila i jednička kandidátky Jan Dusík²²⁷.

Důležitou částí tiskovky bylo shrnutí úspěchů, které se zeleným ve vládní koalici podařilo prosadit: „*Povedlo se nám několik významných věcí. Veřejnost to samozřejmě vnímá přes ty média a já nejsem proti tomu, aby se to v médiích rozebírala ostuda Kateřiny Jacques, že neví co je biomasa. To patří k životu, ale je to trošku smutné a nešťastné, že to překryje věci, které se zeleným doopravdy podařily*“²²⁸. Měl tím na mysli kandidaturu Jana Švejnara v prezidentských volbách, zmíněný post ministra zahraničí pro Karla Schwarzenberga anebo program „Zelená úsporám“.

Zazněla kritika ČSSD, zejména plánu prosadit tzv. šrotovné. Kritice se nevyhnul ani způsob a načasování pádu vlády. Nezapomněli uvést, že témata jejich volebního programu se překrývají s tématy, které ve své kampani hlásá samotný EP: „*Když se podíváte na to, jakým způsobem tam Evropský parlament láká k volbám, jaká témata tam uvádí. To jsou přesně témata, kterými se zabývá Strana zelených. Na co budeme jezdit, do čeho investovat evropské fondy, z čeho budeme získávat energie, jaké chceme zemědělské výrobky*“²²⁹. Mají však obavu, že volby v ČR budou opět o tom, zda mají být zdravotnické poplatky. Jejich program je také ve svých základních bodech podobný tomu, co již prosazují zelení z jiných evropských zemí v EP. V další části tiskovky se podrobně věnovali právě dosavadní práci zelených v europarlamentu. V závěru nezapomněli zkritizovat i ODS za jejich plán založit spolu s jinými konzervativci euroskeptickou frakci v EP.

Nakonec tiskové konference padlo ještě jedno zamyšlení: „*Je to otázka informovanosti. Ty naše projekty, nápady se nedostanou do širšího povědomí. Vypadá to potom tak, že jediná důležitá věc je, jestli máme zaplatit 30 korun za pivo nebo poplatky*“²³⁰.

Tiskovou konferenci svými výstupy ovládli především kandidáti z první pětice²³¹, místní kandidáti byli v ústraní a sami ani nevyvíjeli aktivitu k zapojení se do diskuze.

²²⁷ S vysvětlením, že se přesouval autem ze sto kilometrů vzdáleného města a zdrželo jej množství objížděk na silnicích.

²²⁸ Jan Dusík.

²²⁹ Jan Dusík.

²³⁰ Milan Horáček.

²³¹ Zbylí dva kandidáti z první pětky byli svými kolegy omluveni z důvodů pracovní vytíženosti.

Po skončení tiskové konference se kandidáti přesunuli na místní malé náměstí, kde byl postaven volební stánek ve stranických barvách, a začalo se s rozdáváním letáků. Každý kandidát měl svůj leták. Výjimku představovali dva místní kandidáti, kteří v rámci ušetření finančních nákladů měli společný leták, na němž se vzájemně představují a odpovídají na několik otázek, kupříkladu proč by je lidé měli volit a s jakým programem kandidují. Jejich leták je však strohý, jednostránkový, vše je příliš stručné. Odpovídá tomu, že si finanční kampaň hradí sami.

Někteří z kandidátů si stěžovali na místní organizátory, že svou práci zanedbali. Málo propagovali tiskovou konferenci včetně tohoto setkání s občany. Skutečně, vše vypadalo neorganizovaně až amatérsky, zájem kolemjdoucích byl malý. Ve městě jsem neviděl ani jednu pozvánku na tuto akci, dozvěděl jsem se to pouze z internetu. Nepochybně to mělo vliv na fiasko tiskové konference, o čemž vypovídá, že kromě dvou novinářů a mne nikdo jiný z laické veřejnosti nepřišel.

Kandidáti rozjížděli svou individuální kampaň, snažili se s lidmi diskutovat a vysvětlovat co jim to přinese, pokud se rozhodnou jít k volbám a volit zelené, samozřejmě se zakroužkovaným preferenčním hlasem pro ně. Nabízela se také mrkev značky „Milan“. Někdo byl více aktivní a snažil se neúnavně oslovovat lidi s větším nebo menším úspěchem a někteří příliš zájem neměli a raději postávali kolem volebního stánku. Kolemjdoucí většinou nejevili příliš zájem pouštět se do delších debat s kandidáty a spokojili se jen s podáním letáku. Mnozí se místu, kde se koncentrují kandidáti, raději vyhnuli. Dva z kandidátů byli posléze již unaveni spalujícím sluncem nebo měli hlad, a tak odešli do nedaleké restaurace. V průběhu odpoledne se objevil místopředseda strany Ondřej Liška, snažil se zapojit a diskutovat s procházejícími lidmi.

Kolem půl šesté celá akce skončila, mnohé letáčky zůstaly nerozdané. O úspěchu či neúspěchu nechtěl nikdo hovořit. Přesto se mi povedlo získat výpověď místního kandidáta:

Ten byl s dnešní road-show relativně spokojený. Připomněl stejnou akci v jiném městě, které se také účastnil, a kde na tiskovou konferenci taktéž prakticky nikdo nepřišel. Následné setkání s občany bylo podobně špatně organizované. Dnes se cítil trochu jako „domácí“, má tady lepší vztah s místními zelenými, i když většinou patří k odpůrcům Martina Bursíka²³². S tím problém nemá, jelikož kandiduje jako nezávislý. Celkovou organizaci považuje za docela špatnou, ale v rámci strany za dobrou. Podle něj road-show vypadají všude stejně, jezdí vůz se stánkem a vždycky se střídají minimálně tři zástupci z první pětice kandidátky + Ondřej Liška, Martin Bursík nebo Karel Schwarzenberg.

²³² „Tady byl vůči mně pozitivní přístup, mám tady jeden billboard. Pár lidí mě poznalo a navíc nevypadali až tak agresivně“.

V rámci této road-show poprvé rozdával své vlastní předvolební letáčky: „*Já jsem dneska měl poprvé své letáčky. Strana rozdává jinak letáčky jen s tou první pětkou*“²³³. Letáčky měl tento kandidát společně s druhou místní kandidátkou, která se této road-show také účastnila. Ta má kamarádku fotografku, která je zdarma vyfotila. Ta měla zase kamaráda grafika, jenž jim udělal zdarma grafiku, a další postup vypadal takto: „*Já mám kamaráda tiskaře, který hodně pije, takže vždycky blbě spočítal počet těch letáčků. Stálo to tak daleko míň, než běžně*“²³⁴. A jak vidí samotné rozdávání letáčků? „*Když člověk dává letáčky, tak se taky ztrapní, když tě někdo pošle do „prdele“.* *Já poděkuji a je to, jde se dál. Člověk samozřejmě nabízí slušně ten letáček, ale nemůže očekávat, že všichni jsou slušní, někteří ti ten letáček vrazí do „ksychtu“.* *Někdo je příjemný a říká, že by chtěl právě volit zelené a někdo je zase na vás sprostý...*“²³⁵.

3.9.5. Zajímavosti z kampaně Strany zelených

Strana zelených v rámci kampaně promítla na stěnu Pražského hradu pozvánku k účasti v nadcházejících volbách. Promítla nápis „Pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí. Ale bude to ještě dřina“. Havlovské motto doplnili zelení výzvou, aby lidé přišli k volbám²³⁶. Tato akce měla zjevný podtext proti prezidentu Václavu Klausovi.

Stranu zelených ve volbách podpořil Václav Havel. Původně sice deklaroval svou podporu zeleným obecně, ale poté se konkrétně vyslovil pro Bursíkovu stranu, kterou označil za jedinou autentickou. Především problémy ve straně označil za „porodní bolesti“ s tím, že strana je nyní „čistá“. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že se sám považuje za celoživotního příznivce zelené politiky. Jen co Havel podpořil zelené, oprášili komentátoři klišé o polibcích smrti. Havel totiž v minulosti projevil sympatie i jiným politickým subjektům, které však později na politické scéně buď zcela, nebo téměř zanikly. Například Občanské hnutí, Unie svobody.

Podpora pouze Bursíkovým zeleným samozřejmě vyvolala zklamání a rozhořčené reakce u jeho odpůrců. Do eurovoleb totiž kandidovaly hned tři subjekty, které se slůvkem „zelení“ zaštitují.

Na podporu strany vystoupili i mnohé další uznávané osobnosti. Svou podporu shrnuli v otevřeném dopise zaslaném do médií. Jednalo se např. o Ladislava Smoljaka, Zdeňka Svěráka, Ivana Klímu, Olgu Sommerovou, Michala Viewegha a Evu Holubovou a jiné.

²³³ Kandidát, okolo 45 let.

²³⁴ Kandidát, okolo 45 let.

²³⁵ Kandidát, okolo 45 let.

²³⁶ Zelení plánovali promítnout i jiné heslo, které by vybrali lidé na komunitním serveru Facebook. Z toho nakonec sešlo.

Podporu Straně zelených deklaroval i Karel Schwarzenberg, který v Topolánkové vládě zastával post ministra zahraničí²³⁷.

3.9.6. Finanční náklady na kampaň

Strana zelených vynaložila na kampaň přibližně tři milióny korun. Finanční situace strany po neúspěšných senátních a krajských volbách v roce 2008 nebyla dobrá, což strana nijak veřejně nezastírala. Její výdaje na kampaň tak byly zdaleka nejmenší v porovnání s ostatními parlamentními stranami. Projevilo se to zejména v počtu billboardů, plakátů, inzercí v novinách. Spatřit billboard Strany zelených bylo velmi ojedinělé. Strana se tak hlavně soustředila na setkávání s občany formou předvolebních mítinků. SZ měla na kampaň také mnohem méně peněz, než kterými disponovala konkurenční Demokratická strana zelených založená bývalou poslankyní za SZ, Olgou Zubovou. Vynaložené finance na kampaň DSZ byly odhadovány až na 10 miliónů korun²³⁸.

3.9.7. První pětice kandidátů zvýhodňována aneb jak se také prezentovala

Kampaň první pětice kandidátů byla oficiálně podporovaná Stranou zelených. Na jejich tváře jsme mohli narazit v oficiálních volebních dokumentech, na webových stránkách. Podpora byla také finančního rázu. Volební letáky těchto kandidátů jsou na první pohled koncipovány stejně²³⁹.

Jednička kandidátky Jan Dusík šel do voleb s heslem „Prosazujeme technologie, které nedrancují přírodu“. Chce dát větší prostor obnovitelným zdrojům. Uvnitř letáčku jsme si mohli přečíst jeho životopis a důvody kandidatury. Součástí letáků první pětice kandidátů byly fotky, na kterých jsou zachyceni při různých událostech a situacích. Jan Dusík zde měl například fotografii ze své promoce, společnou fotku se svým synem nebo je zachycen na cyklistickém výletě s Kateřinou

²³⁷ Mimo jiné varoval, že bez zelených by na české politické scéně jednak zavládla nuda, ale také by došlo k posílení vlivu různých lobbyistů. Stranu zelených podporoval v kampani i jinými způsoby, kdy se účastnil předvolebních tiskových konferencí nebo navštívil společně s první pětici kandidátů mnohá krajská města, kde se konaly stranické předvolební mítinky. Karel Schwarzenberg se objevoval také na plakátech, letácích, billboardech, programových dokumentech. Sami kandidáti jeho velké popularity v hojně míře využívali. Často jsme mohli slyšet, že to byli právě zelení, kteří přivedli Schwarzenberga do vysoké politiky, a poté se ve vládě stal nejúspěšnějším ministrem nominovaným za SZ. Již v průběhu volební kampaně se ovšem začaly objevovat informace, že Karel Schwarzenberg uvažuje případně nějakým způsobem o kooperaci s Miroslavem Kalouskem při vzniku nové strany. Takové informace dementovali jak představitelé SZ, tak samotný Schwarzenberg. Jak se však ukázalo po volbách, nebyly nepravdivé.

²³⁸ Billboardy této strany doslova zaplavily celou republiku. DSZ se ve své kampani ostře vymezovala proti Bursíkovi a SZ.

²³⁹ Výroba těchto volebních letáků byla hrazena z peněz stranické pokladny. Ostatní níže postavení kandidáti finance na svou kampaň nedostali a museli se spoléhat na vlastní prostředky, případně na podporu sponzorů, rodiny atd. Letáky měly stejné grafické provedení, stejný formát (lišily se jen počtem stránek). Na úvodní straně se vždy nacházely informace o době konání voleb, volební číslo strany, odkaz na webové stránky SZ, emailové spojení na kandidáty a případně adresa osobních internetových stránek. Na prvních stránkách jednotlivých letáků jsme našli jméno kandidáta a jeho současnou profesi včetně fotografie. Nechybělo hlavní heslo, se kterým šli kandidáti do voleb a logo strany. Letáky byly z recyklovatelného papíru podobně jako jiné volební materiály SZ.

Jacques. Nechyběly ani další priority jeho programu a také komentáře známých osobností, které ho podporovaly ve volbách²⁴⁰.

Kateřina Jacques šla do voleb s heslem „Dejme zelenou úsporám“. Chce dát dotace těm, kteří chtějí šetřit energii. V letáku nechyběly její další programové priority a životopis. Na fotografiích je zachycena např. s Dalajlámou, Václavem Havlem nebo Janem Švejcarem. Podpory se jí dostalo mj. od Báry Basikové a Michaela Kocába. Uvedeny byly i důvody kandidatury.

Přemysl Rabas měl heslo „Vytvořili jsme 21 805 zelených pracovních míst“. Jinak vše stejné, Fotografie opět s Dalajlámou, Havlem nebo s obyvateli africké buše. Chybělo vyjádření podpory známých osobností.

Jiřina Šiklová se prezentovala heslem „Nechceme seniory uklidit, ale zapojit“. Uvnitř letáku byl jen životopis, programové priority a pouze jedna fotografie, na níž byla s Kateřinou Jacques. Chybělo vyjádření podpory známých osobností.

Milan Horáček a jeho slogan „Snižme závislost na Rusku“. Uvnitř taktéž životopis a programové priority. Fotky s Dalajlámou, Havlem, Schwarzenbergem. Chybělo vyjádření podpory známých osobností.

Zmíněné předvolební letáky, jmenovitě od Kateřiny Jacques a Přemysla Rabase, hodnotil jeden z mých respondentů:

Letáček Jacques - „*Když to tady otevřu, tak to na mě působí, jako kdyby se chtěla spíše pochlubit, tak se vyfotí s Dalajlámou. S člověkem, se kterým se spousta lidí fotí a stýká. Vůbec s ním nesympatizuje, jde o to se s ním ukázat a je to čistě individuální zájem. Tady zase fotka s Havlem. Přijde mi to, že se fotí jen se známými lidmi*“²⁴¹. Respondent nemá potřebu vědět, že se zná s Havlem, fotí s Dalajlámou. Lidi to podle něj nezajímá. Připouští, že jeho názor je ovlivněn tím, že Jacques není u něho oblíbená. Kladně hodnotil jen recyklovaný papír, ze kterého byl leták zhotoven.

Rabas působí na fotografiích přirozeněji: „*Možná je to blbost, neměl bych soudit na základě oblečení, ale když se podíváš na Kateřinu Jacques, tak ona je tady oblečená v luxusních kabátcích a tenhle týpek to nemá*“²⁴². Podle fotek soudí, že Rabas má kladný vztah ke zvířatům a snad i k lidem. Nebude kariérní typ a je vidět jeho vztah k životnímu prostředí.

²⁴⁰ Jan Dusík měl vyjádření podpory od Karla Schwarzenberga a Martina Bursíka.

²⁴¹ Muž, okolo 30 let.

²⁴² Muž, okolo 30 let.

3.9.8. Ostatní aktivity kandidátů na prvních pěti místech kandidátní listiny SZ

Přemysl Rabas kromě letáků nabízel DVD s ohroženými zvířaty, které se podařilo zachránit. Kateřina Jacques nabízela bezpečnostní zápalky se svým vyobrazením a číslem, které má na kandidátce. Upozornila na sebe také předvolebním letákem rozesílaným pomocí e-mailu, ve kterém se hlásí k rovným právům pro sexuální menšiny. Problém byl, že jej posílala ze služebního e-mailu tajemnice vládního úřadu pro lidská práva, která je její kamarádkou.

3.10. Kandidáti a předvolební kampaň

3.10.1. Kampaň k evropským volbám ve stínu předčasných parlamentních voleb?

Pro Stranu zelených je velmi důležitá i tato kampaň a samozřejmě i evropské volby: „*Každá volba má politický význam. Pokud zelení budou mít úspěch, vytvoří si dobré podmínky na ty parlamentní volby. Pokud bude neúspěch, jak můžeme mít úspěch za čtyři měsíce?*“²⁴³. Kandidáti vědí, že výsledek evropských voleb (ať už pozitivní či negativní) může ovlivnit kampaň a nakonec i zisk SZ v předčasných parlamentních volbách.

Celkově se však kampaň k evropským volbám a zejména evropská témata dostala do ústraní. Představuje pro mnohé strany jen určité zahřívací kolo pro podzimní parlamentní volby. Vidí to i na heslech používaných v kampani, které s tématem evropských voleb nemají nic společného. Strany na sebe vzájemně útočí jako před parlamentními volbami a v popředí jsou domácí témata. Kampaň je konfrontační a negativně vedená zejména v podání dvou největších parlamentních stran. „*Znechutila mě kampaň ODS a ČSSD jak se navzájem jedna od druhé vyhraňují. Využívají hesla, která nemají nic společného s evropskými volbami. Jednotlivá hesla mají podobná a promíchaná, že nedokážeš příliš rozlišit, který billboard je ODS a který ČSSD*“²⁴⁴. Občanští a sociální demokraté se hodně soustředí na internetovou kampaň a také na mítinky. ČSSD má však zřejmě více peněz na kampaň než ODS, „*Navíc oni mají Brožovou nebo Michala Davida. Věřím, že ODS vytáhne Lucii Bílou. My jsme vytáhli Havla a Evu Holubovou. Ale nejlepší způsob je udělat tiskovku, na ni pak přijdou novináři*“²⁴⁵.

²⁴³ Kandidát, okolo 40 let.

²⁴⁴ Kandidátka, okolo 35 let.

²⁴⁵ Kandidát, okolo 45 let.

3.10.2. Role financí v kampani

Podoba kampaně všech politických stran se odvíjí od finančních prostředků. Bez peněz se mohou strany jen stěží propagovat – billboardy, letáčky, propagační materiály – všechno stojí peníze. „*Když nemáš peníze, tak to prostě nemůžeš dělat. Musíš se spoléhat, že napíšeš pár zpráv a nabídneš to novinářům a to je všechno, protože to je zadarmo*“²⁴⁶. Malé strany, které nedisponují takovými financemi, nemohou mít velký mediální tlak. Naopak velké strany s dostatkem finančních prostředků mají masivní kampaň, billboardy, inzerci v novinách, mítinky.

3.10.3. Obecně ke kampani SZ

Jeden z kandidátů kampaň nazval centrální. Nelíbí se mu soustředění na prvních pět kandidátů podporovaných stranickou centrálou. Ostatní hůře postavení kandidáti si tak musí finance na kampaň obstarávat sami: „*Pro tu první pětku to platí Martin Bursík z vlastní kapsy, ostatní si to platí sami*“²⁴⁷. Přidali se i další: „*Strana podporuje prvních pět kandidátů v tisku, letáčky, stále jsou v televizi. Navíc jsou to čtyři Pražáci a jeden Chomutovák, což se nelíbí nejen mně, ale i jiným kandidátům*“²⁴⁸.

V kampani však strana vystupuje kompaktně vůči ostatním politickým subjektům. Kromě tzv. road-show se i každý z kandidátů snaží svými aktivitami získat hlasy.

Vnímají finanční tíseň strany, ta má ve srovnání s jinými parlamentními stranami velmi omezené finanční prostředky, protože v senátních a krajských volbách nezískala ani jeden mandát. Nedostali tak státní příspěvek a nyní je strana zadlužená. Někdo spatřuje příčinu v tom, že v minulých volbách se kampaň ponechala na bedrech základních organizací a stejně se v krajských volbách neuspělo. Martin Bursík podle něj tehdy podcenil možnost, že by strana nezískala 5%, a proto teď vzal vše do svých rukou. Vnímají, že Strana zelených nemůže svou kampaní konkurovat Demokratické straně zelených. Někteří náklady na kampaň DSZ odhadují v řádech až desítek milionů. Spekuluji nad tím, že je částečně dotována sociální demokracií, která se tímto způsobem snaží oslabit pozici SZ.

Zelení podle nich nedostávají v České televizi méně prostoru než ostatní parlamentní strany.

Jedna kandidátka se pozastavila nad stranickým volebním klipem: „*Ten klip je fakt trapný. Mě to překvapuje u takové strany, čekala bych od ní trochu víc. Není to profesionální ani intelektuální a na tom se ztrácejí hlasy. A hlavně největší „kampaň“ pro zelené byla biomasa a na tom teď*

²⁴⁶ Kandidátka, okolo 25 let.

²⁴⁷ Kandidát, okolo 45 let.

²⁴⁸ Kandidát, okolo 35 let.

docela staví všichni z těch zelených. Jakýkoli letáček nebo něco a všude se objeví slovo biomasa. Stavět kampaň a volební klip na vlastní blbosti mi přijde ubohé“²⁴⁹.

Obecně podle respondentů kampaň zelených reflektuje skutečnou evropskou problematiku a nezaobírá se domácími tématy, sice populárními u voličů, ale jinak v ničem se netýkající problematiky Evropského parlamentu.

Podle jedné z kandidátek jsou zelení hloupí, poněvadž jí nechtějí více zapojit do kampaně, ať už na plakátech nebo mítincích. Myslí si, že by jim tak pomohla přinést více hlasů.

3.10.4. Havlova podpora Straně zelených během kampaně

Kandidáti se většinou shodují, že straně taková podpora neuškodí, spíše může pomoci. *„Podpořil tu myšlenku zelených, co měli původně. Lidé věřili, že je to strana humanistů, lidí co bojují za lidská práva, za tu ekologii, životní prostředí. Jak se teď Havel přihlásil k té straně, tak to opět potvrdil*“²⁵⁰. Reakce na Havlovu podporu od jedné z vysoce postavených kandidátek: *„Václav Havel nás podpořil již ve volbách v roce 2006 a od té doby jsme v poměrně dobrém kontaktu, on sleduje naši práci a já vítám možnost se s ním příležitostně radit...jeho letošní podpora je proto logická*“²⁵¹.

Někteří kandidáti Havlovi vyčítají, že neupřesnil hned na počátku, ke komu jeho podpora přesně směřuje. „Přivlastnili“ si ji totiž na začátku všechny tři „zelené“ subjekty, což mohlo občany zmást a upozornit na chaos, jaký mezi nimi panuje. Nelíbilo se jim také, že v minulosti vyjádřil svou podporu jiným politickým stranám, kterým takové gesto spíše ublížilo. Podle nich to může být pro zelené spíše „polibek smrti“, s tím však zásadně nesouhlasí např. tyto kandidáti: *„Ten polibek smrti? Jeden z nejlepších – vážím si ho nesmírně. Skoro se chce zvolat – líbej mě víc...*“²⁵². *„Řečem o polibcích smrti se směju, protože Václav Havel je strašně výrazným nositelem určitého konceptu. Když se na to podívám celosvětově a seřadím si autority bývalých světových politiků, těch nezpochybnitelných, tak si to pojdme vyjmenovat: Václav Havel, dalajlama, kdo další? Mandela.*“²⁵³.

3.10.5. Kandidáti a jejich vlastní kampaň

Kandidáti nejčastěji investují do kampaně vlastní finanční prostředky nebo se spoléhají na pomoc sponzorů, přátel či rodinných příslušníků.

²⁴⁹ Kandidátka, okolo 25 let.

²⁵⁰ Kandidátka, okolo 25 let.

²⁵¹ Kandidátka, okolo 40 let.

²⁵² Kandidátka, okolo 40 let.

²⁵³ Kandidát, okolo 45 let.

Příklady některých kampaní:

Kandidát má vlastní letáky v tištěné i elektronické podobě. Zaplatil si reklamu na Facebooku, postavil si webové stránky, používá síť přátel a jejich doporučení jeho jako kandidáta jiným lidem. Soustředí se na „prvovoliče“ a na voliče jeho věku (kolem 25 let), většinou vzdělané či studující městské liberály.

Jiná kandidátka využila zbylých plakátů z krajských voleb. Nově měla i letáčky a pohlednice do schránek, které používala především ve svém regionu. Na nich byl vždy odkaz na její webové stránky, na které se snažila umísťovat aktuální informace. Vytvořila si také svůj profil na Facebooku. Hojně využívala e-mailů pro získávání potenciálních či nerozhodnutých voličů z řad svých známých.

Další z kandidátek vede kampaň díky podpoře přátel, kteří jí poskytli peníze nebo vypomohli zdarma, protože žádné peníze na svou kampaň nedostala. Má společný leták s jiným kandidátem a ten distribuuje i elektronicky e-mailem. Prosí adresáty, aby jej rozesílali dál. *„Když jsem rozeslala ten e-mail tak bylo hezké, že mi začali lidé odpovídat. Psali, že mě podporují, že by jinak volit nešli, ale že tím, že jsem tam já, tak volit půjdou. To je příjemné, když člověk vidí tu podporu lidí a ví, že kdybych tam nebyla, tak by nevolili. Dokážu takhle změnit ty lidi“*²⁵⁴. Oslovili ji také regionální zelení, aby na jejich webových stránkách zveřejnila o sobě článek. To bylo již v březnu. Nesoustřeďuje se na žádné věkové skupiny, ale třeba pro studenty vzhledem ke svému mladému věku může být pozitivním vzorem a může je to motivovat, aby kandidovali nebo vstupovali sami do politiky. Vymezuje se proti extremismu a proti komunistické straně. S kampaní ji radí několik dobrých známých, ale jinak se od žádného politika nebo kandidáta z vlastní strany příliš neinspirovala, spíše se zaměřovala na sebe a na to, jakým způsobem by ji mohla dělat a co jí dovolí omezené finance. Měla také jeden online rozhovor na jednom internetovém serveru. Kampaň jí může přinést další voličské hlasy, získá o ní povědomí větší počet lidí. Nejvíce podle ní voliče oslovují televizní rozhovory, zprávy a šoty. Novinová inzerce naopak nemá velký potenciál oslovit voliče. *„Reklamu v novinách, kde se navzájem všichni uráží, tohle já nechci“*²⁵⁵.

Jiný z kandidátů s kampaní začal na začátku května. Taktéž vložil na kampaň vlastní peníze. S pomocí sponzorů nepočítá, protože utratí „jen“ okolo 30 tisíc korun. Pronajal si plochu na billboard. Jeho kamarád, profesionální fotograf, ho vyfotil za „symbolickou“ částku. Jiná agentura mu udělala grafickou úpravu fotografie. Poté si promýšlel heslo a priority z programu, ale napadlo ho, že to bude lepší bez nich. Pokud bude chtít někdo znát podrobnosti, tak si jeho jméno může zadat na internetu a tam se dozví vše. *„Byl to jeden z mála billboardů, na kterém nejsou napsané*

²⁵⁴ Kandidátka, okolo 25 let.

²⁵⁵ Kandidátka, okolo 25 let.

žádné kecy, prostě se jenom usmívám. Na netu spousta lidí říká, že je to super. Jsou tam jen základní informace jako číslo kandidátky Strany zelených, kdy jsou volby, mé jméno a profese“²⁵⁶. Přesto mu jej 2x strhnuli. Přičítá to místním zeleným, kteří jsou „antibursíkovští“. Podle něj dokonce předseda místních zelených sám vyhláší, že SZ ve volbách volit nebude a raději podpoří DSZ. Považuje to za absurdní takhle straně škodit a neodstoupit z funkce. Nicméně pokud je billboard dobře umístěný, budou si ho všimnout stovky, tisíce lidí a někteří z nich mu jistě hlas dají. „*Když jsem ho poprvé viděl, tak jsem byl neuvěřitelně spokojený*“²⁵⁷. Potkával spoustu lidí s kladnými ohlasy, kteří se díky billboardu dověděli, že kandiduje. Očekává ale i negativní reakce, které se možná projeví oním opakovaným stržením. Výhodu spatřuje i v tom, že je nezávislý, bez politické příslušnosti. Není tolik spoutaný se stranou a to mu může přinést hlas od těch, kteří až tak zcela s programem zelených nesouhlasí.

Poskytl dále rozhovor pražskému Deníku, pražské MF, byl také hostem jednoho internetového zpravodajského serveru. Své video má na YouTube. Na Facebooku má založený profil, kde píše své názory. Jeho přátelé mu zde vytvořili i fanklub. Moc lidí se mu ale nehlásí. Podle něj se lidé v Čechách přihlásí akorát do fanklubu Karla Schwarzenberga. Pokud by Schwarzenberg kandidoval, strana by měla větší šance. Používá také letáky, které rozdává svým známým a přátelům a ti je rozesílají dál. Inzerce v novinách nemá, protože na to nemá peníze. Jeho osobní kampaň je pro eventuální úspěch důležitá. „*Hlavní problém mé kampaně je nedostatek času + nemoc. Byl jsem dlouho nemocný a neměl jsem na nic energii*“²⁵⁸. V kampani si rád nechá poradit od lidí, kteří tomu rozumějí. Zkušenosti má i z předchozí kampaně do Evropského parlamentu.

Jeho žena mu ovšem vyčítá zbytečné utrácení peněz na kampaň. On ví, že se to vyplatí, poněvadž v politice podle něho nikdy ve skutečnosti neprohrávejte, pokud bojujete. Pokud nebojujete, potom prohrávejte. Jde o to ukázat, že člověk umí získat hlasy a stát se výrazným nebo ještě výraznějším. Výraznost pak zaručuje určitou podporu pro jeho činy v dalším nejen politickém životě. Získá se tím také větší autorita ve straně.

3.10.6. Spolupráce s ostatními kandidáty v rámci kampaně

Spolupráce s ostatními kandidáty na kampani je těžká, protože i v rámci stejné politické strany jsou vzájemnými konkurenty. Ta konkurence však musí být založena na slušnosti.

Přesto někdo rozdával letáčky kandidátů z první pětice v rámci tzv. road-show. Jedna z kandidátek zase spolupracuje s Kateřinou Jacques, která jí nabídla společný letáček. Ten ale

²⁵⁶ Kandidát, okolo 45 let.

²⁵⁷ Kandidát, okolo 45 let.

²⁵⁸ Kandidát, okolo 45 let.

nedopadl podle představ mé kandidátky. Podle ní může být na škodu, pokud v kampani spolupracuje s někým, kdo je vnímán veřejností negativně nebo naopak zase s někým, kdo je mnohem populárnější a známější, než ona.

3.10.7. Sledují během kampaně ostatní kandidáty?

Jeden z kandidátů je součástí týmu Kateřiny Jacques, proto sleduje, co v kampani dělá a sám ji podporuje. Jacques má podle něho největší šanci se do europarlamentu dostat nebo alespoň pomoci získat straně tolik procent hlasů, aby to stačilo na státní podporu. Finance za získané hlasy by pomohly straně k další existenci.

Většinou sledují kampaně výše postavených kandidátů, a proto vůbec nevědí, jakou kampaň vedou ti, kteří jsou na kandidátce za nimi. „*Sleduju hlavně kampaň Kateřiny Jacques, dívám se na její webové stránky a tak*“²⁵⁹.

3.11. Občané a jejich pohled na předvolební kampaň

3.11.1. Kdy zaregistrovali probíhající kampaň?

Povědomí o kampani získali v měsíci květnu, tedy asi měsíc před volbami. Strany nezačaly s kampaní příliš pozdě, protože má-li být účinná, musí se její největší nápor konat těsně před volbami, jelikož mnoho lidí se rozhoduje na poslední chvíli. Lidé dříve stejně nevěnují volbám dostatečnou pozornost, tu začnou mít až několik dnů či týdnů před datem jejich konání.

3.11.2. Míra zájmu o předvolební kampaň

Respondenti povětšinou probíhající kampani do Evropského parlamentu nepřikládají velkou pozornost, někteří ji ani nezaregistrovali. Ostatní ji postřehli např. z televizního zpravodajství, stránek novin či instalovaných billboardů. „*Na billboardech jsou jen hesla, budeme hájit vaše zájmy a prosperitu. Samé blbosti*“²⁶⁰. Cíleně informace spjaté s kampaní a evropskými volbami nevyhledávají. Jen málo respondentů projevilo vážnější zaujetí kampaní: „*V novinách čtu komentáře, sleduju, pokud se objeví nějaké „perličky“. Dívám se na politické debaty. Sleduju také s pobavením, jaké strany se chtějí do Evropského parlamentu dostat, například různé moravské strany*“²⁶¹.

²⁵⁹ Kandidátka, okolo 35 let.

²⁶⁰ Muž, okolo 25 let.

²⁶¹ Muž, okolo 40 let.

3.11.3. Rozdíl v kampani do Poslanecké sněmovny a do Evropského parlamentu

Rozdíl v průběhu a podobě kampaní do Evropského parlamentu a do Parlamentu ČR je značný. Kampaň do českého Parlamentu je svým rozsahem a investovanými financemi politických stran daleko větší. Projevuje se to např. počty billboardů nebo počtem novinových inzercí. V rámci kampaně do Poslanecké sněmovny mají strany potřebu více propagovat svůj vlastní program, bývají konkrétnější ve svých názorech a cílech. Lidé si mohou udělat obrázek, jak to bude po volbách vypadat, pokud vyhraje určitá strana. Tohle je podle respondentů důkaz, že této kampani strany přikládají větší význam, je to také zapříčiněno malou rolí Evropského parlamentu.

V kampani k evropským volbám naopak dávají strany důraz na samotné kandidáty, jejich osobnost a programové priority jsou potlačovány. Strany si uvědomují, že počet českých europoslanců je příliš malý na to, aby dokázali na evropské scéně něco ze stranických programů prosadit. *„Strany přikládají menší význam této kampani. Pro ně je prioritou dostat se do českého Parlamentu. Je to pro ně druhořadé. Asi první je náš Parlament, pak jsou komunální volby a pak volby do Evropského parlamentu. Z komunálních voleb vzejdou hejtmani, přímá vláda...“*²⁶².

V čem se naopak kampaně začínají sbližovat, je styl jejich vedení. Začínají být podobně konfrontační. Respondentům se nelíbí vzájemné napadání ODS a ČSSD. Chybí jim v kampani ideje, vize na několik let dopředu a proto k této skutečnosti dochází. *„Politici by měli znát celou historii západní civilizace, to jim chybí k vytvoření smysluplné kampaně založené na skutečných evropských tématech“*²⁶³. *„Je to silnější ta konfrontace. Teď s tím začala ODS, která to doposud nedělala. Dělala to jen ČSSD a to jen do českého Parlamentu. Jinak u těch ostatních stran to není“*²⁶⁴.

Někteří ovšem považují kampaň do EP za jednoznačně méně konfrontační: *„Pokud se podíváš na letáky do europarlamentu, tak tam nikde nemáš tu „špínu“. Máš prostě programy, popřípadě nějaká hesla, ale není tam, že ODS může za to a ČSSD za tohle“*²⁶⁵. I další respondent předpokládal více viditelné soupeření stran. Domnívá se, že nejradikálnější útoky přijdou těsně před volbami, aby druhá strana nestihla tolik reagovat. Těsně před volbami mají takové útoky s cílem poškodit druhou stranu největší šanci. Tato kampaň bude ale spíše korektní po celou dobu: *„Nikdo na nikoho nevyhrabuje „špínu“ jako před parlamentními volbami. Je to spíše „tišší“ kampaň“*²⁶⁶.

²⁶² Žena, okolo 45 let.

²⁶³ Muž, okolo 60 let.

²⁶⁴ Žena, okolo 25 let.

²⁶⁵ Muž, okolo 30 let.

²⁶⁶ Muž, okolo 50 let.

Samotná média dávají jednoznačně větší prostor, i v době vedení kampaně před evropskými volbami, tématům z domácí politiky. Tím podle nich jen podtrhávají malý zájem o dění spjaté s evropskými volbami. V době před volbami do Poslanecké sněmovny jsou média plná zpravodajství z probíhající kampaně.

3.11.4. Hlavní témata kampaně k evropským volbám

S blížícími se předčasnými parlamentními volbami jsou témata evropské politiky, Evropského parlamentu ještě více v ústraní politických stran, médií a samotných občanů než v situaci, kdy se neblíží žádné jiné volby. Strany této kampaně zneužívají pro zviditelnění se před podzimními volbami, což se odráží i v nabízených tématech. Použité slogany ve velké míře odpovídají kampani do Parlamentu ČR. Kampaň do českého Parlamentu by podle respondentů měla být zaměřena na lokální problematiku a ta do EP na celoevropskou problematiku. Bohužel i tato kampaň je soustředěna lokálně. Strany slibují něco, co nemohou splnit a spoléhají se na to, že lidé neznají pravomoci evropských poslanců. S tím však několik informátorů nesouhlasí a domnívá se, že kampaň do EP je vždy ovlivněna domácími tématy bez ohledu na blížící se předčasné volby: „*Jak jinak získat ty lidi. Přece jim nebudu hláholit něco o Evropě, když je každý stát jiný, tak si asi ty lidi nezískám*“²⁶⁷. „*Kdo by si myslel, že se neprojeví domácí témata, tak je naivní. Projevit se to musí, strany na sebe chtějí upozornit právě těmi domácími tématy. A ti kandidáti dokáží o těch tématech vykládat tak přesvědčivě až to někdy vypadá, že si skutečně myslí, že jsou schopni tyto věci z domácí politiky v Evropském parlamentu ovlivnit*“²⁶⁸. Podle nich témata nebo hesla spjatá s evropskou problematikou nemohou voliče zaujmout.

Domácím tématům se v kampani nejvíce podle respondentů věnuje ČSSD: „*ODS kromě útočení na Paroubka „Řešení místo strašení“ vede i „normální“ kampaň, kde se zaměřuje na konkrétní evropská témata. Ale celkově mi to přijde hodně nevýznamné. Chybí tomu základní myšlenka, kterou by měli rozvést*“²⁶⁹.

3.11.5. Důležitost kampaně do Evropského parlamentu

Význam kampaně do EP a všeobecný zájem o ní vzroste se zvýšením rozhodovacích pravomocí europarlamentu. Projeví se to i v mnohem propracovanější a lepší kampani politických stran, která bude srovnatelná s tou do Poslanecké sněmovny. Za současné situace berou politické strany tuto kampaň jako „nutné zlo“. Podle dvou respondentů však strany i tuhle kampaň berou vážně, protože

²⁶⁷ Muž, okolo 30 let.

²⁶⁸ Žena, kolem 55 let.

²⁶⁹ Žena, okolo 25 let.

potřebují dostat své lidi o „patro výš“: „*Možná je tato kampaň důležitější pro samotné strany než jakou váhu ji přisuzují občané. To dokládá i malá účast. Lidé chodí ve větším počtu na ty parlamentní volby*“²⁷⁰. „*Až jsem byl překvapený, je to sázka na jednu kartu, že pokud neuspějí ve volbách do Evropského parlamentu, tak třeba i odejdou z politiky*“²⁷¹.

3.11.6. Co respondenty přesvědčí v průběhu kampaně?

V rámci předvolební kampaně respondenty nepřesvědčí billboardy, letáky, inzerce nebo nejrůznější hesla, která politici tak s oblibou rádi používají. Kampaň probíhá relativně krátké období a zmíněné marketingové nástroje je za tuto dobu neosloví. Přesto by někoho oslovit mohly, ale s určitou podmínkou: „*Možná i obyčejný billboard, pokud by na něm nebyl Jiří Paroubek nebo Kateřina Jacques. Jsou to lidé, kteří mi nejsou sympatičtí*“²⁷².

Přesvědčit by některé mohla v dlouhodobém horizontu změna chování určitých politiků a politických stran, které jim jsou do jisté míry sympatické, ale pro některá jejich jednání nemají v současnosti pochopení a během pár týdnů kampaně se strany podle nich nezmění. Zapůsobit na respondenty by mohl i zajímavý názor z úst některého z politiků či např. televizní vystoupení: „*Když bych slyšel a viděl, určitě to zabere víc*“²⁷³.

Volebnímu programu nepřikládají váhu, spíše konkrétním osobnostem na kandidátních listinách: „*Když dostanu volební lístky, přečtu si, co tam jsou za lidi, a uvidím. Budu toho člověka třeba znát, bude z mého kraje, vím, že působí dobře v tom kraji, tak ho třeba budu volit*“²⁷⁴.

3.11.7. Předvolební mítink

Na předvolební mítinky politických stran respondenti většinou nechodí. Nepřesvědčí je k tomu ani „gulášové úplatky“, které strany na těchto akcích většinou nabízejí. „*Rozhodně bych tam nešel, abych dostal klobásu a kvůli tomu tu stranu i volil. To je docela povrchní*“²⁷⁵. Nemají energii ani čas k tomu, aby se je tam někdo snažil přesvědčovat. Pokud by se na mítink rozhodli jít, musel by být spojen například s dětským dnem. V tom případě by jim nevadilo, že tam probíhá nějaké oslovování voličů. Vystačí si s přísunem informací z médií. Domnívají se také, že mají představu, jak to na takových mítincích vypadá, a strany by je stejně ničím pozitivním nepřekvapily. Nevěří tomu, že by je dokázaly přesvědčit. Mítinky politických stran považují navíc za neobjektivní: „*Zase na těch mítincích nevidíš tu druhou stranu. Oni se všichni budou vychvalovat, budou říkat, jak jsou*

²⁷⁰ Muž, okolo 40 let.

²⁷¹ Muž, okolo 50 let.

²⁷² Muž, okolo 30 let.

²⁷³ Muž, okolo 25 let.

²⁷⁴ Muž, okolo 35 let.

²⁷⁵ Muž, okolo 30 let.

nejlepší a nemám tam nějakou možnost porovnání, slyšet i tu druhou stranu. Nějakého kritika, někoho kdo by řekl – takhle to není, to si vymýšlíte“²⁷⁶. Pokud lidé nemají všeobecný přehled z více zdrojů, mohli by snadno politikům na mítincích uvěřit. Proto raději získávají informace z „důvěryhodnějších“ zdrojů, které nejsou takhle automaticky předpojaté. Byla uváděna média. Mítink berou pouze jako politickou reklamu: „To je stejné jako kdybych si pustil televizi a koukal se na reklamu, abych se dozvěděl něco nového o světě“²⁷⁷.

Několik respondentů by možná na mítink šlo, muselo by se ale jednat o volby do Poslanecké sněmovny a nikoli do europarlamentu, který není pro ně důležitý. Podmínkou to ale není. „*Možná bych šel jen tak ze zvědavosti, ale zas by mě to celé znechutilo, tak bych už na příští mítink v životě nejel“²⁷⁸. Někteří přiznali, že v minulosti se „náhodou“ na některé mítinky dostali, a tak si je vyslechli.*

3.11.8. Kampaň Strany zelených

Respondenti se shodli, že kampaň Strany zelených je velmi nevýrazná, na rozdíl od velkých stran jako ČSSD a ODS, lze ji jen stěží postřehnout. „*Ta kampaň je nemastná, neslaná, nevidíš nikde nic“²⁷⁹. Pokud se chce strana alespoň pokusit oslovit voliče nebo se jim dostat do povědomí mnohem více, musí být kampaň výraznější. Chybí jim větší prezentace na billboardech, plakátech, postrádají inzerci v novinách a neslyšeli nic o konání předvolebních mítinků. Právě v těchto skutečnostech strana zřetelně prohrává s konkurenční DSZ Olgy Zubové. „*Neviděl jsem žádný plakát, více plakátů, samozřejmě jsou billboardy. V televizi spot. Jedeš kolem cesty a vidíš to hned. Nechceš se na to podívat a stejně se na to podíváš, protože ti to přeběhne kolem očí. Hlavně kolem těch cest by to chtělo. Tak jak to dělá ČSSD, že napráskají všude plakáty, billboardy“²⁸⁰. Pokud strana neinvestuje dostatečně do své propagace, bude mít menší preference a do europarlamentu se nedostane.**

Právě nedostatek financí respondenti vnímají jako hlavní důvod nevýrazné kampaně. Je to malá strana, která nemůže konkurovat těm zavedenějším a větším, „*Pokud se ale chtějí do Evropského parlamentu dostat a mají možnost získat ještě peníze na kampaň, tak by to měli udělat“²⁸¹.*

²⁷⁶ Žena, okolo 40 let.

²⁷⁷ Muž, okolo 25 let.

²⁷⁸ Muž, okolo 40 let.

²⁷⁹ Žena, okolo 20 let.

²⁸⁰ Muž, okolo 35 let.

²⁸¹ Muž, okolo 50 let.

3.11.9. Volební spot SZ

Ve spojitosti s kampaní Strany zelených se lidem vybavil zejména volební spot. Jeden volební spot ale plnohodnotnou kampaň neudělá. Nejčastěji klip zahlédli na internetu, a to na základě komentářů v médiích, které vyvolala jeho údajná kontroverze. Proniknul na stránky novin, na internet, komentátoři ho glosují a povědomí o něm se šíří dál. Tím podle respondentů splnil svůj účel a stal se pro SZ úspěšným. „*Když začínají spoty v televizi, tak si jde každý vařit kafe, to je jako u reklam. Pokud však o tom klipu už někdo slyšel, něco četl, tak se na to podívá, jestli je to fakt taková parodie a tak ostré, jak to někdo komentuje*“²⁸². „*Ten klip je efektní, a zda je to hezké či vtipné, to už je další věc*“²⁸³.

Názory na předvolební klip se u respondentů liší. Někteří hodnotí jako pozitivní, že si strana ze sebe dělá legraci. Vnímají to jako parodii, která je v mnohých případech lepší, než kdyby natočili něco vážného. Může jim přinést voliče, protože někomu může být sympatické, že si dělají legraci z prezidenta, a proto je bude volit. Považují to za poněkud zvláštní důvod, ale přesto možný.

Podle jiných respondentů straně nezbylo nic jiného než si ze sebe udělat legraci: „*Kdyby tam lidem něco vážně tvrdili, tak se jim vysmějí vzhledem k tomu, jak se mezi sebou pohádali*“²⁸⁴. Někteří byli zcela nekompromisní: „*To bylo strašné. Hodnotím to špatně, to byl takový hurá styl, taková parodie...ten klip byl celý blbý. Nevím, o co tam šlo*“²⁸⁵.

Jen malá část respondentů spot neviděla, pouze o něm četla. Všichni se však na základě jeho zhlédnutí nebo přečtení referencí shodují, že by jen kvůli tomu SZ nevolili.

3.11.10. Havlova podpora SZ v průběhu kampaně

Lidé, kteří věděli o Havlově podpoře Strany zelených, považují takový krok pro stranu za pozitivní a ta by měla být za takovou podporu vděčná. Straně to může pomoci, Havla považují za osobnost s velkou váhou u veřejnosti a zelení jsou navíc pro něho nejbližší parlamentní stranou. „*Havel je našťvaný na ostatní parlamentní strany, na to, jak se stáváme spotřební společností. Hledá alternativy a nachází je v ekologii, ochraně přírody*“²⁸⁶. Nevidí problém ani v tom, že v minulosti podpořil jiné strany. Považují to za jeho věc, může podporovat, kolik stran chce a koho chce. „*Tak komunisty nebude podporovat vůbec, ČSSD také, protože nesnáší Paroubka. ODS to*

²⁸² Muž, okolo 25 let.

²⁸³ Žena, okolo 25 let.

²⁸⁴ Muž, okolo 30 let.

²⁸⁵ Žena, okolo 40 let.

²⁸⁶ Muž, okolo 35 let.

*nevím, KDU to asi těžko. Tak mu zbývá ODS nebo zelení, tak se vyslovil pro zelené*²⁸⁷. ODS podle tohoto respondenta nepotřebuje takovou podporu před volbami jako zelení.

Pouze jeden člověk nevěřil v úspěch takové podpory. Spíše se může ve volbách ukázat jako kontraproduktivní.

²⁸⁷ Muž, okolo 50 let.

II. Evropské volby a Evropský parlament

1. Volby do Evropského parlamentu

1.1. Obecně o volbách

Volby umožňují soupeření politických stran o co nejširší podporu členů společnosti, bez níž nelze obsadit rozhodující mocenské posty v exekutivě a legislativě. Pomáhají určit aktuální poměr sil politických stran, umožňují konkrétním jednotlivcům, aby se v rámci volebních kandidátek ucházeli o přízeň voličů, a současně dávají prostor členům společnosti, aby z nabídky vybírali to, co nejvíce odpovídá jejich zájmu.

1.1.1. Cíle voleb

K hlavním cílům svobodných voleb v demokracii patří vznik reprezentace (moc je svěřena tomu, kdo získal podporu většiny), docílení politické stability (vznik většiny schopné efektivně vládnout), dosažení shody mezi mocí (činností vlády) a preferencemi a očekáváními většiny voličů (Kubát in Cabada a Kubát, 2002).

Jak se domnívá Milan Kubr (2005), je cílem účasti ve volbách volby vyhrát, získat co nejvíce mandátů a dostat se tak demokratickou cestou k moci. U malých stran a podobných seskupení je však zpravidla jasné, že nemohou za žádných okolností vyhrát a že jim často jde o něco jiného – např. aby mohly disponovat několika mandáty a výhodně s nimi obchodovat.

1.1.2. Faktory spjaté s volbami

Pokud hovoříme o volbách, nesmíme zapomenout na další skutečnosti, jako jsou zejména volební chování, volební účast a také volební kampaň.

Volební chování se podle Kubáta (in Cabada a Kubát, 2002) zabývá objasňováním vztahů a závislostí mezi voličstvem a politickými stranami ve volbách. Volební chování a jeho změny ovlivňují zejména sociopolitická štěpení a schopnost politických stran rychle reagovat na změny.

Každý volič je ovlivněn řadou faktorů: ekonomickými (životní úroveň), axiologickými (systém hodnot), strukturálními (rozvrstvení společnosti), ale také krátkodobými faktory, jako jsou například volební kampaně, média, straničtí lídři, negativní jevy ve formě skandálů apod. (Kubát in Cabada a Kubát, 2002:302).

Podle Kubáta máme dvě roviny volebního chování, individuální a agregované. V rovině *individuálního volebního chování* se zjišťuje motivace jednotlivých konkrétních voličů a způsoby

jejich hlasování. U *agregovaného volebního chování* existují tři základní typy: stranická loajalita, přesun volební podpory (změna stranické loajality) a zánik stranické loajality.

Pokud hovoříme o volebním chování jako důsledku volebního systému, tak zde se jedná především o otázku tzv. taktického hlasování. Volič hlasuje nikoliv podle svých preferencí (tzv. upřímné hlasování), ale podle aktuální politické a volební situace. Specifickou podobou taktického hlasování je protestní hlasování, jež má často podobu hlasování proti nejsilnějším stranám, přestože lze očekávat vítězství jedné z nich.

Volební preference jakožto aktuální míra sympatií a podpory politických uskupení nebo politiků mají velký význam. Volební preference ovlivňují volební chování několika způsoby: buď voliči podpoří pravděpodobného vítěze, nebo naopak nepodpoří, protože vyhraje tak jako tak. Voliči také mohou podpořit malou stranu (neznámého kandidáta), jehož podpora roste (in Cabada a Kubát, 2002).

Dá se říci, že míra volební účasti je určitým zrcadlem kvality demokracie (pokud tedy není povinná ze zákona nebo vynucená totalitním režimem). Výzvy k vysoké účasti se tedy berou jako cosi automatického a nezpochybnitelného. Mnoho lidí k urnám nepřijde, a to ne kvůli nezájmu či letargii. Nejt k volbám může být legitimní a pečlivě uvážený občanský postoj. Volební účast nejen v Česku a nejen v evropských volbách dlouhodobě klesá, protože lidé zkrátka považují svůj hlas za zbytečný.

1.2. Volby do Evropského parlamentu

Volby do Evropského parlamentu, v nichž občané zvolili své zástupce do tohoto tělesa na následujících pět let, se ve všech 27 členských státech Evropské unie konaly ve dnech 4. – 7. června 2009. Právo volit mělo v celé EU na 375 miliónů občanů.

1.2.1. Volební systém

Volební systém do EP není jednotný, liší se podle tradic a ústavních pravidel jednotlivých členských zemí. Kromě odlišného volebního systému najdeme i rozdíly v dalších faktorech, jako je

například délka konání těchto voleb²⁸⁸, počet volebních obvodů²⁸⁹ nebo ne/existence uzavírací klauzule.²⁹⁰

Přestože má každý stát svůj vlastní volební systém, ukládá EU pro volby do EP několik jednotných principů: všeobecné a přímé volby, počet poslanců z každého členského státu, legislativní období (5 let), slučitelnost a neslučitelnost s jinými veřejnými funkcemi a úřady, princip jeden volič = jeden hlas, postup náhrady za uvolněný mandát.

Při volbách ve všech zemích platí společná základní demokratická pravidla: volební právo od osmnácti let, rovnost mužů a žen a zásada tajného hlasování.

1.2.2. Evropské volby jako méně významné

Šaradín (2007) vidí evropské volby jako méně důležité než volby parlamentní, ale přesto v mnoha ohledech hrají důležitou roli. Úspěšnost stran v evropských volbách může mít vliv na jejich volební zisk v parlamentních volbách, vznikají zde zárodky příštích stranických elit, na této úrovni se mohou etablovat nové subjekty, které kupříkladu neměly šanci překonat uzavírací klauzuli parlamentních voleb atd.

V zahraniční odborné literatuře se pro zkoumání méně důležitých voleb vžilo označení volby druhého řádu (*second-order elections*; SOE). Nejdůkladněji to podle Šaradína na příkladu prvních přímých voleb do EP, které se uskutečnily v roce 1979, popsali Karlheinz Reif a Hermann Schmitt²⁹¹. Přímé volby do EP nepovažovali za jedny evropské volby, ve kterých rozhodovala určitá konkrétní témata, cíle a kampaň, ale za soubor národních voleb. V nich hrála vedle volebních faktorů (programy, kampaně atd.) důležitou roli také aktuální politická konstelace.

Rozhodujícím kritériem pro rozlišení voleb prvního řádu (*first-order elections*; FOE) od voleb druhého řádu (*second-order elections*; SOE) je především daleko větší důležitost těch prvních. Voliči posuzují význam voleb podle toho, co mohou ovlivnit. Zajímá je hlavně možnost spolurozhodovat o věcech na národní úrovni, respektive možnost ovlivnit to, kdo a jakým způsobem vládne a kdo tyto politiky prosazuje. O lokálních volbách platí, že jsou občanům nejbližší, neboť volič může sledovat konkrétní počiny a v podstatě každodenně kontrolovat činnost

²⁸⁸ Některé státy věnují evropským volbám pouze jeden den (např. Slovensko), jiné země (např. Česká republika) volby rozložily do dvou dnů.

²⁸⁹ Většina států představuje jeden volební obvod (tj. celé území země), šest států si však pro účel voleb rozdělilo své území do několika obvodů (např. Irsko má čtyři obvody).

²⁹⁰ Práh, který udává minimální počet získaných hlasů (většinou je stanoven v procentech), jež musí kandidáti překročit, aby mohli vstoupit do volené instituce (v tomto případě do Evropského parlamentu).

²⁹¹ REIF, Karlheinz – SCHMITT, Hermann: *Nine Second-Order National Elections – A Conceptual Framework For the Analysis of European Elections Results*. European Journal of Political Research, 8, 1980, č. 3, s. 3-44.

zvolených zastupitelů. Jejich práce se dotýká bezprostředně nejbližšího životního prostoru voličů (Šaradín 2007).

Hlavní charakteristiky voleb do EP jakožto voleb druhého řádu, vycházejíc z autorů Reifa se Schmittem, vidí Šaradín v nižší volební účasti poskytující více šancí malým a novým stranám, voliči se méně rozhodují stranicky, více podporují osobnosti, role kampaní je důležitější než v případě voleb prvního řádu z toho důvodu, že média i voliči věnují SOE menší pozornost. Volební kampaň SOE například soutěží v médiích o pozornost s jinými politickými tématy.

Šaradín připomíná, že i v současnosti je analýza volebního chování od autorů Reifa a Schmitta aktuální:

Po více než 25 letech neztratil prvotní pokus analyzovat volební chování ve volbách do Evropského parlamentu Reifem a Schmittem příliš na své účinnosti. V mnoha ohledech byl zpřesňován a doplňován analýzami vždy po každých dalších volbách do EP, jeho podstata se však příliš nezměnila (Šaradín, 2007:23).

Někteří jiní autoři upozorňují na skutečnost, že evropské volby jsou ještě více druhořadé než například jiné volby spadající to této kategorie, protože na rozdíl od nich nevolíme vládní orgán, neboť nevíme, kdo v Evropské komisi zasedne²⁹².

Evropské volby bývají také označovány jako ověřovací volby. Vláda či vládní strany zjišťují, jak silná je v určitém období jejich podpora, zároveň stejnou informaci získává opozice.

1.2.3. Význam těchto voleb

Současné volby přesto mají svůj význam, jelikož nově zvolený Evropský parlament by se měl ve své práci zaměřit na klíčové otázky, jako je zabezpečení dodávek energie či regulace finančních trhů. Schválením Lisabonské smlouvy se přímo volenému Parlamentu dostane více pravomocí v rozhodovacím procesu EU v oblastech, jakými jsou například vnitřní záležitosti, zemědělství a rozpočet²⁹³. S několika výjimkami bude Evropský parlament postaven jakožto zákonodárný orgán na úroveň Radě, zastupující členské státy EU, v oblastech, kde tomu tak dosud nebylo, zejména oblasti přistěhovalectví, v zemědělské politice a v otázkách spravedlnosti a vnitřních věcí. Budou

²⁹² Evropská komise s jejími členy je považována za určitou vládu Evropské unie. Její členy ovšem nevolí občané ve volbách, ale dosazují vlády jednotlivých členských států. Evropský parlament má pravomoc případně některé členy odmítnout a vyzvat konkrétní vládu, aby na post eurokomisaře navrhla jiného kandidáta.

²⁹³ Lisabonská smlouva byla podepsána v prosinci 2007 v Lisabonu. Po neúspěchu Smlouvy o Ústavě pro Evropu, odmítnuté referendy v Nizozemí a Francii v roce 2005, má podle názorů příznivců prohlubování evropské integrace právě ona zajistit efektivní fungování EU do budoucna. Lisabonská smlouva byla předmětem časté kritiky, zejména v souvislosti s tím, že pokračuje v nastoleném trendu dalšího prohlubování evropské integrace, přičemž např. dále omezuje v některých oblastech možnost států vetovat rozhodnutí v Radě EU.

Jako poslední ze všech 27 členských států byla Lisabonská smlouva schválena v České republice, kde se nejrůznější a mnohdy vyhrcoené debaty na její téma vedly prakticky po celý rok 2009. Smlouva byla napadána u Ústavního soudu a stále ostřeji proti smlouvě vystupoval prezident Václav Klaus. Přes své negativní stanovisko nakonec smlouvu podepsal.

také posílena práva občanů. Smlouva například stanoví závaznost Listiny základních práv EU pro samotnou Evropskou unii, takže orgány EU se budou muset postarat o to, aby jejich činnost neporušovala občanská, politická, hospodářská a sociální práva občanů.

S ohledem na posilování pravomocí Evropského parlamentu tedy mají evropské volby bezprostřední vliv na evropskou politiku. Tu však ještě mnohem více ovlivňují volby na národní úrovni, protože na jejich základě vlády vysílají své zástupce do Evropské rady²⁹⁴, Rady ministrů (Rada EU)²⁹⁵ a často i do Komise²⁹⁶. Na evropské politice se navíc v řadě otázek podílejí i národní parlamenty.

Volby do EP zůstávají z hlediska pozornosti médií, politických subjektů a hlavně voličů ve stínu národních parlamentních voleb. Vykazují také mnohá prolínání s národními volbami, například akcentovanými tématy, které se často týkají národních a nikoliv evropských otázek. Evropské volby jsou také často voliči chápány jako možnost, jak signalizovat nespokojenost se stávající národní politickou reprezentací. Problémem těchto voleb je také jejich nejasná náplň a někdo raději k volbám, jejichž smysl jim není dostatečně jasný, vůbec nepřijde.

1.3. Volby do Evropského parlamentu v České republice

Datum evropských voleb v České republice bylo stanoveno na 5. a 6. června²⁹⁷. V České republice jsou volby do Evropského parlamentu upraveny *Zákonem o volbách do Evropského parlamentu* z roku 2003.

Právo volit má každý občan České republiky, který alespoň druhý den voleb dosáhl věku 18 let, a občan jiného členského státu Evropské unie, který alespoň druhý den voleb dosáhl věku 18 let a v České republice pobývá nejméně 45 dnů. Poslancem Evropského parlamentu může být zvolen každý občan České republiky či občan jiného členského státu Unie, který pobývá na území České republiky nejméně 45 dnů.

²⁹⁴ Jeden z vrcholných orgánů Evropské unie. Jejimi členy jsou hlavy států nebo předsedové vlád členských zemí EU a zasedání se účastní předseda Evropské komise.

²⁹⁵ Reprezentuje zájmy členských států. Jsou v ní zastoupeny členské státy, a to vždy jedním zástupcem na ministerské úrovni zplnomocněným zavazovat svou vládu. Hlavní činností je přijímání legislativy společně s Evropským parlamentem.

²⁹⁶ Orgán Evropské unie, nezávislý na členských státech a hájící zájmy Unie. Mj. tvoří legislativu a dbá na dodržování zakládajících smluv EU.

²⁹⁷ Dne 5. června 2009 (pátek) se hlasovalo od 14.00 hodin do 22.00 hodin a dne 6. června 2009 (sobota) se hlasovalo od 8.00 hodin do 14.00 hodin.

Pro volby byl vybrán systém poměrného zastoupení²⁹⁸, strany musí překročit pětiprocentní klauzuli²⁹⁹ a mandáty jsou poté přiděleny podle d'Hondtovy metody³⁰⁰. V České republice se volí do Evropského parlamentu 22 evropských poslanců. O přízeň voličů v České republice soutěžilo 32 volebních stran³⁰¹. Česká republika je jedním volebním obvodem, takže každá volební strana má jen jednu celostátní kandidátku. Můžete dát preferenční hlas nejvíce dvěma kandidátům³⁰². Strana, která obdrží víc než 1 % hlasů, dostane státní příspěvek 30 Kč za jeden obdržený hlas.

Výše příspěvku na volební náklady je stanovena na 15 tisíc korun. Ve volbách do parlamentu ČR se tato částka skládá v každém kraji, kde subjekt kandidátní listinu podá:

Skutečnost, že se ve volbách do Evropského parlamentu vyžaduje čtrnáctinásobně nižší příspěvek než v případě Poslanecké sněmovny, je jistě z hlediska svobody vstupu do volební soutěže pozitivní (což však vzhledem k nízké částce nemusí platit o dopadu na serióznost kandidatur). (Outlý in Klíma, Bureš 2005: 19)

1.3.1. Program Strany zelených k volbám do Evropského parlamentu³⁰³

Svůj program pro červnové volby do Evropského parlamentu nazvali „Zelená cesta z krize“ a zaměřili na tři „E“: ekologii, ekonomiku a Evropu. Považují takový program za výrazně proevropský. Program byl vytvořen tak, aby byl v souladu s programem Evropské strany zelených.

Podle zelených je potřeba modernizovat evropské hospodářství či investovat do takzvaných zelených pracovních míst. Východisko z krize pro ně představuje nová ekonomika opřená o úsporné a ekologické technologie, ve které vidí na milion pracovních míst. Volají po obnovitelných zdrojích energie³⁰⁴, energetických úsporách, snížení závislosti na Rusku. Chtějí bezpečnější potraviny bez

²⁹⁸ Volební systém s proporčním účinkem zajišťuje větší míru reprezentativnosti tím, že je neutrální, a tudíž neomezuje malé politické strany. Oproti tomu volební systém s většinovým účinkem napomáhá utváření větší akceschopnosti tím, že podporuje velké politické strany a napomáhá utváření většin v Parlamentu.

²⁹⁹ Do EP se dostanou jen strany, které překročí limit pěti procent pro ni odevzdaných hlasů z celkového počtu.

³⁰⁰ Počet hlasů pro každou politickou stranu se postupně dělí čísly ze stanovené číselné řady (tzv. „volební dělitel“), počet vypočtených podílů je limitován počtem kandidátů této strany. Tyto podíly se posléze seřadí od nejvyššího k nejnižšímu a vznikne tak řada tolika podílů, kolik se v daném volebním obvodu rozděluje mandátů. Mandáty se přidělí stranám v pořadí, v jakém jsou seřazeny hodnoty „jejich“ vypočtených podílů hlasů. Hlavní modifikace d'Hondtovy metody se od sebe liší použitím řady čísel, kterými se hlasy postupně dělí (volební dělitel). Pro volby do EP se v ČR používá řada přirozených po sobě jdoucích čísel, začínající číslem 1 (1, 2, 3, ...). (Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty).

³⁰¹ Původně kandidovalo 33 stran a hnutí, strana Spojení demokraté-sdružení nezávislých, z voleb odstoupila.

³⁰² Preferenční hlas se vyznačí zakroužkováním pořadového čísla u kandidáta. Pokud se zakroužkují více jak dva kandidáti, žádný preferenční hlas se nepočítá. Pokud takto kandidáta označí 5% z těch voličů, kteří dali hlas jeho straně, kandidát se pro udělování mandátů straně posouvá na první místo. Pokud dostatečný počet preferenčních hlasů obdrží více kandidátů, ti kandidáti jsou seřazeni podle počtu obdržených preferenčních hlasů.

³⁰³ Informace byly čerpány z útlého dvacetistránkového programového dokumentu z ekologicky recyklovatelného papíru. Tento dokument bylo možné dostat mj. ve všech sídlech základních organizací strany nebo na předvolebních mítincích. Jeho elektronická verze byla k stáhnutí na internetových stránkách SZ.

³⁰⁴ Pokud se ovšem podíváme na jednu z „vlajkových lodí“ zelených stran obecně, na tzv. zelené technologie, zjistíme, že mnohé z nich prosazovaných a zaváděných nejen životní prostředí nechrání, ale naopak ničí. Zpráv o negativních dopadech biopaliv, větrných a vodních elektráren či spalování biomasy na přírodu a lidi neustále přibývá. Řada alternativních technologií na výrobu energie, které měly ještě před několika lety nálepku ekologického zdroje, získává špatnou pověst. Příkladem jsou biopaliva, o nichž se můžeme dočíst, že jejich používání v mnoha částech světa

genetických modifikací, podporu místní ekonomiky, ochranu lidských práv na celém světě včetně ochrany klimatu.

Klíčové prvky programu SZ

Kromě dlouhodobé priority ochrany životního prostředí se jedná o:

1. *vytvoření zelených pracovních míst* – investice do úsporných a ekologických technologií, které mohou přinést na milion pracovních míst. Podpora malých a středních podnikatelů.

2. *finanční trh pro rozvoj nikoli spekulace* – prosazují regulovaný finanční trh sloužící běžným občanům a podnikatelům pro dlouhodobý udržitelný rozvoj, vznik nezávislého evropského orgánu pro kontrolu nebezpečných finančních nástrojů.

3. *investice do znalostí* – SZ se chce zasadit o zvýšení investic do kvality vzdělávání, výzkumu a vývoje.

4. *ochrana spotřebitelů* – musí být účinnější. Zvýšení pravomocí organizací pro ochranu spotřebitele a zjednodušení vypořádávání sporů. Rovná práva s podmínky klientů bank v EU.

5. *vybudování veřejné dopravy pro 21. století* – dostupná veřejná doprava, moderní a šetrná k životnímu prostředí. Nákup ekonomických vozidel, výstavba železniční infrastruktury a cyklistických tras.

6. *starost o znevýhodněné a slabší* – ochrana před diskriminací a násilí vůči ohroženým skupinám. Kvalitní a dostupné sociální a zdravotní služby pro občany EU.

7. *lidská práva* – vytvoření samostatného výboru pro lidská práva v EP. Chtějí reformovat politické koncepce EU, které mají negativní dopad na lidské životy ve světě (zejména zemědělská a obchodní politika).

8. *pravidla evropské obranné politiky* – podpoří harmonizaci evropských vojenských složek a to umožní zlepšit a modernizovat obranné kapacity EU bez navýšení obranných rozpočtů. Přísnější regulace obchodu se zbraněmi.

Svůj program považují za dlouhodobou a udržitelnou vizi života na této planetě. SZ si také uvědomuje, že některá témata z jejího programu mohou být vnímána jako nová, netradiční. K jejím ambicím však patří posouvat politickou debatu směrem k hledání dlouhodobějších řešení.

produkuje více skleníkových plynů způsobujících globální oteplování než spalování ropy. Spalováním biopaliv vznikají i nebezpečné výpary, včetně rakovinotvorných látek. Biopaliva také vytlačují rostliny pěstované pro potravinářské účely a zvyšují tlak na růst cen a kvůli jejich pěstování plodin pro biopaliva se kácí obrovské rozlohy deštných pralesů. Větrné elektrárny kromě narušení krajiny zabíjejí velké množství ptáků. U vodních elektráren je zase známo, že každoročně usmrkují obrovské množství ryb.

1.4. Kandidáti a jejich pohled na evropské volby

1.4.1 Význam těchto voleb

Kandidáti považují volby za velmi důležité. Hodně napoví o tom, jak může vypadat politické rozložení sil v České republice před blížícími se parlamentními volbami: „*Napoví voličům, koho volit a obávám se, že čeští voliči si opět dvakrát rozmyslí, zdali podpoří svým hlasem menší stranu, nebo raději vsadí na tzv. „jistotu“, což by ve výsledku mohlo znamenat, že kromě ČSSD a ODS budou ještě úspěšní komunisté a eventuelně lidovci, popřípadě nová strana TOP 09 a já pevně doufám, že i Strana zelených uspěje a bude mít své zástupce v českém Parlamentu*“³⁰⁵. Pokud zelení neuspějí, bude to mít vliv i na výsledek parlamentních voleb. Svým způsobem tyto volby mohou předznamenat „začátek konce“ Strany zelených jako parlamentní strany. Pokud oním „začátkem konce“ už nebyly krajské a senátní volby na podzim roku 2008. „*Zelení jsou tak blízko Evropy, je to možná nejevropštější strana, co je tady. Pokud nedostanou pět procent v evropských volbách, jak mohou dostat pět procent v parlamentních?*“³⁰⁶. Někteří se domnívají, že těchto voleb se účastní lidé proevropsky zaměřeni, což bude pro stranu výhodou a doufají tak v podobný či lepší výsledek než v minulých parlamentních volbách³⁰⁷. V případě SZ nehrozí podcenění těchto voleb, možná spíše naopak, vzhledem k důležitosti výsledku pro budoucnost strany.

Mnozí kandidáti vnímají tyto volby jako nejdůležitější v historii, protože europarlament bude mít historicky největší pravomoci a protože i výzvy, kterým bude Parlament a EU čelit, jsou historicky veliké.

1.4.2. O čem, o kom by měly volby být?

Volby by měly být o evropských tématech a o věčné polemice o budoucnosti EU a její role ve světě. Měly by přiblížit evropské téma, ukázat proč je pro Českou republiku důležité. Zmíněn byl například tzv. Schengenský prostor³⁰⁸, významná věc, Čechy však málo doceněná: „*Člověk jede do ciziny a na hranicích není kontrola. Člověk si uvědomí, že jsme v té Evropě. Je to podstatná změna*“³⁰⁹. Po vstupu do EU u nás expandovalo mnoho zahraničních firem, zdejší trh se otevřel kapitálu z jiných zemí. Lidé si to ovšem nespojují s našim členstvím, a proto by jim volby měly přiblížit EU a její fungování: „*Konkrétně, že tady co máme v Čechách, bychom neměli, kdybychom nebyli v EU*“³¹⁰.

³⁰⁵ Kandidátka, okolo 35 let.

³⁰⁶ Kandidát, okolo 45 let.

³⁰⁷ Strana se poprvé ve své historii dostala do Poslanecké sněmovny. Obdržela více než šest procent hlasů.

³⁰⁸ Území evropských států, na kterém mohou osoby překračovat hranice smluvních států na kterémkoliv místě, aniž by musely projít hraniční kontrolou. Dohoda o tom byla podepsána v Schengenu v Lucembursku.

³⁰⁹ Kandidátka, okolo 25 let.

³¹⁰ Kandidátka, okolo 30 let.

Volby také ukáží, nakolik je česká společnost „proevropská nebo antieevropská“. „*Kandiduje několik „antieevropských“ stran. Pokud se dostanou strany jako Svobodní a Libertas do Evropského parlamentu, bude to signálem pro celou Evropu, že Česká republika je pořád hodně nacionalistická. Pokud se tam dostanou, bude to znamenat, že Češi nepochopili vůbec nic...část Čechů*“³¹¹.

Ani za pět let členství naší země nemají občané podle kandidátů větší znalosti o EU, což se projeví pravděpodobně malou účastí voličů jako v případě prvních voleb v roce 2004.

1.4.3. Volební program SZ a jejich vlastní program

Strana zelených podle nich svou hlavní tezí „Evropu změnit jen ti, co jsou pro Evropu“ dává najevo konstruktivní chování, ukazuje se jako „obecně pro-evropská“ s vlastními idejemi, jak Evropu změnit. Vymezuje se tak především vůči ODS, o jejíž většinově pro-evropské voliče se uchází.

Kandidáti většinou osobně hlavní tezi nemají, zaštiťují se a ztotožňují s programem SZ. Jeden z kandidátů má na svých materiálech teze typu: „Politika nemusí smrdět!“, „Předejte štafetu mladým!“ nebo „Je čas vyvětrat!“. Nejsou to sice evropská témata, ale symbolizují obecný „message“ mladé generace té generaci starší a zachycují atmosféru, v níž se volby do EP odehrávají a v jejichž intencích voliči uvažují.

Další z kandidátů by chtěl pomoci v této hospodářské krizi najít lidem ztracenou práci. V zásadě však souhlasí s oficiálním programem SZ. Sám byl na některých jednáních, kde se o programu hovořilo. Podle něj program tvoří tým lidí kolem Martina Bursíka, jedná se většinou o právníky. Samotný volební program nečetl, ale byl na schůzi, kde se schválil. Program sice nečetl, ale nesouhlasí se zahraniční politikou SZ, která se vymezuje silně proti Rusku, „*A já umím rusky, ty lidi znám, miluju vodku*“³¹². Nesouhlasí proto ani s programem Milana Horáčka, který přistupuje podobně k Rusku. Jako nejlepší řešení vidí dialog.

1.4.4. Proč by lidé měli volit Stranu zelených?

Důvodů zaznívalo hodně, vyberu jen některé. „*Ne všichni souhlasí s ODS, ta má trochu glejt, že je relativně zkorumpovaná. Sociální demokracie také není svatá, navíc tam mají Paroubka, který vadí. Jestli je člověk komunista, ať volí komunisty, jestli je Pánbíčkář, ať volí pánbíčkáře, ale jestli má člověk liberálně demokratické myšlenky a je slušný člověk, který se nechce ušpinit s ODS, buď volí ty malé strany anebo zelené. Ale zelení jsou největší z těch malých stran a mají největší šanci,*

³¹¹ Kandidát, okolo 45 let.

³¹² Kandidát, okolo 45 let.

aby se někam dostali, jinak to jsou ztracené hlasy“³¹³. Navíc ostatní malé strany se podle něho od sebe programově příliš neliší, jsou si podobné.

Podle kandidátů nabízí strana reálný program, žádné populistické sliby, které by nedokázali splnit. Jsou i jiné důvody proč volit SZ: *„ODS se také chce v Evropském parlamentu připojit k minoritní frakci, která nebude mít velký vliv, kdežto zelení se připojí k evropským zeleným, a tato strana má výrazný vliv*“³¹⁴.

1.4.5. Co může SZ nabídnout Evropě, Evropskému parlamentu

Strana zelených nabízí témata, na něž se ostatní politické strany málo orientují nebo úplně zanedbávají. Jedná se podle kandidátů o otázky ochrany životního prostředí včetně klimatické změny, rovných příležitostí a nediskriminace, efektivní rozvojové pomoci, neselektivní podpoře lidských práv ve světě, ale především téma jak přetavit současnou krizi na příležitost: příležitost současně udělat mnohem více pro životní prostředí a klima, zvýšit konkurenceschopnost ekonomiky, nabídnout pracovní místa a snížit závislost na klasických vyčerpatelných zdrojích energie a na jejich nespolehlivých dodavatelích.

Na kandidátce vidí mnoho odborníků s dobrými zkušenostmi schopných prosazovat věci uvnitř frakce Evropských zelených, ke které by se všichni, pokud by byli zvoleni, připojili. Kandidáty SZ vidí nejen odborně, ale i jazykově vybavené. Považují mnohé z nich za experty, kteří jsou schopni dobře zastupovat zájmy ČR.

Jeden z kandidátů se ovšem domnívá, že přínos českých zelených je především na české politické scéně: *„Je pravda, že spíš má strana co dát české politice. Do Evropského parlamentu, evropské politiky, se z českých zelených možná dostanou jeden nebo dva, nemohou tam v ničem pomoci*“³¹⁵.

1.5. Občané a volby do Evropského parlamentu

1.5.1. Obecně k těmto volbám

„O volbách do Evropského parlamentu platí v podstatě totéž, co platí o volbách do Poslanecké sněmovny: nejtít volit je velice pohodlné. Ale myslím si, že není dobré ponechat rozhodování v rukou samozvaných lidí, kteří chybějící vyjádření občanů využívají ve svůj prospěch, a stejně tak není

³¹³ Kandidát, okolo 45 let.

³¹⁴ Kandidátka, okolo 35 let.

³¹⁵ Kandidát, okolo 35 let.

*dobré ponechat hlasování extrémistům, kteří by si raději přáli diktaturu silné ruky než (nedokonalou) demokracii. Proto je důležité jít volit a koukat potom na prsty těm lidem, kterým jsme dali jako voliči naši důvěru*³¹⁶.

Většina respondentů ale nepovažuje výsledky těchto voleb za příliš určující pro dění na naší politické scéně. Mezi lidmi nemají takovou prestiž, volební účast není velká: „*Tam jdou ti, kteří chodí ke všem volbám. Cítí, že by se měli k tomu vyjádřit a že to není tak bezvýznamné*“³¹⁷. K parlamentním volbám naopak chodí mnohem širší vrstva populace, vypovídají tedy o náladách v obyvatelstvu mnohem víc.

Evropské volby jsou na našem území v pořadí druhé. Někteří z respondentů se proto domnívají, že lidé mají nyní větší zkušenosti, vědí více o Evropské unii. Své kandidáty budou pečlivěji vybírat a na základě odlišnějších kritérií, než jak tomu bylo před pěti lety. „*Lidé vědí o těch projektech, stavění mostů, dálnic, ty strukturální fondy. Někteří to řeší dennodenně nebo o tom čtou. Řeší, jak ty peníze dostat z té EU, z těch fondů*“³¹⁸.

Větší část respondentů se ovšem nedomnívá, že lidé disponují více informacemi a zkušenostmi. V médiích se zprávy o Evropské unii a zejména europarlamentu příliš nevyskytují a pochybují, že by si sami vyhledávali konkrétní činnost Evropského parlamentu. „*Že by vzrostlo to procento lidí za těch pár let, kteří mají představu o tom, jak to tam chodí v tom Evropském parlamentu nebo vůbec přehled o těch kompetencích, o tom jak mohou korigovat ty nevolené orgány, které mají víc těch rozhodujících práv? To můžu říct sám za sebe, že i já to povědomí nemám o moc větší*“³¹⁹. Připadají mu struktury a mechanismy evropského vládnutí stejně vzdálené či stejně známé jako byly před několika lety. K tomu se přidávají i další: „*Pro mě je spousta jiných důležitých věcí, které se snažím sledovat, objevovat a tak, a to není tak důležité*“³²⁰.

Největší pravomoci v rámci EU se svěřují nevoleným orgánům, lídrům, eurokomisařům. Kvůli tomu je europarlament a celá evropská politika lidem vzdálená: „*Ty volíš odspodu a oni si pak sami dosazují a dělají vládu*“³²¹.

Volby snad napomohou ke zvolení poslanců, za nimiž půjde vidět konkrétní práce. Minulí europoslanci je v tomto směru zklamali, nevzpomínají si na vystoupení či iniciativu českých europoslanců, které by upoutaly jejich pozornost. Práce evropských poslanců není vidět, ani není

³¹⁶ Žena, okolo 60 let.

³¹⁷ Muž, okolo 40 let.

³¹⁸ Žena, okolo 50 let.

³¹⁹ Muž, okolo 40 let.

³²⁰ Muž, okolo 25 let.

³²¹ Muž, okolo 40 let.

dostatečně prezentována. „*Ted' se tam snad dostanou lidé, kteří budou brát Evropský parlament vážně, ne jen několikaletou dovolenou za pěkný plat*“³²². Zároveň si mnozí uvědomují, že počet českých zástupců v EP v novém volebním období bude menší a zřejmě tak bude menší i šance k jejich většímu prosazení. K upevnění naší pozice v europarlamentu po těchto druhých volbách tedy nemusí dojít.

1.5.2. Význam voleb do Evropského parlamentu a do Poslanecké sněmovny

V České republice se volí přímo do pěti různých zastupitelských sborů, z toho do čtyř domácích (Poslanecká sněmovna, Senát, zastupitelstva krajů a zastupitelstva obcí) a dále do Evropského parlamentu. Volební účast je v jednotlivých volbách rozdílná a odráží míru důležitosti, jakou lidé jednotlivým volbám přikládají. Nejvyšší kredit mají komunální volby, o málo menší volby do dolní komory Parlamentu ČR a volby do krajských zastupitelstev. S velkým odstupem následují volby do EP a do Senátu.

Volby do krajských zastupitelstev na podzim roku 2008 vyburcovaly obecně zájem o volby a posílily v lidech pocit, že volby jsou důležité. Tento pocit časem opět oslabil a ani blížící se volby do EP na tom mnoho nezměnily. Evropské volby jsou totiž pro občany méně důležité než volby parlamentní, komunální nebo krajské. „*Asi první je náš Parlament, pak jsou komunální volby a pak volby do Evropského parlamentu. Z komunálních voleb vzejdou hejtmani, to je ta přímá vláda*“³²³. Rozhodování Parlamentu ČR ovlivňuje život lidí podstatně více: „*Tady nám vládne český Parlament a evropský to je někde dál tam ve Štrasburku. Ovlivňuje nás taky, ale ne tak přímo jako ten český Parlament*“³²⁴. Současná hierarchie jednotlivých voleb se však může časem proměnit, což si někteří uvědomují: „*Evropský parlament nám taky jednou bude vládnout za pár roků, český Parlament se zruší a Evropa bude celá řízená z Evropského parlamentu*“³²⁵.

1.5.3. Účast v předešlých volbách v roce 2004 a ochota jít k volbám současným

Část respondentů se minulých eurovoleb nezúčastnila. Svůj přístup odůvodňovali malým významem EP či znechucení politikou: „*Blbé ale je, že to člověk generalizuje i na volby do Evropského parlamentu*“³²⁶. Ostatní svého volebního práva využili nebo si nevzpomněli, zda šli k volbám.

³²² Žena, okolo 25 let.

³²³ Muž, okolo 30 let.

³²⁴ Muž, okolo 35 let.

³²⁵ Muž, okolo 60 let.

³²⁶ Muž, okolo 25 let.

Pro některé respondenty stále přetrvávají důvody, kvůli nimž nepůjdou k volbám ani tentokrát. Jedním z takových důvodů může být současný stav EU a směr, kterým se integrace vydává: „*Nevidím sílu nebo vůli, aby se to odklonilo od nacionálních zájmů, aby to nebylo sdružení, kde si každý hájí svoje nacionální zájmy a tu sílu, aby se to přerodilo v celek, který sice uchovává národní specifika, ale v těch hlavních proudech se snaží nalézt jednotný postoj*“³²⁷. Evropské volby podle něj k nápravě tohoto stavu nepřispějí, ani samotná Lisabonská smlouva, která bude stále udržovat tento pro něj nepřijatelný špatný systém. K nalezení správné cesty by Unie potřebovala vážnější ohrožení (např. hlubokou hospodářskou krizi) nebo společného nepřítele. Volby pro něho nejsou důležité, nevidí žádnou stranu, která by chtěla Unii posunout dopředu. Současné strany v europarlamentu pracují jen na udržení stávajícího stavu.

Někteří další se k volbám nechystají, protože nemají dostatek informací; nevěří tomu, že by jejich hlas něco změnil; role EP jim není dostatečně známá; nikdy nevolí. „*Nechci volit negativně, aby někdo nevládl, tak jdu volit někoho jiného. Když už půjdu, chci být přesvědčená, když mu ten hlas vhodím, že to bude aspoň trochu slušný člověk a to mě nikdo nepřesvědčil. Prostě volit nepůjdu*“³²⁸. „*Nevolím a nebudu volit. Skončil jsem s červeným diplomem a neštěkne po mně ani pes. Stojím na úřadě práce, kde je na jedno místo až čtyřicet lidí...Proč mám dávat svůj hlas někomu, kdo bere statisíce, když já pobírám sociální dávky...kašlu na vás*“³²⁹.

Ostatní z respondentů k volbám půjdou, chodí zpravidla ke všem volbám, považují to za občanskou povinnost nebo právo. Je to jediný způsob jak mohou ovlivnit politiku. „*Je to občanská povinnost. Chci, aby naše demokracie fungovala, tak třeba chodit k volbám*“³³⁰. „*Je to hloupý přístup nechodit k volbám, protože když se na to vykašleš, tak se tam dostávají ti totální „kreténi“, protože ostatní lidi jdou volit*“³³¹.

Rozhodně si ale nemyslí, že by vhozením volebního lístku do urny něco změnili a často se pro konkrétní stranu rozhodnou na poslední chvíli.

1.5.4. Na základě jakých faktorů se lidé rozhodují, komu dají svůj hlas?

Lidé se ve všech volbách rozhodují pro strany, které se nejvíce přibližují jejich představám o podobě politiky. Najít takovou stranu či kandidáty, kteří by jejich vlastním podmínkám vyhovovali, není snadné: „*Už několikáté volby jsem nevolil parlamentní strany, hledal jsem nějaké další, u těch*

³²⁷ Muž, okolo 40 let.

³²⁸ Žena, okolo 25 let.

³²⁹ Muž, okolo 30 let.

³³⁰ Žena, okolo 40 let.

³³¹ Muž, okolo 25 let.

se ale ukázalo, že zcela propadly. I když se o politiku zajímám, možná ji sleduji o trochu více než jiní, tak mi to nepomůže v tom, abych věděl koho“³³².

Volby do Evropského parlamentu jsou natolik specifické a odlišné, že se respondenti pro svou volbu rozhodují na základě jiných kritérií než např. u voleb do Poslanecké sněmovny: „*Do českého Parlamentu se volí strana a program. Ta strana je důležitější než v případě voleb do Evropského parlamentu*“³³³. V evropských volbách přikládají největší význam osobnostem na kandidátních listinách, až poté volebnímu programu či konkrétní politické straně. „*Do Evropského parlamentu jsem ještě nevolil. Podívám se a jako typický Čech si vyberu nějakou osobnost*“³³⁴. Samozřejmě víra v lidi na kandidátkách má své omezení, nevolili by například strany s euroskeptickým programem nebo osobnost kandidující za komunistickou stranu. Pokud se rozhodnou pro konkrétního člověka, měl by mít za sebou i určitý konkrétní program. Shodují se, že není důležitá velikost strany, ale lidé na kandidátce a jejich program. Volby do europarlamentu mají podle respondentů nejbližší k senátním volbám, kde se také volí konkrétní osobnosti, i když přeci jen, samotný princip senátních voleb je odlišný. Jaké typy lidí se představují pod pojmem „osobnost“? „*Nějaké chytré lidi. Třeba nějaký profesor nebo vědec by se tam hodil. Já bych udělal Parlament z chytrých lidí, jenomže takoví lidé nebudou chtít mít nic společného s politikou. Jsou na to moc chytrí a do takové špíny se jim nebude chtít. Handrkování, dohody – taky tam bude něco podobného v Evropském parlamentu*“³³⁵. Zpěváky, herce nebo populární tváře z televizní obrazovky za osobnosti pro zvolení do EP nepokládají. Skutečnost, že lidé v evropských volbách dávají důraz na konkrétního kandidáta a stranický program včetně konkrétní politické strany, samozřejmě za určitých podmínek, není až tak důležitý, může souviset s menším významem samotných voleb: „*Volím podle osobností, ale daleko důležitější pro mě jsou parlamentní volby a tam studuju nebo si přečtu ty programy*“³³⁶.

Obecně je tedy pro většinu mých respondentů nejdůležitější při volbě do EP konkrétní osoba, její pověst, vystupování na veřejnosti. Konkrétní politická strana nemá význam do té míry, pokud se nejedná např. o stranu extrémistickou.

³³² Muž, okolo 45 let.

³³³ Muž, okolo 50 let.

³³⁴ Muž, okolo 30 let.

³³⁵ Muž, okolo 30 let.

³³⁶ Muž, okolo 45 let.

Pro několik respondentů naopak představuje hlavní hledisko při volbě do europarlamentu volební program strany. Konkrétní politický program pro ně musí být důvěryhodný. „*Asi ten program a pak bych vybíral ty lidi, jestli bych někoho znal nebo neznal. Jak vybereš stranu, tak máš vlastně vybraný program a pak i ty lidi*“³³⁷.

1.5.5. Které informace postrádají před volbami?

Někteří respondenti, kteří se k volbám chystají, postrádají jednoduchou a srozumitelnou informaci o volebních pravidlech. Všude je hodně řeči o významu voleb, ale praktické rady žádné. „*V charakteristice volebního systému jsem nenašla přesný způsob hlasování, konkrétně mi chybí informace, zda je možné hlasovat napříč kandidátskými listinami*“³³⁸.

1.5.6. Jak by nejlépe motivovali kamarády a známé, aby šli volit?

„*Mé kamarády motivuje k volbám akorát někdo, kdo nám pořádně vysvětlí proč volit do Evropského parlamentu a k čemu nám to je. Jinak ani oni, ani já volit nepůjdeme*“³³⁹. Někteří by poukazovali, že se nejedná ani tak o naši budoucnost, ale budoucnost našich dětí. Významnou motivací k volbám by bylo přinášení témat z prostředí europarlamentu po celé volební období. Pokud by lidé byli neustále s evropskou problematikou konfrontováni, nepochybně by se to odrazilo i na vyšší volební účasti. Jiní nevědí, jakým způsobem by někoho přesvědčili k volební účasti: „*Nevím, jak by sem to odůvodnil, když se tam dostanou mnozí, kterým jde jen o profit, snadno vydělat. Jsem dost skeptik*“³⁴⁰.

1.5.7. Znalost programu SZ k volbám do Evropského parlamentu

Nikdo z respondentů volební program Strany zelených do Evropského parlamentu nečetl. Předpokládají ale, že bude podobný jako v případě voleb do Poslanecké sněmovny. Strana má své principy, kterých se nezbaví. „*Určitě to bude nějaký ekologický. Bude to asi kopírování toho jejich oficiálního do českých voleb, trošku možná více s evropským rozměrem, více hlášek o Evropě*“³⁴¹. Domnívají se, že v něm bude vyjádřena podpora Lisabonské smlouvy či prohlubování evropské integrace. Předpokládají i podobnost programu s ostatními evropskými zelenými, určitou programovou koordinaci. Jeden respondent byl překvapen z toho, že by zelení mohli vůbec mít nějaký program pro volby do EP.

³³⁷ Muž, okolo 25 let.

³³⁸ Žena, okolo 70 let.

³³⁹ Muž, okolo 20 let.

³⁴⁰ Muž, okolo 50 let.

³⁴¹ Muž, okolo 25 let.

1.5.8. Co může Strana zelených nabídnout Evropě, Evropskému parlamentu?

Přestože respondenti volební program fakticky neznají, zajímalo mě, zda se domnívají, jestli SZ svým zejména ekologickým zaměřením má Evropě, Evropské unii co nabídnout.

Podle nich může pomoci prosadit více ekologických opatření, které Evropa a Evropské země bezesporu potřebují. Myslí si, že zaměření na ekologii bude z dlouhodobého hlediska stále aktuálnější, zejména pokud se potvrdí teze s globálním oteplováním. Při prosazování ekologických záležitostí by měli spolupracovat s ostatními zelenými v europarlamentu. Ekologicky zaměřené programy sice EU potřebuje, ale podle dalších respondentů by naše Strana zelených s ničím novým nepřišla, protože takové záležitosti v europarlamentu hájí už jiné zelené strany. „*Snížení emisí, nějaká jiná energie, stavba větrných elektráren, solární energie. EU prosazuje hodně takových ekologických otázek*“³⁴². Případnou roli Strany zelených v Evropském parlamentu snižuje i tento respondent: „*Nemyslím si, že by tam něco prosadili. Ani se tam nedostanou, maximálně jeden člověk*“³⁴³.

³⁴² Muž, okolo 60 let.

³⁴³ Muž, okolo 50 let.

2. Evropský parlament

Evropský parlament vznikl jako parlamentní shromáždění složené z poslanců delegovaných národními parlamenty již v roce 1952. Evropský parlament je jednou ze tří zakládajících institucí Evropské unie. Od roku 1979 je jediným přímo voleným orgánem Evropské unie. Podle Maastrichtské smlouvy³⁴⁴ je jednou z pěti institucí, která plní úkoly svěřené Evropské unii – těmi dalšími jsou Rada ministrů, Komise, Soudní dvůr³⁴⁵ a Účetní dvůr³⁴⁶. Evropský parlament je jediným orgánem Unie, který se schází a rokuje veřejně.

V současné době má Evropský parlament v souladu s pravidly uvedenými v Lisabonské smlouvě 754 poslanců. Česká republika má 22 evropských poslanců.

2.1. Pravomoci Evropského parlamentu

Evropskému parlamentu se rozrůstá agenda ve všech základních liniích, jimiž je legislativní pravomoc, rozpočtová pravomoc a kontrolní pravomoc. Zatím však nedosáhl úrovně práv a povinností národních parlamentů. I přes zvýšené legislativní pravomoci europarlamentu je ponechána zákonodárná iniciativa Komisi, Radě ministrů, završení legislativního procesu zůstává na Radě či na dohodě s ní. Nejvíce pravomocí má Evropský parlament v rozpočtové oblasti, ale i tady musí počítat s limity a potřebou kompromisů. Evropský parlament dále např. schvaluje rozšíření EU o další členské státy nebo schvaluje kandidáta na předsedu nové Komise a prověřuje kandidáty na jednotlivé komisaře. EP má také pravomoc Evropskou komisi odvolat.

Pravomoci EP vůči Radě a Komisi jsou však neustále posilovány a europarlament bude zanedlouho fakticky postaven na stejnou úroveň rozhodování jako Rada při schvalování evropské legislativy.

2.2. Sídlo Evropského parlamentu

Evropský parlament má tři pracoviště. Oficiální sídlo se nachází ve Štrasburku, kde se evropští poslanci scházejí jeden týden v měsíci. Většinu času své pracovní aktivity tráví v Bruselu. Sídlo předsednictva Evropského parlamentu a generální sekretariát nalezneme v Lucemburku.

³⁴⁴ Smlouva o Evropské unii. Na jejím základě Evropské společenství nahradila Evropská unie.

³⁴⁵ Nejvyšší soud Evropské unie.

³⁴⁶ Kontroluje účetnictví všech příjmů a výdajů Unie a jejích orgánů.

2.3. Politické skupiny v Evropském parlamentu

V Evropském parlamentu se vytvářejí politické skupiny – kluby, známé též jako frakce³⁴⁷. Tyto kluby nejsou rozděleny teritoriálně podle států, v nichž byli poslanci zvoleni, ale podle „nadmárodních“ ideově politických orientací. Europoslanci tak nezasedají v parlamentu podle příslušnosti k národní delegaci, ale podle zařazení do politických skupin. Ty mají přibližně stejná práva či privilegia jako stranické kluby v národních parlamentech demokratických států.

Přehled politických skupin v Evropském parlamentu

EPP – Skupina Evropské lidové strany a Evropských demokratů

S&D – Progresivní aliance socialistů a demokratů

ALDE – Skupina Aliance liberálů a demokratů pro Evropu

GREENS/EFA – Skupina Zelených/Evropské svobodné aliance

ECR – Evropská konzervativní a reformní skupina

GUE/NGL – Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice

EFD – Evropa Svobody a Demokracie

V Evropském parlamentu jsou ještě nezařazení poslanci. K nejsilnějším skupinám patří *Evropská lidová strana* a *Aliance socialistů a demokratů*.

Politické skupiny mají k dispozici vlastní sekretariát, administrativní zázemí a finanční prostředky, které jsou zahrnuty do rozpočtu Evropského parlamentu. Poslancům, kteří nepatří k politické frakci, se z prostředků EP poskytuje sekretariát a některé další prostředky. Ve srovnání s frakcemi jsou ale menší (Sokol in Klíma a Bureš, 2005).

Politické skupiny v Evropském parlamentu jsou ze všech skupin v nadnárodních parlamentech vybaveny nejsilnějšími pravomocemi, ale vyznačují se také nejpropracovanější vnitřní strukturou. Skupiny v EP za sebou mají nejdelší historický vývoj a jejich spektrum v Evropském parlamentu je ve srovnání s jinými nadnárodními parlamenty nejvíce strukturováno (Fiala, 2007).

2.4. Skupina Zelených v Evropském parlamentu

Tak trochu uzavřeně, navenek nepřiliš čitelně působí zelení. I v jejich řadách jsou ale ostrá levicovost, antiamerikanismus, nevyvážený vztah k Izraeli, Íránu a někdy i Rusku zřetelné. Jsou pacifističtí a protinukleární. Jejich zelená doktrína je někdy tak trochu na škodu věci. Požadavky, které kladou, jsou více vizionářské než proveditelné, a tak těm, kteří by mnohdy

³⁴⁷ Příslušnost některých národních stran k frakcím se může měnit, mohou vzniknout i nové frakce. Od roku 2009 musí politické skupiny sdružovat poslance z nejméně sedmi členských států. K založení politické skupiny je třeba nejméně 25 poslanců.

z etických důvodů zelenou politiku podpořili, kladou těžké oříšky ke skousnutí (Hybášková, 2009:35).

Poprvé se Zelení dostali do Evropského parlamentu v roce 1984. Sedm poslanců pocházelo z Německa, z Belgie a Nizozemí po dvou. Jedenáct poslanců nemohlo vytvořit samostatnou frakci, proto se spojili s některými poslanci z jiných zemí a vytvořili frakci GRAEL (Green Alternative European Link), známou též jako frakce *Duha*. Zaměřovali se především proti znečišťování životního prostředí a atomové energii. Tématem se stala také ochrana zvířat. Od počátku Zelení praktikovali přísné demokratické zásady. Poslanci se například střídali po dvou a půl letech v mandátu³⁴⁸.

Poslanci GRAEL přinesli do EP nevázanost a nový styl – květiny, letáky, hlučné protesty, nekonvenční oblečení a zpočátku rotace ve funkcích, aby zabránili vzniku vrstvy „zelených profesionálů“. GRAEL se ve volebním období 1984-89 snažilo napojit na různá světová protestní hnutí a přispět tak ke sladění jejich postupů (Pečínka, 2002:217).

Po volbách v roce 1989 získali Zelení poprvé vlastní frakci s 30 poslanci v Evropském parlamentu. Vznikla *Skupina zelených v EP* (GGEP). Hlavní prioritou zelené politiky se v tomto období staly změny klimatu. Vedli také boj proti geneticky modifikovaným potravinám, k dalším tématům patřily např. alternativní zdroje energií. Všechna tato témata jsou řešitelná pouze na rovině evropské a celosvětové spolupráce, a tak se Zelení postupně stávali přívrženci další, hlubší evropské integrace.

Volby v roce 1994 přinesly pro Zelené různé výsledky v různých zemích. Němečtí Zelení zaznamenali obrovský úspěch a počet svých poslanců v Evropském parlamentu znásobili. Naopak o posty přišli francouzští a portugalské Zelení a další. Významnou úlohu hráli Zelení mimo jiné při odhalování korupce a zneužívání funkcí v EP. Shromáždili také podklady s důkazy o podvodech v Evropské komisi. V důsledku této aféry poprvé v historii odstoupila celá Komise.

V roce 1999 zaznamenaly strany zelených ve volbách opět úspěch. Zelení získali 38 poslanců a společně s 10 poslanci *Svobodné evropské aliance* vytvořili čtvrtou největší frakci v Evropském parlamentu. Zelené strany byly v té době zastoupeny ve vládách pěti členských zemí EU.

Po volbách v roce 2004 již nově vzniklá Evropská strana zelených, jejímiž členy jsou národní strany zelených, získala 34 poslaneckých míst a obnovila frakci s *Aliancí* a vznikla *Frakce Zelených/Evropská svobodná aliance*. Ve volbách neuspěla ani jedna ze zelených stran z nových členských zemí³⁴⁹.

³⁴⁸ Zdroj: <http://www.euroskop.cz/8628/sekce/evropsti-zeleni/>.

³⁴⁹ Zdroj: <http://www.euroskop.cz/8628/sekce/evropsti-zeleni/>.

Výsledky voleb v roce 2009 přinesly frakci *Skupina Zelených/Evropské svobodné alianci*, 55 europoslaneckých mandátů.

2.5. Evropské strany

Některé z politických skupin v EP působí jako kluby evropských stran. Tyto strany nefungují jako klasické politické strany, jsou více federací národních stran se stejným či obdobným ideologickým zaměřením. Evropské strany zpravidla formují obecný program, ze kterého národní strany často čerpají, ale výrazněji neovlivňují ani volební strategii stran, ani volební chování občanů. Mezi nejvýznamnější evropské politické strany lze pokládat Stranu evropských socialistů, Evropskou lidovou stranu a Evropské liberální demokraty (Krejčí, 2006).

Eurostrany jsou organizace s evropskou působností, které sdružují politické strany z několika zemí Evropské unie a případně i dalších evropských zemí. Tyto členské strany jsou si ideově blízké a společně prosazují své zájmy. Při své činnosti disponují konzistentní organizační strukturou (Fiala, 2007:24).

2.5.1. Evropská strana zelených

Evropská strana zelených představuje integrační subjekt ekologických stran. Stranická rodina ekologických stran patří k historicky mladším stranickým rodinám, zrodila se až v 70. letech 20. století.

Po evropských volbách v roce 1984 byla založena organizace s názvem Evropská koordinace stran zelených (ECGP). Zakládající strany se dohodly na minimálním společném programu a deklarovali vůli spolupracovat. Po roce schválily jednací řád, který definoval členství a další procedury organizace. Zrychlení a zintenzivnění evropské integrace s nárůstem členských stran dovedly subjekt k nutnosti transformace, který by vedl k intenzivnější koordinaci evropské politiky zelených.

Na kongresu v Helsinkách v roce 1993 byla založena Evropská federace stran zelených (EFGP). Hlavní zásady programu sestávaly z podpory ekologické transformace hospodářství, konceptu globální bezpečnosti, principu široké ochrany lidských práv. Stanovy nezmiňovaly při stanovení cílů Federace Evropskou unii, volby do EP nebo koordinaci politiky.

V roce 2004 byla definitivně založena Evropská strana zelených (European Green Party – EGP). Členem se může stát každá strana zelených, která vznikla v některém evropském státě nebo regionu, souhlasí s hlavním stranickým dokumentem a stanovami. Členové Skupiny zelených v EP jsou automaticky členy EGP, pokud jsou členy některé z členských stran. Poslanci EP, kteří jsou sice členy Skupiny zelených, ale nepatří k členské straně EGP, se mohou stát členy na individuálním základě po schválení jejich členství jednomyslným rozhodnutím orgánů strany.

V EGP je sdruženo více než třicet zelených stran a více než tři desítky evropských států, mezi nimi i česká Strana zelených (Fiala, 2007).

Program Evropské strany zelených

Program je založen na konceptu udržitelného rozvoje a odmítnutí neomezené spotřeby nebo také na globální bezpečnosti. Ochrana životního prostředí a spravedlivé rozdělování zdrojů hraje v programových dokumentech klíčovou roli. Evropská strana zelených prosazuje reformu EU. Například požadavek, aby všechny zásadní změny byly ve všech státech Unie podrobeny referendu, provedení sociální a ekologické reformy, kodifikace udržitelného rozvoje, ochrany životního prostředí a sociální regulace jako dalších součástí základních svobod Unie. K dalším zásadám patří otevřenost členství všem demokratickým státům kontinentu, pacifisticky orientovaná zahraniční politika.

Ekonomické, ekologické a sociální cíle zelené politiky nejsou slučitelné ani s volným trhem, ani se státem kontrolovanou ekonomikou. Zelení tedy navrhnou vytvoření nového modelu, označený jako ekologicky a sociálně regulovaná tržní ekonomika. Ta je postavena na ekologické udržitelnosti, rovnosti, soběstačnosti národních a regionálních ekonomik a spravedlivém rozdělení zdrojů a moci.

Zelení odmítají i mírové využívání jaderné energie, podporují veřejnou dopravu a železnici, chtějí zdanit fosilní paliva a ukončit výstavbu dálnic. Na mezinárodní scéně je hlavním principem „mírová politika“ – upřednostnění míru a bezpečnosti před válkou a agresí. Podporují také rozšíření spektra lidských práv, participace občanů, ochrany menšin. Soustřeďují se na práva imigrantů a azylantů. Silně akcentují rovnost žen. Podporují zavedení kvót regulujících zastoupení žen v politických orgánech (Fiala, 2007).

2.6. Kandidáti a Evropský parlament

2.6.1. Sídlo europarlamentu a jeho historie

Evropský parlament má tři oficiální pracoviště. Nejvíce času tráví evropští poslanci v Bruselu, jeden týden v měsíci ve Štrasburku. Sídlo předsednictva Evropského parlamentu a generální sekretariát nalezneme v Lucemburku. Štrasburk není tak známý jako Brusel, který vlastně představuje pomyslné hlavní město celé Evropské unie a je v médiích nejvíce skloňován. Najdeme zde nejen budovu Evropského parlamentu, ale i mnohé další instituce.

Kandidáti vědí, že EP sídlí ve Štrasburku a Bruselu. Na Lucemburk si nikdo nevzpomněl. Jejich znalosti historie této instituce byly většinou na vyšší úrovni než u respondentů z řad občanů. Někteří věděli správně, že EP funguje již více než pět desítek let, ale další jeho vznik zařadili až do 70. let.

2.6.2. Činnost Evropského parlamentu

Hlavní pracovní náplň Evropského parlamentu spatřují v navrhování a schvalování nejrůznějších směrnic. Ke konkrétní významné činnosti patří podílení se na schvalování rozpočtu. *„Činnost Evropského parlamentu je ovlivňována mnoha vnějšími vlivy, které přicházejí jak od ostatních institucí EU, tak od ostatních subjektů. Vliv ostatních institucí Evropské unie je velmi významný především u Rady EU a také u Komise. Kromě těchto základních institucí je ale třeba počítat s poměrně značným vlivem poradních institucí EU, jako je např. Výbor regionů“³⁵⁰.* *„S Radou a Komisí je europarlament ve vzájemné interakci v rámci evropského legislativního procesu“³⁵¹.*

2.6.3. Pravomoci vůči ostatním orgánům (Rada, Komise)

„Určitě bych dala Evropskému parlamentu větší moc. Jako zásah do těch národních politik trošku jo, protože potom to nemá vliv“³⁵².

Někdo se spíše zamýšlel obecně nad pozicí EP: *„Evropský parlament má ambice plnit obdobnou roli jakou plní národní parlamenty v demokratických státech. Této role se ale Evropskému parlamentu ještě nepodařilo dosáhnout. Jeho pravomoci totiž v mnoha oblastech jsou stále velmi omezené. Nejlepším důkazem tohoto omezení je skutečnost, že europarlament nemá dosud právo legislativní iniciativy, tj. právo iniciovat legislativní proces. Toto právo je v EU vyhrazeno výhradně Evropské komisi. I přesto však role Evropského parlamentu v EU rok od roku roste“³⁵³.*

2.6.4. Politické frakce v EP

Přehled o politických skupinách kandidáti mají, i když jen málokdo dokázal přesně říci názvy jednotlivých frakcí. Někdo ovšem ukázal přímo encyklopedické znalosti v případě činnosti politických skupin v EP: *„Nejdůležitějším úkolem politických frakcí je formulovat postoje frakce k otázkám, které projednává Evropský parlament (EP). Tato činnost je obdobná jako u národních*

³⁵⁰ Kandidát, okolo 25 let.

³⁵¹ Kandidát, okolo 35 let.

³⁵² Kandidátka, okolo 25 let.

³⁵³ Kandidát, okolo 60 let.

parlamentů. Každý tisk, který je do EP předložen k projednání, dostává uvnitř frakce na starosti konkrétní poslanec, který se stává tzv. zpravodajem. Jeho úkolem je navrhnout postoj frakce k dané záležitosti. Tento návrh musí obhájit uvnitř frakce a potom také v jednotlivých výborech a na plénu EP. Reálné možnosti frakcí ovlivňovat činnost EP a celé EU jsou závislé na velikosti frakce. V zásadě platí, že čím větší frakce, tím větší má význam v EP a tím má také větší vliv na každodenní politiku EU“³⁵⁴.

2.6.5. Počet europoslanců v EP

Celkový počet europoslanců někteří znali přesně, jiní odhadovali počet kolem sedmi set³⁵⁵. Stejně to bylo i v případě českých poslanců. Někteří to věděli přesně, jiní typovali kolem dvaceti osob³⁵⁶.

Asi polovina kandidátů již v europarlamentu byla, ať v rámci stáže, pracovních důvodů či z vlastního zájmu poznání této instituce. Jak na ně Evropský parlament působil? „*Je to monstrum, ale když se v tom snaží člověk zorientovat, tak mě to přijde, že je to dobré, že to nakonec má svůj systém. Jsou tam spousty lidí, spousta úředníků, ale má to svůj systém a svůj standart*“³⁵⁷.

2.7. Respondenti z řad občanů a Evropský parlament

2.7.1. Informovanost o Evropském parlamentu

Respondenti sice v poslední době četli v novinách či na internetu nebo slyšeli v rádiu či v televizi něco o Evropském parlamentu, ale z obecného hlediska se považují za špatně informované o činnosti EP.

2.7.2. Sídlo Evropského parlamentu

Většina respondentů si v souvislosti se sídlem EP vzpomněla na belgický Brusel. O Štrasburku již takové povědomí nepanuje, ale netýká se to samozřejmě všech: „*Ve Štrasburku a v Belgii v Bruselu. Nějak se to střídá, jeden týden jsou ve Štrasburku a tři, čtyři týdny v Bruselu*“³⁵⁸. Na Lucemburk si nevzpomněl nikdo, nelze se divit, v médiích se toto město ve spojitosti s EP vůbec

³⁵⁴ Kandidát, okolo 25 let.

³⁵⁵ V té době, tedy před volbami v červnu 2009, se jednalo o 785 europoslanců.

³⁵⁶ V té době, tedy před volbami v červnu 2009, se jednalo o 24 českých europoslanců.

³⁵⁷ Kandidátka, okolo 25 let.

³⁵⁸ Žena, okolo 45 let.

neobjevuje. Někteří si konkrétní města pletli se sídly jiných evropských institucí. „*Ve Štrasburku, nebo je tam soud? Tam je soud, parlament bude jinde. To bylo někde ve Švýcarsku*“³⁵⁹.

2.7.3. Znalost historie EP

Historie EP byla pro většinu respondentů zcela neznámá. Někteří ve svých typech odhadovali, že europarlament byl založen v počátcích samotné evropské integrace. Jiní se domnívají, že tato instituce nebude mít tak dlouhé dějiny jako jsou v případě evropské integrace: „*To nebude od počátku EU, ale mohlo by to být od těch 90. let, od té Maastrichtské dohody*“³⁶⁰.

2.7.4. Činnost Evropského parlamentu

„*Četl jsem nedávno v novinách, že ani nesmí přímo navrhopat zákony, jenom můžou připomínkovat a o ničem nerozhodují. Tím pádem náplň práce europoslanců není tolik významná. Není tam hlavně vidět ten výsledek*“³⁶¹.

Lidé o činnosti europarlamentu obecně příliš nevědí. Schvalování rozpočtu jako konkrétní pracovní náplň EP zaznělo nejčastěji. Byl často srovnáván s českým Parlamentem. Domnívali se, že jeho pracovní náplň bude totožná a představuje tak zákonodárnou moc v systému EU. „*Vytváří zákony pro tu EU, které jsou potom schvalovány tou evropskou radou. Zákonodárná jednotka to je*“³⁶².

Podobně velká skupina respondentů se naopak domnívá, že jeho role je poradní, schvalovací. Vytvářet zákony je úkolem Evropské komise nebo Evropské rady. „*Je to hybrid, napůl poradní a napůl rozhodovací*“³⁶³.

2.7.5. Pravomoci Evropského parlamentu

Otázka posouzení současných pravomocí EP a jejich možné zvýšení či snížení, byla pro respondenty stejně komplikovanou. Každá změna pravomocí by podle jednoho z respondentů mohla změnit celý dosavadní systém rozhodování EU, proto by zachoval současnou úroveň, která má jistě své opodstatnění. Jiný respondent vidí největší problém, v eventuálním navyšování pravomocí EP, v nestejném poměru hlasů potřebným pro zvolení jednoho poslance v různých členských zemích. Lidnatější státy jsou podle něho v nevýhodě, poněvadž jednoho poslance musí zvolit větší množství voličů. „*Když je jeden poslanec zvolený sto tisíci lidmi a druhý jenom tisícem,*

³⁵⁹ Muž, kolem 25 let.

³⁶⁰ Muž, kolem 50 let.

³⁶¹ Muž, kolem 65 let.

³⁶² Žena, kolem 30 let.

³⁶³ Žena, kolem 20 let.

*tak těžko můžou mít stejnou váhu jejich hlasy. Tím je dané, že nemůžeme chtít, aby měl Evropský parlament velké pravomoci. Spíš by měl mít menší*³⁶⁴. Měl by se změnit systém volení poslanců nebo snížit pravomoci EP.

Krejčí potvrzuje respondentův poznatek a upozorňuje na docela zásadní skutečnost spjatou s evropskými volbami:

Jeden německý europoslanec zastupoval 832 tisíc obyvatel Spolkové republiky, kdežto Lucemburčan jen 77 tisíc – hlas voliče z Lucemburska měl větší váhu než hlas německého voliče. V zásadě tedy platí, že čím větší země, tím víc europoslanců, ale též více obyvatel na jeden mandát...to ale zároveň znamená, že při volbách do Evropského parlamentu je porušována jedna z nejdůležitějších demokratických zásad – princip rovnosti hlasů (Krejčí, 2006:387).

Podle jiných respondentů by naopak největší rozhodovací pravomoc v rámci EU měl mít EP, poněvadž je to jediný přímo volený orgán EU. *„V tom případě bych ale zredukoval počet europoslanců. Jak by se potom nějakých osm set lidí mělo na něčem dohodnout? Už jenom to množství musí komplikovat tu rychlost se dohodnout, a když vidím naši Poslaneckou sněmovnu, kde je jich dvě stě...*“³⁶⁵.

2.7.6. Porovnání pravomocí institucí Evropské unie

Netroufli si porovnávat pravomoci Evropského parlamentu a jiných významných unijních institucí jako je Evropská komise či Evropská rada. O těchto orgánech vědí ještě méně než o samotném EP. Ti, kteří to přesto zkusili, chápou europarlament jako určitou pojistku proti tomu, co se v Komisi nebo Radě dojedná. Komisi a Radu nazývají „Evropskou vládou“, která se musí ucházet o podporu EP pro své kroky. Význam Evropského parlamentu v EU závisí nepřímou na vlivu, který podle nich Parlament má na rozhodovací proces na celoevropské úrovni. Evropský parlament v současnosti nevnímají jako orgán s největší rozhodovací pravomocí v rámci EU. Srovnávat kompetence, pravomoci jednotlivých orgánů bylo pro ně ale těžké: *„Nerozumím tomu natolik, abych mohl říct, kdo má větší pravomoci. Každá má svou oblast, ve které může něco navrhnout, ale nejsem znalec. Jednotlivé mechanismy toho vládnutí neznám*“³⁶⁶.

2.7.7. Politické frakce v EP

Z politických skupin v europarlamentu lidé znají především dvě největší – Evropskou lidovou stranu a socialisty. Povědomí o skupině zelených nebo liberálech v EP někteří také mají.

³⁶⁴ Muž, kolem 25 let.

³⁶⁵ Muž, kolem 30 let.

³⁶⁶ Muž, kolem 45 let.

„Nejsilnější jsou určitě socialisté a pak křesťanští demokraté. Pak jsou zelení, komunisté, liberálové nebo svobodní, něco takového“³⁶⁷. Malá část respondentů žádné politické skupiny nezná.

2.7.8. Počet poslanců EP

Respondenti celkový počet poslanců v EP odhadovali, nikdo z nich neznal přesná čísla. Většinou se jejich odhad blížil skutečnému číslu, typovali kolem 700 nebo 800 členů europarlamentu. Jeden z respondentů se poněkud výrazněji odlišoval od ostatních, domníval se, že počet členů EP je kolem pěti set.

Co se týče počtu poslanců za Českou republiku, také nikdo jejich skutečný počet neznal. Odhady se rozcházely od počtu 12 poslanců po 22 osob. Pro mnohé však tato čísla nejsou důležitá: *„Já si to nechci pamatovat. Záměrně si tím nezatěžuju mozek, kdybych to potřeboval, tak si to zjistím. Je to banda lidí, a že tam je pár jednotlivců za Českou republiku, patnáct nebo dvacet čtyři, tak to je mi jedno“³⁶⁸*. *„To konkrétní číslo není pro mě podstatné. Pro mě je podstatné, aby ten Evropský parlament byl akceschopný, srozumitelný, aby to byl co nejpromyšlenější systém a přitom nebyl přehnaně komplikovaný. A potom, aby se tam dostali lidé, kteří tam mají být“³⁶⁹*.

Skutečnost, že se má měnit jak celkový počet poslanců EP, tak počet českých europoslanců, zaregistrovalo jen několik respondentů.

Ačkoli si uvědomují významnou nebo přímo rozhodující legislativní úlohu, jež EP hraje v některých případech, přesto dobře neznají jeho fungování. Proto se asi polovina respondentů domnívá, že poslanci zasedají v národních delegacích, nikoli v politických skupinách podle politické příslušnosti. Také se domnívají, že rozhodování EP závisí především na národních zájmech poslanců.

V Bruselu nebo ve Štrasburku nikdo z mých informátorů nebyl, proto ani neměli možnost eventuálně Evropský parlament navštívit. Někteří přiznávají, že pokud by se někdy do těchto měst dostali, nespátkovali by důvod jít se na EP podívat. Jiní by o přímé poznání této instituce zájem měli: *„Sám bych tam nejel, spíš udělat exkurzi, aby ti to někdo vysvětlil. Rád bych se dozvěděl, jaký je ten pravý princip fungování této instituce“³⁷⁰*.

³⁶⁷ Muž, okolo 30 let.

³⁶⁸ Muž, okolo 40 let.

³⁶⁹ Žena, okolo 45 let.

³⁷⁰ Muž, okolo 25 let.

3. Evropští poslanci

Poslanci Evropského parlamentu jsou od roku 1979 voleni na základě všeobecného přímého volebního práva podle zásad poměrného zastoupení v pětiletém intervalu. Poslanci nezasedají jako jednotlivé národní delegace, sdružují se podle svého politického zaměření do nadnárodních politických skupin. Svůj mandát vykonávají nezávisle, nejsou vázáni pokyny politické strany, za kterou byli zvoleni, tak politické frakce v EP, které se stali členy.

Mandát poslanců Evropského parlamentu je volný. Není přípustné, aby poslanec Evropského parlamentu byl zároveň poslancem zákonodárního sboru státu, kde byl zvolen i do Evropského parlamentu. Existuje však i neslučitelnost mandátu poslance Evropského parlamentu, a to pro ministry členských států Evropské unie (Krejčí, 2006:387).

3.1. Časová náročnost poslanecké práce

Časová náročnost jejich mandátu je ovlivněna nestandardními podmínkami práce EP, který sídlí ve třech různých městech: Bruselu, Štrasburku a Lucemburku. Evropský parlament využívá v průběhu pracovního měsíce všech svých tří sídel, a proto musejí poslanci věnovat určitou část svého času přesunům.

3.2. Náplň práce europoslance³⁷¹

Pracovní náplň poslance EP je různorodá a tvoří ji řada různých aktivit, které se často shodují s činnostmi poslanců národních parlamentů. V první řadě se podílejí na práci samotného Evropského parlamentu. Parlamentní činnost poslance je rozdělena dle výborů a delegací. Dle profesionálního zájmu si může vybrat několik stálých výborů, které tvoří hlavní osu činnosti EP. Vedle výborů se mohou poslanci účastnit práce v meziparlamentních delegacích, které se soustřeďují na vztahy ke třetím zemím nebo skupinám států. Kromě nich zasedají poslanci v nestálých výborech, které se svolávají k řešení aktuálního tématu.

Součástí parlamentní práce je celá řada dalších aktivit, které sahají nad rámec frakce či parlamentních výborů. Od předkládání pozměňovacích návrhů a angažovanost v zájmové oblasti, přes účast na odborných konferencích, zastupování zájmů regionů a voličů až po vydávání tiskových prohlášení³⁷².

³⁷¹ Zdroj: <http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/meps.html>.

³⁷² Avšak míra pracovního zatížení evropských poslanců je stejně jako v národních parlamentech velmi rozdílná. Vedle poslanců, kteří se aktivně podílejí na práci parlamentních struktur, existují samozřejmě tací, kteří nejsou v Bruselském sídle téměř k zastížení.

Jana Hybášková, bývalá europoslankyň za ČR, spatřuje nejdůležitější přínos evropských poslanců v oblasti směřování evropské budoucnosti:

Přinášejí debatu, návrhy, řešení, směřování evropské budoucnosti. Parlament, již podle překladu „místo k mluvení“, je hlavním místem, střediskem debaty o budoucnosti Evropy. Pro mne je to ta nejdůležitější funkce Evropského parlamentu (2009:47).

3.3. Volič versus poslanec

Kontakt mezi voličskou základnou a poslancem pracujícím v Bruselu a Štrasburku je zajištěn několika způsoby. Několik týdnů v roce tráví poslanec přímo ve svém volebním obvodu (regionu), za který byl zvolen. Každý se na ně může obrátit s žádostí o informace k činnosti EP nebo jiných orgánů EU, přičemž je v zájmu poslance prosbě vyhovět. Evropský parlament je zároveň institucí, na jejíž adresu se posílají petice.

3.4. Čeští poslanci EP

V minulém volebním období 2004-2009 měla Česká republika poprvé v historii zastoupení v Evropském parlamentu. Počet českých evropských poslanců byl 24³⁷³.

V současném volebním období 2009-2014 má ČR 22 europoslanců ze čtyř politických stran: KDU-ČSL (2 poslanci zařazení ve frakci EPP - Skupina Evropské lidové strany) • ČSSD (7 poslanců zařazených ve frakci S & D - Progresivní aliance socialistů a demokratů • ODS (9 poslanců zařazených ve frakci ECR - Evropská konzervativní a reformní skupina) • KSČM (4 poslanci zařazení ve frakci GUE/NGL - Skupina konfederace Evropské sjednocené levice a Severské zelené levice.

3.5. Kandidáti a jejich znalosti týkající se poslanců EP

3.5.1. Nakolik se liší práce poslance EP od poslance Parlamentu ČR?

Funkce poslance EP může být podle některých kandidátů v jistém směru lehčí: „*Třeba pro mě by byla jednodušší v tom, že jsi v evropském prostředí. Jsou určité způsoby jednání, které jsou pro ty poslance a Evropu standardní a třeba v Čechách nejsou. Ti lidé tam mají k dispozici lepší servis. Mají ty asistenty, můžou je normálně zaplatit. Mají ty kanceláře, v rámci té své frakce fungují určité*

³⁷³ Politických stran, které překonaly potřebnou pěti procentní hranici ve volbách a vyslali své zástupce do EP bylo šest. Jednalo se o ODS, KSČM, SNK-ED, KDU-ČSL, ČSSD a Nezávislí.

lépe. Lépe komunikují uvnitř té strany, jsou jednotnější. Tady mi přijde, že je to většinou problém. V Čechách je všechno problém“³⁷⁴.

Jiní našli faktory, v čem ta práce může být naopak složitější. „Člověk je samozřejmě v cizím prostředí, je to obrovský institut, musí se vyznat v těch směrnících, jak fungují schvalovací procesy...k čemu se má vyjadřovat, k čemu nemá“³⁷⁵. Rozdíl vidí i ve vytíženosti poslanců: „Tam ti politici makají, ne jak tady“³⁷⁶. Také politická kultura, která znesnadňuje práci v českém Parlamentu, kdy se poslanci často hádají a jsou vystavováni osobním útokům od poslanců z jiných stran, je jiná.

Evropský parlament má i jiné pravomoci a jiný způsob práce. V Poslanecké sněmovně se rozhoduje o jasných a konkrétních věcech, hlasuje se pro a proti. Hlasování je vždy „kdo s koho“. Každý, kdo se přihlásí, musí dostat slovo, úředníci hrají minimální roli. V Evropském parlamentu hrají úředníci často roli rozhodujících, proces je komplikovaný a nejasný, návrhy jsou obtížně srozumitelné. Namísto hlasování „jedni proti druhým“ se většinou hledá kompromis, často na úkor obsahu. O slovo se musíte přihlásit dlouho před jednáním a ani tak často nemáte šanci. Navíc EP není při přijímání zákonů suverénní, jeho rozhodnutí musí ještě schválit Evropská rada. Rozdíl vidí také v cestování, jazykových komplikacích a dalších skutečnostech.

3.5.2. Čí zájmy by jako poslanci EP hájili?

„Zájmy strany jsou zájmy republiky. Ten systém tak je, tomu musíte věřit. Každý politik si myslí, že zájmy strany hájí zájmy republiky“³⁷⁷.

Jaké nebo čí zájmy by měli čeští poslanci v EP hájit a prosazovat je velmi složitou otázkou a neexistuje podle mě na ni jednoznačná odpověď. Jana Hybášková k této problematice říká:

Poslanci v Evropském parlamentu nezastupují národní zájmy. Zastupují zájmy Evropy, mají mít čestně na mysli Evropu. Význam národního původu mizí...To, že jsem z Čech, v mém případě hraje roli pokud, pokud se věnuji otázkám demokratizace nebo transformace. Tam mají poslanci z nových zemí nějakou nepsanou vyšší legitimitu danou neoddiskutovatelným prožitkem, zkušeností. V ostatních případech není mé občanství relevantní (2009: 32-41).

Podle Hybáškové jsou také jako v každém parlamentu klíčové politické strany, politická příslušnost. Ovšem v mnoha případech by práce poslanců měla být o „evropské profesionalitě“ než o stranické příslušnosti.

³⁷⁴ Kandidátka, okolo 25 let.

³⁷⁵ Kandidátka, okolo 35 let.

³⁷⁶ Kandidátka, okolo 35 let.

³⁷⁷ Kandidát, okolo 45 let.

Podle jedné z kandidátek není její program, týkající se možnosti čerpat ze strukturálních fondů, v rozporu zájmu České republiky, ani Evropy a Strany zelených. Další kandidátka si uvědomuje, že je Češka a Evropanka zároveň. Snažila by se proto hájit jak zájmy evropské, tak české. Nejlepší kombinací by podle ní bylo, hájit zájmy evropské, které by nebyly v rozporu se zájmy českými a obráceně. Samozřejmě je třeba také hlídat, aby některé jiné státy na Česko nezapomínaly, a je třeba se jim připomínat. Jiný kandidát odpověděl takto: „*Pokud je člověk členem politické strany, měl by věřit, že implementace stranického programu je dobrá jak pro stát, tak pro Evropu jako celek (v zeleném případě i pro svět obecně). Z toho důvodu u mě nejsou tyto zájmy v rozporu*“³⁷⁸.

Většinou respondenti dodávali, že se budou snažit dobře reprezentovat ČR a jen stěží by si dovedli představit, že by měli hlasovat pro něco, co by představovalo rozpor s národními zájmy. Nutně doplnili, že politika skupiny zelených v EP v rozporu s národními zájmy není.

Přidám ještě zkušenost kandidáta za SZ, který minulé volební období byl členem europarlamentu za německé zelené: „*Je to tak, že každý ten poslanec někde obhájí nějaký program. Ten mu je sice národně dán tou svou rodnou stranou, ale většina stran už má nějaké vazby k té evropské rodině. Je to taková širší rodina liberálů, zelených a tak a ve většině věcí mají jakoby společný směr. A když jsou difference, také se to stává občas, tak hlasují i v jedné té frakci rozdílně. To není žádná katastrofa*“³⁷⁹. Podle něho většinou tedy poslanci hájí zájmy strany, hlasují podle stranické příslušnosti. Ovšem někdy (není to pravidlem), když je konkrétní zájem té jejich země, za níž jsou zvoleni, tak se v hlasování přiklání za její zájmy, i když je to v rozporu s těmi stranickými.

3.5.3. Jak by se snažili udržet v kontaktu se svými voliči?

Pokud by se kandidáti dostali do europarlamentu, chtěli by i nadále udržet kontakt nejen se svými voliči, ale i s ostatními občany. Snažili by se s lidmi co nejvíce komunikovat, vysvětlovat co tam dělají, jak hlasují, diskutovat s lidmi nad různými tématy, kterými se europarlament zabývá.

Zmíním podrobněji názor jednoho z kandidátů, jak by on chtěl přiblížit svou možnou práci evropského poslance lidem v ČR. Má za to, že práce téměř osmisetčlenného Evropského parlamentu je pro běžného občana ještě hůře pochopitelná než jednání Parlamentu České republiky. Přesto je důležité, aby měl každý občan možnost sledovat, jak jim volení zástupci hájí jeho zájmy a program, na jehož základě byli do Evropského parlamentu zvoleni. Chce dbát o to, aby účast českých zástupců v EP nebyla viděna optikou převážně výstředních vystoupení českých poslanců. Roli české části EP by chtěl posílit zvýšením počtu a důležitosti legislativních a nelegislativních

³⁷⁸ Kandidát, okolo 25 let.

³⁷⁹ Kandidát, okolo 60 let.

návrhů, které naši europoslanci předkládají. Bude využívat moderní komunikační prostředky k představení „zelených“ návrhů, způsobu hlasování, pozměňovacích návrhů a dalších činností. Dále se zavazuje důsledně dodržovat etický kodex poslance Evropského parlamentu, který Strana zelených přijala. Chce veřejnost informovat o všech schůzkách s tzv. lobbyisty, které jsou nedílnou součástí práce europoslanců.

3.5.4. Lobbying a europoslanci

V zemích střední a východní Evropy se lobbying netěší dobré pověsti. Z hlediska etiky bývá spojovaný přímo s nelegálními činnostmi. Často slyšíme nebo čteme o rozmanitých „neformálních nátlakových skupinách“ nebo o činnosti „vlivných lobby“. Forem lobbyingu je mnoho, většinou se nám spíše vybaví jednotlivec přemlouvající politika nebo jinou veřejně činnou osobu mající po ruce „obálku naditou penězi“.

Lobování znamená specifickou formu prosazování zájmů, ať už působením na poslance, vládu, nebo členy administrativy. To se ve vyspělých demokraciích děje prostřednictvím reprezentantů jednotlivých zájmových skupin, kteří jsou vybaveni přesnými a věrohodnými informacemi o problematice, jež je pro danou skupinu důležité, a prostřednictvím osobních kontaktů nebo veřejných kampaní vytvářejí klima ovlivňující rozhodování ve prospěch dané skupiny... Zvláště poslanci a senátoři jsou nuceni zaujímat stanoviska k obrovskému množství problémů, v nichž se při nejlepší vůli nemohou zcela vyznat. Působení lobbyistů tak může přispívat ke kompetentnějšímu politickému rozhodování. Samozřejmě je vždy riziko zneužití či zkreslení podávaných informací. Sama hranice mezi lobováním a korupcí může být velmi nejasná...(Müller, 2008: 107-108).

Působení lobbyistů je podle Müllera v USA i v institucích EU podřízené pravidlům, která mají zaručovat, aby si lobbyista podvod v zájmu zachování cti, nebo dokonce pod hrozbou trestní sankce nemohl dovolit.

Poslanci a zájmové skupiny

Müller ve svém příspěvku na téma lobbying zmínil pojem „zájmová skupina“. K vysvětlení tohoto pojmu použiji definici, tak jak ji uvedl ve svém příspěvku Ladislav Rýznar:

Zájmovou skupinu lze charakterizovat jako organizovanou skupinu jednotlivců, kteří sdílejí shodné cíle a snaží se ovlivnit veřejné záležitosti. Je tvořena účelově k prosazení konkrétního opatření a snaží se akumulovat politickou moc. Jejich působení jde většinou napříč politickými stranami a probíhá v reálném čase (in Benčo, 2006:27).

V průběhu výkonu svého mandátu je každý poslanec EP součástí rozsáhlé sítě informací a kontaktů. Poslanci udržují intenzivní vazby se členy Komise, s jejím administrativním aparátem a experty, ostatními členy Parlamentu a také s reprezentanty poradních orgánů EU. K obvyklé činnosti členů EP patří také styky se zájmovými skupinami. Ty mohou podle mého názoru přinést

poslancům politický prospěch – např. v podobě finančních podpor nebo poskytnout politikům informace o preferencích voličů. Na druhou stranu však existuje riziko, že zájmová seskupení budou jednat ve prospěch malé skupiny občanů bez ohledu na zájmy a potřeby většiny. Poslanci by se tak měli vyvarovat tlaku ze strany lobbyistických skupin.

Podle Rýznara (2006) používají lobbyisté pro svou činnost rozmanité prostředky k přesvědčování o správnosti toho či onoho zákona nebo naopak o jeho negativních důsledcích. Někteří lobbyisté ovšem používají nezákonné prostředky jako podplácení, dodávání zkreslených nebo jednostranných informací. Pojem lobby díky těmto skutečnostem budí u veřejnosti především negativní pocity. Ty bývají ještě umocněny tím, že lobbyisté zastupují úzké zájmy svých klientů bez ohledu na celonárodní zájmy. K nejvyužívanějším strategiím lobbingu patří podle autora např. petice, demonstrace, propagování problému známou osobností, setkání s politikem, jednání s veřejnými osobami, osobní debata, komunikace a vyjednávání.

Lobbing je nedílnou součástí práce evropského poslance. Jak by kandidáti k této skutečnosti přistupovali a nakolik jsou připraveni na tlak od nejrůznějších zájmových skupin?

Někteří se s lobby rozmanitých evropských zájmových skupin setkali již během své kampaně, kdy se o jejich kandidatuře dozvěděla široká veřejnost: „Dostávala jsem emaily, jako lobbyistické tlaky od těch evropských organizací, co se snaží prosazovat svoje vlastní zájmy“³⁸⁰. „Nějaké ekologické organizace, že chtějí něco prosadit. Poslali mi svoje priority, a kdybych se tam dostal a jestli bych s nimi mohl o tom hovořit. Dokonce chtěli se mnou osobní schůzku apod.“³⁸¹. Takové jednání v době kandidatury je překvapilo a často i zaskočilo. Nepočítali s tím, že by se podobné lobbyistické skupiny mohly ozvat už v době, kdy teprve o evropský poslanecký mandát usilují a zdaleka ho nemají jistý. Spolupráci tedy v této fázi odmítli, považovali ji za bezpředmětnou a spíše obtěžující.

Obecně jsou kandidáti připraveni na tlak ze strany různých organizací či jednotlivců a počítají s ním po svém případném zvolení. Pokud by navíc lobbyistické zájmy byly v souladu s jejich prioritami a zájmy, tak budou ještě rádi a bude to pro ně znamenat přínos. Lobbing na evropské scéně nepovažují za nic zvláštního: „V Evropě jsou legální lobbyistické agentury, u nás to není. U nás lobbing = korupce. Tam to je normální, že se s tebou sejdou nějakí lidé, snaží se prosadit určité

³⁸⁰ Kandidátka, okolo 25 let.

³⁸¹ Kandidát, okolo 35 let.

věci. Pro tebe jako politika to je dobře, víš zase další informace, které ty nevíš a taky nevíš, jak je získáš. Prostě můžeš zefektivnit ty svoje věci, které děláš“³⁸².

Kandidát za SZ se zkušeností poslance EP, přidává své konkrétní poznatky: „Snaží se různé firmy nebo uskupení různých firem. Každá větší korporace a tak, ať už je to chemie, automobilový průmysl, zemědělství atd. Mají nějaké zastoupení, nějaké lobby a snaží se rozšiřovat svůj názor nebo svoji pozici. Mají tam poslance i z vlastních řad, kteří jsou jejich třeba už dlouholetí kamarádi nebo dokonce u nich pracovali, než se stali poslanci, jsou i jiné vazby. Nevidím to jako nic negativního, dokud se ti lidi nedají korupčně koupit nebo takhle a ani pak to není garance, že by něco prosadili, protože v tom Evropském parlamentu je tolik různých lidí. Vždycky rozhoduje víc lidí a není tak úplně jednoduché, že by se dali všichni koupit nebo nějak podplatit“³⁸³.

3.5.5. Sledovali působení českých europoslanců v minulém volebním období?

Podle svých slov se většinou snažili sledovat české poslance v minulém volebním období a většinou si myslí, že se mezi ostatními poslanci „neztratili“. Ovšem o nijak intenzivní, podrobné sledování práce českých zástupců v jejich případě nešlo.

Jen velmi málo jich bylo konkrétními, pokud se týče práce jednotlivých poslanců. Někteří se přesto snažili odpovědět: „Zajímala jsem se o lidská práva a postavení mužů a žen. Tak Flasarová měla o tom slyšení. Myslím si, že ten tlak na gender byl od ní vyvíjený“³⁸⁴. Někdo se sledováním práce českých europoslanců nenamáhá a příliš ho to nezajímá: „Nesleduji to. Dostal jsem nějaký email, kde je vidět jak ti poslanci hlasují atd. Oni hlasují docela svobodně. Třeba Remek hlasoval úplně jinak než Kmoníček a je taky z KSČM“³⁸⁵. A jak by celkově shrnuli roli českých poslanců v EP během jejich historicky prvního volebního období? „Myslím si, že byla výrazná. Viděla jsem Železného, jak tam mluvil. Vypadal zajímavě“³⁸⁶.

3.5.6. Problematika zaměstnávání rodinných příslušníků

V souvislosti s prací europoslanců a financemi, které dostávají na plat svých asistentů, jsme mohli v minulosti slyšet, že si poslanci ze své bruselské funkce dělají jakýsi „rodinný podnik“. Mám tím na mysli to, kdy za asistenty zaměstnávají rodinné příslušníky, často pro tuto funkci

³⁸² Kandidátka, okolo 35 let.

³⁸³ Kandidát, okolo 60 let.

³⁸⁴ Kandidátka, okolo 25 let.

³⁸⁵ Kandidát, okolo 50 let.

³⁸⁶ Kandidátka, okolo 25 let.

odborně nezpůsobilé. Spatřuje se za tím snaha co nejvíce peněz, kterými europoslanec měsíčně disponuje, ušetřit a obohatit tím zároveň rodinný rozpočet³⁸⁷.

Většina kandidátů s takovými praktikami nemá problém a nevidí na tom nic nemorálního. Za všechny tento názor: „*To by udělal každý, že si tam zaměstná lidi, kterým důvěřuje, kteří mu jsou blízcí. V tom nevidím problém, že by si tam někdo udělal rodinnou firmu*“³⁸⁸. O něčem podobném, pokud by byli zvoleni, by sami uvažovali. Někteří zaměstnání rodinných příslušníků podmínili odborností, ostatní by této skutečnosti nepřikládali význam.

Jen dva kandidáti se zaměstnáváním příbuzných nesouhlasí a striktně odmítli, že by se k něčemu takovému mohli snížit. Byli by také rádi, kdyby to bylo vyhláškou nebo zákonem ošetřeno, aby se takové praktiky nemohly dít. Tato skutečnost podle nich značnou měrou přispívá k negativnímu obrazu evropských poslanců u veřejnosti.

3.5.7. „Výbava“ europoslance

Za velmi podstatnou považují znalost světových jazyků a to minimálně o počtu dvou až tří. Znalost pouze anglického jazyka jim přišla jako nedostatečná. Zkušenosti s politikou a vysoká míra všeobecných znalostí by měla být taktéž důležitá včetně výborných vědomostí o fungování Evropské unie. „*I v té ekonomii, aby se ten člověk vyznal. Uměl veřejnou správu, základy obchodu a potom už to specifické čím se zabývá*“³⁸⁹. Míra celkového vzdělání nehraje pro někoho roli: „*Vzdělání není důležité. Každý člověk, který tam vlastně je, tak má jinou úroveň vzdělání*“³⁹⁰.

3.6. Respondenti z řad občanů a jejich pohled na evropské poslance

O evropských poslancích není složité zjistit informace týkající se např. jejich dosavadní profesní či politické kariéry nebo základní údaje vyplývající z jejich pozice evropského poslance, jako příslušnost k politické frakci nebo členství v delegacích, výborech atd. Chce-li však někdo získat podrobnější informace o určitém poslanci, o jeho konkrétní pracovní činnosti, nastává problém. Zjistit, jak konkrétní europoslanec hlasoval, je často nadlidský úkol. Přehledy jsou nepřehledné nebo vůbec neexistují.

I média o činnosti europoslanců informují jen okrajově. Stejně málo informují o samotné Evropské unii a Evropském parlamentu. I samotní respondenti nejsou spokojeni s informační

³⁸⁷ Z bývalých českých europoslanců tím byla známá např. Jana Bobošíková, která zaměstnávala za asistenta svého manžela.

³⁸⁸ Kandidátka, okolo 35 let.

³⁸⁹ Kandidátka, okolo 25 let.

³⁹⁰ Kandidát, okolo 35 let.

aktivitou českých médií, což dokládá i tato výpověď: „*Informace z médií jsou špatné, ještě horší jsou možná na internetu. Ti novináři se tím moc nezabývají, lidé se na to nedívají, nezajímá je to, protože je to neovlivňuje až v takové míře*“³⁹¹.

3.6.1. Nakolik se liší práce poslance EP od poslance Parlamentu ČR?

„*Nevím, jestli je namáhavější. Je to taky o těch lidech, když chce ten člověk, tak se tam může flákat, vůbec tam nechodit, nikdo ho za to nepotrestá a pobírá dál ty prachy*“³⁹².

Někteří považují zaměstnání europoslance za zodpovědnější a náročnější, protože rozhodují o budoucnosti mnohem většího počtu lidí i geografického celku, než-li je Česká republika. „*Rozhodují o řízení stroje, který je daleko větší, není to jeden stát*“³⁹³. Pro poslance EP je také důležité mít přehled o ostatních zemích Unie. Náročnější to může být také v tom, že se pohybují v cizím prostředí a dostávají se do kontaktu nejen s lidmi z odlišného jazykového prostředí, ale i kulturního.

Podle jednoho z respondentů je ovšem mnohem větší tlak vyvíjen na poslance národních parlamentů, jelikož poslanci EP se nemusí snažit vést předvolební kampaň již 2 roky před volbami. Evropský parlament není také tolik v médiích, je lidem vzdálený a evropští poslanci mají větší šanci, že tam „zapadnou“ a nebude se o nich příliš vědět. Další z názorů: „*Možná, že na té evropské politice ti europoslanci prosazují nějaké ideje nebo tak. V české se naopak prosazují více partikulární zájmy*“³⁹⁴.

Rozdíl v náročnosti práce u evropských a českých poslanců někteří naopak nevidí. Podle nich se práce poslanců na celém světě řídí podobnými principy a v zásadě je stejná, ať už zastupují deset miliónů lidí nebo půl miliardy.

3.6.2. Náplň práce poslance EP

„*Oni připomínají nějaké ty návrhy. Celkově se Evropský parlament ještě s nějakou jinou institucí podílí na tom přijímání těch zákonů*“³⁹⁵

Náplň práce europoslanců respondenti logicky odvozují od pravomocí celého EP. V mezích jejich znalostí a informovanosti byl zmiňován zejména podíl evropských poslanců na schvalování rozpočtu nebo možnosti navrhnout či pozměňovat zákony.

³⁹¹ Muž, okolo 55 let.

³⁹² Muž, okolo 35 let.

³⁹³ Muž, okolo 30 let.

³⁹⁴ Muž, okolo 55 let.

³⁹⁵ Muž, okolo 25 let.

3.6.3. Lobbying a europoslanci

Svých respondentů jsem se neptal, zda lobbying, podle jejich mínění, v prostředí Evropského parlamentu probíhá v mezích zákona či nikoli. Ptal jsem se, zda míra lobování, tlaku, jemuž jsou europoslanci vystaveni (ať už ze strany jednotlivce, firem, skupin atd.) je intenzivnější nebo naopak menší než v případě poslanců Parlamentu České republiky.

Respondenti se nemohli shodnout. Pro jedny jsou poslanci národního parlamentu vystaveni většímu tlaku ze směru lobbyistů, poněvadž jejich celkový počet je mnohem menší a mají tak menší možnost lobby uniknout. Dalším faktorem je charakter českých poslanců a obecně politická kultura, která je mnohem méně odolná vůči těmto tlakům. Dokonce se domnívají, že se čeští poslanci neváhají sami nabízet těmto lobbyistům s tím, že jim pomohou prosadit záležitosti, na kterých jim záleží, ovšem očekávají za to „protislužbu“. Tou mají respondenti většinou na mysli finanční úplatek. Jeden z názorů: *„Lobbying je větší u nás, naši poslanci rozhodují o důležitějších věcech. V Evropském parlamentě ty pravomoci nejsou tak velké, aby ten lobbying tam u toho byl“*³⁹⁶.

Podle druhé skupiny respondentů jsou europoslanci vystaveni lobbyingu v mnohem větší míře než jak se tomu děje v českém Parlamentu. Na evropské poslance se obracejí zástupci velkých nadnárodních evropských podniků, aby tito poslanci pomohli prosadit zájmy těchto firem. Lobbyisté na evropské scéně jsou, více vlivnější, mají za sebou mnohem významnější organizace a jejich cíle jsou také sebevědomější a větší. Objem peněz, o kterém europoslanci rozhodují je také větší, větší tedy bude zájem i ze strany lobbyistů. Na tuto skutečnost podle nich navazují i větší úplatky: *„Jestli se u nás uplácí poslanci v řádu sta tisíců, tam to bude v milionech“*³⁹⁷. Schůzky s lobbyisty jsou běžnou součástí práce poslance EP: *„Tohle je součást jeho práce. Stále na tebe ty tlaky od lobbyistů jsou a kolikrát on tě někde pozve a nechce nic, jen chce navázat ty vazby. A když to takhle trvá od rána do večera, a i když to není nijak náročné, tak to v důsledku náročné je, že ti to tu psychiku naruší. Stále tě někdo o něčem přesvědčuje, i když zlehounka, aby tě neurazil. Někdy možná natvrdo, ale ve většině případů jenom lehce se snaží ovlivňovat. Žijí trochu v jiném světě“*³⁹⁸.

Pro většinu informátorů je obecně lobbying spojen především s oněmi negativními faktory, jako je přijetí úplatku.

³⁹⁶ Muž, okolo 30 let.

³⁹⁷ Žena, okolo 50 let.

³⁹⁸ Muž, okolo 40 let.

3.6.4. Problematika zaměstnávání rodinných příslušníků

Kritické hlasy byly časté, takový systém by zakázali: „*Však jeden poslanec měl dvanáct asistentů. Vlastně zaopatří celou rodinu, když tam vydrží několik let. To by tak nemělo být, to je nehorázné. Zakázal bych to, okamžitě. Jsem zvědavý, jestli i ti z dalších zemí kulturně na výši jako třeba Skandinávie, západní Evropa, jestli to tam u nich taky tak funguje. Myslím si, že určitě ne, by si to ani nedovolil někdo tohle udělat*“³⁹⁹.

Našly se i názory vedené ve smířlivějším duchu a akceptující to jako realitu, kterou případně jen tak zakázat nepůjde a už vůbec nic s tím nezmohou „obyčejní“ lidé. „*Je to lidské, řekl bych. Lidé kombinují, jak mohou. Není to nijak vznešené, ale oni to berou tak, že radši budou mít pár tisíc euro v rodině*“⁴⁰⁰.

3.6.5. Měli by mít lidé s euroskeptickými názory své místo v EP?

V souvislosti s Evropskou unií a jejím dalším vývojem, můžeme častokrát slyšet slovo euroskepticismus⁴⁰¹. Mnozí kandidáti do EP se za euroskeptiky považují, stejně tak i někteří poslanci jsou považováni za euroskeptiky⁴⁰².

V minulém volebním období v letech 2004-2009 byla z řad českých poslanců pro své euroskeptické názory touto osobou považována například mediálně známá Jana Bobošíková. Za nejvýznamnějšího českého představitele euroskeptického proudu je považován prezident Václav Klaus, jehož názory na EU a způsob její integrace jsou dostatečně známy nejen obyvatelům České republiky, ale i celé Unie, kdy svůj postoj k integraci dal zřetelně najevo při procesu schvalování Lisabonské smlouvy.

Respondenti se rozdělili do dvou názorových proudů. Jedni nevidí problém, jestliže se do EP dostanou lidé s kritickým pohledem na současné směřování EU. Naopak rozdílnost názorů a přístupů ke směřování Unie, může europarlament jedinečně obohatit: „*Minimálně můžou vnášet vítr do té struktury. Alespoň tam bude kritické okénko a někdo si může říct, že možná mají pravdu, co*

³⁹⁹ Muž, okolo 30 let.

⁴⁰⁰ Muž, okolo 25 let.

⁴⁰¹ Euroskepticismus je označení pro přístup k evropské integraci, který trvá na tom, že Evropská unie by měla být pouhým společenstvím tzv. národních států a nikoli směřovat k federativnímu uspořádání. Mylně je vykládán jako snaha o vystoupení z EU nebo její bojkotování. Může také označovat kritický přístup k centralizačním trendům při současném uznávání přínosů integrace. Sami sebe ale právě tak někdy označují i skalní euroskeptici, kteří usilují o vystoupení jejich země z EU či o rozpuštění EU. V tomto druhém případě slouží jako jisté krycí označení. Euroskepticismus bývá někdy svými příznivci nazýván jako eurorealismus (Zdroj: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Euroskepticismus>).

⁴⁰² Myslím jsem tím obecně kandidáty na kandidátkách různých stran. Neměl jsem na mysli nikoho konkrétního ze Strany zelených. Ostatně nikdo z nich euroskeptikem není a sama strana je výrazně proevropská.

kdybychom to zkusili trochu pozměnit. Na druhou stranu mi to přijde sobecké v tom, že jsou schováni za tím populistickým kritizováním, aby se dostali ke korytu“⁴⁰³.

Druhá skupina se k euroskeptickým poslancům staví o poznání kritičtěji. Lidé s takovými názory by neměli v europarlamentu být a ani do něj kandidovat. Považují za nelogické kandidovat do instituce, která je součástí systému, který oni považují za nepřijatelný: „*Tak by se neměli vůbec chovat, to je taková „sviňárna“ na tu Evropskou unii. Člověk se tam dostane a potom jí rozebírá zevnitř, škodí. Tak by to nemělo být, takové poslance bych odvolala z europarlamentu, protože tam nemá co dělat*“⁴⁰⁴.

Podle Jany Hybáškové (2009), je z podstaty samotné naprostá většina evropských poslanců proevropských:

Jsou vedeni smyslem společné Evropy, společného celku, který ob stojí v globálním světě, který bude bezpečný, který si udrží svoji životní úroveň a kvalitu života včetně kvalitního životního prostředí...(Hybášková, 2009: 38).

3.6.6. Měli by čeští europoslanci hájit zájmy své politické strany, ČR nebo Evropy?

Jedna skupina respondentů by největší důraz přikládala hájení národních zájmů. Tito poslanci jsou podle nich zvoleni Čechy, proto by měli podporovat především naši zem. „*Všichni by měli držet spolu. Češi, vykašlat se na to, jestli jste z ČSSD nebo ODS a jako celek hlasovat pro ČR!*“⁴⁰⁵. To však někteří vidí jako značně problematické: „*Pokud se tam sejde ODS a ČSSD, tak těžko budou hájit společné zájmy. Možná se třeba sem tam jakoby dostanou mezi jiné kultury, tak možná, že ta jinakost je spojí, ale to jsou jenom dohady*“⁴⁰⁶. Osobnost každého poslance je navíc individuální: „*Někteří tam jdou s tím, že budou co nejvíc té EU škodit a ti lidé je s tím zvolí a někteří naopak jsou hodně proevropští a chtějí na prvním místě mít tu Evropu*“⁴⁰⁷. Ještě jeden z názorů této skupiny respondentů: „*Často jsou rozhodnutí v zájmu konkrétní země, ale třeba se argumentuje tím, že je to pro celou Evropu*“⁴⁰⁸.

Pro další skupinu představuje nejdůležitější hledisko stranický zájem. Europoslanci by měli hájit zájmy svého programu, své strany, za kterou byli zvoleni. Voliči je zvolili kvůli určitému programu, s nímž sympatizují a chtějí, aby jej prosazovali. „*Ta strana, která je v tom národním státě by měla být nějakou odnoží nebo patřit do nějaké větší rodiny podobně smýšlejících partají v tom Evropském parlamentu*“⁴⁰⁹.

⁴⁰³ Muž, okolo 30 let.

⁴⁰⁴ Žena, okolo 50 let.

⁴⁰⁵ Muž, okolo 20 let.

⁴⁰⁶ Muž, okolo 25 let.

⁴⁰⁷ Muž, okolo 50 let.

⁴⁰⁸ Muž, okolo 30 let.

⁴⁰⁹ Muž, okolo 40 let.

Třetí skupina respondentů se domnívá, že by měli mít poslanci na paměti především celoevropské zájmy. Z toho důvodu EU vznikla, a pokud bude každý hledět pouze na své národní zájmy, tak je zbytečné, aby samotná EU existovala, poté ztrácí smysl. „*Vždycky holt někdo bude bitý, musí ustoupit. V těch závažných věcech samozřejmě musí být hájeny zájmy Evropy*“⁴¹⁰. Musí to však mít své jasné hranice: „*Pokud by to bylo tak, že by to mělo náš stát totálně potlačit, tu individualitu, to prostě nejde. Jenom proto, abychom fungovali jako Evropská unie? Podle mě by evropské zájmy, zájmy EU měly být profilovány hlavně směrem k zahraničí a v ekonomické oblasti a naopak kulturu jednotlivých zemí by celoevropské zájmy potlačit neměly*“⁴¹¹.

Někteří také považují za nejdůležitější hájení evropských zájmů, ovšem na program politické frakce, za níž europoslanci vystupují, by neměli zapomínat, poněvadž poté by politické partaje ztratily smysl. Takže je to potřeba určitým způsobem korigovat a vyvážit.

Ostatní nemají jasný názor. V některých případech je třeba hájit zájmy Evropy, jindy zájmy státu anebo politické skupiny, za níž je poslanec zvolen.

Je to otázka nesmírně složitá a opravdu záleží asi na každém konkrétním případě a na citlivosti posouzení jednotlivých poslanců. Každopádně je složité dát přednost jednomu faktoru před druhým, když by nejraději uspokojili všechny tři zároveň, ale v mnoha případech tohle není možné. Nelze chápat půdu Evropského parlamentu jen jako bojiště k prosazování národních zájmů. Totožné hlasování příslušníků jednoho státu je stále ojedinělým jevem, protože vítězí spíše stranické principy.

Ideálním evropským poslancem by se měl stát člověk, který dokáže prosadit zájmy svého státu a svého stranického programu, aniž by tím poškozoval zájmy ostatních zemí Evropské unie.

3.6.7. Povědomí o českých poslancích EP⁴¹²

„*Tak asi Bobošíková, Železný, Remek, Zahradil myslím. Nejsem si jistá, jestli se tam někde nepohybuje Telička*“⁴¹³.

Tato odpověď dobře reprezentuje znalosti ostatních respondentů. Ti si i po delším přemýšlení vzpomněli ponejvíce na šest nebo sedm jmen z více než dvaceti členného českého zastoupení v EP. Jednalo se o mediálně nejvýraznější jména. Bobošíková s Železným se objevili prakticky ve všech

⁴¹⁰ Muž, okolo 25 let.

⁴¹¹ Žena, okolo 40 let.

⁴¹² Výzkum probíhal ještě před volbami v červnu 2009.

⁴¹³ Žena, okolo 35 let.

odpovědích⁴¹⁴. „Vyloženě si vzpomenu jen na nějaký zlomek. To možná není podstatné ta konkrétní jména, možná jde spíše o to celkové vystupování. Stejně si nejvíc vzpomenu na Bobošíkovou, i když jí nevěřím“⁴¹⁵.

3.6.8. Přehled o práci našich poslanců

„Já vlastně nevím, co oni dělají“⁴¹⁶

Přehled o našich poslancích je chabý a není to lepší ani při znalostech jejich pracovních aktivit. Většinou neznají jejich konkrétní výsledky. Nevědí, o co se zasadili, co obhajují, čím jsou známi atd.

Jen od velmi mála respondentů jsem slyšel podobnou odpověď: „Vím, co hájí, v jakých seskupeních někteří jsou. Vím, jak jsou schopni se domluvit, kdo s kým. Nakonec tam ani tolik nerozhoduje, za koho tam byli zvoleni. Nakonec je schopen europoslanec za komunisty se domluvit s nějakým za ODS“⁴¹⁷. Paradoxně konkrétní počin některého europoslance si ale nevybaví. Pokud by si měl na něco vzpomenout, tak jen na „úplnou blbost“, protože ty se nejlépe pamatují. V souvislosti s touto otázkou se opět objevil odkaz na roli médií: „To ani nejde sledovat, oni tam jsou dost odtrženi a my ten přehled nemáme. O dění v naší politice ty noviny přehled přinášejí a tam oni v podstatě nemají tolik novinářů, aby to někdo sledoval, přinášel ty zprávy“⁴¹⁸. Podle jiného respondenta je důvodem malé informovanosti médií také skutečnost, že v EP se projednává spousta věcí, které se nás netýkají a nejsou pro nás důležité. Novináři to vědí, a tudíž své zprávy z Bruselu přizpůsobili zejména obsahově: „Tady je deset minut politika u nás, pak zahraniční zprávy a konec. Evropská unie maximálně minutu a to ještě žádné zprávy o našich poslancích“⁴¹⁹.

Určitá část respondentů má jiné starosti, než se zajímat o práci našich europoslanců. O tu se nezajímají ani ti, kteří byli u voleb a dokonce se jejich kandidát do EP dostal. Odpovědi těchto respondentů proč tomu tak je, byly hodně zajímavé a svérázné: „Je to pohodlnost u nás. Nevím, jestli bych schválně vyhledávala články, strávila na internetu tři hodiny, než bych konečně zjistila, že neudělal třeba nic. Nevím, jestli to není ztráta času“⁴²⁰. „Mě je to jedno. To je typická česká nátura, zvolte si a kašlete na to“⁴²¹.

⁴¹⁴ Nejznámější z českých europoslanců je paradoxně Jana Bobošíková (zvolená za hnutí Nezávislí), která dlouhodobě působila coby nezařazená a její vliv tak byl velmi okrajový.

⁴¹⁵ Muž, okolo 40 let.

⁴¹⁶ Žena, okolo 20 let.

⁴¹⁷ Muž, okolo 40 let.

⁴¹⁸ Muž, okolo 40 let.

⁴¹⁹ Muž, okolo 30 let.

⁴²⁰ Žena, okolo 55 let.

⁴²¹ Muž, okolo 30 let.

3.6.9. „Výbava“ europoslance

„Ideální by bylo, kdyby měl zkušenosti s politikou tak i s působením v zahraničí nejlépe na Západě. Cizí jazyk by taky měl umět. Měla by to být osobnost, která není zkompromitována nějakými ilegálními věcmi“⁴²².

Svých respondentů jsem se zeptal, jaké nároky nebo osobní vybavení, předpoklady, by měli mít lidé ucházející se o funkci evropského poslance nebo ti, kteří již europoslanci jsou. Nesnažil jsem se o ideální obraz evropského poslance, nakonec však bylo zřejmé, a potvrzovali to i samotní respondenti, že nároky jimi kladené by měly být samozřejmé a standardní, ale v mnoha případech se bohužel jedná jen o ideální kombinaci, realitě často vzdálenou.

K základní, nikoli ideální, výbavě europoslanců by mělo patřit vysokoškolské vzdělání. *„Předpokládám, že mají nějaký stupeň inteligence. Samozřejmě je to relativní, ale pořád je větší pravděpodobnost toho, že ten člověk nebude dutý vzhledem k tomu, že vystudoval Vysokou školu, než když přišel z „učňáku“. Já to nehaním, učňovské obory mají svoji váhu, ale vzhledem k závažnosti této funkce...“⁴²³.* Měli by ovládat cizí jazyky, čím více, tím lépe. Minimální podmínkou jazykové vybavenosti by měla být výborná znalost anglického jazyka. Jisté zkušenosti s politikou by také přivítali. Někteří by mezi evropskými poslanci rádi viděli určité procento akademiků nebo vědců, kteří by přinesli jiný způsob myšlení, a bylo by jim cizí „politikaření“, kterým se prezentují „politikové z povolání“. Charisma a sebevědomí by u těchto lidí také mělo být na patřičné úrovni. *„Pro mě jako pro voliče je podstatné, aby se vyznal v něčem, do čeho mluví, k čemu se vyjadřuje. To je docela problém, protože oni odhlasovávají všichni všechno“⁴²⁴.* Určitá část respondentů by si dovedla představit, že by se současná hranice 21 let pro kandidaturu do EP zvýšila na 30 nebo dokonce 40 let. *„O něco víc těch vlastností by měl mít, když se týkají širšího celku. Čím je to výš, tak tím by měl mít větší přehled, větší záběr, aby mu docházely i ty širší souvislosti. Tady v obci mu nemusí být jasné, ani nemusí být schopen vést debatu v otázce Palestinců. Kdežto ten politik v Evropském parlamentu by toho měl být schopen. Neříkám, že by to měl vyřešit, ale měl by být schopen se o tom bavit s těmi kolegy“⁴²⁵.*

Respondenti si uvědomují, že se do EP dostávají lidé, kteří tyto požadavky nesplňují, a proto to vidí jako problematické. Jak tomu zabránit nedokáží říci, protože europoslance vybírají voliči a ti často volí na tento post nekompetentní osoby. To se týká především tzv. mediálně známých tváří: *„Když se volí osobnosti, tak to je nevýhoda, že lidi potom zvolí osobnosti v tom, co je zajímavé, co se jim líbí. To je potom taky špatně. Takhle kdyby se volil přímo prezident, se může stát, že jím bude*

⁴²² Muž, okolo 40 let.

⁴²³ Žena, okolo 25 let.

⁴²⁴ Muž, okolo 40 let.

⁴²⁵ Muž, okolo 60 let.

Karel Gott...To je úskalí volit osobnosti, i do Senátu taky...To jako nám zazpívá místo novoročního projevu? On tomu nerozumí, nemá přehled, nestudoval žádnou politologii, ale ti lidi ho zvolí. To tady právě hrozí“⁴²⁶. „To není žádný předpoklad, aby dělal politiku, jenom to, že ho někdo zná. Potom ta politika sklouzává k tomu marketingovému pojetí, k té ekonomii, vyhledávat tam nějaké hvězdy a jména na plakáty atd.“⁴²⁷

3.6.10. Je prestižnější být poslancem v EP než v českém Parlamentu?

Post europoslance považují za prestižnější od poslance národního parlamentu. Vede je k tomu vícero faktorů. Česká politika je podle nich obecně spjatá s vysokou mírou korupce, a to se týká i českých poslanců, jež jsou ke korupčnímu jednání snadno náchylní. Evropský parlament a jeho poslanci podobnou pověst nemají nebo alespoň se o možných podezřenech z korupce u europoslanců tolik nemluví, na což zase mohou mít vliv i média, pod jejichž kontrolou jsou čeští poslanci mnohem více. I politická kultura je v obou případech rozdílná a zde se opět přiklání na stranu EP respektive europoslanců jako lépe vnímaných. Svůj vliv ohledně prestiže sehrává i plat, který evropský poslanec dostává. Najdou i další skutečnosti: „*Je to prestižnější, jsou součástí instituce Evropské unie, která je jakoby nadřazena evropským státům. Je to v hierarchii teoreticky výš*“⁴²⁸. „*Když někdo řekne, že je evropský poslanec, tak si nikdo přesně nevybaví nějaký konkrétní zákon, kdy by mohl říct, ty za to můžeš. Je to takové prestižnější, on tam chodí mezi těmi starými politiky z té západní Evropy*“⁴²⁹. Míra prestiže se také může měřit měrou zodpovědnosti: „*Nemáš tu zodpovědnost, moc lidí o tobě neví, co tam vlastně děláš. Je to prestižnější*“⁴³⁰. Pokud by si teoreticky mohli vybrat, tak by se jednoznačně přiklonili k zaměstnání europoslance.

Jen jeden z respondentů nedokázal říci, který post je prestižnější. Podle něj nejde tyto funkce objektivně porovnat.

⁴²⁶ Muž, okolo 40 let.

⁴²⁷ Muž, okolo 25 let.

⁴²⁸ Muž, okolo 20 let.

⁴²⁹ Muž, okolo 45 let.

⁴³⁰ Žena, okolo 40 let.

III. Situace po volbách do Evropského parlamentu

1. K výsledkům voleb do Evropského parlamentu

1.1. Výsledky voleb v České republice

Evropské volby proběhly v České republice 5. a 6. června 2009. Voleb se zúčastnilo 28 procent oprávněných voličů⁴³¹. Do Evropského parlamentu se dostali zástupci čtyř politických stran⁴³², kteří obsadili v nově zvoleném Evropském parlamentu 22 europoslaneckých křesel⁴³³ z celkového počtu 736⁴³⁴. Devět z nich zastupuje ODS, sedm sociální demokracii, komunisté mají poslance čtyři a lidovci dva⁴³⁵. Volební účast v celé Evropské unii dosáhla 42,85 %, tedy méně než v předcházejících volbách.

Ve volbách zcela propadla Strana zelených, která získala jen 2,06 % hlasů, což je méně než v minulých volbách do EP v roce 2004.

1.1.1. Obecně k výsledkům voleb v ČR

Na výsledcích voleb v České republice se projevil zřetelný příklon voličů k velkým nebo zavedeným politickým stranám a naopak se neuchytila žádná z těch menších, leč ambiciózních formací například Suverenita Jany Bobošíkové. Ta měla k pětiprocentní hranici nejbližší.

Většinou se voliči ve volbách do Evropského parlamentu snaží vyvažovat, často volí proti vládě⁴³⁶. Tentokrát tomu bylo jinak, protože občanští demokraté byli součástí vládní koalice. Přes tuto zkušenost mají volby pouze okrajový dopad na politický život v jednotlivých zemích. Jejich výsledek je interpretován podle vnitropolitických měřítek, ale tento výsledek navíc není brán v potaz, resp. nemá stejné důsledky, jako např. porážka v národních volbách. ODS sice porazila

⁴³¹ Přesněji 28,22% . V předešlých evropských volbách byla účast 28,32%.

⁴³² ODS, ČSSD, KSČM a KDU-ČSL. Oproti těmto volbám v roce 2004 ještě uspěli Nezávislí a SNK-Sdružení nezávislých a Evropští demokraté.

⁴³³ Nově zvolenými europoslanci pro legislativní období 2009-2014 jsou za ODS: Jan Zahradil, Evžen Tošenovský, Oldřich Vlasák, Milan Cabrnach, Miroslav Ouzký, Edvard Kožušník, Hynek Fajmon a Andrea Češková. Za ČSSD zasednou v poslaneckých lavicích Jiří Havel, Libor Rouček, Richard Falbr, Pavel Poc, Zuzana Brzobohatá, Robert Dušek, Olga Sehnalová. KSČM budou v Evropském parlamentu reprezentovat Miloslav Ransdorf, Vladimír Remek, Jiří Maštálka a Jaromír Kohlíček. Za KDU-ČSL bude mandát europoslance vykonávat Zuzana Roithová a Jan Březina. V ODS své pozice obhájil Zahradil, Vlasák, Cabrnach, Ouzký a Fajmon. V ČSSD Falbr a Rouček. V KSČM jsou to Ransdorf, Remek, Maštálka a Kohlíček. V případě KDU-ČSL se jedná o Roithovou a Březinu.

⁴³⁴ Podle pravidel uvedených v Lisabonské smlouvě, která vstoupila v platnost několik měsíců po volbách se počet poslanců EP zvýšil na 754. Počet našich poslanců se však nezměnil.

⁴³⁵ ODS se získala 31, 45 % získala 9 mandátů, ČSSD se získala 22, 38 % získala 7 mandátů, KSČM se získala 14, 18 % získala 4 mandáty a KDU-ČSL se získala 7, 64 % získala 2 mandáty. Občanští demokraté obhájili svých devět mandátů, sociální demokraté posílili ze dvou na sedm europoslanců, komunisté oslabili o třetinu a místo šesti budou mít čtyři zástupce, na svých dvou kandidátech zůstali lidovci.

⁴³⁶ Česká zkušenost je taková, že koalice vedená Vladimírem Špidlou a sám hlavní aktér musel po eurovolbách 2004 odejít.

sociální demokraty docela výrazně, ale vyvozovat z evropského volebního úspěchu nějaké závěry pro volby do Poslanecké sněmovny je předčasné. ČSSD koneckonců také neutrpěla žádnou velkou porážku, celkově získala více mandátů než v minulých volbách. Výsledky evropských voleb neodrážejí to, jak by dnes dopadly volby do národních parlamentů. Zmíněná složitost a zdánlivě menší význam hlasování totiž s sebou nesou nízkou volební účast.

Na výsledcích se právě značně projevila nepříliš vysoká volební účast. Tahle volební účast nahrává stranám s pevným voličským zázemím. Výsledky při velmi nízkém zájmu občanů o volby naznačily, které strany mají stabilní lektorát a které ne. K těm prvním patří právě Občanská demokratická strana, stejně tak to jsou komunisté a lidovci. Nízká volební účast naopak nesvědčí sociální demokracii. Pro jejich voliče jsou navíc evropská témata trochu vzdálená, proto také Jiří Paroubek předvolební kampaň vedl na všem jiném než na evropské tematice. U Strany zelených se voličské zázemí v poslední době značně uvolnilo a podle některých průzkumů dokonce padesát procent voličů tvrdilo, že na rozdíl od roku 2006 už této straně nedává důvěru.

1.1.2. Reflexe výsledku voleb v tištěných médiích

Titulky některých deníků po volbách celou situaci podchytily takto: *Prvenství ČSSD padlo* (MF); *Zůstane modrá?* (MF); *Malá účast nahrála velkým stranám* (Právo); *Zelení končí. Kdo to zavínil?* (MF); *Eurovoliči ztrestali levici za bezradnost* (Právo); *Eurovolby po loňské zdrcující porážce ODS v krajských volbách opět přebarvily politickou mapu na modro* (MF).

1.2. Výsledky voleb v Evropě

Výsledky těchto eurovoleb můžeme komentovat i takto. Ačkoli pravomoci Evropského parlamentu rostou, volební účast nadále klesá. Ačkoli byla Evropa v těžké ekonomické krizi, ve volbách uspěla pravice nikoli levice. Prohra levicových stran byla pro mnohé opravdu překvapením, v drtivé většině zemí EU totiž zvítězila pravice, a to i v největších státech jako je Německo, Francie či Itálie⁴³⁷. Eurovolby tak ukázaly, že nástup levice, jaký by se v době velké hospodářské krize dal očekávat, se nekonal.

⁴³⁷ V Německu vyhráli konzervativci kancléřky Angely Merkelové, naopak debakl utrpěli vládní sociální demokraté z SPD. Rekordní zisky si připsala liberální Svobodná demokratická strana (FDP). V další sousední zemi Rakousku vyhráli vládní lidovci (ÖVP) před sociálními demokraty (SPÖ), ačkoli obě partaje ztratily. Polepšili si naopak rakouští euroskeptici, včetně krajně pravicových svobodných (FPÖ) s více než šestiprocentním nárůstem oproti minulým volbám do EP. V Polsku vyhrála volby vládní liberální Občanská platforma. Jako druhá skončila opoziční strana Právo a Spravedlnost. Naopak na Slovensku vyhrál levicový vládní Směr-sociální demokracie (Smer-SD) premiéra Roberta Fica. Druhá skončila opoziční Slovenská demokratická a křesťanská unie-Demokratická strana (SDKÚ-DS). Mandáty v europarlamentu získalo všech šest parlamentních stran.

Výrazný úspěch zaznamenaly pravicové populistické strany, jež hlásají boj proti nelegálním přistěhovalcům a uzavření národních hranic před cizinci – často i těmi unijními⁴³⁸. Velkou pozornost vyvolaly úspěchy protiimigrantských stran v Británii či Nizozemsku.

Východní státy také odmítly tvrdé euroskeptiky, na Západě zase získaly strany, které jsou vůči stávajícímu prohlubování evropské integrace kritické:

Subjekty, které jsou řazeny k (byť problematicky vymezené) anti-EU stranické „rodině“, dosahují zpravidla mnohem větších zisků v evropských než v národních volbách (typicky skandinávská euroskeptická hnutí). Silnější zisky pro-EU stran v národních volbách pak dokazují, že evropská problematika není pro mnoho voličů prioritní záležitostí. Svůj protestní postoj vůči EU zdůrazní v evropských volbách a nikoliv ve volbách na státní úrovni, kde se rozhodují podle kompetencí strany či jejich osobností v konkrétních sektorových politikách a oblastech nezávisle na jejich postojích k EU (Fiala, 2007:232-233).

Překvapivou porážkou socialistů, oslabením extrémní levice a posílením středopravých stran se proměnil i Evropský parlament. Některé evropské noviny ohlašovaly nástup nové, pravicové Evropy. Poměřovat úspěch pravice a levice v EP má smysl, protože spíše než podle národní příslušnosti se tu hlasuje podle „ideologie“.

1.3. Složení Evropského parlamentu

Nejsilnější skupinou v Evropském parlamentu zůstala konzervativní Evropská lidová strana⁴³⁹. Socialisté si pohoršili, ale i tak zůstali na druhém místě, výrazně před svobodnými demokraty. Několik nových křesel získali zelení (velký úspěch zaznamenali zejména ve Francii) a snížili tak náskok svobodných demokratů. Do čela nově složeného europarlamentu byl zvolen Jerzy Buzek⁴⁴⁰. Jeho mandát potrvá dva a půl roku.

1.4. O účasti ve volbách

Jednou z nejvíce diskutovaných otázek v souvislosti s volbami do Evropského parlamentu se stala neustále klesající účast voličů. Volební účast v přímých volbách do EP neustále klesá (nezávisle na tom, kolik má ES/EU členů): v roce 1979 činila v rámci ES/EU 68 procent, v roce 1999 už méně než 50 procent a v posledních volbách v roce 2009 byla účast už jen necelých 43 procent.

⁴³⁸ Pravicoví extrémisté uspěli nejen v Rumunsku, Maďarsku, Bulharsku či Rakousku, ale i ve skandinávských zemích – v Dánsku a Finsku.

⁴³⁹ Součástí této konzervativní frakce byli v uplynulých pěti letech i čeští europoslanci z ODS nebo KDU-ČSL. Občanští demokraté nicméně dali najevo, že z ní po volbách hodlají odejít. S britskými a polskými partnery chtěli založit nové uskupení, k čemuž potřebují nejméně 25 europoslanců ze sedmi různých zemí.

⁴⁴⁰ Bývalý polský premiér je první osobností v čele jedné z institucí EU, pocházející z nových členských zemí, které vstoupily do EU v roce 2004 a později.

Volební účast při volbách do Evropského parlamentu se přirozeně liší v jednotlivých členských zemích EU. Ve státech, které jsou členy delší dobu, byla účast v průměru vyšší než u zemí, které do Unie vstoupily v roce 2004 a později. K rozhodujícím faktorům může patřit právě fakt, že západoevropský občan již déle pociťuje význam členství v Evropské unii. Tyto státy mají dlouhodobější pozitivnější zkušenosti své země s členstvím. Projevit se mohl i pocit z existence fenoménu etablování se evropské veřejnosti či zákonná úprava povinnosti jít volit v některých státech.

Evropané vesměs hodnotí Evropskou unii kladně, ale když se mají dostavit k volbám, v nichž mohou rozhodovat o složení důležité unijní instituce, nemají zájem. Obecně řečeno, účast ve volbách do Evropského parlamentu je tradičně nízká. Jeden z hlavních důvodů, který platí pro všechny členské státy bez ohledu na datum jejich vstupu je, že voliči vnímají tyto volby jako „druhořadé“⁴⁴¹. Na prvním místě jsou pro ně volby do národních parlamentů. Rozdělení křesel v EP podle politických frakcí přitahuje (v kontrastu s volbami do národních parlamentů) minimální pozornost.

Lidé se navíc mnohdy rozhodují podle toho, jak jsou ty či ony volby důležité, co všechno mohou (z hlediska kompetencí voleného orgánu) ovlivnit. Voliči svým hlasováním sice ovlivní složení Evropského parlamentu, ale neovlivní složení evropské exekutivy, o níž rozhodují představitelé národních vlád.

Celoevropská nízká voličská účast ve volbách do Evropského parlamentu našla další celou řadu vysvětlení jako je tradiční uzavřenost, odtrženost a nesrozumitelnost evropské politiky, nespokojenost s politikou obecně, nedostatek komunikace a podobně. Podle některých komentářů za nezájem mohou média, protože málo informují, jelikož vycházejí z toho, že evropská témata jsou pro čtenáře nudná. Nezájem o volby však nelze vysvětlit obecně nízkou mírou informovanosti občanů. Přístup k informacím, zejména pak evropská informační politika je bezesporu dobře dostupná.

Poznamenat a odůvodnit voličský nezájem slabými pravomocemi evropských institucí a především Evropského parlamentu taktéž neobstojí. Evropský parlament postupně přebírá pravomoci a nabývá důležitosti v rámci procesu rozhodování v Evropské unii, i když v míře pravomocí za národními parlamenty stále zaostává. Přesto nelze problém volební neúčasti zobecnit tím, že voliči nemají zájem volit poslance do Evropského parlamentu, protože ten nemá dostatečné pravomoci.

⁴⁴¹ Podrobněji jsem se evropským volbám jako volbám tzv. druhého řádu, již věnoval.

Vnímání evropských institucí zejména Evropského parlamentu občany je zřejmě důležitý problém, nesmí se ani přeceňovat, ani podceňovat, ale patrně hraje větší roli, pokud se týká neochoty občanů členských zemí jít volit – na rozdíl např. od národních voleb, kde je v současné době asi významnější odpor či despekt vůči politice a politikům. V tomto smyslu trpí volby do EP tím, že je parlament stále vnímán jako občanům příliš vzdálený.

K nižší volební účasti může přispívat nedostatek motivace europoslanců udržovat si dobré vztahy s voliči, dále absence „evropské veřejné sféry“, tj. společná evropská identita, kultura či společná média a chybějící vliv evropských politických stran na rozhodování v Evropské unii.

Názory na volební účast a její význam jsou u autorů diametrálně odlišné. Někteří badatelé zdůrazňují nutnost vysoké volební účasti, protože je prý základním výrazem podpory a loajality společnosti vůči danému politickému systému a je výborným indikátorem „kvality“ demokracie. Oproti tomu nízká volební účast je chápána jako výraz apatie a znamená oslabení demokracie.

Jiní badatelé tvrdí opak. Podle nich je nízká volební účast výrazem konsenzu ve společnosti. Politický systém funguje uspokojivě a lidé se tak mohou zabývat jinými, pro ně zajímavějšími věcmi než politikou. Naopak bylo vypořádováno, že zvýšenou volební účast provází napětí, někdy přímo krize demokratického politického systému, která mobilizuje občany k politickému jednání. Podle některých může vysoká volební účast dokonce ohrožovat demokracii. Voleb se totiž obvykle neúčastní nejméně vzdělaná část obyvatel, která se vyznačuje autoritářskými hodnotovými tendencemi.

Jak se tedy zdá, volební účast je vhodnější považovat nikoli za měřítko demokracie, ale spíše za fenomén, který vyjadřuje určitý kulturně-historicko-sociální profil dané společnosti. To platí rovněž o volbách do Evropského parlamentu.

1.4.1. Volební účast a legitimita EP

V Evropské unii je téměř pravidlem, že po každých volbách do Evropského parlamentu probíhá rituál spočívající v bouřlivých debatách o klesající legitimitě EU a výzvách po přiblížení Unie blíže svým občanům. Tyto debaty však časem vyhasnou a vše se vrací do původních kolejí.

Podle některých autorů vyšší volební účast poskytuje Evropskému parlamentu větší legitimitu než nízká volební účast. Většina autorů se ale shoduje, že není dostačující měřit legitimitu instituce, jakou je EP pouze mírou volební účasti. Podle Michela Perottina (2005) na celou problematiku

musíme uplatňovat také časový faktor. Evropské instituce se vytvářejí pomaleji než národní, zejména proto, že se přeměňují na základě dlouhodobých kompromisů:

Čím lépe budeme vnímat pomalejší čas a komplexnost celého procesu, tím určitě lépe ohodnotíme nejen již realizované kroky (byť neztratíme z dohledu cíle), a tím se také zrelativizuje i obávaná tzv. menší legitimita Evropského parlamentu (Perottino in Klíma, Bureš 2005:62).

Volební neúčast je podle něho politické chování, které se obecně rozšiřuje a není spjata pouze s evropskými institucemi a zejména Evropským parlamentem. Nemůže být tudíž ani zřejmým důkazem nízké legitimacy této instituce (či ostatních).

1.5. Strana zelených po volbách

Zelení byli jedinou parlamentní stranou, která neuspěla v evropských volbách⁴⁴². Strana zelených propadla ve volbách už potřetí za sebou. V podzimních krajských volbách 2008 získala pouhá tři procenta hlasů a v souběžně konaných volbách do Senátu neobsadila ani jedno senátorské křeslo. Zisk pouhých dvou procent hlasů v eurovolbách však čekal asi málokdo. Přesto, že podle předvolebních průzkumů se už několik týdnů před volbami propadli pod pětiprocentní hranici volitelnosti, pořád měli v průzkumech tři až čtyři procenta.

1.5.1. Předseda Bursík odstoupil

Evropské volby si záhy vybraly ve Straně zelených první oběť. Předseda Martin Bursík se funkce vzdal poté, co strana neuspěla ve volbách do Evropského parlamentu, kdy získala jen dvě procenta hlasů. Dočasně začal řídit stranu její místopředseda Ondřej Liška.

Svou rezignaci Bursík vysvětlil tím, že nese jako předseda primární odpovědnost za výsledek strany ve volbách. Zároveň ji označil za krok, který přispěje k politické kultuře. Svým odchodem chce také mimo jiné pomoci straně projít změnou, která by jí dala šanci na úspěch v předčasných parlamentních volbách. Zároveň řekl, že nechce kandidovat do Poslanecké sněmovny a nebude se v budoucnu opětovně ucházet o post předsedy strany. Nadále však zůstává členem strany i poslancem. Podle něj je nyní potřeba, aby se všichni členové semkli a podporovali vedení strany na všech úrovních.

Fiasko v eurovolbách podle Bursíka způsobil malý zájem voličů o Evropskou unii i to, že strana působila na veřejnosti nejednotně. Demokratickou stranu zelených Olgy Zubové obvinil, že se jí povedlo odradit Straně zelených voliče. Bursíkovu rezignaci uvítali většinou představitelé krajských organizací.

⁴⁴² Ještě hůře dopadla Demokratická strana zelených, mizivého výsledku dosáhlo politické hnutí Zelení.

V reakci na výsledek voleb oznámila i druhá výrazná tvář Strany zelených, dvojka na kandidátce Kateřina Jacques, úmysl nekandidovat v předčasných parlamentních volbách na podzim. Časem se chce vzdát i funkce místopředsedkyně strany.

1.5.2. Ondřej Liška pověřený řízením strany

Jako konec jedné éry a začátek nové hodnotil situaci po volbách a svém pověření řízení strany první místopředseda Ondřej Liška. V mnohém chce navázat na Martina Bursíka, řadu věcí bude dělat ale jinak. Zelené chce především posílit vnitřně, s koalicemi či se smírem s vyloučenými členy nepočítá. „Začali zelené poškozovat, dokonce porušovat vnitřní stanovy a tyto argumenty přetrvávají“. Svou ochotu ke spolupráci míří striktně vůči těm, kdo jsou stávajícími členy SZ. Je tedy proti opětovnému vstupu např. předsedkyně Demokratické výzvy Dany Kuchtové či Olgy Zubové (předsedkyně Demokratické strany zelených) a spolupráci s nimi⁴⁴³.

Domnívá se, že je zde stále potenciál okolo deseti procent liberálně orientovaných voličů, kteří věří zeleným myšlenkám. Chce se soustředit na předvolební kampaň do Poslanecké sněmovny a obnovit důvěru veřejnosti v zelené. Sjezd, na němž si strana zvolí nového řádného šéfa, uspořádat až po předčasných parlamentních volbách. Stranu si pod svým vedením představuje jako striktně středovou, liberální a zelenou.

Liška vidí propad ve volbách v dlouhé spirále podle něj již ukončených vnitřních sporů a také v nedostatečné schopnosti strany hovořit jazykem, který je blízký jejich sympatizantům. Změnu v tomto ohledu považuje za hlavní předmět svého úsilí v roli předsedy strany.

1.5.3. Opoziční frakce reaguje na výsledek voleb

Vnitrostranická opozice ve straně zelených, tzv. Demokratická výzva vedená Danou Kuchtovou a Martinem Čáslavkou, cítila po propadu zelených v eurovolbách a rezignaci předsedy Martina Bursíka šanci na obrodu strany. Vyzvala proto současné vedení zelených, aby umožnilo návrat vyloučených členů. Požaduje i průzkum příčin volebního neúspěchu a možnost umístění stoupenců Demokratické výzvy na kandidátky do předčasných sněmovních voleb. Vedení zelených by mělo také vyjednávat s konkurenčními, ale stejně zaměřenými stranami - Demokratickou stranou zelených a s hnutím Zelení. Podle představitelů Demokratické výzvy je nyní potřeba prokázat hodně úsilí ke znovu sjednocení zelených uskupení pod jednu hlavičku, aby napříště kandidovala

⁴⁴³ „... Kroky Dany Kuchtové a dalších se rozešly nejenom s nějakým implicitním vnímáním toho, co ještě je nebo není korektní a co je slušné chování, ale začaly přímo poškozovat Stranu zelených jako celek a dokonce porušovat i naše vnitřní pravidla, naše stanovy, no tak nám nezbylo nic jiného, než se rozejít. A tyhle argumenty přetrvávají a já proto říkám, že je potřeba vnitřně posílit a sjednotit Stranu zelených dovnitř, ale nehodlám činit žádné kroky, které by lidi jako Dana Kuchtová nebo Olga Zubová přivedly zpátky...“.

jen jedna strana. Musí se vymyslet způsob, aby nedocházelo ke tříštění hlasů voličů. Ondřej Liška ale návrat nespokojenců odmítl. Naopak by chtěl, aby opoziční frakce ve straně zanikla. Navíc opětovné přijetí Čáslavky a Kuchtové, kteří byli před časem vyloučeni jeho předchůdcem Martinem Bursíkem, by záleželo na základní organizaci, kde by si o členství požádali, schválit by ho muselo i předsednictvo.

1.5.4. Důvody neúspěchu

Zeleným v eurovolbách uškodilo několik věcí: nízká volební účast, dále fakt, že skalní stoupenci, tedy členové ekologických hnutí, se s nimi dávno přestali ztotožňovat. Ostatní navzdory podpoře Václava Havla nevěřili v jejich úspěch a hlasovali nejspíš raději pro jiné strany nebo k volbám vůbec nešli. Důležitou byla skutečnost, že se strana jen několik měsíců před volbami rozštěpila. Vyloučenou poslankyní Olgou Zubovou a jinými nespokojenci byla založena Demokratická strana zelených. Navíc ve volbách kandidovala i třetí „zelená“ strana - hnutí Zelení. *„Ani jedna z těch dalších dvou stran, které jsou plagiáty Strany zelených, si nedělala ambice na to, uspět ve volbách. Kandidovaly proto, aby nás poškodily“⁴⁴⁴.*

1.5.5. Ohlasy na výsledek SZ ve volbách

Po volbách se objevilo mnoho komentářů politologů, známých osobností a „obyčejných“ lidí, kteří měli potřebu sdělit ostatním svůj názor shrnující působení zelených na české politické scéně a zamýšlení se nad jejich budoucností po volebním neúspěchu.

Nejčastěji byly důvody neúspěchu zelených spatřovány ve vnitřním rozkolu, absenci komplexního programu nebo rezignaci na zelenou politiku v předcházejícím období. Obecně řečeno, čeští zelení podle nich totálně nezvládli svůj nástup k moci a rozdělení funkcí. Když na sebe předseda Bursík chtěl strhnout prakticky veškeré rozhodování, přestali si věřit, rozhádali se a nakonec je nevolili už ani původní nadšenci, kteří stranu podporovali, když ještě nebyla v Parlamentu ČR. Příznivci zelených jsou volnomyšlenkářsky založení lidé a tohle nepřijali.

Většinou autoři komentářů nevěří v úspěch strany v podzimních parlamentních volbách.

1.5.6. Nejúspěšnější kandidáti za SZ

Nejvíce hlasů ze zelené kandidátky získala socioložka Jiřina Šiklová, která před volbami tvrdila, že být zvolena ani nechce a na kandidátce je jen do počtu, protože Stranu zelených podporuje jako celek. Přesto získala téměř deset tisíc preferenčních hlasů, o polovinu víc než druhá

⁴⁴⁴ Kandidátka, okolo 40 let.

Kateřina Jacques⁴⁴⁵. Svůj úspěch Šiklová přičítá několika skutečnostem: „Myslím, že jsem poměrně známá, mluvím často do rozhlasu, učím na filosofické fakultě, byla jsem aktivní i v minulosti, často publikuji“. Za neúspěchem zelených spatřuje existenci příliš mnoha středových stran. Voliči byli zmateni ze tří zelených stran. Podle Šiklové je škoda, že se Strana zelených nedostala dál i vzhledem k úspěchu podobných stran v celé Unii.

1.6. Kandidáti rekapituluji

1.6.1. Zhodnocení voleb

Ve volbách do Evropského parlamentu uspěly čtyři strany – ODS, ČSSD, KSČM a KDU-ČSL. Kandidáti za Stranu zelených v těchto volbách podobné výsledky očekávali, pomineme-li teď samotný výsledek zelených. Jeden z nich si dokonce na vítězství občanských demokratů vsadil u jedné ze sázkových kanceláří a vyhrál blíže neurčenou sumu peněz. Jiný kandidát se domnívá, že pokud by se stejným výsledkem dopadly i parlamentní volby, zisk mandátů pro levici a pravici by byl opět vyrovnaný jako v roce 2006. Naopak by ODS neúspěchem zelených ztratila nejspolehlivějšího partnera do koaliční vlády, jelikož lidovci se svým nově zvoleným předsedou Cyrilem Svobodou budou tíhnout spíše k sociálním demokratům. Kterákoli vláda by se tak zřejmě musela opírat o podporu sociální demokracie, což podle jeho slov nevěští nic dobrého. Označil to za „Pyrrhovo vítězství“ ODS.

Další z kandidátů uplynulé volby obecně hodnotí jako promarněnou příležitost ze strany politiků, médií i institucí uchopit a prodat evropská témata českým občanům. Považuje to za možné historické promarnění příležitosti upřímně a široce debatovat o budoucnosti EU v době, která si takovou debatu zaslouhuje a potřebuje. Dominance národních témat v kampani jej ale nepřekvapila. Zklamalo ho, že se nechal volič natchytat uměle vyprovokovanou rétorikou velkých stran, které volby pojaly jako referendum o pravo-levé politice.

Většinou je nepříjemně zaskočil výsledek Dělnické strany, která má po zisku jednoho procenta hlasů nárok na státní příspěvek. „*Je také vidět slušná voličská základna. Navíc za to dostanou peníze. Hned pár hodin po zveřejnění poděkoval Vandas všem Romům za mediální podporu...to je vtipálek. Stejně si myslím, že je to Cikán*“⁴⁴⁶. V jiných zemích, jako např. Nizozemí, se extrémistické strany dokonce dostaly do samotného europarlamentu, což bylo kandidáty také připomínáno. Radost některým udělal neúspěch euroskeptických stran jako Libertas či Suverenita.

⁴⁴⁵ Pořadí podle přidělených preferenčních hlasů: 1. Jiřina Šiklová: 9 660 (19,86 %), 2. Kateřina Jacques: 5 810 (11,94 %), 3. Přemysl Rabas: 4 499 (9,25 %), 4. Jan Dušík: 4 246 (8,73 %), 5. Mojmír Vlašín: 2 407 (4,95 %). (Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/4212-09>).

⁴⁴⁶ Kandidátka, okolo 25 let.

„Antievropské strany byly poraženy, alespoň ty nejradikálnější jako strana Bobošíkové. Takovou porážku určitě nečekaly. Pravda, dostaly se tam podivné strany z Maďarska, Polska atd. Jsme v 21. století a oni přijdou s tím nacionalismem podobně jako Václav Klaus. Jdou proti proudu času“⁴⁴⁷.

Jako určité překvapení pro ně znamenal neúspěch malých neparlamentních stran jako SNK-ED, které doposud měly v europarlamentu zastoupení. Očekávali, že alespoň dosavadní europoslankyně Hybášková svůj mandát obhájí.

1.6.2. Podobné výsledky i v předčasných parlamentních volbách?

Vzhledem k tomu, že předčasné parlamentní volby budou následovat jen o několik měsíců později, vše nasvědčuje tomu, že lze očekávat podobné výsledky. Největší roli na celkových výsledcích ovšem bude mít účast voličů, která bude mnohem vyšší. Očekávají ji v hranicích kolem sedmdesáti procent, což může se zisky jednotlivých stran řádně zamíchat. Předpokládají, že vzhledem k vyšší účasti voličů stoupají šance na vítězství pro sociální demokracii. Otázkou zůstává nově vznikající strana TOP 09: *„Z těch informací co já mám, je to „mezistanoviště“ ke vstupu do ODS, protože pan Kalousek jako bývalý předseda lidovců nemůže skočit přímo do ODS, to by vypadalo jako politická turistika. Pravděpodobně ale budou představovat velkou konkurenci pro zelené“⁴⁴⁸.* Jako potencionální konkurenci stranu TOP 09 vnímají i další kandidáti. Strana se sice profiluje jako konzervativní a více pravicovější než ODS, nicméně sami její představitelé ji považují za středovou stranu, což může zelené v parlamentních volbách poškodit. Někteří z kandidátů dokonce k mému překvapení této nově vzniklé partaji vyjadřují své sympatie.

Jak dopadne samotná Strana zelených, není vůbec jisté. Většinou si kandidáti samozřejmě přejí její úspěch, tzn. překročení pětiprocentní hranice. Často se ale objevoval skepticismus. Bude záležet na mnoha faktorech jako sestavení kandidátky, předvolební kampani a snad nejvíce na zlepšení obrazu strany před veřejností. Ať už zelení v podzimních parlamentních volbách překonají pětiprocentní hranici, nebo ne, není to konec strany, ale jen předěl. Tomuto scénáři chce věřit většina z mnou oslovených kandidátů.

1.6.3. Sledování sčítání hlasů

Sčítání hlasů začalo v neděli 7. června od desáté hodiny večerní. Česká televize začala ihned přinášet první možné odhady volebních výsledků. Většina kandidátů sčítání hlasů sledovala právě prostřednictvím televizní obrazovky. Někteří ovšem nevydrželi až do nočních hodin na zveřejnění

⁴⁴⁷ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁴⁸ Kandidát, okolo 45 let.

konečných výsledků a usnuli. Konečné výsledky se tak dozvěděli druhý den ráno nejčastěji prostřednictvím internetu.

Jiní sledovali sčítání hlasů přímo ve volebním štábu Strany zelených v Praze ve Stromovce. Vedení strany se zde sešlo již po sedmé hodině večerní. Nálada po zveřejnění prvních předběžných výsledků nebyla samozřejmě vůbec dobrá. Podle výpovědi jednoho kandidáta se však v této ponuré atmosféře našel jeden člověk, paradoxně představitel vedení strany, který dával najevo určité uspokojení z přicházejících výsledků SZ: „*Samozřejmě nálada byla na dně, ale jediný, který se relativně smál a byl v pohodě, to byl Liška. On je ještě takový mladý a neví, že se teď hodně lidí naštve. I já můžu být teď Liškovi hodně nebezpečný...*“⁴⁴⁹.

1.6.4. Směr vývoje europarlamentu s ohledem na výsledky voleb

Kandidáty překvapil neúspěch levicové politiky v Evropské unii, která ani v době, jež by ji měla nahrávat, nebyla schopná uspět. Lze tedy očekávat změnu politiky europarlamentu ve smyslu příklonu k pravicovému smýšlení. Ostatně takovým směrem by se podle jednoho z kandidátů měla ubírat evropská politika stále. „*V tom Evropském parlamentu je evropská politika a ta má být spíš pravicová než levicová. Jde tam o fungování toho systému a ten musí být spíš pravicový*“⁴⁵⁰.

Směřování politiky EP a samotnou jeho práci budou někteří se zájmem sledovat, poněvadž o evropskou politiku se zajímali odjakživa. Jiní zase neváhali říci, že jejich zájem teď po volbách poklesne či dokonce zcela pomine. „*Budu se věnovat svým věcem, své práci. Nebudu to sledovat. Minimálně na pět let můj zájem o Evropský parlament poklesl na minimum*“⁴⁵¹.

1.6.5. Výsledky stran zelených jinde v Evropě

Kandidáti zaregistrovali značný úspěch zelených stran v jiných evropských zemích a dokonce i tam, kde se doposud zelení výrazněji na tamní politickou scénu neprosadili jako např. v Řecku. Velký úspěch kromě tradičního Německa zaznamenali zelení také ve Francii. O to více je zaráží totální propad české Strany zelených. Za tímto neúspěchem jednoznačně spatřují vnitřní rozpory navíc značně medializované, kterých se zelení úspěšní v jiných státech vyvarovali.

1.6.6. Kdo z českých europoslanců obhájil mandát a kdo neobhájil?

Znalosti kandidátů byly vcelku tristní. Někteří rovnou přiznali, že po neúspěchu vlastní strany se přestali zajímat o tuto skutečnost, další si vzpomněli alespoň na pár nejznámějších jmen jako je

⁴⁴⁹ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁵⁰ Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁵¹ Kandidát, okolo 45 let.

Jan Zahradil z ODS nebo Miroslav Ransdorf za KSČM. Kdo svůj mandát neobhájil, dokázalo říci bezprostředně jen několik kandidátů⁴⁵². Nejčastěji zmiňovali Janu Hybáškovou, kterou považovali za jednu z nejschopnějších českých europoslanců vůbec.

Někteří budou působení nově zvolených českých europoslanců sledovat a zajímat se o jejich práci.

1.6.7. Voličská účast

K voličským urnám se dostavilo 28 procent oprávněných voličů. Účast tak byla prakticky shodná jako v případě prvních evropských voleb na našem území v roce 2004. Jako hodně slabou hodnotí kandidáti voličskou účast, nicméně dala se očekávat, jelikož průzkumy před volbami nehovořily o výrazném zájmu voličů.

Připomínají, že prakticky ve všech evropských zemích byla malá voličská účast a celkově v průměru celé Evropské unie přišlo hlasovat nejméně lidí od prvních přímých voleb v roce 1979. Takovýto stav přičítají obecně znechucení občanů politikou a zejména nezájmem o evropskou politiku. Pokud se už lidé o politiku zajímají, tak především o tu lokální, národní. Politika Evropské unie potažmo Evropského parlamentu lidí nezajímá a myslí si, že se jich netýká, neovlivňuje jejich životy. Přitom EP ovlivňuje stále větší procento českých zákonů. Volit tak přišli jen tzv. skalní voliči, kteří chodí ke každým volbám a uspěly jen takové strany, které disponují největší a zároveň nejpevnější voličskou základnou. *„Je to krize důvěry lidí v Evropě v politiku. Také je ekonomická krize, lidé přišli o práci, nemají vůbec zájem o politiku a řeší své osobní problémy. Proto také ve volbách získávaly extrémistické strany. V takovéhle chvíli se objevují takové strany a mají takovou podporu“*⁴⁵³.

Na mou otázku, zda to není chyba politických stran, že nedokázaly přilákat více voličů k volbám, odpovídali záporně. Nemyslí si, že by politici pomohli zvrátit negativní obraz evropských institucí mezi veřejností. *„Lidem je Evropský parlament vzdálený a je to relativně nová, neukotvená instituce. Zatímco český Parlament je zde od 19. století“*⁴⁵⁴. Menší část kandidátů na druhou stranu vnímá určitý podíl politiků na malém zájmu občanů o evropskou politiku. Veřejnost by měla být nejen před volbami, ale po celé volební období výrazněji informována o Evropské unii ze strany politiků. Ovšem politici neměli důvod k výraznější informační kampani, protože sami nepovažují evropské volby za zásadní. *„Pravda je, že politici mohli v rámci kampaně více*

⁴⁵² Kandidáti, s nimiž jsem komunikoval většinou pomocí e-mailu měli samozřejmě možnost odpověď zjistit, proto jsem ji ani nepokládal. Totéž se týkalo i některých jiných otázek.

⁴⁵³ Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁵⁴ Kandidát, okolo 45 let.

zapůsobit na lidi, více využívat evropských hesel. Ale ty dvě největší politické strany je vůbec nepoužívaly a věnovaly se jen místním českým problémům a lidi nakonec tak zmagořili, že vůbec nechápali, o co tu jde“⁴⁵⁵. Kampaním chyběl evropský rozměr, navíc postrádaly jistou dynamiku. Strany výrazně tuto kampaň podcenily.

Někteří přisuzují jistou vinu na malé účasti médiím. Sami novináři prý v některých médiích nabádali k tomu, aby lidé nešli k volbám, jelikož o ničem nerozhodují a nemají takový význam. O jaká média se jednalo, si nemohli vzpomenout.

Nepovažují nízkou voličskou účast za oslabení legitimacy Evropského parlamentu. Neúčast voličů ve volbách je sice v demokracii určitým signálem, který by měl znepokojovat politiky, ale samotní europoslanci byli řádně zvoleni a mohou normálně pracovat a tuto skutečnost neovlivní fakt, jestli se na jejich zvolení podílelo dvacet nebo třeba šedesát procent oprávněných voličů.

1.6.8. Hodnocení výsledku Strany zelených

Nikdo z kandidátů neočekával pouhý dvouprocentní zisk v evropských volbách. Neskrývali své překvapení z takového výsledku, který byl médií interpretován jako debakl. Poslední týdny před volbami ukazovaly, že pět procent strana překročí jen stěží, dvouprocentní zisk byl však tvrdou prohrou. Mnozí do poslední chvíle nevěřili předvolebním průzkumům a doufali, že se nakonec přeci jen podaří překročit onu hranici potřebnou pro vyslání alespoň jednoho kandidáta do europarlamentu. Někteří už tak optimističtí nebyli, přesto počítali se ziskem okolo čtyř procentních bodů, v nejhorším scénáři třemi a půl procenty. Ve chvíli zveřejnění výsledku již mysleli na budoucnost: *„Jestli ve výsledku lze najít něco dobrého, pak to, že vytvořil prostor pro obnovu Strany zelených. Do jisté míry můžeme říct, že šlo o spravedlivou odplatu za naše žabomyší spory. Jak prostoru pro obnovu využijeme, ukáží již podzimní volby“⁴⁵⁶*.

1.6.9. Důvody neúspěchu

Potvrdilo se, že veřejné mínění vnímalo zelené jako rozhádanou stranu: *„Co se stalo u zelených, to byl prostě unikát, ventilovat veškeré vnitřní spory navenek. Ty mají všichni, dokonce i komunisti, kteří vypadají monolitičtí i lidovci... nicméně lidé ty strany nevnímají jako rozhádané“⁴⁵⁷*.

Chybou bylo, že zelení nezdůraznili skutečnost jediné nezkorumpované strany. Trpně však dodali, že pro většinu lidí stejně tento fakt nehraje roli.

⁴⁵⁵ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁵⁶ Kandidátka, okolo 35 let.

⁴⁵⁷ Kandidátka, okolo 25 let.

Jiný z kandidátů za volební pohromou vidí hned pětici faktorů. Prvním z nich byla účast ve vládě, která přišla s nepopulárními reformami, a samotné působení vlády se neobešlo bez skandálů. Druhým faktorem byl boj uvnitř strany, jež přitahoval hodně mediální pozornosti a vytvořil obraz českých zelených jako nejednotné hašteřivé politické strany. Třetím byla úspěšná inscenace volební kampaně dvěma největšími stranami jako veřejné hlasování o tom, zda má dále pokračovat v zemi pravicová politika. Vyzývali voliče, ať se rozhodnou buď pro ODS jako symbol pravicové politiky nebo pro ČSSD jako symbol levicové politiky. Malé strany byly zcela zahrnuty do pozadí. Čtvrtým faktorem podílejícím se na volebním neúspěchu zelených byla existence příliš mnoha malých centristických liberálních stran soupeřících o stejné voliče. Nakonec žádná z nich nepřekonal pětiprocentní hranici. Konečně poslední důvod neúspěchu spatřuje ve špatně zvládnuté kampani v kombinaci s nedostatkem financí.

Jedna z kandidátek vidí příčiny neúspěchu takto: „Volební porážkou vyvrcholil proces nastartovaný měsíce předem a nám se nepodařilo ho zastavit. Čelili jsme velkým tlakům, vadíme kde komu. Od firmy ČEZ přes uhelné společnosti až po betonářskou lobby. S nikým jsme si nezadali, od nikoho nevzali peníze, vedli nízkorozpočtovou, transparentní kampaň s evropským programem, který nikoho nezajímal“⁴⁵⁸.

Kromě často zmiňovaného zklamání voličů z účasti zelených ve vládě, nedodržování stranického programu, mohlo také zapůsobit v negativním smyslu mediální vystoupení Kateřiny Jacques v zábavném pořadu, kdy nedokázala odpovědět na otázku, co je biomasa. Hodně lidí mohla svým výstupem znechutit a odradit od volby Strany zelených.

Příčinou volebního neúspěchu byla také Demokratická strana zelených, subjekt založený Olgou Zubovou, jehož jediným cílem bylo poškodit zelené ve volbách. Podle kandidátů byla motivovaná záští ke Straně zelených, nejprve se spojila s Danou Kuchtovou, poté rozeštvala poslanecký klub a nakonec přišla s nákladnou kampaní. Poškodila celou image zelených. „Demokratická Strana zelených Olgy Zubové je třicet zmatených lidí, kteří se nechali zneužít panem Soukupem a Tvrdíkem a ČSSD. Nikdo přece nedoufal, že se dostanou do Evropského parlamentu. Jejich smysl byl přece v poškození Strany zelených a ukázání nejednotnosti“⁴⁵⁹. Ke všemu ve volbách kandidovalo ještě hnutí Zelení. Najednou se objevilo několik kandidujících zelených formací, voliči byli zmateni a znechuceni touto roztržštěností.

Důvodem mohl být i nedostatek osobností na předních místech kandidátky a především malá znalost těchto lidí laickou veřejností⁴⁶⁰.

⁴⁵⁸ Kandidátka, okolo 40 let.

⁴⁵⁹ Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁶⁰ Tak vypovídali samozřejmě kandidáti níže postavení na kandidátce.

Malou volební účast pokládají za nevýznamný faktor s odůvodněním, že v předešlých volbách do EP byla účast podobná a do europarlamentu se dostalo vícero malých stran.

Stejně tak aktuálnost a kvalita volebního programu nehrála ve volebním neúspěchu roli, navíc strany mají skoro všechny podobný volební program. *„Ty politické strany fungují v těch osobách, koho tam mají, jak vystupují a to je zásadní pro ty lidi, kteří jdou volit“*⁴⁶¹.

Na závěr uvedu názor kandidátky, která nevidí za neúspěchem vnější faktory. Strana se nemá na nic vymlouvat, chybu musí hledat jenom u sebe: *„Pokud by za úspěchem či neúspěchem Strany zelených stála jen média, nemělo by smysl zelenou politiku dělat. My jsme si zkrátka prošli klasickou dětskou nemocí strany, která se poprvé dostala do českého Parlamentu — několik zbytečně medializovaných vnitřních sporů, neschopnost dostatečně odkomunikovat své postoje k určitým otázkám. Nedokázali jsme srozumitelně vysvětlit, že je správné kompromisy nejen kritizovat, ale taky je dělat“*⁴⁶².

1.6.10. Co výsledek může znamenat pro budoucnost SZ?

Výsledek Strany zelených v těchto volbách nevěští nic pozitivního směrem k budoucnosti. Poklesla zejména její šance na opětovné zvolení do Parlamentu ČR. Přesto se domnívají, že zelení naštěstí nemohou zmizet z politické mapy, protože reprezentují celý jeden celosvětově zavedený politický směr a politickou filosofii. Není to účelová a ideologicky prázdná strana na jedno použití. Uvědomují si ovšem, že pokud se SZ nedostane do Parlamentu, bude téměř nemožné dostat se do něj někdy příště. Ale i to by nevylučovali. Je jim však jasné, že strana dostala tvrdou lekci. I tak ale do strany stále vstupují noví, hodně také mladí lidé. Ve straně je celá řada osobností s poměrně velkým odhodláním jít do podzimních voleb s naprostým nasazením. Je to nyní mnohem více mobilizovaná, odhodlaná strana, která se chce o svoje místo na slunci v podzimních volbách poprat.

*„Existuje zde i jakýsi mentální, ne-li účelový blok Strany zelených ze strany médií, která se čistě zaměřila na vyhledávání konfrontačních momentů, zatímco pozitivní iniciativy zůstávají bez pozornosti. To se ovšem dá těžko vyčítat pouze médiím“*⁴⁶³.

1.6.11. Jak vrátit SZ důvěryhodnost tak, aby uspěla v parlamentních volbách?

„Strana zelených se musí naučit vystupovat jednotně a své rozpory, které nezmizí nikdy, řešit formou programové věcné debaty. Menšina se musí naučit respektovat většinu a nezpochybňovat

⁴⁶¹ Kandidátka, okolo 35 let.

⁴⁶² Kandidátka, okolo 40 let.

⁴⁶³ Kandidátka, okolo 40 let.

každé rozhodnutí orgánů strany na veřejnosti. Většina se zas musí naučit respektovat menšinu a dát ji přiměřený vliv na chod strany. Strana zelených se musí nyní soustředit na programové záležitosti a dát voličům jasné a uvěřitelné důvody, proč hodit hlas zeleným. Musí znovu motivovat své vlastní členy, protože ti tvoří základní kostru strany a první sociální síť, na které se musí "nabalovat" další síť“⁴⁶⁴.

Zelení by se měli snažit oslovit všechny generace, včetně mladých lidí, kteří se necítí současnou politikou osloveni. Kdyby se SZ v roce 2006 nedostala do Sněmovny, byla by zde buď vláda s podporou komunistů, nebo velká koalice ČSSD a ODS. Ale nejde jen bránit nejhoršímu, ale především nabízet realistické pozitivní alternativy. Kvalita života by neměla být jen prázdným heslem, ale heslem s konkrétním obsahem v oblasti životního prostředí, potravin, energie, lidských práv apod. Klíčové je měnit slova v činy a k tomu je potřeba odhodlání a schopnost poučit se z vlastních chyb.

Strana by měla být opět vnímána jako čerstvý vítr, protože pokud má zelenou politiku něco charakterizovat, pak je to právě tohle. Je to neotřelost, originalita, schopnost hledat alternativní řešení, otevřenost k občanské společnosti, nezávislost na lobbistických skupinách, striktní postoj k politické i jiné korupci, zásadovost, vyšší úroveň politické kultury, než je u nás zvykem.

Podle jedné z kandidátek odchodem největších radikálů a konfliktních lidí se situace hodně zlepšila. Ve Straně zelených se teď snaží zlepšovat vnitřní komunikaci, překlénovat názorové rozdíly a především, být věrohodní navenek. Volič si zaslouží předvídatelnost. Je přesvědčena o tom, že z nejhoršího je strana venku. Není také pochyb o tom, že na rozkolu ve straně se aktivně podíleli lidé, kteří si neúspěch SZ vytyčili jako cíl, někteří byli dokonce podpořeni politickou konkurencí.

„Vnitřní sjednocení Strany zelených, zefektivnění jejího fungování a především společné vystupování a zlepšení kultury vnitřního dialogu. A tady máme určitě co dohánět a to si myslím, že je tím kreditem do budoucna Strany zelených“⁴⁶⁵.

Lidé by měli Straně zelených i nadále dát svůj hlas, poněvadž je jedinou liberální stranou, pro níž trvale udržitelný přístup není jen doplňkem programu, ale jeho základním principem. Jsou si vědomi, že Strana zelených udělala některé chyby. A aniž by je omlouvali, tyto chyby považují za řádově menší než arogance a provázanost s lobbystickými zájmy velkých stran.

⁴⁶⁴ Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁶⁵ Kandidát, okolo 35 let.

Zazněla i otázka možného spojení Strany zelených s jinými malými, středovými stranami. To však bude zřejmě nerealizovatelné, poněvadž existují značné programové rozdíly, např. co se týče jaderné energie, jejíž rozvoj zelení odmítají a v této problematice nemohou slevit.

1.6.12. Otázka spojení „zelených“ subjektů, sjednocení s DSZ

Po totálním propadu všech tří zelených politických subjektů se začaly objevovat názory a komentáře, zamýšlející se nad možným sloučením či alespoň spoluprací těchto subjektů, jejímž výsledkem by mělo být demonstrovat jednotu nikoli roztržičnost a mít tak větší šanci společně uspět v některých příštích volbách.

Kandidáti se vyjadřovali pouze k případnému spojení s Demokratickou stranou zelených, o hnutí Zelení toho moc nevědí a nepovažují ho za subjekt, který by měl mít cokoli společného se zelenou ideologií. Většinou se shodují, že sloučení s DSZ by nemělo vůbec připadat v úvahu. Vnímají jako správné, že lidé jako Zubová ze strany odešli, respektive byli vyloučeni, protože se spolupráce s nimi ukázala jako nemožná. Pro většinu z nich je to uzavřená kapitola a nechtějí se k ní vracet. Zelené čekají mnohem důležitější úkoly a k těm by měli směřovat svou energii. DSZ podle nich existuje jen proto, aby SZ poškodila. Je potřeba být zásadový a kdo jednou veřejně proti straně vystupoval a na základě toho byl vyloučen, s tím již nespolečupracovat. „*Absolutně ne. Demokratické straně zelených (DSZ) nejde o programové věci, je to pouhý nástroj zcela jiných sil ke zničení zelených. Mnozí členové DSZ to ještě nevědí, jiní už to začínají tušit. Strana zelených se nesmí zaplést do nejasného financování DSZ a jasně se vymezit vůči jejím nevěrohodným zakladatelům*“⁴⁶⁶. Nedomnívají se, že by případné spojení zvýšilo stranické preference, naopak by jim takový krok mohl v očích voličů ublížit, kteří by to vnímali jako účelové spojení.

Vzít zpět by se neměla ani Dana Kuchtová, předsedkyně tzv. Demokratické výzvy, z podobných důvodů jako u Olgy Zubové, tzn., že v minulosti taktéž vystupovala proti straně a svým jednáním přispěla k eskalaci vnitřních rozbrojů. Jeden z komentářů k osobě Dany Kuchtové: „*Je moc kontroverzní člověk, není sice jako Zubová, která byla zlá a byla podplacená. Ona nebyla podplacená, jen je blbá. A zamilovala se do toho Soukupa*“⁴⁶⁷.

Jen výjimečně se objevily názory, které by byly spíše pro určitou spoluprací s ostatními zelenými subjekty: „*Zelené hnutí si v našich podmínkách nemůže dovolit být roztržičné. Každý volič, který se o zelená témata skutečně zajímá a záleží mu na jejich realizaci, si musí myslet, že*

⁴⁶⁶ Kandidátka, okolo 35 let.

⁴⁶⁷ Kandidát, okolo 45 let.

nejnovější snahy ODS a ČSSD nasadit si před volbami ekologičtější masku jsou jen hodně hloupý vtíp“⁴⁶⁸.

1.6.13. Pohled kandidátů na rezignaci předsedy Bursíka

Předseda Martin Bursík rezignoval krátce po volbách v reakci na neúspěch jím vedené strany. Reakce kandidátů na tento krok byla nejednoznačná. Jedna skupina jeho odstoupení z funkce schvalovala. Veřejností bude tento krok přijat pozitivně. K tomu by měl přispět i fakt, že na naší politické scéně není zvykem ihned po prohraných volbách rezignovat. Mohlo by to na některé zklamané voliče zelených kladně zapůsobit.

Podle jednoho kandidáta byl Bursíkův problém také v tom, že nikdy doopravdy nepatřil k zeleným. Být zelený znamená mít v očích spasitelské poslání. Stokrát mohl tenhle očividný nedostatek maskovat batůžkem a větrovkou, přesto zůstával bohatým městským profíkem.

Ostatní kandidáti s odstoupením předsedy nesouhlasí nebo požadují další kroky, které by měly následovat ke zlepšení vztahů uvnitř strany, ale nikdo se k tomu zatím nemá. „*Politická strana má fungovat jako tým. Každý má nějakou roli a nese odpovědnost za něco. Pokud rezignuje předseda, ať se obmění struktura uvnitř strany. Kdo má na starosti tuhle problematiku, kdo tuhle. Poradci, nějakí tajemníci výborů, to by se mělo také obměnit. Pokud rezignuje předseda a chybí tomu další kroky k čemu to je?*“⁴⁶⁹. Strana by se měla otevřít diskuzi a zaměřit se na důvody, které způsobily malý zisk hlasů. Tím důvodem podle nich nebyl Martin Bursík.

Je podle nich nepopíratelné, že udělal v politice řadu chyb a přehmatů, je neoddiskutovatelné, že si znepřátelil řadu lidí nejen ve své straně, je pravděpodobné, že dělal až příliš mnoho ústupků. Je mu vyčítáno mnoho, že stranu zavedl do nestabilní vlády ODS, že zaprodal spoustu zelených požadavků v Topolánkově pravicovém kabinetu, že nedokázal udržet jasný a rozhodný postoj partaje v kauze lidovce Jiřího Čunka a především, že neudržel jednotu ve vlastní straně, kde si proti sobě pošťval řadu mocných odpůrců. Je ale také jasné, že to byl právě on, kdo se stal inženýrem zeleného úspěchu v Čechách. Byl to on, kdo dal straně nový, volitelný háv. Jeho odchodu je škoda, protože nového Bursíka bude česká politika hledat jen obtížně.

1.6.14. Pohled kandidátů na Ondřeje Lišku pověřeného vedením strany

Po odstoupení Martina Bursíka byl pověřen vedením strany první místopředseda Ondřej Liška. Opět podobně jako u osoby Martina Bursíka, i v případě Ondřeje Lišky a jeho předpokladům být dobrým předsedou strany, se názory kandidátů rozcházel. „*Věřím, že pod vedením Ondřeje Lišky,*

⁴⁶⁸ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁶⁹ Kandidát, okolo 25 let.

který doufám dostane důvěru i na sjezdu strany, vstane strana z popelu. Bude to ale obrovsky těžké, také i proto, že obě velké strany mají zájem na likvidaci Strany zelených a vše naznačuje, že nejde jen o zájem pasivní, financování a podpora Demokratické strany zelených sociální demokracií...“⁴⁷⁰.

Podle dalších má Liška dobré image a je méně kontroverzní než Jacques nebo Bursík, ale taková výbava na předsedu strany nestačí. „*Liška řekne, uděláme tohle, tohle, ale vůbec nemá vztah s realitou. Nezdá se mi, že bude schopný něco zrealizovat ve funkci předsedy*“⁴⁷¹. Podle něho Liškovi hodně členů zazlívá, že chce v předčasných volbách kandidovat jako lídr pražské kandidátky. Tedy ve městě, kde měla Strana zelených vždy větší preference než kdekoli jinde. „*Právě to hodně vadilo, že chtěl kandidovat v Praze, to se mě zdá hodně „liškovské“. Aby mohl říct, strana prohrála, ale já jsem vyhrál. Ale v Praze uspěje kdokoliv*“⁴⁷².

Několik kandidátů se domnívá, že nejlepším řešením současného stavu by bylo svolání sjezdu ještě před parlamentními volbami, který by buď potvrdil Lišku na pozici předsedy, nebo by byl zvolen někdo jiný. Takový sjezd by pomohl ke zklidnění situace ve straně a k silnému mandátu pro předsedu strany, ať už by jím byl kdokoli. Se svoláním sjezdu před předčasnými volbami ale někteří zásadně nesouhlasí: „*My nejsme jako lidovci nebo ti ostatní, kteří umějí disciplinovaně sedět. Zase by na tom sjezdu začaly hádky atd.*“⁴⁷³. Nicméně po volbách sjezd bude, protože strana potřebuje zvolit řádného předsedu. Proto se domnívá, že pro Lišku bude důležité uspět ve volbách, což znamená dostat pět procent.

1.6.15. Vnímání odchodu Karla Schwarzenberga ke straně TOP 09

Karel Schwarzenberg, ačkoli v evropských volbách podporoval Stranu zelených, po jejich skončení se stal předsedou nově vznikající politické strany TOP 09. Kandidáti tento jeho krok samozřejmě zaznamenali. Karel Schwarzenberg byl do té doby jimi považován za jednu z nejvýraznějších osobností spjatou se zelenými, ačkoli členem strany nikdy nebyl. Určité signály, že by k něčemu podobnému mohlo dojít, už zaznamenávali někteří kandidáti delší dobu. „*Mě to rozhodně nepřekvapilo, protože Karel Schwarzenberg nikdy ty spekulace ani před evropskými volbami vlastně úplně nevyvrátil. A bylo jasné, že to rozhodnutí v něm zraje delší dobu, přesto ještě před 14 dny Karel Schwarzenberg spolu se mnou doslova šlapal chodník a rozdával letáky na*

⁴⁷⁰ Kandidátka, okolo 35 let.

⁴⁷¹ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁷² Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁷³ Kandidát, okolo 35 let.

podporu Strany zelených, takže nevím, jak veřejnost přijme to, že opustil poměrně rychle jednu stranu a stal se předsedou jiné“⁴⁷⁴.

Nezastírali, že je takový krok hodně mrzí, Schwarzenberg je hodně zklamal. Považují to za nefér především vůči Martinu Bursíkovi, který přivedl Schwarzenberga do vlády a sám kvůli němu podpořil výstavbu amerického radaru na našem území, ačkoli si tím prakticky zničil kariéru a důvěru uvnitř strany. Na adresu Schwarzenberga se objevily výroky typu „politický turista“.

Může to být také ztrátou pro samotného Schwarzenberga, který tímto svým rozhodnutím podpořit jinou politickou stranu ztratí důvěru veřejnosti. Navíc podle některých kandidátů zeleným zůstává stále velký seznam osobností, které je veřejně podpořili a podporovat budou i nadále. Lidí, kteří nemění své názory, si váží mnohem více.

Někteří to vnímají jako signál, že ve Straně zelených je něco špatně. Schwarzenberga považují za „čistou“ osobnost, které nezáleží na penězích nebo vládních postech.

1.6.16. Ohlédnutí za kampaní Strany zelených

Na kampani Strany zelených našli některá pozitiva (např. propojení volebního webu SZ s Facebookem přes tzv. mikrotémata), většinou by ji však pojali jinak, pokud by takovou možnost měli. Chtělo to vtipnější a nápaditější kampaň, zároveň profesionální a inteligentní. *„Problém byl, že firma, která kampaň z větší části připravovala, nedávala do svých snah srdce...nebyla zelená. Existují profesionální společnosti, které jsou složené z voličů nebo dokonce členů Strany zelených, které jsou neotřelé, inovativní a levnější a které mají cit pro zacílení na voliče. Ty ovšem nedostaly prostor“⁴⁷⁵.*

Zaměření kampaně na evropská věcná témata by ponechali a neschylovali se ke stylu velkých stran, přesto by kampaň chytře proložili i poselstvím, kterému bude český volič rozumět a bude mu blízké.

Jedna z kandidátek byla úrovní kampaně zcela překvapená, čekala zejména více profesionality, zvláště jsou-li parlamentní stranou se zástupci ve vládě. Kampaň se nepovedla a podílela se na neúspěchu zelených ve volbách. Ke způsobu vedení kampaně měla i další výtky: *„Sice jsem nebyla v té první pětce, ale čekala bych větší zapojení stranou mě samotné do té kampaně. To, že mi nedali ani korunu, tak to pominu. Ale třeba samotný mítink v našem krajském městě, kdy mi dají jen pár dnů předtím vědět, že tady něco je, nepřipraví žádnou blbou tiskovou zprávu, že neposlali avízo těm všem politikům, nevím ani kdo to dělal. Pro stranu, která je v českém Parlamentu a ve vládě by to*

⁴⁷⁴ Kandidát, okolo 40 let.

⁴⁷⁵ Kandidát, okolo 25 let.

*měl být trochu jiný level*⁴⁷⁶. Kampaň nebyla podle ní vůbec cílená, a pokud ano, tak na vlastní chyby strany: „*Biomasa se normálně objevila na letáčcích, na tom stavěli tu kampaň. Sice jako dobrý, tak se tomu smáli ti lidi ze zelených, ale...*“⁴⁷⁷. Považuje za zvláštní a nešťastné stavět kampaň na vlastních chybách.

Kandidáti si uvědomují, že na vcelku nepovedené kampani se podílel nedostatek financí. Strana po nepovedených předchozích krajských a senátních volbách, kdy vzhledem ke slabému výsledku nedosáhla na státní příspěvek, nemohla vynaložit na kampaň takové prostředky jako jiné parlamentní subjekty nebo se jim alespoň ve svých nákladech přiblížit. Přesto oficiální tři miliony na kampaň mohli zelení využít podle jejich mínění lépe. Někteří ani netušili, na co konkrétně byly ony peníze investovány. Nebyly téměř žádné billboardy, jen několik mítinků, které nemohly vyjít draho včetně vzniku dvou klipů. Ty se ke všemu ještě nepovedly, reakce na ně byly rozporuplné. Osobní kampaně si každý financoval ze svých vlastních zdrojů.

Chybou v kampani se mohla jevit i přílišná medializace dvou nejznámějších ale zároveň nejrozporuplnějších osob Martina Bursíka a Kateřiny Jacques.

Špatným krokem byla také investice na tváře, které však veřejnost neznala. Z první pětice kandidátky byly známé jen Jacques, a to spíše negativně kvůli „biomase“, a Jiřina Šiklová, ta hlavně mezi odbornou veřejností. „*Ostatní tři jsou absolutně neznámí a oni založili kampaň na tvářích, ale na tváře, které jsou neznámé...to byla první chyba*“⁴⁷⁸. Kandidaturu Lišky a Schwarzenberga by vnímal jako kampaň založenou na tvářích, protože je zná každý. Navíc dnes tváře politiků příliš na voliče nepůsobí, proto měli zelení vymyslet něco jiného.

Jeden z kandidátů se na poslední chvíli pokusil získat voliče pro Stranu zelených tím, že vytvořil na Facebooku skupinu „Aby nevyhrál Paroubek, nesmím nechat ODS samotnou“ s vysvětlením koho mají lidé volit a proč. „*Pokud chtějí skutečně udělat naschvál Paroubkovi, ať volí zelené. Volbou jen ODS se nic nevyřeší. Důvodem také bylo, že Paroubek podporoval Demokratickou stranu zelených. Sociální demokracie finančně přispěla na kampaň Zubové. Paroubek totiž pochopil, že by zelení s ním do vlády nikdy nešli, tak radši pracoval na zničení Strany zelených, aby ODS zůstala sama bez koaličního potenciálu. ODS má jen lidovce a zelené,*

⁴⁷⁶ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁷⁷ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁷⁸ Kandidát, okolo 35 let.

*lidovci jsou navíc nestabilní*⁴⁷⁹. Jeho projekt nakonec zkrachoval, skupina měla jen něco přes 300 členů a např. iniciativa „Vajíčka na Paroubka“ měla 60 tisíc členů.

Nezabrala ani podpora bývalého prezidenta Václava Havla a jiných veřejně známých osobností. Chyby vidí především v načasování takového kroku, vše mělo být zveřejněno mnohem dříve na začátku kampaně nikoli několik dní před samotnými volbami, poté taková podpora může vyznít kontraproduktivně. *„Když začnou se slavnými osobnostmi týden před volbami, tak to působí právě blbě. Spíš to působí tak, že ta strana je v háji a už nemá hlasy*“⁴⁸⁰.

Podle kandidátů by nakonec ani sebelepší kampaň s vynaložením desítek milionů korun nebyla schopna zlomit negativní obraz Strany zelených před veřejností a vylepšit jejich volební výsledek.

1.6.17. Kandidáti hodnotí svůj volební výsledek

Pocity kandidátů se nedají příliš zobecnit, přesto byli se svým výsledkem spokojeni. Nikdo nebyl vlastním výsledkem vyloženě zklamán, i když před volbami původně očekávali pro sebe větší počet preferenčních hlasů. *„Indikovaných tisíc preferenčních hlasů jsem zřejmě nadstřelil. Téměř čtyři sta hlasů, není za daných okolností (absolutní neznámost, nízkonákladová a velmi krátká kampaň) špatný výsledek*“⁴⁸¹. Zisk tolika hlasů přičítá snaze vést neotřelou, vtipnější, ale zaostřenou kampaň. Investoval také vlastní finanční zdroje, měl podporu přátel a nakloněných skupin lidí. Používal moderní komunikační prostředky a využil osobnost Ondřeje Lišky v rámci své kampaně.

Poněkud odlišně, co se týče očekávání před volbami, na tom byla jedna z kandidátek. Ta před volbami předpokládala zisk okolo pěti set preferenčních hlasů, nakonec jich bylo více než tisíc, což ji potěšilo. *„Dívala jsem se na ČSÚ, proklikávala jsem si místa, kde mě volili a byly tam takové vesničky a někdo mě tam volil. Bylo to hrozně příjemné. Víš, že tam třeba nikoho ani osobně neznáš*“⁴⁸². Předpokládá, že většinou ale byla volena lidmi jí blízkými, přáteli, známými a spolupracovníky.

Uvedu příklad ještě jednoho kandidáta. Ten obdržel více než pět set preferenčních hlasů. Jak sám říká, nebyl to pro něj neúspěch, zaznamenal třeba více hlasů než někteří na kandidátce výše postavení lidé. Volili ho kamarádi a známí např. z internetové sítě Facebook. *„Já jsem svůj úkol splnil. Problém je, že ta strana dostala dva procenta...Není jednoduché získat více než pět set hlasů*

⁴⁷⁹ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁸⁰ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁸¹ Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁸² Kandidátka, okolo 25 let.

u strany, která dohromady získala 45 tisíc hlasů⁴⁸³. Nakonec se nad svým výsledkem zamyslel a konstatoval, že čtyřicet tisíc korun vložených na kampaň bylo asi zbytečných nebo přehnaných. Na druhou stranu je nyní v povědomí mnohem více lidí.

1.6.18. Hodnocení ostatních kandidátů za SZ

Zisky některých kandidátů byly zajímavé. Nejvíce byli respondenti překvapeni úspěchem Jiřiny Šiklové, někteří zisk více než devíti tisíc hlasů považují dokonce za obrovský úspěch. Stojí za tím její popularita, lidmi je vnímána pozitivně, není kontroverzní jako jiní kandidáti z předních pozic. Pomoci ji mohl i fakt, že byla nestraníkem a nebyla tak spojována se stranickými aférami jako jiní.

Ostatní mediálně prezentovaní kandidáti z první pětice dopadli o poznání hůře. Jejich odstup co se týče získaných hlasů, byl značný, což někteří nečekali. Chybou byla jejich nevýraznost či negativní vnímání skrze veřejnost. *„Oni měli takovou kampaň a dostali jen o tři tisíce více hlasů. Kdybych já investovala tolik jako oni do těch mediálních výstupů, to bych to dotáhla mnohem výše“*⁴⁸⁴. Jeden z kandidátů se ohradil proti vnímání Kateřiny Jacques jako kontroverzní postavy. Zisk nejvíce preferenčních hlasů hned po Jiřině Šiklové není zanedbatelný a znamená, že veřejná hysterie a až nenávist směrem k její osobě nebyla opodstatněná. Podle něho je tady stále přinejmenším několik tisíc lidí, kteří ji považují za schopnou a dobrou političku. Další z kandidátů se také zastavuje nad výsledkem Kateřiny Jacques a přidává i názor na lídra kandidátky Jana Dusíka: *„U Kateřiny Jacques platí věta, že není důležité, kolik lidí ji nesnáší, ale kolik lidí ji má rádo. O kolik voličů Stranu zelených připravila lze jen spekulovat. Janu Dusíkovi se, i jak sám ve své povolební reflexi přiznává, nepodařilo na sebe více upoutat pozornost a zůstal dál spíše nekonfliktním úředníkem než konfliktním politikem“*⁴⁸⁵.

Zisk pouhých pěti set hlasů Milana Horáčka, pětiky kandidátky, považují za směšně malý. Je odrazem toho, že je široké veřejnosti prakticky neznámý.

1.6.19. Změnili by teď něco s odstupem na své kampani?

Kandidáti s časovým odstupem našli ve svých kampaních, ve svém přístupu jisté nedostatky či chyby, které by nyní, pokud by mohli, napravili. Hlavní díl odpovědnosti nese jejich nezkušenost, většinou kandidovali do politické instituce vůbec poprvé. *„Začal bych mnohem dříve a více bych*

⁴⁸³ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁸⁴ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁸⁵ Kandidát, okolo 40 let.

zaostřil na předem vytipované skupiny lidí, kteří mají blízko k zeleným. Více bych využil internetového síťování“⁴⁸⁶.

Někdo by dal větší důraz na kontaktní kampaň, oslovoval občany, účastnil se více mítinků, investoval peníze na vlastní billboard nebo rozesílal volební letáky do mnohem širšího okolí a nedával je pouze svým známým. Investovali by také víc finančních prostředků, zvláště pokud je mohli mít k dispozici a vlastní chybou je nevyužili: „Pár lidí mi řeklo, že by mi něco dali. Měla jsem kamaráda, který mi slíbil padesát tisíc, ale dlouho jsem čekala, co se bude dít, a pak už bylo pozdě. Do toho jsem měla práci a spoustu jiných aktivit, bylo to náročné...“⁴⁸⁷. Několik kandidátů by udělalo pravý opak, tedy neutrácelo tolik peněz, jelikož konečnému výsledku množství investovaných financí neodpovídalo.

Podcenění kampaně z hlediska časové náročnosti bylo společným problémem. Měli spoustu jiných aktivit a na vlastní prezentaci jim nezbyval čas. Příště by většinu těchto aktivit omezili, protože pouze odváděly jejich pozornost od kampaně, na kterou se tak nemohli plně soustředit.

Výjimkou byl kandidát, který se podle svých slov nedopustil ve své kampani žádné chyby, a tudíž by nic neměnil ani nedělal jinak.

1.6.20. Co pro ně znamená tahle zkušenost?

„Zkušenost беру naprosto pozitivně. Bylo to pro mě poprvé a v mnohém velmi poučné. Samozřejmě i z pohledu přípravy a vedení kampaně celé Strany zelených, protože i té jsem se měl možnost zblízka zúčastnit“⁴⁸⁸.

Kandidaturu do Evropského parlamentu vnímají jako přínosnou. Někteří ji zahrnou do profesního životopisu. Věří, že by jim v budoucnu pomohla získat lepší pracovní pozici. V rámci strany jim samotná kandidatura pomůže také k většímu respektu, zvláště pokud získali značný počet hlasů. Své kandidatury nikdo nelitoval. „Je fakt, že když jsem šla po městě, někdo na mě zařval, že mě bude volit, to bylo dobré. Nějací lidé na mě mávli, to je docela příjemné...Rozhodně, když člověk někde řekne, že kandidoval, tak je to dobré“⁴⁸⁹.

Jednu z kandidátek ovšem nepříjemně zaskočila stoupající rivalita mezi stranickými kandidáty s blížící se blízkostí konání voleb: „Kdybych šla eventuálně do dalších voleb, tak vím, co stojí, jak to funguje, jak fungují ta média a jednak i to vyjednávání uvnitř strany. Každému šlo už potom jen o sebe. V té straně týden před volbami to bylo docela drsné. Příště už budu vědět, na co si mám dávat

⁴⁸⁶ Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁸⁷ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁸⁸ Kandidát, okolo 35 let.

⁴⁸⁹ Kandidátka, okolo 35 let.

pozor, protože stejně všichni kopou jen za sebe... Každý v té kandidátce je sám za sebe. Ti lidé jdou jako za tu stranu, ale ve skutečnosti každému jde o každý hlas“⁴⁹⁰.

Často pro ně kampaň představovala časově náročné období se spoustou stresů a nyní jsou již rádi, že vše mají za sebou a mohou si od předvolebního shonu odpočinout: „*Po dlouhé době jsem se začal dívat v televizi na kreténské filmy a naopak se přestal dívat na Moravce, takže jsem naprosto v klidu*“⁴⁹¹.

1.6.21. Chtěli by v budoucnu opět kandidovat do nějaké politické instituce za SZ?

Zeptal jsem se kandidátů na jejich další plány, zda hodlají někdy v budoucnu opět pokoušet štěstí v kandidatuře do určité politické instituce či zda byla tato jejich zkušenost poslední a z politiky třeba odejdou.

„Rád bych na podzim kandidoval do Poslanecké sněmovny. Z politiky neodejdu, možná se od ní na chvíli vzdám kvůli dalšímu studiu v zahraničí. Díky moderním technologiím ale můžu být se stranou a lidmi, kteří jsou mi blízcí v kontaktu neustále“⁴⁹². I jiní uvažují o možné další kandidatuře, v rámci předčasných parlamentních voleb to ovšem nebude vzhledem k jejich rychle se blížícímu termínu. Chtěli by si chvíli odpočinout. Přemýšlejí ale o kandidatuře v příštích parlamentních volbách za pět let, nevylučují ani možnou kandidaturu v příštích evropských volbách. Pokud kandidovat budou, tak opět za Stranu zelených.

Jiná z kandidátek vidí za svou možnou budoucí opětovnou kandidaturou do politických funkcí praktický zájem: „*Já se necítím být političkou, ale na druhou stranu to co v životě dělám nebo se snažím prosazovat je stále taková aktivistická politika. Takže cokoli budu v životě dělat, stejně to s politikou souvisí. Pokud bych se stala politikem, usilovala o vstup do parlamentu nebo do zastupitelstva, tak to bude pro mě jen dobře, protože zefektivním ty své snahy, budu moct konečně realizovat ty své nějaké cíle a tak. Stanu se možná výkonnější v tom prosazování zájmů*“⁴⁹³. Připouští, že by kandidovala za jinou politickou stranu⁴⁹⁴. Tou by měla být nově vzniklá TOP 09, která jí je blízká osobami Schwarzenbergem a Kalouskem a svou středo-pravicovou politikou. U zelených ji znechutilo vnitřní dění posledních několika měsíců a také neví, zda tato strana patří v politickém spektru doprava nebo doleva. Nedokáže se v jejich politice zorientovat.

⁴⁹⁰ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁹¹ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁹² Kandidát, okolo 25 let.

⁴⁹³ Kandidátka, okolo 25 let.

⁴⁹⁴ Kandidovala jako nezávislá, nebyla členkou strany.

Pokud tato kandidátka vypovídala o slábnoucích sympatiích ke Straně zelených, v případě jiného kandidáta (také doposud nebyl členem strany a kandidoval jako nezávislý) došlo k pravému opaku. Rozhodl se do strany vstoupit. Normálně sice podle něj lidé vstupují do stran po vítězných volbách, ale on tak činí po prohraných. V předvolební kampani sice bral jako pozitivum svou nestrannost, nyní se však rozhodl stát se členem. „*Ta značka tady stále je. Pořád tu stranu považuji za jednu z nejlepších u nás*“⁴⁹⁵. Doufá, že po vstupu do strany zůstane stejným a nebude mít „žízeň“ po moci. Často to ve stranách chodí tak, že si lidé myslí, že bojují za ideály, ale přitom je to boj o moc. On sám nebude chtít usilovat ihned o nějaké místo ve straně, ale na druhou stranu rázně říká, že pokud se nenajde alternativa na sjezdu proti současnému předsedovi Ondřeji Liškovi, bude se ucházet o předsednický post. „*Doufám, že se najde alternativa, protože člověk na předsedu potřebuje nějaké zkušenosti, být ministr, minimálně poslanec, což já nemám a Liška má. Na druhé straně organizačně, manažersky jsem lepší... On by byl ideální tiskový mluvčí, protože umí krásně oblbnout ty novináře...vůbec Liškova personální politika se mi nezdá. Nemyslím si, že umí vybrat lidi, kteří by vedli tu stranu k úspěchu*“⁴⁹⁶. Možným protikandidátem Lišky by mohl být podle jeho mínění Petr Štěpánek⁴⁹⁷.

1.7. Občané a jejich ohlédnutí za volbami

1.7.1. Hodnocení voleb

Podobně jako kandidáti za SZ, i respondenti z řad občanů obdobné výsledky ve volbách do Evropského parlamentu očekávali (tedy získání mandátu ODS, ČSSD, KSČM a lidovců). Tyhle čtyři strany mají podle nich navíc v europarlamentu vytvořeny již kontakty s dalšími uskupeními díky působení v předešlém volebním období.

Někteří ovšem neskřývali překvapení z neúspěchu malých neparlamentních stran, které v minulých evropských volbách uspěly, jako SNK-ED či Suverenita Jany Bobošíkové, a dělali si naděje i tentokrát. Právě neúspěch malých stran pro ně představuje největší zajímavost voleb. Jeden z respondentů nabídl vysvětlení nynějšího neúspěchu malých stran: „*V minulosti byla třeba ODS silně protievropsky vyhrazena, proto uspěly menší strany jako SNK-ED. Teď se ovšem přiklonila k Unii a je víc proevropská a pravicoví voliči tak nemají tendenci hledat jiné menší strany*“⁴⁹⁸.

⁴⁹⁵ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁹⁶ Kandidát, okolo 45 let.

⁴⁹⁷ Biolog a vysokoškolský pedagog. V současnosti pražský zastupitel za Stranu zelených.

⁴⁹⁸ Muž, kolem 40 let.

Za neúspěchem těchto stran nestály např. nekvalitní kandidátky, na nichž by bylo méně osobností či odborně způsobilých kandidátů.

Určitým překvapením pro ně bylo jasné vítězství občanských demokratů před těmi sociálními. Čekali spíše výhru ČSSD nebo alespoň, více vyrovnanější konečný výsledek. Domnívali se, že u veřejnosti panuje nálada spíše pro volbu sociálních demokratů. Ukázalo se však, že lidé chtějí mít v Evropské unii pravicové zástupce. Do jisté míry byl možná tento stav způsoben tím, že se k volbám dostavili ve větším počtu voliči sympatizující s pravicovými či liberálními konzervativními stranami. Takovým lidem je dění v Evropské unii bližší. „*Lidé, kteří se ztotožňují se socialistickými ideály, na to kašlou. Je to pro ně hodně vzdálené, mají uvažování „bližší košile než kabát“*“⁴⁹⁹. Na relativně slabších preferencích ČSSD se mohl projevit i jejich podíl na pádu vlády. Vzhledem k malé účasti také volilo hodně mladých lidí, kteří se s politikou ČSSD a hlavně jejím předsedou Paroubkem neztotožnili.

Zisk komunistů a lidovců podle nich odpovídá výsledkům v jakýchkoli jiných volbách. Na výsledcích lidovců se nepodepsaly kauzy bývalého předsedy Čunka ani fakt, že těsně před volbami uspořádali stranický sjezd, na němž si zvolili nové vedení, což může být krátce před volbami vždy riskantní. Projevilo se ale pevné lidovecké voličské jádro.

Mnohé negativně překvapil relativní úspěch Dělnické strany a jiných extrémistických sdružení v zemích EU. Považují to za špatný signál. Ukázalo se, že dokáží oslovit docela početnou skupinu voličů. Chybu hledají na straně českých úřadů, poněvadž ji považují za neonacistickou stranu a jako taková měla být dávno podle českých zákonů zrušena. Jiní konstatují, že úspěch extrémistických stran je sice smutný, ale natolik je zase nepřekvapil.

Výsledkům evropských voleb pozornosti příliš nevěnovali. „*Zaregistroval jsem výsledky, podíval se, kdo má přibližně kolik mandátů, ale nic víc o tom třeba nečetl. Podíval se na zprávy, jak to probíhalo v Evropě, že tam byly problémy s předčasným sčítáním v ne úplně stanovenou dobu...*“⁵⁰⁰.

1.7.2. Podobné výsledky i v předčasných parlamentních volbách?

Současné výsledky a pořadí politických stran v těchto volbách se nebudou opakovat v předčasných volbách parlamentních. V těch dávají největší šanci sociální demokracii. „*Strany více zmobilizují voliče. K parlamentním volbám chodí lidé, kteří nechodí k těm evropským volbám, proto dopadnou jinak. Bude vyšší účast a více se to přesune k většinovému trendu, který bude více posilovat ČSSD. Bude to o tom, které strany budou mít více afér, která více zadlužuje zemi, zatěžuje*

⁴⁹⁹ Muž, okolo 35 let.

⁵⁰⁰ Muž, okolo 25 let.

rozpočet...“⁵⁰¹. V parlamentních volbách se lidé budou rozhodovat na základě jiných kritérií a témat vztahujících se k národní politice. V popředí se objeví témata jako daně, rozpočtová politika či zdravotnictví. Vztah k Evropě bude hrát jen okrajovou roli, a to se také projeví na výsledcích stran, jež budou odlišné od těch současných. Do popředí se může dostat nově vzniklá strana TOP 09, která podle některých respondentů ve sněmovně nahradí právě Stranu zelených.

1.7.3. Sledování sčítání hlasů

Malá pozornost evropským volbám se projevila také v malém zájmu občanů při sledování sčítání hlasů. Výsledky voleb se většinou dozvěděli příští den z novin, televize či internetu. Nikdo z nich nesledoval večerní volební studio České televize, které přinášelo a neustále upřesňovalo s přibývajícími sečtenými volebními obvody předběžné výsledky.

1.7.4. Kdo z českých europoslanců obhájil mandát a kdo neobhájil?

Respondenti většinou zaregistrovali, že svůj mandát obhájili např. Zahradil, Roithová, Falbr nebo Ransdorf. Tato jména zaznívala nejčastěji. Věděli také, že v europarlamentu již dále jako europoslanci nebudou působit Železný nebo Bobošíková. Pro mnohé byl překvapením neúspěch Hybáškové, u níž předpokládali obhájení mandátu. Překvapením byl také velký počet preferenčních hlasů pro Evžena Tošenovského, nově zvoleného europoslance nebo i jiné skutečnosti: „*V Praze, že se dostala ta holka, překvapilo. Měla velkou kampaň, hodně billboardů a dostala se tam jenom díky preferenčním hlasům, lidé ji znali jen z billboardů, politiku předtím nedělala*“⁵⁰².

1.7.5. Výsledky voleb jinde v Evropě

Jak dopadly výsledky voleb v jiných členských státech, respondenti moc nevědí. Z médií se dozvěděli většinou jen to, že zvítězily pravicově zaměřené subjekty, které v Evropském parlamentu obsadí nejvíce křesel. Posílila tak podle nich především lidovecká frakce případně liberálové. Někteří se zmínili o úspěších nacionalistických stran v několika státech.

Vítězství pravicových stran je podle nich dáno malou volební účastí, i když někteří poukazovali na neaktuálnost rozlišování na pravici a levici. Neexistuje pravicová nebo levicová ideologie, dochází k vzájemnému propojování a výsledkem je nemožnost takového dělení.

⁵⁰¹ Žena, okolo 45 let.

⁵⁰² Žena, okolo 30 let.

1.7.6. Směr vývoje europarlamentu s ohledem na výsledky voleb

Politika europarlamentu se zřejmě změní, vzhledem k vítězství pravice předpokládají větší důraz na podporu podnikání, ekonomické faktory a naopak menší důraz na sociální problematiku. „*Může se to změnit a asi i změní. Předtím měli socialisté většinu, teď lidovci. Asi nebude důraz na tu sociální politiku, bude důraz na náboženství, křesťanství, snahy dostat to do zákonů. Nějaký dokument ohledně náboženských křesťanských tradic. Turecko asi díky tomu v dohledné době nepřistoupí...*“⁵⁰³. Respondent se tedy mimo jiné domnívá, že nové obsazení Evropského parlamentu může zpomalit nebo úplně zastavit proces, na jehož konci by mělo být přijetí konkrétního státu do Evropské unie.

Někteří se domnívají, že vítězství pravice nebude mít na změnu politiky EP žádný dopad, jak ale jeden z nich dodává: „*Já do toho vidím asi jako do druhé etiopské fotbalové ligy*“⁵⁰⁴.

Jaký vliv bude mít nově zvolený europarlament na pokračující integraci členských států, nedokázal nikdo z respondentů říci.

1.7.7. Volební výsledky stran zelených jinde v Evropě

Mnozí z respondentů netuší, jakým výsledkem dopadly volby pro zelené v jiných evropských zemích. Ostatní se zmiňovali o úspěchu v Německu nebo ve Francii. „*V Německu to je jasné, tam se ta strana vytvořila. Tam mají kořeny, tradici. Ve Francii jsou zase samí anarchisté a socialisté...*“⁵⁰⁵. Za důvody úspěchu v jiných státech může stát i vřelejší přístup občanů k ekologii a ochraně krajiny vůbec, nejen honba za materiálními statky, jak je to podle respondentů v postsocialistických zemích. Aby lidé vnímali ochranu přírody, jako jednu z největších priorit bude u nás zapotřebí ještě dlouhá doba. Na neúspěchu SZ v České republice se mohla také podílet specifická vnitropolitická situace, kdy byli součástí pravicové vlády nebo sami se potýkali s problematickou situací ve vlastní straně. Pokud by k takovým faktorům nedošlo, mohl být třeba výsledek české Strany zelených podobný jako v jiných státech, kde byli zelení úspěšní.

1.7.8. Volební účast

Malá volební účast nebyla pro ně překvapením, spíše se dala očekávat. „*Jsou to volby spíše třetího řádu. Ty parlamentní jsou nejdůležitější, potom ty krajské, regionální a potom až do toho Evropského parlamentu*“⁵⁰⁶. Lidem je bližší národní politika, problémy státu, v němž žijí, a s Evropskou unií se málo identifikují. Nejsou se společnou evropskou ideou zcela ztotožnění. Sami

⁵⁰³ Muž, okolo 50 let.

⁵⁰⁴ Muž, okolo 25 let.

⁵⁰⁵ Muž, okolo 25 let.

⁵⁰⁶ Muž, okolo 30 let.

respondenti mají někdy pocit, že se jich problémy Evropské unie netýkají, byť si uvědomují, že to není úplně pravda.

Lidé podle respondentů vnímají Evropský parlament jako velmi vzdálenou instituci nejenom fyzicky, ale i svou nejasnou náplní práce. Často ani nevědí, kdo v EP zasedá. Vědí jen, že europoslanec pobírá velký plat, protože se o tom píše v novinách. Veřejnost nevidí reálný dopad výsledků jednání europarlamentu na svůj život. „*To neovlivňuje život, takovému pracovníkovi v továrně to může být úplně jedno ten Evropský parlament*“⁵⁰⁷. Lidé v České republice si také podle respondentů myslí, že čeští zástupci nemají šanci cokoli ovlivnit, protože jich je velmi málo. Dávali příklad Francouzů, kteří s několika desítkami europoslanců mají dohromady mnohem větší váhu a mohou spíš něco ovlivnit na úkor jiných zemí.

Za neúčasti může stát i unavenost občanů z politiky a politických slibů, které většinou nenajdou naplnění. Také malá ochota vysvětlovat význam Evropského parlamentu politiky či médií. Ti však ke zvýšené aktivitě v této oblasti nemají důvod, když pro širokou veřejnost není tato oblast zjevně ve sféře jejich zájmu, a pokud jsou např. v České televizi pořady o Evropské unii, jsou nezábavné a nezajímavé. „*Člověk to přepne, když zjistí, o čem to je. Já jsem to občas sledoval, ale občas jsem to i přepínal, protože první co se mi vybavilo, že to bude nějaká debata o nějakých institucích, která není zrovna zábavná*“⁵⁰⁸. Na malé účasti u voleb se mohl projevit i velký počet kandidujících stran. „*Normální traktorista z JZD v „horní dolní“ chce jít volit, ale on neví, koho má volit. Jedna strana mu naslibuje tohle, druhá tohle*“⁵⁰⁹.

Respondenti si všimli, že malá volební účast není specifická pouze pro Českou republiku, ale týká se prakticky celé Evropské unie, kdy k urnám přišlo v průměru kolem 40 procent voličů. Důvody relevantní pro neúčast lidí v naší zemi mohou být odpovídající i pro ostatní voliče ve státech EU.

Nicméně nízká účast ve volbách nevypovídá podle většiny respondentů nic o možné snížené legitimitě Evropského parlamentu. Europoslanci by byli právoplatně zvoleni třeba i při dvacetiprocentní účasti. Na fungování EP a jeho pozici či roli se nemůže nikterak odrazit malá voličská podpora jeho členů. Výjimečně se objevily ovšem i opačné názory: „*Určitě ji snižuje. Autoritu, legitimitu, všechno. Zvláště, když lidé tomu nevěří. O tom přece legitimita je, že ti lidé jim*

⁵⁰⁷ Muž, okolo 40 let.

⁵⁰⁸ Muž, okolo 50 let.

⁵⁰⁹ Muž, okolo 35 let.

dají to právo. Samozřejmě to nezajde tak daleko, že by tady byla revoluce a zavrhli a zničili by ten systém, ale může to být čím dál horší“⁵¹⁰.

Volební účast byla vyšší ve „starých“ členských státech než v zemích přistoupivších v roce 2004 a později. Respondenti to připisují vyšší politické kultuře, která se projevuje v mnoha směrech. Politici často odcházejí na nátlak veřejnosti nebo sami rezignují, pokud nejsou schopni věrohodně vysvětlit nejružnější problematické skutečnosti spjaté s výkonem jejich funkce. Lidé tak mají větší důvěru v politiku a věří v její jasná pravidla, a to vše má vliv na jejich ochotu jít k volbám. Dalším důvodem by mohla být větší důvěra v politiku Evropské unie a její instituce, která je dána výrazně delší dobou členství, kdy lidé měli dostatek času evropské politice přivyknout.

Malá volební účast může být i paradoxně lepší, poněvadž k volbám přicházejí „rozumnější lidé“, kterým dochází důležitost svého rozhodnutí, skutečná důležitost a význam Evropského parlamentu.

Přidám ještě dva názory vysvětlující možné důvody nízké volební účasti: „*Nevolit a nebýt potrestán je ta nejjednodušší volba. Spoustu lidí zajímá politika jejich země. Pokud si srovnáte jednotlivé státy, vždycky volební účast ve volbách do Evropského parlamentu je menší. Prostí lidé hledají prostá řešení. Prostí lidé nerozumí politice Evropského parlamentu...“⁵¹¹. „Každá z těch stran něco nabízí. V momentě, kdy já zjistím, že žádná z nich mi nic nenabízí anebo se podívám na politiku celé EU, tak jsem buď k tomu absolutně apatický, anebo, což je horší verze a je to bohužel pravda, jsem zhnusený tou politikou. Proč bych měl jít k volbám, když nesouhlasím s tím, co Evropská unie předvádí, a těch několik našich poslanců to nemůže nijak ovlivnit?“⁵¹².*

Co by se muselo stát, aby zájem o evropské volby výrazně stoupl? „*Možná, kdyby třeba Evropská unie vstoupila do války nebo by byla nějaká pandemie a mělo se rozhodnout jak dál, tak v té chvíli by lidé přišli k volbám v daleko větším množství“⁵¹³.*

⁵¹⁰ Muž, okolo 25 let.

⁵¹¹ Muž, okolo 35 let.

⁵¹² Muž, okolo 40 let.

⁵¹³ Žena, okolo 20 let.

1.7.9. Hodnocení úrovně předvolební kampaně⁵¹⁴

Kampaň k evropským volbám se podle respondentů příliš nelišila od kampaní k jiným volbám. Kampaň je prakticky ničím nezaujala a také ji příliš nesledovali. Mnohem vyhraněnější, agresivnější kampaň někteří očekávají před parlamentními volbami. Podívovali se nad masivní kampaní Demokratické strany zelených, na jejíž billboardy jsme mohli narazit u dálnic nebo téměř v každém městě. Volební spoty politických stran považovali za nezajímavé a nudné kromě několika výjimek jako v případě vtipného spotu strany Libertas: „*Taková spíše komedie, přiběhla ženská do volební místnosti a křičela svobodu, dala občanku, vhodila nějaký hlas a s křikem odešla. Na konci spotu byla výzva, ještě můžete zastavit Lisabonskou smlouvu*“⁵¹⁵.

Pojetí kampaní směřovalo k předčasným parlamentním volbám, jelikož strany, zejména parlamentní, dávaly důraz paradoxně na domácí nikoli evropskou problematiku. Byli si vědomi, že taková témata jsou lidem bližší a kampaň vedená tímto stylem bude účinnější, i když tak by to být nemělo: „*Pokud volíš europoslance, máš se bavit o tom, jestli chceš více centralizovanou Evropu, jestli má být federální uspořádání, jestli máme mít prezidenta v Evropě a jestli má mít europarlament větší nebo menší pravomoci atd. Tohle jsou vyloženy evropské otázky*“⁵¹⁶.

Samotnou kampaň však většina respondentů nepovažuje za účinný nástroj na voliče, aby šli k volbám a hlasovali pro určitou stranu. Lidé se rozhodují na základě jiných kritérií než podle politických spotů, inzerátů, billboardů. Měli na mysli např. stranickou identifikaci, ideologii či pocit politické efektivity. Přesto pokud by konkrétní strana nevedla žádnou kampaň, mohlo by jí to ve volbách oslabit, protože mnoho lidí se rozhoduje na poslední chvíli a kampaň je tak může ovlivnit.

Několik respondentů naopak vidí v kampaních mocný nástroj politických stran, jak přiklonit voliče na svou stranu. Má podle nich velký mobilizační efekt. Své tvrzení dokládají mnohamilionovými částkami vkládaných stranami do předvolební reklamy. Pokud by taková strategie nebyla úspěšná, takové peníze by na svou propagaci neinvestovali.

1.7.10. Hodnocení výsledku Strany zelených

Konečný dvouprocentní volební výsledek Strany zelených a tudíž nezískání ani jednoho europoslaneckého mandátu, respondenty nepřekvapil. „*Dopadli tak, jak si zasloužili. Co jiného očekávat od strany, která se rozpadne vnitřně, a lidé vidí, jak jsou nekompetentní. Nemohlo to*

⁵¹⁴ Nejpersvědčivější a nejnápaditější kampaň měli podle jednoho z průzkumů CS&C pro ČT sociální demokraté. Hned za nimi se umístila ODS. Pouze u lidí starších 60 let zvítězila kampaň KSČM. Až dvě pětiny dotázaných ale podle SC&C žádnou kampaň neznaly, nebo nechtěly nijak hodnotit.

⁵¹⁵ Muž, okolo 30 let.

⁵¹⁶ Muž, okolo 40 let.

*dopadnout jinak, je to naprosto nepřekvapující. Ty dva procenta mi přijdou ještě hodně*⁵¹⁷. Někteří sice také nečekali překročení pětiprocentní hranice, ale předpokládali jejich zisk v hranicích tří nebo čtyř procent. Jiní zase přesný výsledek neznali.

1.7.11. Důvody neúspěchu

Důvody neúspěchu spatřují jednoznačně ve vzájemných neshodách jednotlivých členů, jež vyústily v rozštěpení zelených a vznik Demokratické strany zelených. Tyto události, stojící v centru pozornosti médií, zapříčinily ztrátu důvěry voličů, která se projevila na výsledku strany v evropských volbách. I v jiných stranách bývají spory, ty však nejsou tolik medializované nebo nedojdou až k rozštěpení strany. Navíc, v případě malé strany, vše působí mnohem markantněji. Zmíněny byly i další, méně významné faktory, jako vystoupení Kateřiny Jacques v televizním pořadu, přílišné ustoupení od stranického programu v rámci koaličních vyjednávání či přímo aspekty spjaté se samotným vládním působením. „*Skoro celou dobu co byli ve vládě, se hádali mezi sebou. I ta vláda byla pro hodně lidí nedůvěryhodná, měla různé skandály, a i když se zelení do nich přímo nezapojili, nebyli z ničeho obviněni, tak tím, že v té vládě byli, přestali být pro lidi atraktivní stranou*“⁵¹⁸. Ke škodě SZ byla i existence tří zelených subjektů, což mohlo voliče mást: „*Jedni jsou Zelení, druzí Strana zelených, třetí Demokratická strana zelených, to už je zmatečné*“⁵¹⁹.

Strana zelených možná doplatila i na to, že nemá tak pevné voličské jádro, které chodí ke každým volbám, jako v případě některých jiných stran. Možná vyšší voličská účast by jim zřejmě ale také nepomohla, protože preference strany v předvolebních průzkumech se podle respondentů příliš nerozcházely s těmi konečnými. Malá volební účast tak nejspíše nehrála roli a nemohou se na tento aspekt zelení vymlouvat.

Program SZ se na špatném výsledku také nepodílel. Většina voličů ho prakticky nezná a tak nemohl mít ani vliv. Na druhou stranu jsou zelení obecně veřejností vnímáni jako strana dávající důraz na ekologii, což v době hospodářské krize může někdo vnímat jako nedůležité, a mohlo by ho to případně od volby Strany zelených odradit: „*Kdybychom na tom byli ekonomicky hodně dobře, tak by hodně lidí vnímalo ekologii, že je třeba se tomu věnovat. Ted' lidé říkají, že je potřeba podporovat spíš průmysl, aby lidé měli práci*“⁵²⁰.

Složení kandidátky nehrálo prakticky podle respondentů žádnou roli v konečných výsledcích. Pokud někomu byla nesympatická některá jména, tak si jistě mohl na kandidátce najít někoho, kdo by mu byl více sympatický, pokud by chtěl onu stranu skutečně volit.

⁵¹⁷ Žena, okolo 40 let.

⁵¹⁸ Žena, okolo 25 let.

⁵¹⁹ Muž, okolo 40 let.

⁵²⁰ Muž, okolo 30 let.

1.7.12. Hodnocení kampaně Strany zelených

Kampaň nemohla zvrátit negativní obraz strany před veřejností, byť by byla sebelepší a investovali do ní desítky milionů korun. „*Dělali, co uměli. Měli ji marketingově dobře zpracovanou včetně spotu. Ovšem jejich vnitřní problémy ovlivnili lidi daleko více a kampaní se to nedalo napravit*“⁵²¹.

Obecně však na kampani zelených bylo vidět, že investovali mnohem méně finančních prostředků, než konkurenční DSZ. Zubová a členové jejího týmu pojali kampaň velkolepě. Zemi zaplavili stovkami billboardů na nejlukrativnějších místech. Při jízdě autem se řidičům zelenalo před očima. I v porovnání s ostatními parlamentními stranami si respondenti povšimli, že s ohledem na použité billboardy či inzeráty a letáky byla kampaň SZ nejmenší. Většinou ji hodnotili jako nevýraznou a nelíbil se ani volební spot. Nepřišel jim jako humorný, i když to byl zřejmě původní záměr autorů. Nelíbilo se jim ani jeho celkové zaměření, kdy si dělali legraci ze svých vlastních chyb. „*Měli by naladit atmosféru, aby lidi začal zajímat ten klip, aby to voliče vtáhlo nebo použít heslo, jak měla ČSSD. Kvůli jednomu heslu s těmi poplatky dostali tolik hlasů. O tom to je, vymyslet heslo, které je chytlavé*“⁵²². Nepomohla ani podpora významných osobností, vše bylo překryto rozepřemi a nejednotným vystupováním. Byli natolik zkompromitováni, že by jim nic nepomohlo. „*Klip se jim nevydařil a po rozštěpení strany je už nic nezachránilo. Pouze tak deset procent lidí volí podle programu. Pak jsou nějaké drby, co se píše v novinách. A rozštěpení je nejhorší věc, brání se tomu všechny strany*“⁵²³.

Podpora v průběhu kampaně od bývalého prezidenta Václava Havla byla podle některých respondentů spíše rozporuplná, což se projevilo i na konečném výsledku. Mnoho lidí Havla nemá rádo a taková podpora jim mohla vadit a dokonce je odradit od volby SZ. Samotný Václav Havel už také v současnosti podle nich nemá takový vliv jako za dob svého prezidentování.

Jiní vnímají takovou podporu jako veskrze pozitivní, nicméně se na výsledcích strany příliš neodrazila. Zřejmě lidé dali přednost jiným aspektům při výběru strany ve volbách, než podle toho, jaká osobnost tu kterou stranu podporuje.

1.7.13. Co znamená volební výsledek pro budoucnost SZ?

Pro budoucnost Strany zelených budou nesmírně důležité parlamentní volby a ty ukážou, jakým směrem se zelení budou ubírat. Pokud by se do Poslanecké sněmovny nedostali, představovalo by

⁵²¹ Žena, okolo 35 let.

⁵²² Muž, okolo 35 let.

⁵²³ Muž, okolo 50 let.

to pro ně významný mezník. Mnozí respondenti se domnívají, že by to stranu vnitřně zcela rozložilo. Stali by se opět neparlamentní stranou a zůstali by v ní jen lidé, kteří by chtěli po další čtyři roky pracovat dále na tom, aby potenciálně uspěli v dalších volbách. Spousta členů by ovšem stranu opustila, považovali by ji za neperspektivní.

Výsledek v těchto evropských volbách ovšem leccos naznačil směrem k ambicím strany v parlamentních volbách. I proto očekávají, že se do Poslanecké sněmovny nedostanou. Potenciál voličů zajímajících se o ekologii ale bude stále, tudíž Straně zelených nehrozí podobný zánik jako např. Unii svobody.

1.7.14. Jak vrátit SZ důvěryhodnost tak, aby uspěla v parlamentních volbách?

„Chtěl by tam vidět chytřejší lidi, akademiky...musí mít vztah ke straně. Nemůže tam být takový plytký ekologismus, jak mi to někdy připadá, že zastávají. Je to komplikované, aby se ta atmosféra přechýlila na jejich stranu. U těch malých stran je to složité, aby se ta atmosféra naklonila na jejich stranu a uspěli. Má na to vliv hodně faktorů. Televize, internet, musí být neustále v médiích. Musí si vymyslet jednoduché heslo, které na lidi platí, ne že napíšeš deset stran programu. Dvě, tři hesla, na které lidi slyší. Lidi ten jejich ekologický program moc stejně nezajímá, slyší jen na to, co se jich bezprostředně dotýká, třeba třicet korun poplatek“⁵²⁴.

Měla by se především stabilizovat situace uvnitř strany. Vyřešit konečně své dlouhodobé rozpory a přestat se hádat nebo alespoň zajistit, aby se jejich rozepře nedostaly opět na veřejnost. Musí jako strana působit kompaktně a věrohodně, jedině tak si mohou získat zpět ztracenou důvěru voličů.

Měl by také přijít sjezd, který by zajistil řádné zvolení nového vedení. Rezervy by měli najít i v oslovování voličů a profilovat se jako strana s dlouhodobými prioritami, idejemi. Jejich program by měl brát v potaz budoucí vývoj třeba i v rámci několika desetiletí. Pomohla by jim i intenzivní spolupráce se zelenými v jiných evropských zemích, zejména tam, kde jsou úspěšní. Od nich by mohli čerpat zkušenosti a náměty.

„U nich je dobré to, že věci, které obhajují, jsou známé. Někdy trochu kontroverzní, např. u té jaderné energetiky nebo v rámci postoje k dálniční a automobilové dopravě apod. Je to ale jejich výhoda, že ztotožnění s nějakými principy je u zelených nasnadě. Musí s tím pracovat, ale je to těžká situace vzhledem k jejich nedávné minulosti“⁵²⁵.

Respondenti připomínali, že mnohé skutečnosti neprijdou ze dne na den. Je to dlouhodobější záležitost, zejména pokud se jedná o obnovení důvěry u voličů. To, že mnozí lidé smýšlejí

⁵²⁴ Muž, okolo 30 let.

⁵²⁵ Muž, okolo 40 let.

ekologicky, ještě nestačí na to, aby se strana s takovým programem udržela bez jiných nabídek k oslovení voličů na výsluní politického spektra. Pro voliče jsou důležité nebo důležitější ještě jiné věci u politických stran, než pouhý program.

V současné době není SZ pro ně důvěryhodná a někteří dokonce pochybují, v budoucí zlepšení a dokumentují to docela svérázně: „*Jestli Jacques nebude chodit po vodě, tak jim nikdo věřit nebude. Jedině zázrak jim pomůže*“⁵²⁶.

1.7.15. Otázka spojení „zelených“ subjektů, sjednocení s DSZ

Někteří nesouhlasí se spojením nebo spoluprací Strany zelených a Demokratické strany zelených. Obě strany se před volbami navzájem ostře vymezovaly a vzájemně se jejich jednotliví členové slovně napadali. Byla by tak naprosto nelogická jejich eventuální povolební spolupráce. Voliči volili každou z těchto stran právě proto, že nesouhlasili s politikou či představiteli druhé strany. Takový krok by znechutil voliče obou stran a v důsledku by to pro ně znamenalo ještě větší ztrátu. Působilo by to neseriózně a účelově. Chtějí věřit, že o podobné variantě snad neuvažuje žádná ze stran.

Druhá skupina informátorů se domnívá, že by ke spolupráci či spojení stran mělo dojít, pokud by samozřejmě byli schopni se na něčem takovém dohodnout, což bude složité s ohledem na nedávnou minulost a okolnostem zrodu DSZ. Po odchodu Bursíka z vedení Strany zelených by vzájemná dohoda mohla být snazší. Existence tří zelených subjektů nepřináší pro nikoho nic pozitivního, naopak jim škodí. Pokud by k vzájemné domluvě na určité formě spolupráce nedošlo, bude to pro tyto strany znamenat promarněnou šanci. „*Tak jsou zelení a ještě se mezi sebou špiní, každá má jiný pohled na věc a tak vlastně shazuje ty ostatní. Kdyby byla jedna Strana zelených, tak působí jednotně, žádný problém*“⁵²⁷.

1.7.16. Která strana jim je sympatičtější, důvěryhodnější?

Pokud by si respondenti mohli vybrat, za sympatičtější a důvěryhodnější považují Stranu zelených. V případě DSZ nedůvěřují zejména její zakladatelce Olze Zubové. Respondentům ovšem chybí více relevantních informací o této straně. Podobně je to v případě hnutí Zelení, které prakticky nikdo z informátorů nezná.

⁵²⁶ Muž, okolo 25 let.

⁵²⁷ Muž, okolo 40 let.

1.7.17. Pohled respondentů na rezignaci předsedy Bursíka

Jedna část respondentů považuje rezignaci Bursíka za unáhlenou a nedomyšlenou. Strana v jeho osobě ztrácí výrazného vůdce, který malou bezvýznamnou stranu dostal před čtyřmi lety do Parlamentu ČR a posléze se stala i součástí vlády. Zelení momentálně nemají vhodného nástupce, který by jej mohl nahradit. Rezignace s ohledem na výsledek strany se sice může jevit jako férová, nicméně straně tím rozhodně nepomůže: „*Prohry, výhry, to je život. Kdyby Paroubek nebo Topolánek musel reagovat na každé prohrané volby, tak tam už dávno nejsou*“⁵²⁸.

Ostatní považují krok Martina Bursíka za rozumný a předvídatelný. Jako předseda strany nese za volební neúspěch největší zodpovědnost. „*Kdo jiný by měl jít příkladem než šéf strany, když je něco špatně. To je všude, ve firmách. Takhle by to mělo fungovat, takové je pravidlo. Třeba je to náznak, že se zlepšuje politická etika, dřív podobné rezignace nebývaly zvykem*...“⁵²⁹. Jeho odchod by mohl napomoci k pročištění vztahů uvnitř strany a naopak jeho setrvání ve funkci by mohlo přispět jen k jejich další eskalaci, což by mohlo stranu ještě více poškodit. Pokud však zelení nenajdou rychle nového silného lídra, bude to mít pro stranu mnohem horší následky, než kdyby Bursík neodstoupil. Současná situace ve straně nejspíše směřuje ke svolání mimořádného sjezdu.

Bursík by ani v budoucnu, třeba po prohraných parlamentních volbách, neměl opětovně usilovat o předsednické křeslo. Na veřejnost by takové jednání nepůsobilo pozitivním dojmem. Po jeho rezignaci se každopádně dají čekat změny ve straně, ale jakým směrem se budou vyvíjet, je ještě předčasné.

Někteří respondenti nevěří tomu, že za Bursíkovým odstoupením stojí pouze prohrané evropské volby. Domnívají se, že mohl dostat nabídku na mnohem lukrativnější post v soukromém sektoru nebo odejde do jiné politické strany, tak jak již v minulosti několikrát učinil.

1.7.18. Pohled respondentů na Ondřeje Lišku pověřeného vedením strany

Ondřeje Lišku vnímají respondenti rozporuplně. Vzhledem k jeho mládí, nevědí, zda je zcela důvěryhodný, ale na druhou stranu se mu možná podaří přilákat mladé lidi k volbám. Lišku považují za tichý, nekonfliktní a nijak výrazný typ politika, což není dobrá výbava pro předsedu strany, který by měl být do jisté míry rázovitý a autoritativní. Bursík měl oproti Liškovi také více respektu u představitelů jiných politických stran. Podle respondentů neudělal během své kariéry ministra či poslance zásadní chybu, ale také se ničím pozitivním, zaznamenání hodným neuvedl. „*Příliš ho neznám, ale jestli bude schopný, tak proč ne? Zázraky se dějí. Je dobře, že je mladý, ta*

⁵²⁸ Žena, okolo 25 let.

⁵²⁹ Muž, okolo 30 let.

strana by měla působit mladě, měli by tam být mladí lidé“⁵³⁰. Nevědí, jakou pozici Liška ve straně má, jak je vnímán a respektován spolustraníky.

1.7.19. Vnímání odchodu Karla Schwarzenberga ke straně TOP 09

Odchod Karla Schwarzenberga od Strany zelených, kterou v evropských volbách podporoval, do strany TOP 09, mnozí chápou. Tím, že nebyl členem strany a neměl k ní žádné závazky, mohl své sympatie, pokud uznal za vhodné, vyjádřit jiné straně, případně do ní vstoupit. Zda však bude jeho krok správným směrem, se neodvažují odhadovat. Připouštějí, že u veřejnosti nebo v samotné SZ mohl být oblíbený právě proto, že byl až doposud nestraníkem. „*U zelených byl populární díky tomu, že nebyl angažovaný v té straně, mohl mluvit sám za sebe. Tím mohl být lidem taky sympatický, že říkal, co si myslel, a nemusel říkat, co si myslí šéf partaje*“⁵³¹. Nyní, když svou nestrannost poruší a vstoupí do konkrétní strany, může ztratit část sympatií veřejnosti. Postupem času může v nové straně TOP 09 navíc dojít ke konfliktu mezi ním a Kalouskem, který bude chtít mít v rámci partaje také velký vliv.

Několik respondentů nesouhlasí s jeho odchodem od Strany zelených právě po prohraných volbách: „*Není to charakter, když se loď nyní potopila... Možná je to tím, že chce pokračovat v politice na vyšší úrovni a pokud nemá příležitost jinak...*“⁵³².

1.7.20. Budou dál sledovat stranu, kterou volili?

Velmi mě překvapila skutečnost, kdy respondenti svým hlasem dali ve volbách důvěru určité straně, nicméně dál se o její působení, i pokud se taková strana dostala do europarlamentu, nebudou zajímat. Někteří to zdůvodňovali nedostatkem času, jiní stejně nevěří, že zástupci jimi zvolené strany něco v europarlamentu dokáží. Jedno z vysvětlení: „*Když někoho zvolíš a pak se o něho nezajímáš, to je nejlepší, máš od nich klid*“⁵³³. Volbou respondenti splnili svou občanskou povinnost, zástupci stran mají nyní jejich důvěru, ale jak s ní naloží, je už nezajímá.

1.7.21. Bude jejich volba odlišná v případě voleb do Poslanecké sněmovny?

Někteří respondenti se rozhodnou i v parlamentních volbách pro stejnou stranu, jakou volili v evropských volbách. Jiní podle svých slov k volbě přikročí mnohem zodpovědněji, jelikož český Parlament rozhoduje o závažnějších věcech, které se promítnou do jednotlivých zákonů, a tím ovlivní i je samotné. Budou déle a důkladněji přemýšlet nad svou volbou. Několik respondentů

⁵³⁰ Muž, okolo 25 let.

⁵³¹ Žena, okolo 35 let.

⁵³² Muž, okolo 30 let.

⁵³³ Muž, okolo 35 let.

hlasuje v každých volbách pro jinou stranu, protože se domnívají, že není dobré mít stálé, pevné názory. Takové názory jsou podle jednoho z nich dokonce nebezpečné.

Závěr

Tato diplomová práce se věnuje Straně zelených s bližším zaměřením na období voleb do Evropského parlamentu v roce 2009. Vychází především z informací získaných na základě rozhovorů s kandidáty za Stranu zelených do EP a řadovými občany.

Výsledky, jež zde jsou prezentovány, bych rozdělil do tří částí. Jak už z názvu té první *Strana zelených a období před volbami*, vyplývá, pojal jsem ji jako určité úvodní seznámení se Stranou zelených, s jejími kandidáty do Evropského parlamentu a v neposlední řadě s přístupem všech zainteresovaných k předvolební kampani. Nechybí pohled na danou problematiku z „druhé strany“, od „běžných“ občanů. Shrňme si nejdůležitější poznatky.

Strana se výrazněji do povědomí mnoha kandidátů dostala po úspěšných sněmovních volbách na jaře roku 2006. Brzy po vstupu do koaliční vlády se však ve straně naplno rozhořely vnitřní rozepře způsobené zejména programovými ústupky vůči koaličním partnerům a také osobní nevraživostí některých členů vůči sobě. Vnitřní spory postupem času narůstaly, vše vyvrcholilo vznikem nové Demokratické strany zelených a pádem vlády na jaře roku 2009, na němž se podílely, v té době již ze strany vyloučené, bývalé poslankyně SZ. Kandidáti si uvědomují, že tyto rozepře výrazně poškodily celkové image Strany zelených. V tomto sporu se postavili na stranu dnes již bývalého vedení SZ reprezentované zejména předsedou Bursíkem. Vládní účast zelených považují za přínosnou nejen pro samotnou stranu, ale i pro občany. O to větším šokem byl pro ně pád vlády.

Občané Stranu zelených zaregistrovali také zejména po jejím vstupu do Poslanecké sněmovny. Vnitřní rozepře, neustále probírané v médiích, zcela podle jejich názoru zastínily a překryly možný pozitivní přínos SZ na vládní úrovni. Povědomí např. o jednotlivých ministrech za SZ a jejich konkrétních výsledcích, však bylo docela chabé.

Samotný nominační proces na kandidátní listinu SZ k volbám do Evropského parlamentu byl v některých ohledech zajímavý, provázely ho také nařčení s ohledem na nedemokratický postup při výběru některých kandidátů. Důvody kandidatury za Stranu zelených jsou mnohé, mj. hrál důležitou roli dlouhodobý program a cíle strany či skutečnost, že zástupci SZ dokázali na úrovni vlády i parlamentu, že patří ke schopným politikům. Kandidáti, kteří nejsou členy strany, spatřují v zelených např. „nejslušnější alternativu ze stran“. Do Evropského parlamentu je např. vedou vlastní aktivity, jejichž další prosazení se týká přímo pravomocí EP nebo touha stát se součástí procesu evropské integrace. Roli může také hrát snaha se zviditelnit či finanční aspekt. Kandidatura jim také může pomoci k nalezení lepšího zaměstnání. Někteří byli ve svých očekáváních ohledně

vlastního výsledku ve volbách spíše pesimističtější, u jiných byla očekávání přehnaná a zcela nereálná, což se později ukázalo.

Většina respondentů z řad „běžných“ občanů spatřuje za kandidaturou více motivací. Výraznou roli hrají faktory jako prestiž, peníze, moc, ctižádost anebo také snaha udělat něco dobrého pro společnost. Kandidáty za Stranu zelených však lidé většinou neznali, podobné to ale bylo i v případě ostatních politických stran.

Samotná kampaň k volbám do Evropského parlamentu byla ovlivněna skutečností, že za několik měsíců po evropských volbách se měly konat volby do Poslanecké sněmovny. Tato skutečnost se projevila zejména tím, že se objevovala témata z prostředí domácí politiky nemající nic společného s evropskou politikou respektive náplní práce Evropského parlamentu. Kampaň Strany zelených byla v porovnání s jinými parlamentními stranami nevýrazná, důvodem byl především nedostatek financí. Samotní kandidáti tak do své osobní prezentace investovali vlastní finanční prostředky nebo se spoléhali na pomoc sponzorů, přátel či rodinných příslušníků. Hojně využívali internet (zejména sociální síť Facebook), někteří měli vlastní billboard, letáky, inzerci v médiích. Spolupráce v rámci kampaně s ostatními kandidáty nebyla příliš běžnou.

Občané většinou probíhající kampani do Evropského parlamentu nepřikládali velkou pozornost, cíleně informace spjaté s kampaní a evropskými volbami nevyhledávali. Všimli si, že kampaň do EP je svým rozsahem a investovanými financemi daleko menší než např. kampaň k volbám do Poslanecké sněmovny. Samotná předvolební kampaň, billboardy, letáky, inzerce či volební mítinky je nepřesvědčiví, nepřikládají tomu velkou váhu. Kampaň Strany zelených mnozí ani nezaregistrovali, a pokud ano, tak se jim v této souvislosti vybavil především kontroverzní volební klip, o němž média docela intenzivně referovala. Příliš pozitivní dojem tento klip na ně ale neudělal.

Podívejme se nyní na výsledky druhé části. Ta se zabývá především problematikou evropských voleb a samotným Evropským parlamentem. Opět si stručně shrňme základní výsledky.

Obecně volby do EP zůstávají z hlediska pozornosti médií, politických subjektů a hlavně voličů ve stínu národních parlamentních voleb. Jedním z nejvýraznějších faktorů, které tuto skutečnost potvrzují, je malá volební účast. Kandidáti však tyto volby považují za velmi důležité, poněvadž hodně napoví o tom, jak může vypadat rozložení politických sil v ČR před blížícími se parlamentními volbami. Pokud teď odhlédneme od vlivu na národní politickou scénu, tak v obecném smyslu mnozí kandidáti vnímají tyto volby jako nejdůležitější v historii, protože europarlament bude mít historicky největší pravomoci, což se podle nich samozřejmě dotkne v nejrůznějších podobách všech občanů EU, tedy i nás. Lidé by měli Stranu zelených volit, protože mj. nabízí reálný program zaměřený na evropskou politiku bez populistických slibů. Přichází taktéž

s tématy, na které se ostatní politické strany málo orientují nebo úplně zanedbávají jako otázky ochrany životního prostředí včetně klimatické změny, rovných příležitostí a nediskriminace či efektivní rozvojové pomoci. V neposlední řadě na kandidátce vidí mnoho odborníků s dobrými zkušenostmi.

Občané potvrzují, že evropské volby nemají u nich takovou prestiž, nepřikládají jim takový význam jako např. volbám komunálním či do Poslanecké sněmovny. Mnozí se k těmto volbám nechystají. Odůvodňují to např. malým významem Evropského parlamentu, nedostatkem informací, není jim role EP dostatečně známa či se jim nelíbí současný stav EU a směr, kterým se evropská integrace vydává. Pro ty, kteří se voleb do EP účastní, je nejdůležitějším hlediskem při jejich volbě konkrétní osoba, její pověst, vystupování na veřejnosti. Konkrétní politická strana či volební program, není pro voliče v těchto volbách významným činitelem. Strana zelených může podle nich v EP pomoci prosadit více ekologických opatření, které evropské země bezesporu potřebují. Na druhou stranu mají strany zelených v europarlamentu již dávno své zastoupení a ekologický program prosazují již dlouho. Strana zelených by tedy s ničím novým v podstatě nepřišla.

O Evropském parlamentu, jeho historii, pracovní náplni či pravomoci vůči ostatním evropským orgánům, se míra znalostí u jednotlivých kandidátů rozchází. Jsou takoví, kteří prokázali výbornou informovanost, naopak u některých byl přehled o této instituci, vzhledem k tomu, že do ní kandidují, nedostačující, alespoň z mého pohledu.

V případě respondentů z řad občanů to bylo podobné, někteří prokázali vysokou znalost, jiným toto téma nic neříkalo. Všichni však připomínali malou informovanost ze strany médií obecně o Evropské unii a zejména ve spojitosti s evropskými volbami o europarlamentu a evropských poslancích. Média mají vůči občanům v tomto směru velký dluh a mají tak vliv i na malou účast v evropských volbách. Na druhou stranu lidi stejně evropská problematika nezajímá, proto média nemají ani důvod po zvýšené aktivitě v tomto směru.

Jako evropští poslanci by se kandidáti snažili dobře reprezentovat Českou republiku a jen stěží by hlasovali pro něco, co by představovalo rozpor s národními zájmy. Po případném zvolení by chtěli i nadále udržet kontakt nejen se svými voliči, snažili by se s lidmi co nejvíce komunikovat a vysvětlovat jim důvody svého hlasování v konkrétní záležitosti. K obvyklé činnosti poslanců EP patří kontakt se zájmovými skupinami, s lobbyisty. Kandidáti jsou připraveni na tlak ze strany různých organizací či jednotlivců a počítají s ním po svém případném zvolení. Pokud by navíc lobbyistické zájmy byly v souladu s jejich prioritami a zájmy, bude to pro ně znamenat velký přínos v jejich práci. Působení českých europoslanců v minulém volebním období výrazně nesledovali, a pokud se týče problematiky zaměstnávání rodinných příslušníků za své asistenty, tak většinou

s takovými praktikami nemají problém a nevidí na tom nic nemorálního. Sami by možná podobným způsobem postupovali.

Naopak respondenti z řad občanů by takovou praxi zakázali, nepovažují to za vhodné. Co se týče toho, čí zájmy by měli europoslanci hájit, nepanovala mezi lidmi shoda. Jedni by největší důraz přikládali národním zájmům, pro druhé představuje nejdůležitější hledisko stranický zájem a pro ostatní by měli mít poslanci na paměti především celoevropské zájmy. Přehled o českých poslancích v EP většinou nemají a neznají také jejich konkrétní výsledky. Nevědí, o co se zasadili, co obhajují, čím jsou známí atd. K „výbavě“ europoslanců by mělo patřit vysokoškolské vzdělání, výborná znalost cizích jazyků, charisma nebo sebevědomí. Jistou zkušenost s politickými funkcemi by také uvítali, někteří by mezi evropskými poslanci rádi viděli určité procento akademiků nebo vědců. Post europoslance považují za prestižnější od poslance českého Parlamentu.

V poslední části nazvané *Situace po volbách do Evropského parlamentu*, se zabírám především hodnocením výsledku voleb a vlastně celého dění předcházejícího samotným volbám opět zejména z pohledu respondentů.

Pomineme-li teď výsledek samotné Strany zelených, tak kandidáty výsledek voleb do EP v České republice ničím výrazně nepřekvapil. Podobné výsledky lze možná očekávat i v předčasných parlamentních volbách, na jejich konečné podobě se však může projevit zejména vyšší volební účast. Zisk pouhých dvou procent ve volbách pro Stranu zelených nikdo neočekával, tento výsledek je nepříjemně zaskočil. Potvrdilo se tak, že veřejnost vnímala zelené jako rozhádanou stranu, krajně nedůvěryhodnou. Za volebním výpraskem mohla stát také např. účast SZ ve vládě, nedodržování stranického programu, špatně zvládnutá kampaň nebo nedostatek osobností na předních místech kandidátky. Tento výsledek nevěští podle kandidátů pro Stranu zelených do budoucna nic pozitivního a s největší pravděpodobností neuspěje ani ve volbách do Poslanecké sněmovny. Ve Straně zelených se musí především zlepšit vnitřní komunikace, překlenout názorové rozdíly. Musí se stát opět věrohodnou stranou. Otázka spojení s jinými malými, středovými stranami či s Demokratickou stranou zelených je nereálnou. Rezignaci předsedy Bursíka někteří kvitují s povděkem, jiní v tom spatřují velkou chybu, poněvadž jinou podobně výraznou osobnost Strana zelených momentálně nemá. Kampaň SZ považují za nepovedenou, neprofesionální, nevýraznou. Chybou byla také přílišná medializace dvou nejznámějších ale zároveň nejrozporuplnějších osob Martina Bursíka a Kateřiny Jacques. Ani sebelepší kampaň by však podle nich nebyla schopna zlomit negativní obraz Strany zelených před veřejností a vylepšit jejich volební výsledek. Se svým osobním výsledkem byli nakonec všichni kandidáti, i přes svá mnohdy značně vysoká a nereálná očekávání, spokojeni. Pokud by mohli, tak by nyní na své kampani vylepšili

některé nedostatky, které většinou vyplývaly z jejich nezkušenosti. Kladli by např. více důraz na kontaktní kampaň, účastnili by se vícero mítinků nebo by investovali více finančních prostředků. Své kandidatury v žádném případě nelitují a do budoucna nevyklučují opětovnou kandidaturu do Evropského parlamentu nebo do jiných politických institucí.

I respondenti z řad občanů obdobné výsledky ve volbách do Evropského parlamentu očekávali. Nepřekvapila je ani nízká volební účast, která však není specifikem pouze České republiky. Současné výsledky a pořadí politických stran v těchto volbách se ovšem nebudou opakovat v předčasných volbách parlamentních, poněvadž lidé se budou rozhodovat na základě jiných kritérií a témat vztahujících se k národní politice. Jak dopadly, výsledky voleb v jiných členských státech Evropské unie většinou nevědí, podobné je to i v případě volebních výsledků jiných evropských stran zelených. Předvolební kampaně politických stran je ničím nezaujaly a také je příliš nesledovali. Mnohem více budou sledovat kampaň k blížícím se předčasným parlamentním volbám. Konečný dvouprocentní volební výsledek Strany zelených pro ně nebyl až tak překvapující. Důvody neúspěchu spatřují jednoznačně ve vzájemných neshodách jednotlivých členů, jež vyústily v rozštěpení strany a vznik Demokratické strany zelených. Tyto události, stojící v centru pozornosti médií, zapříčinily ztrátu důvěry voličů, která se projevila na výsledku strany v evropských volbách. Strana možná doplatila i na to, že nemá tak pevné voličské jádro jako v případě některých jiných stran. Volební program nebo složení kandidátky podle nich prakticky žádnou roli v konečných výsledcích nehrálo. Na nevýraznosti kampaně SZ se projevila nedostatek finančních prostředků, nepomohla ani např. podpora významných osobností, vše bylo překryto rozepřemi a nejednotným vystupováním. Pro budoucnost Strany zelených budou důležité parlamentní volby, ty ukáží, jakým směrem se zelení budou ubírat. Výsledek v evropských volbách ovšem leccos naznačil, a proto očekávají, že se do Sněmovny již nedostanou. Strana zelených by se měla vnitřně stabilizovat, vyřešit své dlouhodobé rozpory. Musí působit kompaktně a věrohodně, jedině tak může získat zpět ztracenou důvěru voličů. K tomu by podle některých mohlo napomoci i sloučení všech tří „zelených“ politických subjektů, jiní s takovou možností zásadně nesouhlasí. Někteří rezignaci Bursíka považují za unáhlenou a nedomyšlenou, ostatní takový krok považují za předvídatelný a odpovědný. Osobu Ondřeje Lišky, pověřeného vedením strany, přijímají rozporuplně. Považují ho za nevýrazný typ politika. V parlamentních volbách budou někteří volit stejnou stranu, jakou volili v evropských volbách. Jiní k volbě přikročí mnohem zodpovědněji, budou déle a důkladněji přemýšlet nad svou volbou.

Volby do Evropského parlamentu měly na Stranu zelených značný dopad. Nejenže rezignoval na předsednický post Martin Bursík, z postu místopředsedkyně odešla i druhá nejvýraznější tvář

strany Kateřina Jacques. K nově vznikající straně TOP 09 odešel Karel Schwarzenberg, do té doby úzce spolupracující ze Stranou zelených a člověk mající u veřejnosti velké sympatie a autoritu. Volby jen potvrdily trend, který byl zřejmý už při krajských a senátních volbách na podzim roku 2008, a totiž, že SZ už dávno ztratila svůj voličský potenciál, který měla při parlamentních volbách roku 2006. Potvrdilo se, jak lidé a zejména voliči velice negativně a citlivě vnímají spory uvnitř jakékoli strany, zejména jsou-li takto široce medializovány.

Vedením strany byl pověřen dosavadní první místopředseda Ondřej Liška, který ji měl během několika málo měsíců po této zdrcující porážce zkonsolidovat, dodat jejím členům novou energii tak, aby straně vrátili zpátky důvěryhodnost a atraktivitu pro voliče v předčasných parlamentních volbách, ke kterým se ihned po těch evropských začaly upínat zraky celé politické scény. K předčasným parlamentním volbám na podzim roku 2009 však nakonec nedošlo a bylo rozhodnuto, že se budou konat až v řádném termínu na jaře 2010, což zelení uvítali. Najednou se jim naskytlo mnohem delší časové období, které mohli věnovat navrácení své ztracené důvěryhodnosti. Strana zelených ucítila svou šanci, snažila se vystupovat jednotně a důvěryhodně, jejich několik poslanců bojovalo ve Sněmovně za prosazení co nejvíce prvků ze svého stranického programu. Martin Bursík si svůj definitivní odchod z politiky rozmyslel a stal se lídrem kandidátní listiny v Ústeckém kraji pro parlamentní volby. Atmosféra ve společnosti však nebyla zeleným a vlastně ani jiným dosavadním parlamentním stranám nakloněna. Lidé si stále více přáli změnu dosavadního „zkaženého“ stylu politiky, na kterém se chtě nechtě podílela i Strana zelených. Obrátili svou pozornost k nově vzniklým nebo doposud prakticky neznámým nevýznamným stranám. Tato skutečnost se v plné míře projevila v nastalých květnových parlamentních volbách roku 2010, kdy dosavadní parlamentní strany, snad s výjimkou komunistů, zcela u voličů, v porovnání s předchozími volbami v roce 2006, propadly. Nejhůře dopadli lidovci a právě zelení, kteří na pětiprocentní hranici, nutnou pro vstup do Poslanecké sněmovny, nedosáhli. Straně zelených se tak nepodařilo napravit si reputaci a stát se pro voliče opět důvěryhodnou. Téměř po roce od evropských voleb tak strana končí i na parlamentní úrovni a minimálně na další čtyři roky se stává opět nevýznamnou stranou mimo hlavní politické dění a zájem médií. Jedna velká, významná kapitola v dějinách Strany zelených se tedy uzavřela a jaký bude její další osud, si musíme počkat. Evropské volby tak ani nenastartovaly pád Strany zelených, ani jej neukončily. Ten začal již mnohem dřív a na to, kdy skončí, v tuto chvíli nedokáže nikdo odpovědět.

Mnozí lidé spatřovali ve Straně zelených, po jejím úspěchu ve sněmovních volbách 2006, novou neokoukanou partaj, která zčeří politické vody, přinese nový styl dělání politiky založený na hodnotách jako je slušnost a vzájemná důvěra. Sympatický se jim také zdál i stranický program.

Brzy se však vysoké politice a všem jejím negativním aspektům, jež byly doménou ostatních parlamentních stran, přizpůsobila. Ba co víc, svými vnitřními neshodami, které se ve své celistvosti dostaly na veřejnost, občanům ještě více politiku znechutili. Jak mohou lidé věřit straně, jejíž vlastní členové si nevěří navzájem?

Každý si po přečtení práce udělá své závěry, své zhodnocení toho, co bylo napsáno. Věřím, že čtenáři nebudou mít pocit zbytečné ztráty času, ale naopak, práce bude mít pro ně přínos, dozví se něco nového, zajímavého, donutí je k zamyšlení. Pokud se tak opravdu stane, bude hlavní cíl této práce splněn.

Seznam použité literatury:

- Benčo, Jozef 2006. Předvolební aktivita politických stran. In: Benčo, Jozef et. al. *Chování a postoje, politika v předvolebním období*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s. 17-20. ISBN 80-7314-082-9.
- Cabada, Ladislav; Kubát, Michal et. al. 2002. *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86432-41-6.
- Fiala, Petr et. al. 2007. *Eurostrany: politické strany na evropské úrovni*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-87029-05-3.
- Fiala, Petr et. al. 2007. *Eurostrany: politické strany na evropské úrovni*. Brno: Barrister & Principal, s. 24, 232-233. ISBN 80-87029-05-3.
- Hybášková, Jana 2009. *Zpověď Evropanky*. Praha: Rybka Publishers, s. 32-41, 35, 38, 47. ISBN 80-87067-79-6.
- Jabloňski, Andrzej 2006. *Politický marketing: úvod do teorie a praxe*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 80-7364-011-2.
- Jabloňski, Andrzej 2006. *Politický marketing: úvod do teorie a praxe*. Brno: Barrister & Principal, s. 82. ISBN 80-7364-011-2.
- Krejčí, Oskar 2006. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-86946-01-0.
- Krejčí, Oskar 2006. *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing s. 387. ISBN 80-86946-01-0.
- Kubát, Michal 2002. Volby a volební systémy. In: Cabada, Ladislav; Kubát, Michal *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, s. 268- 321. ISBN 80-86432-41-6.
- Kubr, Milan 2005. *Průvodce politickým divadlem*. Praha: Baronet. ISBN 80-7214-799-4.
- Kubr, Milan 2005. *Průvodce politickým divadlem*. Praha: Baronet, s. 18, 111. ISBN 80-7214-799-4.
- Mansfeldová, Zdenka; Kroupa, Aleš (Eds.) 2008. *Proměny reprezentace zájmů po vstupu do Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-88-5.
- Müller, B. Karel 2008. *Politická sociologie*. Praha: Portál, s. 107-108, 174-175. ISBN 80-7367-380-2.
- Outlý, Jan 2005. Vybrané otázky volebního systému pro volby do Evropského parlamentu. In: Klíma, Michal; Bureš, Jan *Kam kráčíš, Evropská unie?*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 11-28. ISBN 80-86898-30-X.
- Pečínka, Pavel 2002. *Zelená zleva?: historie ekologických stran v Evropě*. Praha: G plus G. ISBN 80-86103-58-7.

Pečinka, Pavel 2002. *Zelená zleva?: historie ekologických stran v Evropě*. Praha: G plus G, s. 217. ISBN 80-86103-58-7.

Perottino, Michel 2005. Legitimita voleb do Evropského parlamentu. In: Klíma, Michal; Bureš, Jan *Kam kráčíš, Evropská unie?*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 56-62. ISBN 80-86898-30-X.

Rosůlek, Petr 2002. Politika jako předmět zájmu politické vědy. In: Cabada, Ladislav; Kubát, Michal et. al. 2002. *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, s. 41-56. ISBN 80-86432-41-6.

Rosůlek, Petr 2002. Politické ideologie. In: Cabada, Ladislav; Kubát, Michal et. al. 2002. *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, s. 132-180. ISBN 80-86432-41-6.

Rýznar, Ladislav 2006. Veřejná osoba a zájmové skupiny, lobby. In: Benčo, Jozef et. al. *Chování a postoje, politika v předvolebním období*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, s. 27-35. ISBN 80-7314-082-9.

Sokol, Petr 2005. Volby do Evropského parlamentu v roce 2004. In: Klíma, Michal; Bureš, Jan *Kam kráčíš, Evropská unie?*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. 29-46. ISBN 80-86898-30-X.

Šaradín, Pavel 2007. Evropské volby: vznik a vývoj teorií voleb druhého řádu. In: Šaradín, Pavel et. al. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Olomouc: Periplum, s. 9-26. ISBN 80-86624-32-7.

Žaloudek, Karel 1996. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri. ISBN 80-85983-11-7.

Internetové zdroje:

Hnutí New Age, dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/New_Age>.

Informace o Evropském parlamentu, dostupné z WWW:
<<http://www.europarl.europa.eu/activities/introduction/home.do?language=CS>>.

Informace o evropských poslancích, dostupné z WWW:
<<http://www.evropsky-parlament.cz/view/cs/parliament/meps.html>>.

Informace o podmínkách kandidatury ve volbách do EP na území ČR, dostupné z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-podminkach-kandidatury-ve-volbach-do-evropskeho-parlamentu-na-uzemi-ceske-republiky.aspx>>.

K okolnostem nominací na kandidátku SZ, dostupné z WWW:
<http://zpravy.idnes.cz/zelenou-kandidatku-povede-bursikuv-namestek-dusik-jacques-je-dvojkou-1e3-/domaci.asp?c=A090228_132252_domaci_adb>.

Kandidátní listina Strany zelených, dostupné z WWW:
<<http://www.volby.cz/pls/ep2009/ep2111?xjazyk=CZ&xv=1&xt=2&xstrana=26>>.

Kdo je oprávněn podávat kandidátní listiny, dostupné z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/clanek/rozhodnuti-o-registraci-kandidatnich-listin-a-o-skrtnuti-kandidatu-na-kandidatnich-listinach-pro-volby-do-evropskeho-parlamentu.aspx>>.

Prvky volebního systému (tzv. d'Hondtova metoda), dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/D%27Hondtova_metoda>.
<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepocet_hlasu_na_mandaty>.

Skupina zelených v Evropském parlamentu, dostupné z WWW:
<<http://www.euroskop.cz/8628/sekce/evropsti-zeleni/>>.

Současnost a historie Strany zelených, dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Strana_zelen%C3%BDch>.

Vysvětlení pojmu „euroskepticismus“, dostupné z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Euroskepticismus>>.

Výsledky kandidátů za Stranu zelených po volbách do EP, dostupné z WWW:
<<http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/p/4212-09>>.